

INSTITUT FOR
MENNESKE
RETTIGHEDER

LIGEBEHANDLING
AF GRØNLÆNDERE
I DANMARK

GRØNLÆNDERES OPLEVELSER AF
MØDET MED DET DANSKE SAMFUND

LIGEBEHANDLING AF GRØNLÆNDERE I DANMARK

GRØNLÆNDERES OPLEVELSER AF
MØDET MED DET DANSKE SAMFUND

LIGEBEHANDLING AF GRØNLÆNDERE I DANMARK

Ligebehandlingsafdelingen, Institut for Menneskerettigheder
Ansvarlig: Afdelingsleder Maria Ventegodt Liisberg
Redaktion: Nanna Margrethe Krusaa og Anette Faye Jacobsen.

Forfatter: Jette Laage-Petersen med følgende undtagelser: Del I er skrevet af Lise Garkier Hendriksen. Spørgeskemaundersøgelsen (bilag a) er udarbejdet af Vibeke Jakobsen og Malene Rode Larsen, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
Redaktionen er afsluttet i oktober 2015.

ISBN: 978-87-93241-36-7
EAN: EAN 9788793241367

Layout: Hedda Bank
Forsidefoto: Colourbox
Oplag: 250
Tryk: Handy-Print

© 2015 Institut for Menneskerettigheder
Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution
Wilders Plads 8 K, 1403 København K, Telefon 3269 8888, www.menneskeret.dk

Institut for Menneskerettigheders publikationer kan frit citeres med tydelig angivelse af kilden. Vi tilstræber, at vores udgivelser bliver så tilgængelige som muligt. Vi bruger fx store typer, korte linjer, få orddelinger, løs bagkant og stærke kontraster. Vi arbejder på at få flere tilgængelige pdf'er. Læs mere om tilgængelighed på www.menneskeret.dk.

INDHOLD

RESUME	6
EQIKKAANEQ	9
INNERSUUSSUTIT	12
SUMMARY	21
RECOMMENDATIONS	24
KAPITEL 1	
INDLEDNING	30
1.1 BAGGRUND	30
1.1.1 Andre undersøgelser og indsatser	30
1.2 RAPPORTENS FORMÅL	31
1.3 RAPPORTENS TERMINOLOGI OG AFGRÆNSNING	32
1.3.1 Grønlændere i Danmark	32
1.3.2 Diskrimination og oplevet diskrimination	32
1.3.3 Afgrænsning af rapportens undersøgelser	33
1.4 OPBYGNING AF RAPPORTEN OG METODE	34
1.4.1 Spørgeskemaundersøgelsen	35
1.4.2 Interviewundersøgelsen	36
1.4.3 Dialog med aktører	37
1.4.4 Oversigt over bilag	37
DEL I	39
KAPITEL 2	
DET JURIDISKE GRUNDLAG FOR LIGEBEHANDLING AF GRØNLÆNDERE I DANMARK	40
2.1 DEN INTERNATIONALE RAMME	40
2.1.1 Ligebehandling er et internationalt grundprincip	40
2.1.2 Beskyttelse af nationale mindretal	43

2.1.3 Beskyttelse af oprindelige folk	53
2.1.3.1 Inuitter som oprindeligt folk – også i Danmark?	54
2.1.4 Brugen af det grønlandske sprog i Danmark	56
2.1.5 Opsamling	57
2.2 DEN NATIONALE RAMME	58
2.2.1 Forbud mod ulovlig forskelsbehandling	59
2.2.2 Kultur- og sprogforskelle i mødet med Danmark	63
2.2.3 Overblik over anden dansk lovgivning	64
2.2.4 Opsamling	71
2.3 SAMMENFATNING AF DET JURIDISKE GRUNDLAG (DEL I)	72
DEL II	75
KAPITEL 3	
GRØNLANDSKE STEMME – LIGEBEHANDLING AF GRØNLÆNDERE I DANMARK	76
3.1 INDLEDNING	76
3.2 SÆRLIGE BARRIERER I ADGANG TIL OFFENTLIGE SERVICEYDELSER	77
3.2.1 Sproglige barrierer	78
3.2.2 Retten til tolkebistand	79
3.2.3 Integrationsbehov	81
3.2.4 Opsamling	81
3.3 MØDER MED DET OFFENTLIGE – BETJENING AF GRØNLÆNDERE HOS OFFENTLIGE MYNDIGHEDER	82
3.3.1 Kommunale serviceydelser	85
3.3.2 Uddannelsessystemet	89
3.3.3 Offentlig transport	91
3.3.4 Sundhedssystemet	92
3.3.5 At være velforberedt til mødet med det offentlige	93
3.3.6 Opsamling	94
3.4 ARBEJDSMARKEDSTILKNYTNING OG FORDOMME PÅ ARBEJDSMARKEDET	95
3.4.1 Grønlænderes adgang til arbejdsmarkedet	96
3.4.2 Job og jobsøgning	97
3.4.3 Oplevelser på arbejdspladsen	99
3.4.4 Opsamling	100
3.5 SYNET PÅ 'GRØNLÆNDEREN' – STIGMATISERING OG DANSKERNES KENDSKAB TIL GRØNLÆNDERE	101
3.5.1 Indikationer på stigmatisering	101
3.5.2 Danskernes syn på 'grønlænderen'	102

3.5.3	Kendskabet til Grønland og grønlændere	104
3.5.4	Den klassiske fordom: 'den fordrukne grønlænder'	107
3.5.5	Fordomme og chikane fra andre etniske grupper	109
3.5.6	Opsamling	110
3.6	REPRÆSENTATION AF HERBOENDE GRØNLÆNDERE – OM AT TAGE MEDBORGERSKAB	111
3.6.1	Grønlænderes medborgerskab	111
3.6.2	Grønlandske fællesskaber i Danmark – grønlandske foreninger	114
3.6.3	Opsamling	116
3.7	GRØNLÆNDERE SOM NATIONALT MINDRETAL OG SPØRGSMÅLET OM IDENTITET	117
3.7.1	Grønlænderes holdning til spørgsmålet om anerkendelse som nationalt mindretal	117
3.7.2	Identitet og tilhørsforhold	119
3.7.3	Sprog og identitet	121
3.7.4	Børn og identitet	123
3.7.5	Udseendet	124
3.7.6	Religion og identitet	126
3.7.7	Opsamling	128
3.8	ADGANGEN TIL AT KLAGE OG KENDESKABET TIL RETTIGHEDER	129
3.8.1	Adgangen til at klage	129
3.8.2	Hvorfor ikke benytte retten til at klage?	130
3.8.3	Opsamling	132
DEL III		135
KAPITEL 4		
ANBEFALINGER		136
4.1	INDLEDNING	136
4.2	LIGE ADGANG TIL OFFENTLIGE SERVICEYDELSER	137
4.3	KORTLÆGNING AF BARRIERER FOR ADGANG TIL ARBEJDSMARKEDET	138
4.4	UNDERVISNING I GRØNLANDSKE FORHOLD I DANSKE SKOLER	139
4.5	REPRÆSENTATION AF GRØNLÆNDERE I DANMARK	140
4.6	DIALOG OM GRØNLÆNDERES HOLDNING TIL AT BLIVE ANERKENDT SOM NATIONALT MINDRETAL	141
NOTER		143

RESUME

Grønlændere er danske statsborgere og har derfor de samme rettigheder i Danmark som alle andre med dansk statsborgerskab. I almindelighed bliver grønlandere ikke betragtet som en etnisk minoritet, selvom nogle oplever særlige sproglige, kulturelle og sociale udfordringer i det danske samfund på linje med borgere med etnisk minoritetsbaggrund. Men denne og andre undersøgelser viser, at personer med grønlandsk baggrund møder en række udfordringer i forhold til at nyde lige muligheder med andre danskere i Danmark.

Rapporten inddrager data fra en spørgeskemaundersøgelse foretaget for Institut for Menneskerettigheder af SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd. Instituttet har desuden gennemført kvalitative interviews med syv personer af grønlandsk oprindelse, som alle er bosat i Danmark. Vi redegør endvidere for det juridiske grundlag for ligebehandling af grønlandere. Endelig inddrager vi viden fra en forundersøgelse udført i 2013 og fra rundbordsmøder afholdt med en række aktører i Danmark, der på forskellig vis har grønlandere som målgruppe.

Et af rapportens fokusområder er grønlanderes møde med offentlige myndigheder, fortrinsvis det kommunale system, herunder de særlige barrierer, der kan identificeres, såsom sprogbarrierer og en manglende adgang til tolkning. Andre temaer omhandler arbejdsmarkedstilknytning, stigmatisering og danskeres manglende kendskab til grønlandere, repræsentation af herboende grønlandere, identitet og tilhørsforhold samt kendskabet til rettigheder og klageadgang.

Rapporten viser blandt andet, at en del herboende grønlandere oplever, at de bliver mødt med fordomme af etniske danskere. Undersøgelsens resultater tyder på, at der er en del fællestræk med de udfordringer, som andre etniske minoriteter møder i samfundet, med henvisning til resultaterne fra studier blandt etniske minoriteter med ikke-vestlig baggrund. I rapportens spørgeskemaundersøgelse er det op mod halvdelen (44 procent), der peger på problemer med stigmatisering og en fordomsfuld indstilling fra etniske danskere. Det gælder generelt og er ikke specifikt for en særlig sektor eller i offentlige sammenhænge, men er en problematik, som ser ud til at gøre

sig gældende både i forhold til offentlige myndigheder og i andre sammenhænge, fx på arbejdsmarkedet.

Vi slutter rapporten af med en række anbefalinger på baggrund af analyserne i rapporten.

Lige adgang til offentlige serviceydelser

Alle borgere har ret til lige adgang til offentlige serviceydelser uden usaglig forskelsbehandling. Det er fastslået i menneskeretten og i dansk lovgiving. Alligevel er der en del af deltagerne i både rapportens spørgeskemaundersøgelse og interviews, som angiver, at de har oplevet fordomsfuld og diskriminerende adfærd og nedværdigende ytringer i kontakten med offentlige myndigheder eller institutioner som følge af deres grønlandske baggrund. En del grønlændere oplever også sprog- og kulturbarrierer i Danmark, og rapporten viser blandt andet, at de eksisterende rettigheder til tolkebistand og sprogundervisning kan opfyldes bedre.

Kortlægning af barrierer for adgang til arbejdsmarkedet

Beskæftigelsesgraden blandt grønlændere i Danmark er betydeligt lavere end blandt etniske danskere. For personer med én grønlandskfødt forælder er beskæftigelsesgraden 53 procent, mens den for personer med to grønlandskfødte forældre er 36 procent. Det er bemærkelsesværdigt, at herboende grønlændere har en beskæftigelsesgrad, der er

sammenlignelig med tallet for indvandrere fra Somalia, Libyen og Irak. Den gennemsnitlige beskæftigelsesgrad for disse grupper er 47 procent mod 73 procent for danskere. Det er dog kun ca. 5 procent af de adspurgte i denne undersøgelse, der mener, de er blevet afvist som ansøgere til et job specifikt på grund af deres grønlandske baggrund.

Undervisning i grønlandske forhold i danske skoler

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at nogle grønlændere har oplevet, at deres grønlandske baggrund har været årsag til fornærmende ord eller vittigheder eller dårlig service og betjening i kontakten med en skole eller anden uddannelsesinstitution. Udsagn fra interviewene tyder ligeledes på, at personer med grønlandsk baggrund risikerer at blive udsat for stigmatisering og diskrimination på danske uddannelsesinstitutioner. Samlet set kalder det på en større opmærksomhed i grundskolen og på ungdomsuddannelser, på at mindske fordomme og stigmatiserende adfærd blandt andet via mere undervisning om Grønland og grønlandske forhold.

Repræsentation af grønlændere i Danmark

Det fremgår af rapporten, at relativt få grønlændere – lidt under en femtedel af de adspurgte – er medlem af en grønlandsk forening. Personer med grønlandsk oprindelse er ikke repræsenteret i officielle fora, som fx de kommunale integrationsråd eller Rådet for Etniske Minoriteter, fordi grønlændere ikke formelt betragtes som en etnisk minoritet. I

rapporten beskæftiger vi os med spørgsmålet om, hvorvidt grønlænderes repræsentation i det danske samfund bør styrkes, og instituttet anbefaler, at staten støtter en stærkere organisering og dermed repræsentation af grønlændere i Danmark.

Anerkendelse af grønlændere som nationalt mindretal

I Danmark er det tyske mindretal i Sønderjylland som den eneste befolkningsgruppe anerkendt som et nationalt mindretal efter Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal. Konventionen sikrer blandt andet en forpligtelse til at fremme betingelserne for nationale mindretals vedligeholdelse og udvikling af deres kultur og identitet, især i forhold til eget sprog, religion, traditioner og kulturel arv. Den komité, som overvåger gennemførelsen af konventionen, har anbefalet, at myndighederne i Danmark har en dialog med individer og grupper, der på længere sigt kunne have en interesse i at blive omfattet af konventionens anvendelsesområde. Instituttet anbefaler, at Indenrigs- og Socialministeriet undersøger nærmere, om grønlændere i Danmark ønsker at blive anerkendt som et nationalt mindretal.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler:

- at kommunerne i deres procedurer og praksis sikrer ligebehandling af grønlændere.
- at offentlige myndigheder (regioner, kommuner m.fl.) sikrer, at grønlændere kender til mulighederne for tolkning og bliver tilbudt tilstrækkelig og kvalificeret tolkning.
- at Danmark bringer reglerne om tolkebistand i overensstemmelse med artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention ved at præcisere i retsplejeloven, at adgang til tolkebistand gælder under hele straffesagens behandling.
- at Beskæftigelsesministeriet tager initiativ til at få kortlagt og dokumenteret de årsager, der er til den lave beskæftigelsesgrad blandt grønlændere i Danmark, som gør det særligt vanskeligt at opnå tilknytning til arbejdsmarkedet.
- at Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling præcisere læringsmål vedrørende rigsfællesskabet, fx viden om nutidige forhold i Grønland, i relevante vejledninger og læseplaner for folkeskolens fag. Det gælder særligt i fagene dansk, historie og samfundsfag.
- at Social- og Indenrigsministeriet støtter en stærkere organisering og hermed repræsentation af grønlændere bosat i Danmark.
- at der etableres en dialog med repræsentanter for grønlændere i Danmark om, hvorvidt grønlændere som gruppe bosat i Danmark ønsker at blive anerkendt som nationalt mindretal.

KALAALLIT DANMARKIMI NALIGIISSITAASUMIK PINEQARNERAT

Naalisagaq

Kalaallit danskisut innuttaassuseqarput, taamaattumillu danskisut innuttaassuseqartut allat tamarmik pisinnaatitaaffiisa asserluinnaannik Danmarkimi pisinnaatitaaffeqarlutik. Inuiattut allaassuseqarneq peqqutigalugu inuiaqatigiinni ikinnerussuteqartutut kalaallit naliginnaasunik isigineqarneq ajorput, naak inuiattut allaassuseqarlutik ikinnerussuteqartutut tunuliaqutaqartutut danskini inuiaqatigiinni unammilligassaasa assiginik, immikkut oqaatsitsigut, kulturikkut aamma inooqatigiinnikkut, unammilligassaqaqarnertik kalaallit ilaasa misigisimasaraluaaraat. Mississuinerulli uuma, misissuinerillu allat takutippaat, danskinut allanut Danmarkimi najugaqartunut naleqqiullutik, Danmarkimi periarfissanik naligiissumik atorluaanissaminnut kalaallisut tunuliaqutaqartut arlalippassuarnik unammilligassaqaqartut.

Atugarissaarneq pillugu qitiusumik paasiniaasarfiup SFI-p - Det Nationale Forskningscenter-ip immersugassaq atorlugu akisassanik apersuinermik misissuisitsineranit paasissutissat nalunaarusiami ilaatinneqarput. Paasiniaasarfiutaaq pitsaassutsimik

tunngavilimmik oqaloqatigiinnikkut innunnik kalaallinit kingoqqisunik, tamarmilli Danmarkimi najugalinnik, apersugaqarsimavoq. Aamma kalaallit naligiissumik pineqarnissaannut inatsisitigut tunngavissat nassuiaateqarfigaavut. Kiisalu 2013-mi missueqqaarnermit ingerlanneqarsimasumit aamma kalaallinut tunngasunik paasiniaanernut atatillugu suleqataasunik Danmarkimiittunik arlalinnik issiaqatigiilluni oqaloqatigiittarnernernit ilisimalersimasavut ilanngunneqarput.

Nalunaarusiami immikkut sammineqartunut ilaavoq pisortat oqartussaataannik kalaallit naapitsisarneri, pingaartumik kommunit sullissiviini, sammineqarnerullutik oqaatsitsigut aporfiusartut aamma oqalutsissaqartannginneq. Sammineqartut allat tassaapput suliffissaqartitsiniarnermut attuumassuteqarneq, avissaarsimatinneqarneq, danskit kalaallinik ilisimasakissusiat, kalaallit Danmarkimi najugaqartut sinniisoqarfii, kinaassuseq aamma sumut atassuteqarneq kiisalu pisinnaatitaaffinnik ilisimasaqarneq aamma naammangittaalliornissamut periarfissat.

Nalunaarusiattaq takutippaa kalaallit Danmarkimi najugaqartut misigisimasaraat asissuerpalaartumik pigiliutiinnakkanik isumalinnik qallunaat akornanni peqartoq. Misissuinerullu pasitsannarsisipaa ikinnerussuteqarlutik allatut inuiaassutsimik tunuliaqutaqartutaaq, kitaaninggaanneersuunngitsut, inuiaqatigiinni unammilligassaannut assigusunik, kalaallit unammilligassaqartartut. Nalunaarusiami immersugassakkut apersuinerup akissutaasigut takuneqarsinnaavoq akissuteqartut affangajaasa (44%), avissaarsimatinneqartutut misigititaaneq, qallunaavinnillu pigiliutiinnakkanik isummereersimasunik isiginerlunneqartarnertik, ajornartorsiutigisaraat. Tamanna tamanut atuuppoq, suliffeqarfiit sueneri apeqqutaatinnagit aamma pisortat ingerlatsiviini naapitassaasarlutik, ajornartorsiutitaqarporlu, tassami maannakkutut ittillugu ajornartorsiut tamanna pisortat oqartussaaffiini allanilu, soorlu suliffeqarfinni, naapitassaajuarami.

Mississueqqissaarnerit tunaartaralugit arlalinnik innersuussuteqarluta nalunaarusiaq una naggasissavarput.

Pisortanit sullinneqarnerni naligiissunik periarfissinneqarneq

Innuttaasut tamarmik pisinnaatitaaffigaat pisortanit sullinneqarnissamut naligiissunik periarfissaqarnissartik, tunngavissaqanngitsumik assigiinngisitaanatik. Tamanna inuit pisinnaatitaaffiini aamma

danskit inatsisaanni aalajangersagaavoq. Immersugassarli tunngavigalugu apersuinerup aamma oqaloqateqarnerit inernerisa nalunaarusiakkut ersersippaat, pisortanut suliffeqarfinnulluunniit attaveqarnermimmi inuit ilaasa kalaallinit kingoqqisuunertik peqqutigalugu nikanarsaatnik oqaaseqarfigineqartarlutik, assigiinngisitsisunilluunniit ileqqulersorfigineqartarlutik. Kalaallit arlalissuit aamma misigisimasarpaat oqaatsit kulturillu tugaasigut Danmarkimi aporfissarpassuaqartinneqartarlutik, nalunaarusiallu takutippaa nutserisoqarnissamut aamma oqaatsinik ilinniartinneqarnissamut pisinnaatitaaffiit pitsaanerujussuarmik naammassiniarneqarsinnaangaluartut.

Sulifissarsiortarnermi aporfiusartut nalunaarsorneqarneri

Inunnguuseralugu danskinut naleqqiullugit kalaallit Danmarkimiittut sulisorineqartarnerat appasinnerujussuuvoq. Kalaallit, angajoqqaavisa aappaa kalaaliusut, sulisorineqartarnerat 53 procentiuvoq, tamanillu kalaaliusunik angajoqqaallit sulisorineqarneri 36 procentiulluni. Maluginiarnartorujussuuvoq, kalaallit Danmarkimi najugaqartut sulisorineqartarnerisa appasissusiat, nunasisut Somaliameersut. Libyameersut Irakkimeersullu sulisorineqartarnerisa appaseqatigimmatigit. Pineqartut taakku sulisorineqartarnerisa amerlassusaat 47 procentiuvoq, danskillu sulisorineqarnerat

73 procentiulluni. Misissuinermilu uani aperineqartut 5 procentiinnaasa missaat isumaqarnerarput kalaalliunertik peqqutigalugu suliffissarsioraluarnerminnik itigartinneqarsimallutik.

Danskit atuarfiini kalaallit nunaannut tunngasunik ilinniartitsisarneq

Immersugassakkut apersuilluni paasiniaanerup takutippaa kalaallinit kingoqqisuunertik peqqutigalugu ajuallannartunik oqaaseqarfigitsinneq qaqutigoortuunngitsoq, illaruaatigineqarneq imaluunniit atuarfimmut allamulluunniit ilinniarfeqarfimmut attaveqarnerminni sullinnerlunneqartarneq. Aamma apersuinerit paasinarsisipaat inuit kalaallinit kingoqqisut danskit ilinniartitsisarneq avissaarsimatinneqartutut ajornerusumillu pineqariaannartut misigisimasartut. Ataatsimut isigalugu pisariaqartinneqarpassippoq meeqqat inuusuttullu atuarfiini Kalaallit Nunaannik kalaallinullu tunngasunik paasinninnerulernissap tunngavissiornerunissaa, kalaallinut isiginneriaatsip ilorraap tungaanut saatinniarnani, asissueraluttunik pigiliutiinnakkanik isummertarnerit avissaartuisitsisarnerulu annikillisinnaarnerini.

Danmarkimi kalaallit sinniisoqarnerat

Nalunaarusiami erserpoq, kalaallit ikittuinnaat – aperineqartut tallimartertutaat ataatsitsiarlugit – kalaallit peqatigiiffiinut ilaasortaaffeqartut. Inuit kalaallinit kingoqqisut tamat peqataaffigisaanni oqallittarfinnut ilasortaaffeqanngillat, assersuutigalugu

inuiaqatigiinni akuleriinnerulersitsinissamut siunnersuisoqatigiinni imaluunniit kikkunnit kingoqqisuunertik tunngavigalugu ikinnerussuteqartut Siunnersuisoqatigiivini, peqqutigalugu kalaallit kikkunnit kingoqqisuunertik peqqutigalugu ikinnerussuteqartutut isigineqanngimmata. Nalunaarusiami sammisatta ilagaat kalaallit danskini inuiaqatigiinni sinniisoqarnerat pitsanngorsaavigineqartariaqartoq, instituttillu innergsuussutigaa, peqatigiiffeqqarnikkut aqqissuussaaneq nukittuneruleqqullugu naalagaaffik tapiissuteqartariartoq, tassuunakkullu kalaallit Danmarkimi sinniisoqarnerat nukittorsarneqassasoq.

Inuiaqatigiinni kalaallit ikinnerussuteqarnerisa akuerineqarnissaa

Inuiaqatigiinni ikinnerussuteqartut illersorneqarnissaannut Europarådip sinaakkutaasumik isumaqatigiissutaa najoqqutaralugu, Sønderjyllandimi tysket ikinnerussuteqartut tassatuaapput Danmarkimi inuiaqatigiinni innuttaasut ikinnerussuteqartut. Isumaqatigiissutikkut qulakkeerneqarpoq, assersuutigalugu, inuiaqatigiinni ikinnerussuteqartut kulturimik kinaassutsimillu pigiinnarnissaannut ineriartortinneqarnissaannullu illersorneqarnissaat, pingaartumik oqaatsimikkut, upperisarsiornermikkut, ileqqumikkut, kulturikkullu kingornutamikkut, Isumaqatigiissutit atuutsinneqarneranut nakkutilliillusutut komitiip innersuussutigisimavaa, inunnik ataasiakkaanik eqimmattakaanilluunniit

isumaqatigiisummut ilaalersinnaasutut takorloorneqarsinnaasunik Danmarkimi pisortat oqaloqatiginninnerit aallartissagaat. Instituttup innersuusstigaa, Nunamut Imminermut aamma Isumaginninnermut ministerqarfiup misissuiffigeqqissaassagaa, kalaallit Danmarkimi najugaqartut inuiaqatigiinni ikinnerussuteqartutut akuerisaallutik isigineqalersinnaannginnersut.

Inuit pisinnaatitaaffiinum instituttup innersuussutigaa:

- Kommuunit malittarisassiaminni ingerlatsinerminnilu kalaallit naligiisumik pineqarnissaat qulakkiissagaat.
- Pisortat oqartussaaffiisa (regionit, kommunit, il.il.) qulakkiissagaat, nutserisoqarsinnaatitaanermut periarfissat kalaallinit ilisimaneqarnerulernissaat.
- Inuit Pisinnaatitaaffiinum Europamiut Isumaqatigiisutaata artikel 6-anut naleqquttunngorlugu inatsisunik atortitsinermut malittarisassat Danmarkip aqqiivigissagai, erseqqissaavigalugit, nutserisoqartarnerlu eqqartuussinermi suliap ingerlanera tamaat atuutussanngortillugu.
- Kalaallit Danmarkimiittut ikittuinnaat suliffeqalartarnerinut peqqataasut paasinialugit Suliffissaqartitsiniarnermut ministeriaqarfik kalaallit suliffissarsiortarnerminni sorpianik ajornartorsiuteqartarneri paasinialugit misissuisitsissasoq nalunaarusiorlunilu.
- Naalagaaffeqatigiinneq pillugu ilinnisiutissanik suliniuteqarnissamut, assersuutigalugu Kalaallit Nunaanni ullutsinni

pissutsinut tunngasunik, Meeqqanut, Ilinniartitaanermut, Naligiisitaanermullu Ministeriaqarfik erseqqissaassuteqassasoq. Pineqartut pingaarnerit tassaapput fagit danskisut, oqaluttuarisaaneq aamma inuiaqatigiilerineq.

- Kalaallit Danmarkimi najugaqartut pitsaanerumik sinniisoqalernissaat siunertaralugu Isumaginninnermut Nunamullu imminernut ministeriaqarfik tapiissuteqassasoq.
- Kalaallit Danmarkimi najugaqartut sinniisaannik oqaloqatiginninneq aallartinneqassasoq, danskini inuiaqatigiinni kalaallit ikinnerussuteqartutut isigineqalernissaat kissaatigineqarnerisoq paasinialugu.

INNERSUUSUTIT

AALLAQQAASIUT

Naligiisitaasumik pinninnissaq tunaartaralugu nalunaarusiap uuma sammivai kalaallinut Danmarkimiittunut atugassaritineqartut. Kalaallit danskisut innuttaassuseqarput, taamaattumillu danskisut innuttaassuseqartut allat tamarmik pisinnaatitaaffiisa asserluinnaannik kalaallit Danmarkimi pisinnaatitaaffeqarlutik. Inuiattut allaassuseqarneruq peqqutigalugu ikinnerussuteqartutut kalaallit naliginnaasunik isigineqarneruq ajorput, naak inuiattut allaassuseqarlutik ikinnerussuteqartutut tunuliaqutaqartutut danskini inuiaqatigiinni unammilligassaasa assiginik, immikkut oqaatsitsigut,

kulturikkut aamma inooqatigiinnikkut kalaallit ilaasa unammilligassaqarnertik misigisimasaraluaaraat. Taamaasilluni pisariaqartinneqarpoq inuit ilaasa Kalaallit Nunaanneersut Danmarkimut nuunnerminni unammilligassaasa erseqqissarneqarnissaat aamma akuerineqarnissaat, taamaasiornikkut qulakkeerniarlugu innuttaasutut allattulli naligiisitaalluinnartumik pineqarnissaat.

Nalunaarusiap paasinarsisippaa kalaallit Danmarkimi najugaqartut avissaarsimatinneqartut misigisimasartut, innuttaasunillu danskiusunit isummanik asissueraluttunik pigiliutiinnakkanik isummorsorfigineqartarlutik. Danskisut innuttaassuseqartunik allamiunik kitaamiunik kingoqqisuunatik ikinnerussuteqartunik mississuisarnerit inernerinut, misissuinerup uuma inernerit assigusupilussuupput. Immersugassaq tunngavigalugu apersuinerutaani aperineqartut affangajaasa (44 procent) tikkuarpaat avissaarsimatinneqartut misigisimasarnertik, danskinillu asissueralartaunik isummanik pigiliutiinnakkanik isummorsorfigineqartut misigisimasarlutik. Tamanna tamani atuuppoq, suliffeqarfinnut aalajangersimasuinnarnut imaluunniit pisortat ingerlatsiviinuinnaanngitsoq attuumassuteqarani, ajornartorsiutitaqarporlu, misissuinnikkut matumuuna paasinarsimmat, atuullunilu, pisortat ingerlatsiviini suliffeqarfinnilu allani pissutsit tamakku atuuttut. Misissuinerulli uuma samminerusaa tassaavoq kalaallit pisortat ingerlatsiviinut

assigiinngitsutigut saaffiginnittarneri, pingaartumik kommuninut.

Assigiinngisitaannginnissamut illersorneqarnissaq aamma naligiisitaasumik pineqarsinnaatitaaneq misissuinerup matuma ersarissisinniarsimavai, inuttut pinsinnaatitaaffinnut isumaqatigiisummiittut, Danmarkillu atuuttuulersissimasai, naalagaaffiullu inatsisaaniittut eqqarsaatigalugit. Nalunaarusiap tunngavigai kalaallit Danmarkimiittut ilaannik 1.977-inik immersugassakkut apersorneqartut akissutaat, toqqaannartumik oqaloqateqarluni apersuinerik arlalinnik ilaqartinneqartut. Pissutsinik paasiniakkat tamakku kalaallit Danmarkimi najugaqartut misigisartagaannik misilittagaannillu nalunaarusiami paasiniaaqqissaanermut tunngaviliisuupput, danskillu inuiaqatigiivini unammilligassanik immikkuullarissunik sunik naapitsisarnersut, matumanissaaq pisortanit ikiorserneqarnissaq eqqarsaatigalugu, paasiniarneqalutik. Immersugassaq atorlugu apersuinerup inernerit, suliniutissanut innersuussutinut tunngaviliisuusut, inuttut atugarisat eqqarsaatigalugit tamanut atuuttuunngillat, tassami misissuinermit uani kalaallit inuttut atugarliortut apersorneqartuni ikinnerussuteqarmata. Taamaattumik kisitsisit nalunaarusiami taaneqartartut appasinnerusinnaalluarput, kalaallit Danmarkimiittut eqimattatut ataatsimoortutut isigalugit atugarisaat eqqarsaatigissagaanni.

Misissuinermi taaneqartut tunuliaqutaralugit nalunaarusiap siunertaraa nalilersussallugu, suliniutissanik pisariaqartitsisoqarnersoq, inuit pisinnaatitaaffiunut attuumassuteqartunik kalaallit Danmarkimiittut naligiissitaasumik pineqarnissaannut Danmarkip pisussaaffiata pitsaanagerusumik malitsinneqarnissaanut qulakkeerinnittussanik.

Tamaattumik nalunaarusiami misissueqqissaarnerit tamarmiusut innersuussutaasuni tulliusuni tungaviliisuupput.

PISORTAT IKIORSIISSUTAANNUT NALIGIISSUMIK PERIARFISSAQARTITAANEQ

Innuttaasut tamarmik pisortanit sullinneqarnissaminnut naligiilluinnartumik pisinnaatitaaffeqarput, tungavissaqanngitsumik assigiinngisitaanatik. Tamanna inuttut pisinnaatitaaffittut aalajangersagaavoq aamma danskit inatsisaanni taamaalluni. Taamaakkaluartorli immersuilluni akisassanik misissuinerup aamma oqaloqateqarluni misissuinerup paasinarsisippaat, kalaallit ilaasa pisortat sullissiviinut sullissivinnulluunniit allanut saaffiginninnerminni kalaallinit kingoqqusuunertik peqqutigalugu avissaarsimatinneqartutut allaanerumillu pineqartutut misigisimasaqartarsimanerat.

Misigineqartarsimasut tassaapput toqqaannartumik toqqaannanngitsumilluunniit assigiinngisitaaneq, pisuni assigiinngitsuni assigiinngitsutigut saqqummersartog,

misissuinermi paasinarsisoq, aammali inunnit ilinniagaqarsimallutik sullissisartunit, nalunaarusiaq sioqqullugu piareersaqataatinneqartunit, taamaattoqartoq oqaatigineqarpoq. Taamaattumik pissusissamisoorsorinarpoq, pisortat sullissiviini sulisut innutaasunik ulluinnarni attuumassuteqartartut, kalaallit ikinnerussuteqartullu allat pillugit, pigiliutiinnakkanik asissuERPalaartunik isummersortarneri qaangertinniarneqarsinnaasuuppata. Apersuilluni misissuineq assersuutissartaqarluarpoq saaffiginnittartut naapittaraat pisortat sullissiviini atorfillit kalaallinik qanoq ittuusorinninnertik tungavigalugu qisuariartartunik, aamma kalaallit innuttaaqataasut pisariaqartitaannik paasininnissaminnut ilisimasaqanngitsunik periarfissaqanngitsunilluunniit.

Nalunaarusiami ersersinneqarpoq pisortat ingerlatsinerminni naligiissumik sullissinissaminnut malittarisassaminnut periusissaminnullu tungavissaminnik misissueqqissaarnissaat pisariaqartinneqartoq, innuttaasullu assigiinngisitaartorpassuit naligiissumik sullinneqarnissaannut sullissisut pisinnaasaqartinneqarnissaat qanoq iliorluni anguneqarsinnaanersoq. Kalaallit atugarliortut pillugit, pisortat suliniutissaattut siunniussaasa atuutsinneqalernissaannut suliniutit aallarnisarneqartut pitsaasuupput. Neqeroorutit maannamut atuutereersut naammanginartumik iluaqutigineqarsinnaaneritut kalaallit pineqartut atuisinnaanerit killeqaqaaq,

aporfissarpaalussuaqarmat, periusissiatigut aporfissat tamakku ikilisinniarnearput, tassuunakkullu ataatsimoortumik ikiuinissamut periarfissat ajornannginnerulissapput. Tassunga atatillugu misissorneqartut ilagaat kalaallinik innuttaasunik kommunit sullissisarnerini suliat ingerlasarneri. Institutti isumaqarpoq suliniutip taaneqartup malinnaaffigeqqissaarnissaa pingaaruteqartoq.

Nalunaarusiami apersuilluni misissuinertaatigut paasinarsivoq akissuteqartut ilaasa ikittuinnaat pisortat sullissiviinut attaveqartarnerminni danskit oqaasii ajornartorsiutigisaraat. Akissuteqartulli ilaat 17 procentit tungaanut, tamaginnillu kalaallinik angajoqqaallit, oqaatsinik ajornartorsiuteqartartut.

Pisortat sullissiviinik attaveqarnermi innuttaasut pisinnaatitaaffigaat, pisariaqartikkunikku, namminneq aningaasartuutiginnngisaminnik nutserisulerneqarnissartik.

Nutserisoqarnissaanulli pisariaqartitsisoqarnersoq pisortat sullissisuisa nalilersortussaavaat. Taakkua saniasigut eqqartuussiveqarnermut tunngatillugu nutserisoqarnissamut immikkut malittarisassaqarpoq.

Kalaallit danskisut innuttaassuseqarnerat peqqutigalugu ilaatigut kingunerisarpaa, pisortat sullissiviinut kalaallit saaffiginikkaangata sullissisup pissusissamisuuinnartutut isumaqarfigisaraa kalaallip qallunaatut oqalussinnaanissaa. Nalunaarusiassa qiareersarlugu kalaallinik

Danmarkimi najugalinnik sullissisartunik oqaloqateqartarnerni erserpoq, isumaginninnermik peqqinnissamillu sullissiviit iluanni, nutserisussamik pissarsiniartarneq atorluarneqanngitsaq. Kiisalu kommunit sullissiviini nutserisinnerneqartartut tamatigut naammaginartunik pisinnaasaqartanngitsut. Tamatuma kingunerisinnaasarpaa, innuttaasut ikiorserneqarnissaminnik kissaateqarlutik saaffiginikkaluarnertik taamaatiinnartarmassuk, saaffiginneqqaarnerminni ikiorserneqarnissaminnut neqeroorfigineqanngikkaangamik.

Naak kalaallit Danmarkimi najugaqartut ikittuinnaat ataatsimut isigalugit oqaatsitigut ajornartorsiuteqartaraluartut, apersuilluni paasiniaanerup paasinarsisippaattaq akissuteqartut arlallit pisuni aalajangersimasuni, oqaatsitigut nalorsarnermik peqquteqartumik, unittuinnartariaqartarnerat. Akissuteqartut ilaasa, tamaginnik kalaallinik angajoqqaaqartut 25 procentiisa assersuutigalugu taavaat, pisortanut naammagittaalliutinik nammineerlutik allagaqarsinnaannginnertik.

Eqqartuussiveqarnermi suliassani pinerluttaalisitsinermullu tunngasunik suliani nuterisoqartarneq pillugu Eqqartuussiveqarnermut Pisortaqrifiup siusinnerusukkut pilersitaani suleqatigiisitani, paasineqarsimavoq, inatsisinik atortitsinermut inatsimmi nutserisoqarsinnaatitaanermut aalajangersakkat ullutsinnut

naleqqutinngitsut, malinneqaqqissaaratilli, taamaattumik Inuit Pisinnaatitaaffiinut Europamiut Isumaqatigiissutaanni art. 6. stk. 3 litra a aamma e najoqqutaralugit unioqqutitsinerullutik. Inatsisunik atortitsinermut inatsimmi aallaavigitinneqarpoq pasineqartup apersorneqarnerani nutserisoqartassasoq, isumaqatigiisummili tunngavigineqarluni, apersuinerinnaanngitsumi nutserisoqartoqartarnissaa, pinerlussimasutulli suliap ingerlanneqarnerani tamarmi nutserisoqartoqartassasoq. Suleqatigiisitalli aamma paasisimavaa, suliap tamarmi ingerlanerani nutserisitsisoqartartoq aamma Danmarkimi.

Instituttip innersuussutigaa:

- Kalaallit assigiinngisitaanatik sullinneqartarnissaat qulakkeerniarlugu kommunit sullissinerminni malittarisassamikkut ingerlatseriaatsimikkullu naligiissitaasumik sullissisarnissaq qulakkiissagaat.
- Nutserisoqarsinnaatitaanermut periarfissaqarneq kalaallinut naammaginartumik paasissutigineqartarnissaa qulakkeerneqassasoq, qulakkeerneqassasorlu pisortanut saaffiginninnermi (regioninut kommuninut il.il.) naammaginartumik nutserisinnaassusilinnik nutserussisoqartoqartassasoq.
- Inuit Pisinnaatitaaffiinut Europamiut Isumaqatigiissutaata artikel 6-anut naleqquttunngorlugit inatsisunik atortitsinermut malittarisassat Danmarkip

aaqqiivigissagai, erseqqissaavigalugit, nutserisoqartarnerlu eqqartuussinermi suliap ingerlanera tamaat atuutussanngortillugu.

SULIFFISSARSIORTARNERMI

APORFIUSARTUT

NALUNAARSORNEQARNERAT

Kalaallit Danmarkimi najugaqartut sulisorineqartarnerat qallunaavinnut naleqqiullugu appasinerujussuvoq, danskit sulisorineqarnerat 73 procentit missaaniimmat. Kalaallinut, angajoqqaavata aappaa kalaaliusumut, kissitsisit assigi 53 procentiupput, tamaginnillu kalaallinik angajoqqaalinnut 36 procentiulluni.

Misissuinermi uani apersorneqartuni ikittuinnaat (5 procentit missaat), isumaqarput, suliffinnut aalajangersimasunut qinnuteqaraluarlutik itigartitaasarnertik kalaaliunerminnik peqquteqartartoq. Eqqumiiginalaanngitsuunngilarli kalaallit Danmarkimi najugaqartut sulisorineqartarnerisa amerlassusaat nunasisimasunut Somaliameersunut, Libyameersunut Irakkimeersunullu agguaqatigiisillugu assersuunneqarsinnaammat, taakkunani 47 procentit missaaniimmat.

Kalaallit Danmarkimi najugaqartut annikinnerusumik sulisorineqartarnerinut pequtaasut arlalissuullutik assigiingitsuusinnaarpassipput. Misissuinermi uani oqaloqatiginnilluni paasiniaanerup ilimanarsisippaa asissuerpaluttunik pigiliutiinnakkanik kalaallinut

isummersortarnek sulisorineqartartut ikinnerannut peqqutaasunut ilaasoq. Aporfissat allat tassarpassippat oqaatsitigut aporfissat, inuussutissarsiorluni allanillu suliffeqarnissamut killilimmik piginnaasaqarneq, Kalaallit Nunaannilu naammaginatumik ilinniagaqarsimannginneq. Kalaallinut Danmarkimi najugaqartunut iluaqutaassangaluarpoq uppersarsinnaagaanni, taama ikitsigisut sulisorineqartarnerinut suut peqqutaanerpaanersut, tassuunakkut pissutsinut aaqqiissutissanik suliniutissanik aallartitsisoqarsinnaassangaluarimat.

Instituttip innersuussutigaa:

- Kalaallit Danmarkimiittut suliffissaqarniarnikkut immikkut ajornartorsiutigisartagaannut, kalaallillu ikittuinnaat sulisorineqartarnerinut, peqqutaasartut paasiarlugillit uppersarsaasiorneqarnissaallu siunertaralugit, Suliffissaqartitsinermut Ministeriaqarfik misissuisitsissasoq.

KALAALLIT NUNAANNI PISSUTSIT PILLUGIT DANSKIT ATUARFIINI ILINNIARTITSISARNEQ

Immersuinikkut akisassanik apersuinerup takutippaa, kalaallit aperineqartut ikittuinnaat (5 procent), kalaalliunertik peqqutigalugu ajuallatsinneqartarlutilluunniit atuarfimmi illaruaatigineqartartut, imaluunniit atuarfimmu attaveqarnerminni sullinnerlunneqartarlutik ikiornarlunneqartarlutillu misigisartut.

Apersuilluni paasiniaanerup taamatut isumaqarneq uppersarsisippaa. Assissuerpaluttumik pigiliutiinnakkanik isummersortarnek aamma avissaarsimatitsisarnek annikillisarnekarsinnaavoq meeqqat atuarfiini inuusuttullu ilinniagaqarfiini Kalaallit Nunaanni pissutsit, kalaallillu, pillugit annerusumik sammisaqartitsisalernertigut.

Immikkoortumi siullermi ersersinneqartutut (inatsisitigut tunngavissat), ILO-p immikkut ilisimasalitutt komitiata, nunat inoqqaavisa naggueqatigiillu naalagaaffinni namminersortuni najugaqartut pillugit, ILO-p isumaqatigiissutaasa atuutinneqalernissaannut nakkutilliisut, kissaatigisimavaat paasissallugu, Kalaallit Nunaannut tunngasunik, kalaallillu Danmarkimi najugaqartut atugarisaannik ilisimasaqarnerulernissaq siunertaralugu, suliniutit suut ilinniartitaanikkut aallartinneqalersaarnersut. Danmarkip akissutigisimavaa, atuarfiit ataasiakkaat ilinniartitsisullu namminneertorujussuullutik tamakku aalajangertaraat, aamma ilinniartitsissutissat suut, ilinniartitsinermi atorneqarnissaat ilanngullugit, kisiannili kulturikkut naapinneq aamma kulturikkut paarlaasseqatigiinneq oqaluttuarisaanermi ilinniartitsinermut ilaatinneqartussaasoq. Oqaluttuarisaanermik ilinniartitsinermut fagip siunertaatut allasimavoq. ” danskit kulturianik aamma oqaluttuarisaanerannik ilinniartut paasisimasaqarlualissasut”, taamaattumik aalajangersagaqanngilaq, meeqqat atuarfiini Kalaallit Nunaannik

aamma pissutsinik kalaallinut tunngasut ilinniartitsissutigineqarnissaannik, naak Kalaallit Nunaat naalagaaffeqatigiinnermut ilaagaluartoq.

Statsministerip Folketingimut naalagaaffeqatigiinneq pillugu allaganngorlugu nassuiaataani kingullermi erserpoq, EMU.dk aqqutigalugu Ilinniartitaanermut Ministeriaqarfiup suliniutit arlallit aallartissimagai sammisassanut aalijangersimasunut tunngasut, ilinniartitsissutissallu ineriartortinneqarnissaannut tapiissutissanik qinnuteqartoqarsinnaanera periarfississimallugu, kalaallinut savalimmiormiunullu tunngasunik ilinniartitsissutissanik atorpeqartussanik, tassuunaqqullugu naalagaaffeqatigiinnerup ilisimaneqarnera annertusarneqassammat. Taamaasilluni 2013-mi Folketingip aningaasaliissutigai 640.000 kr-nit 'Kalaallit Nunaat moderniusoq' pillugu ilinniarsiornissamut, pineqartup ilisimasaqarfigineqarnerulernissaa paasisimasaqarfigineqarnerulernissaalu siunertaralugit.

Kisiannili fagip ilinniartitsissutigineqarnissaanut ilitersuummi, atuartitsissutissanullu pilersaarusianni allassimasoqanngilaq, qanoq ililluni qanorlu annertutigisumik Kalaallit Nunaat naalagaaffeqatigiinnerlu meeqqat atuarfianni ilinniartitsissutigineqassanersut. Meeqqat atuarfiannut inatsisip ilitersuutitaani pilersaarusianni fagip pineqartup

qanoq ilinniartitsissutigineqarnissaa ersarissarneqaraluarpat, nutaanik ilinniarsiornissanut folketingip aningaasaliinermigut suliniutaa ikorfartorneqarluassangaluarpoq.

Instituttip innersuussutigaa:

- Naalagaaffeqatigiinneq pillugu ilinniartitsisarnermut anguniagassatut siunniussat, Meeqqanut Ilinniartitaanermut Naligiisitaanermullu Ministeriaqarfiup erseqqissaavigissagai, assersuutigalugu Kalaallit Nunaanni ullutsinni pissutsit pillugit ilisimasassanut tunngasunik, ilinniartitsinissamut ilitersuutit meeqqallu atuarfianni faginik atuartitsissutissanik pilersaarusianni aqqutigalugit. Pingaernerutillugit danskisoorneq, oqaluttuarisaaneq aamma inuiaqatigiilerineq.

KALAALLIT DANMARKIMI NAJUGAQARTUT SINNIISOQARNERAT

Naalackersuinikkut suliniutinut aalajangerniakkanullu tunngatillugit inuiattut ikinnerussuteqartut siunnersuinissaminnut sunneeqataanissaminnullu periarfissaqarput, pineqartut imminnut tunngagaangata. Tamanna pisarpoq kommunini nunasisut ilanngutitaanissamut siunnersuisoqatigiivini, taakku suliassaralugu kommunini pineqartuni innuttaasunut ilanngutitsiniarnermi pitsaanerpaamik naleqquttumillu siunnersorneqarnissaq. Aamma tamanna pisarpoq Inuiattut Ikinnerussuteqartut Siunnersuisoqatigiivisigut, naalackersuisunut siunnersuisartuusutigut. Oqaloqatigiittarfinnili

taakkunani kalaallit sinniiseqanngilat, inuiattut ikinnerusuuteqartutut kalaallit pisortatigoortumik isigineqanngimmata.

Oqaloqateqarnikkut paasiniaanerup paasinarsisippaa kalaallit ikittuinnaat – aperineqartut tallimararterutaat inutsiarlugit – kalaallit peqatigiiffiinut ilaasortaasut. Ilutigalugu oqaloqateqarluni paasiniaanerup tikkuarpaa, apersorneqartut 25 %-tiisa (apersorneqartut sisamararterutaasa) kalaallit danskini inuiaqatigiinni suliniuteqartut, danskit oqartussaannit akuersarneqarnertik misigisimasanngikkaat. Tamanna tunuliaqutaralugu aperisariaqarpoq, danskit inuiaqatigiivini kalaallit sinniisoqarnerisa pitsaanerulersinneqarnissaat pisariaqartinneqannginersoq. Misissuinissamut tunngaviulluarsinnaavoq inuttaasut kalaallinit kingoqqisuusut soqutigisarineraat inuiaqatigiinni ersarinnerulernissartik, aammalu inuiattut ikinnerusuttuteqartut oqallittarfiini pioreersuni, namminerisaminnilluunniit pilersitaminni, kissatigisamik pisariaqartitamillu ersarissumik tusarliunneqartarnissaat kissaatigineraat.

Kalaallit Danmarkimiittut soqutigisaqatigiittut peqatigiiffissaannut, danskini inuiaqatigiinni nunamut tamarmut atuuttussamut sinniisoqalernissaannut, pilersitsiniarluni tapersersuinissaq tapiissuteqarnissarlu periarfissaasinnaavoq, tassuunakkut apeqqutini kalaallinut tunngasuni sunniuteqarnerulernissaat periarfissiuunniarlugu. Kattuffiup taamaattup

inuiattut ikinnerusuteqartut kommunini oqaloqatigiinnittarfiini pioreersuni ilaasortaatitaqalernissani anguniarsinnaavaa, oqallittarfiit taakku ikinnerussuteqartut soqutigisaannik sullissisuusarmata.

Instituttip innersuussutigaa:

- Kalaallit Danmarkimi najugaqartut peqatigiiffeqarnikkut nukittorsarneqarnissaannut Isumaginninnermut Nunamullu Imminermut Ministeriaqarfik tapiissuteqassasoq, tassuunakkut kalaallit Danmarkimi najugaqalersimasut sinniisoqarluarnissaat anguniarneqassammat.

INUIATTUT IKINNERUSSUTEQARTUTUT AKUERISAANISSAMUT KALAALLIT ISUMAAT PILLUGIT OQALOQATIGIINNISSAQ

Naalagaaffiup iluani inuiattut ikinnerussuteqartutut akuerisaasut illersorneqarnissaannut Europami Siunnersuisoqatigiit isumaqatigiissutaata sinaakkusiussaata iluani, Danmarkimi ikinnerussuteqartutut akuerisaasutuaapput Sønderjyllandimi tyskit ikinnerussuteqartut.

Inuiattut ikinnerussuteqartutut akuerisaasut immikkut pisinnaatitaaffiisa qulakkeerneqarnissaannut aalajangersakkat arlallit tassaniippat, isumaqatigiissullu illersuutaavoq ikinnerussuteqartut assigiinngisitaasumik pineqannginnissaannut. Ikinnerussuteqartut pingaartumik ileqquminnik kulturikkullu kingornussaminnik, upperisaminnik,

oqaatsiminnillu attassiuartuarnissaannut ineriartortitsinissaannullu pisussaaffiliinerit isumaqatigiissutikkut qulakkeerneqarput. Isumaqatigiissutittaaq imarai ilinniartitaanissamut, namminerlu oqaatsit atorlugit tusagassiutinik atuisinnaatitaanermut, matumanissaaq nammineq inunnguuseralugit oqaatsinik ilinniartitaanissamut, pisinnaatitaaffiit, namminerlu oqaatsit atorlugit upperisarsiornermik ingerlatsinissamut pisinnaatitaaffik. Taakkua saniasigut inatsisiliornermut atatillugu, apeqqtuni ikinnerussuteqartunut pingaaruteqartunut, naalagaaffiup ikinnerussuteqartunik tusarniaanissaanut malittarisassa qarpoq, aammalu ikinnerussuteqartut siammasissumik kommunikaartumilluunniit peqataatinneqarnissaannut suleqatigiisitaliortoqarsinnaavoq, inuiaqatigiinni ikinnerussuteqartut nipaasa tusarneqarnissaat qulakkeerniarlugu.

Isumaqatigiissutip atuutsinneqarnissaanut Europami Siunnersuisoqatigiit sinnerlugit komitiip nakkutilliisuutitaasup innersuussutigaa, kalaallit Danmarkimiittut inuiaqatigiinni ikinnerussuteqartut akuerineqarnissaat. Apeqqt taanna pillugu Europami Siunnersuisoqatigiit aamma Danmarkip/ Kalaallit Nunaatalu akornanni isummanik saqqummiussisarsimanerit tunuliaqutaralugit, Instituttip innersuussutigissavaa paasiniarneqassasoq kalaallit Danmarkimi najugaqartut inuiaqatigiinni ikinnerussuteqartut akuerusaarusunnersut.

Isummamut tassunga tunngavilersuutit ilagaat, nalunaarusiornermut uunga atatillugu, kalaallit peqatigiiffiisa annerusut saqqummiuummassuk, taamatut akuerineqarsinnaanermut iluaqutissartat ajoqutissartallu pillugit kalaallit isumaannik paasiniaaffigineqassasut. Instituttip pingaaruteqartut isumaqarfigaa, isumaqatigiissutip atorneqarsinnaanerata pisariaqartitsisunut naleqqussartuarneqarnissaa Danmarkip ataavartumik qulakkeersimassagaa. Taamaattumillu, kalaallit ilaasa Danmarkimi najugaqartut kissaatit saqqummiuppassuk, isumaqatigiissutip atuutsinneqarnera tyskinut ikinnerussuteqartuinnaq atorunnaarluni kalaallinutaaq atuutsinneqalissasoq.

Instituttip innersuussutigaa:

- Kalaallit Danmarkimi najugaqartut sinnissaannik oqaloqatiginnineq aallartissasoq, paasiniarlugu kalaallit Danmarkimi najugaqartut ataatsimoorlutik inuiaqatigiinni inuiattut ikinnerussuteqartut akuerisaanissartik kissaatiginaat.

SUMMARY

EQUAL TREATMENT OF GREENLANDERS IN DENMARK

Greenlanders are Danish citizens and therefore have the same rights in Denmark as all others with Danish citizenship. Generally, Greenlanders are not regarded as an ethnic minority, although some Greenlanders experience special linguistic, cultural and social challenges in the Danish society, in line with those experienced by citizens with ethnic minority backgrounds. However, this and other studies show that people with Greenlandic background encounter a number of challenges in terms of enjoying equal opportunities with other Danes in Denmark.

This report includes data from a questionnaire survey conducted for the Danish Institute for Human Rights by the National Centre for Social Research (SFI). The institute has also conducted qualitative interviews with seven persons of Greenlandic origin, all of whom reside in Denmark. The report also provides a description of the legal basis for equal treatment of Greenlanders. Finally, we incorporate findings from a feasibility study conducted in 2013 and from roundtable discussions held with a number of actors in Denmark who in different ways have Greenlanders as a target group.

One of the focus areas of this report is Greenlanders' encounter with public authorities, especially the municipal system, including the specific barriers that can be identified, such as language barriers and lack of access to interpretation services. Other topics are attachment to the labour market, stigmatization and Danes' lack of knowledge of Greenlanders, representation of Greenlanders living in Denmark, identity and belonging and knowledge of rights and complaint remedies.

The report shows, among other things that quite a few resident Greenlanders report being met with prejudice by ethnic Danes. The survey findings indicate that there are some common aspects with the challenges faced by other ethnic minorities in their encounter with Danish society, in view of results from studies among ethnic minorities of non-Western background. In the report's questionnaire survey, almost half (44 per cent) the respondents cite problems with stigmatization and a biased attitude from ethnic Danes. This applies generally and is not specific to a particular sector or in public contexts, but it is a problem that seems to be prevalent in relation to public authorities and in other contexts, such as the labour market.

We conclude the report with a series of recommendations based on the analyses in the report.

Equal access to public services

All citizens are entitled to equal access to public services without discriminatory treatment. This principle is enshrined in human rights and in Danish national legislation. However, a portion of the participants in both the report's questionnaire survey and the interviews indicate that they have experienced biased and discriminatory treatment and degrading expressions in their contact with public authorities or institutions as a result of their Greenlandic background. Some Greenlanders also feel that they face language and cultural barriers in Denmark, and the report shows, among other things, that the existing rights to language interpreter services and Danish language training can be improved.

Mapping of barriers to labour market access

The employment rate among Greenlanders in Denmark is significantly lower than among ethnic Danes. For persons with one Greenland-born parent, the employment rate is 53 per cent, and only 36 per cent for those with two parents born in Greenland. It is noteworthy that Greenlanders residing in Denmark have an employment rate that is comparable to that of immigrants from Somalia, Libya and Iraq. The average employment rate for these groups is 47 per cent, versus 73 per cent for ethnic Danes. However, only about 5 per cent of the respondents in our study believed that they had

been rejected as applicants for a job specifically because of their Greenlandic background.

Education about Greenland in Danish schools

The questionnaire survey indicates that some Greenlanders have felt that their Greenlandic background has been the cause of insulting remarks or jokes or poor service in their interaction with a school or other educational institution. Statements from the interviews also suggest that persons with Greenlandic background risk being subjected to stigmatization and discrimination in Danish educational institutions. Overall, greater awareness is needed in primary and secondary schools to reduce prejudice and stigmatizing acts, among other things by providing more education about Greenland and Greenlandic conditions.

Representation of Greenlanders in Denmark

The report shows that relatively few Greenlanders – just under one-fifth of those surveyed – are members of a Greenlandic association. Persons with Greenlandic origin are not represented in official forums such as the local integration council or the Council for Ethnic Minorities. This is because Greenlanders are not formally regarded as an ethnic minority. In this report, we deal with the question of whether Greenlanders' representation in the Danish society should be strengthened and the institute recommends that the state support a stronger organisation of, and thus representation, of Greenlanders in Denmark.

Recognition of Greenlanders as a national minority

In Denmark, the German minority in South Jutland is the only group recognised as a national minority by the Council of Europe Framework Convention for the Protection of National Minorities. The Convention provides, inter alia, an obligation to promote the conditions for national minorities to maintain and develop their culture and identity, especially their language, religion, traditions and cultural heritage. The committee which monitors the implementation of the Convention has recommended that the authorities in Denmark enter into a dialogue with individuals and groups who, over the long term, might have an interest in being included in the Convention's area of application. The institute recommends that the Ministry of Social Affairs and the Interior further examine whether Greenlanders in Denmark wish to be recognised as a national minority.

The Danish Institute for Human Rights recommends:

- that the municipalities, in their procedures and practices, ensure equal treatment of Greenlanders.
- that public authorities (regions, municipalities, etc.) ensure that Greenlanders are familiar with the possibilities to obtain language interpretation and are offered sufficient and qualified interpretation services.
- that Denmark revise the provisions on interpreter services so that they are in accordance with Article 6 of the European Convention on Human Rights by specifying, in the Administration of Justice Act, that access to interpretation applies to the entire legal case.
- that the Ministry of Employment take the initiative to identify and document the causes of the low rate of employment among Greenlanders in Denmark, which makes it particularly difficult for them to establish a connection to the labour market.
- that the Ministry for Children, Education and Gender Equality clarify the learning outcomes relating to knowledge about the Danish Commonwealth, such as knowledge of contemporary conditions in Greenland, in relevant guidelines and curricula for primary school subjects. This applies particularly in the subjects of Danish, history and social studies.
- that the Ministry of Social Affairs and the Interior support a stronger organisation and hereby representation of Greenlanders residing in Denmark.
- that a dialogue be established with representatives of Greenlanders in Denmark about whether Greenlanders, as a group living in Denmark, wish to be recognised as a national minority.

RECOMMENDATIONS

INTRODUCTION

This report has examined the conditions for Greenlanders in Denmark from an equal treatment perspective. Greenlanders are Danish citizens and therefore have the same rights as everyone else with Danish citizenship. Greenlanders are generally not regarded as an ethnic minority, although many of them experience special linguistic, cultural and social challenges in the Danish society, in the same manner as citizens from ethnic minority backgrounds. Thus, there may be a need for visibility and recognition of the challenges faced by some people from Greenland when they move to Denmark, so as to ensure that they are treated on an equal footing with other citizens.

The studies contained in the report show that some of the Greenlanders residing in Denmark feel stigmatised and experience prejudice by ethnic Danes. The survey results are very similar to findings of studies among ethnic minorities of non-Western background. In the report's questionnaire survey, almost half the respondents (44 per cent) cite problems with stigmatization and a biased attitude on the part of ethnic Danes. This applies in general and not to any particular sector or in public contexts. Rather, it is a problem that this study has found in Greenlanders' encounters with both the public authorities and in other contexts, including in the workplaces. The focus of the studies, however, has been on Greenlanders' encounters with public authorities in different settings, especially the municipal offices.

The report has mapped discrimination protection and the right to equal treatment, as described by the human rights conventions that Denmark has ratified, as well as national legislation. In addition, the report is based on a questionnaire survey of 1977 resident Greenlanders, supplemented with a series of interviews. These empirical studies form the basis for the report's analysis of Greenlanders residing in Denmark and their experiences with the special challenges they encounter in Danish society, including gaining access to public services. However, the results of the questionnaire survey, which form the basis for some of the recommendations, are not socially representative, as socially disadvantaged Greenlanders are probably underrepresented among participants in the study. The figures are probably also too low as concerns that which applies to among total group of Greenlanders in Denmark.

Based on these studies, the purpose of this report is to provide an assessment of whether there is a need for initiatives that can ensure better compliance with Denmark's human rights obligations as they relate to equal treatment of Greenlanders in Denmark.

The analyses in the report thus form the basis for the recommendations that follow.

EQUAL ACCESS TO PUBLIC SERVICES

All citizens are entitled to equal access to public services without discrimination. This is enshrined in human rights and in the Danish national legislation. However, some of the

participants in both the report's questionnaire survey and in the interviews indicate that they have experienced discrimination and stigmatization in their contact with public authorities or institutions due to their Greenlandic background.

There are instances of both direct and indirect discrimination that occur not only in various forms in the studies, but are also brought to light by the specialists who participated in the report's feasibility study. It thus seems appropriate that employees who have direct interact with citizens eliminate any possible prejudices about Greenlanders and other ethnic minorities. The qualitative data provides examples of experiences of the encounter with a system where civil servants seem to act on the basis of assumptions about Greenlanders and lack the possibilities or skills to meet the Greenlandic citizen's needs.

The report reveals the need to further examine how public authorities, in their procedures and practices, comply with the principle of equal treatment, and how they are equipped to manage the diversity among the citizens. It is positive that there is an ongoing effort in connection with the implementation of the public service strategy for disadvantaged Greenlanders. There exist some barriers that make it difficult for the target group to take advantage of existing service offers in an optimal way, and the intent of this strategy is to reduce these barriers, thereby providing easier access to a holistic assistance. In this connection, there is an examination of the

municipal case handling procedures directed toward Greenlandic citizens. The institute finds that it is important to follow up on this issue.

The report's quantitative survey shows that a quite small proportion of respondents have problems with the Danish language in their contacts with public authorities. However, up to 17 per cent of those with two parents born in Greenland have difficulties with Danish.

In general, citizens are entitled to free interpreter assistance, if needed, in dealing with the public authorities. However, it is the authority who assesses whether an interpreter is needed. In addition, there are special rules for use of interpretation services within the legal system.

The fact that Greenlanders are Danish citizens means that in some cases, Greenlanders encounter authorities who operate with an assumption that they have Danish language competence. Some of the specialists who work on Greenlanders' issues in Denmark, and who were interviewed for the feasibility study, give examples of how interpretation services were not requested to a sufficient degree within the social and health system. In addition, the interpreters used by the municipal system work very differently and are not always sufficiently qualified. There is a risk, therefore, that the citizens abandon efforts to initiate an action or request a service if they cannot be offered interpretation assistance on site.

And even though there is not a large group of Greenlanders in Denmark who experience general language difficulties, the quantitative study shows that a portion of the respondents point to specific situations where their language skills come up short. Among the group of respondents who had both parents born in Greenland, for example, 25 per cent indicate that they would be unable to formulate a letter of complaint to the authorities.

In relation to interpretation in civil and criminal cases, a previous working group appointed by the Court Administration found that the provisions in the Administration of Justice Act concerning interpretation assistance are outdated and formally speaking, though not actually, in violation of items **a** and **e** of Article 6(3) of the European Human Rights Convention. The point of departure for the Administration of Justice Act is that interpretation should be provided during interrogation of the accused, while the Convention requires interpretation services be provided not only during interrogation but during the entire criminal proceedings. The working group, however, found that in practice, interpretation was provided throughout the proceedings, also in Denmark.

The Danish Institute for Human Rights recommends:

- that the municipalities, in their procedures and practices, ensure equal treatment of Greenlanders in order to avoid discrimination.
- that Greenlanders be assured adequate

information about the possibilities for interpretation services and that they be guaranteed the right to adequate and qualified interpretation in their contact with public authorities (regions, municipalities and others).

- that Denmark revise the provisions on interpreter services so that they are in accordance with Article 6 of the European Convention on Human Rights by specifying, in the Administration of Justice Act, that access to interpretation applies to the entire legal case.

IDENTIFICATION OF BARRIERS TO LABOUR MARKET ACCESS

The employment rate among Greenlanders residing in Denmark is significantly lower than among ethnic Danes. Whereas the ethnic Danish employment rate is about 73 per cent, the rate for persons with one Greenland-born parent is 53 per cent, dropping to 36 per cent for those with two parents born in Greenland.

Among those surveyed in this study, only 5 per cent believe that they have been rejected as applicants for a job specifically because of their Greenlandic background. However, it is notable that Greenlanders residing in Denmark have an employment rate that is comparable with the rate for immigrants from Somalia, Libya and Iraq, where the average employment frequency is 47 per cent.

It is probably a complex set of factors which lie behind Greenlanders having fewer

opportunities to enter the Danish labour market. Some of the experiences that are articulated in the empirical data from this study suggest that prejudice against employing Greenlanders is one of the factors that influences the low employment rate. Other factors seem to be language barriers and lack of recognition of acquired education and skills in Greenland. It would be beneficial for Greenlanders in Denmark that the primary factors behind their low employment rate be documented so that measures can be taken to rectify this situation.

The Danish Institute for Human Rights recommends:

- that the Ministry of Employment identify and document the causes behind the low employment rate among Greenlanders residing in Denmark, which make it particularly difficult for Greenlanders to gain a foothold in the labour market.

EDUCATION ABOUT ABOUT GREENLAND IN DANISH SCHOOLS

The questionnaire survey indicates that a small number (5 per cent) of the Greenlandic respondents have felt that their Greenlandic background has been the cause of insulting remarks or jokes at a school or poor service in contact with a school. Statements from the interviews confirm this. Prejudice and stigmatization can be reduced and corrected to some extent by paying increased attention to Greenland and Greenlandic conditions in primary and secondary schools.

As shown in Part I (legal basis), the ILO Committee of Experts, which monitors the implementation of the ILO Convention Concerning Indigenous and Tribal Peoples in Independent States, wanted to know which educational measures have been taken to improve knowledge of Greenland and Greenlandic conditions in Denmark. Denmark's response was that schools and teachers can to a great degree decide for themselves which teaching materials are to be used in teaching, but that cultural encounters and cultural exchange must be included in history instruction. The thematic objectives for the teaching of history state that 'pupils should become familiar with Danish culture and history,' but it is not mandated that there should be instruction about Greenland and Greenlandic conditions in the primary school, even though Greenland belongs to the Danish Commonwealth.

According to the prime minister's most recent report to Parliament on the Commonwealth, the Ministry of Education has taken a number of initiatives in the form of thematic pages on EMU.dk and provided the opportunity to apply for funds to develop teaching materials that support the teaching about Greenlandic and Faroese conditions, and thereby also raise awareness about the Commonwealth. Hence, the Danish Parliament, in 2013, granted DKK 640.000 for new educational materials about 'modern Greenland' in order to increase the general level of knowledge and skills.

However, the guidelines and curricula do not specify how and to what extent knowledge about Greenland and the Commonwealth should be part of education in the primary schools. A clarification of the Public School Act's guidelines and curricula for the relevant subjects will be able to support the Parliament's initiative to allocate funds for the development of new teaching materials.

The Danish Institute for Human Rights recommends:

- that the Ministry of Children, Education and Gender Equality clarify the learning outcomes concerning the Commonwealth, for example, knowledge of contemporary conditions in Greenland, in relevant guidelines and curricula for primary school subjects. This applies especially to the subjects of Danish, history and social studies.

REPRESENTATION OF GREENLANDERS IN DENMARK

Ethnic minorities have special access to advise and influence policy initiatives and decisions relevant to them as a group. This occurs at the municipal level via the integration councils, whose task is to ensure that the respective municipalities receive qualified advice in carrying out their integration tasks. This also takes place in the Council for Ethnic Minorities, which advises the government. However, since Greenlanders are not formally regarded as an ethnic minority, they are not represented in these forums.

The quantitative data from this study shows that relatively few Greenlanders - just under one fifth of those surveyed - are members of a Greenlandic association. At the same time, the quantitative survey indicates that 25 per cent of those sampled experience a lack of recognition by the Danish authorities in relation to the efforts Greenlanders exert in society (among a quarter of the respondents). In this light, the question is whether there needs to be a strengthening of Greenlanders' representation in the Danish society. A starting point would be to investigate whether persons with Greenlandic background have an interest in becoming more visible in society, and whether their voice, wishes and needs could have a greater impact within the existing minority forums or via their own platform.

One option could be to provide support for the establishment of a nationwide interest organisation for Greenlanders in Denmark in order to support the representation of Greenlanders in Denmark at the civil society level, and to increase the possibility of influence on issues of particular interest to Greenlanders. Such an organisation could function as an advisory body and, for example, could seek to be represented in the already established municipal citizen forums that represent minority interests.

The Danish Institute for Human Rights recommends:

- that the Ministry of Social Affairs and the Interior support a stronger organisation

and hereby representation of Greenlanders residing in Denmark.

DIALOGUE ON GREENLANDERS' ATTITUDE TOWARD BECOMING RECOGNISED AS NATIONAL MINORITY

In Denmark, the German minority in South Jutland is the only group recognised as a national minority under the Council of Europe Framework Convention for the Protection of National Minorities.

The Convention ensures national minorities protection against discrimination and establishes a number of rights for those groups who are recognised as national minorities. The Convention provides an obligation to promote the conditions for national minorities to maintain and develop their culture and identity, especially as concerns their own language, religion, traditions and cultural heritage. The Convention also sets out rights in relation to education, access to the media and in terms of language, including the right to learn their mother tongue and to practice their religion on their mother tongue. In addition, the state may involve national minorities in consultation procedures in connection with legislation that affects the minority, and decentralised or local forms of participation can be set up by the national minorities so as to ensure that they have a voice.

The committee within the Council of Europe that monitors implementation of the Convention has recommended, among other

things, that Greenlanders be recognised as a national minority in Denmark. The Institute for Human Rights considers that on the basis of the exchange of views that has taken place between the Council of Europe and Denmark/Greenland in this case, that further investigation should be carried out as to whether Greenlanders in Denmark have the desire to be recognised as a national minority.

This is supported by the larger Greenlandic associations, who in connection with the preparation of this report have indicated that they would like to see an investigation of the Greenlanders' attitudes about the advantages and disadvantages associated with such recognition.

The institute considers it essential that Denmark continuously ensure that the Convention's area of application corresponds to the need, and that it can therefore be considered, if groups of resident Greenlanders express this wish, to extend the area of application to other groups than the German minority.

The Danish Institute for Human Rights recommends:

- that a dialogue be established with representatives of Greenlanders in Denmark as to whether Greenlanders as a group living in Denmark wish to be recognised as a national minority.

KAPITEL 1

INDLEDNING

1.1 BAGGRUND

Institut for Menneskerettigheder skal som nationalt ligebehandlingsorgan indlede uafhængige undersøgelser om spørgsmål, der vedrører ligebehandling og diskrimination i forhold til race og etnisk oprindelse.¹

Grønlændere bosat i Danmark udgør en befolkningsgruppe med en kompleks sammensætning etnisk og kulturelt. Der er grønlandere, som kulturelt identificerer sig som grønlandske, grønlandsk-danske, dansk-grønlandske, danske eller måske noget helt andet. Der er grønlandere, som har inuitbaggrund og dermed en anden etnicitet end den typisk danske, ligesom der er grønlandere, som på udseendet ikke skiller sig ud i forhold til flertallet i Danmark. Der er grønlandere, som – uafhængigt af deres etniske baggrund – taler både grønlandsk og dansk lige godt eller primært taler og forstår et af sprogene og det andet kun til husbehov eller slet ikke.

Om nogle grønlandere udsættes for usaglig forskelsbehandling i Danmark på grund af deres oprindelse som grønlandere, er et underbelyst emne. Derfor gennemførte

instituttet i 2013 en forundersøgelse på området. Den belyste grønlænderes forhold i Danmark med informationer fra en række aktører i Danmark, der på forskellig vis arbejder med grønlandere som målgruppe. Her pegede en række fagfolk på, at diskrimination, stigmatisering og i en eller anden udstrækning manglende ligebehandling fremstod som udbredte problemer blandt grønlandere i Danmark, blandt andet i forhold til social- og sundhedsområdet, uddannelsesområdet samt i adgang til arbejdsmarkedet.² Det er derfor temaer, der bliver set nærmere på i denne undersøgelse.³

1.1.1 ANDRE UNDERSØGELSER OG INDSATSER

Der er ikke foretaget mange undersøgelser af oplevet diskrimination blandt grønlandere i almindelighed i Danmark. Dog kan nedenstående nævnes:

- **Grønlændere i Danmark – en overset minoritet**, udarbejdet af Lise Tøgeby i 2002 som led i Magtudredningens udgivelser. Den er den hidtil eneste større undersøgelse af grønlænderes oplevelser med at være grønlander i Danmark, herunder af oplevelser med diskrimination.⁴

- Aya Mortag Freund: ”**Hvorfor er du ikke sådan?**” – et sociologispeciale fra Aalborg Universitet, der omhandler, hvorfor og hvorledes opfattelsen af herboende grønlandere skaber en stigmatiserende relation, og hvordan dette opleves og håndteres i interaktioner af de herboende grønlandere, som ikke passer til det stigmatiserede billede.⁵

En række undersøgelser har desuden beskæftiget sig med ligebehandling og medborgerskab samt med etniske minoriteters oplevelser med diskrimination. Her kan blandt andet peges på:

- **Medborgerskab i Danmark** (2011) udgivet af Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration.⁶ Rapporten bygger på en omfattende spørgeskemaundersøgelse, hvor mere end 4.500 etniske danskere samt indvandrere og efterkommere fra 7 ud af de 10 største ikke-vestlige oprindelseslande har svaret på spørgsmål om medborgerskab, herunder om ’oplevet anerkendelse, ligebehandling og tilhørsforhold’. Rapporten er indgået som inspiration for denne rapportes empiriske undersøgelser.
- Det nationale integrationsbarometers årlige undersøgelse: **Medborgerskab, ligebehandling og selvbestemmelse i Danmark** (den nyeste fra august 2015). Udgivelsen forestås af Ankestyrelsen. Den bygger på en spørgeskemaundersøgelse, hvor man blandt andet spørger etniske

minoriteter,⁷ hvorvidt de oplever diskrimination på grund af deres etnicitet.⁸ Flere af integrationsbarometrets undersøgelsesparametre er også anvendt i denne rapportes kvantitative og kvalitative undersøgelsesdesign.

I denne rapport foretages der i analysen nogle sammenligninger mellem data fra undersøgelser om etniske minoriteter og denne undersøgelses data om grønlanderes forhold.

1.2 RAPPORTENS FORMÅL

Denne rapport omfatter kort fortalt to elementer: en analyse af det juridiske grundlag for ligebehandling af grønlandere i Danmark samt en empirisk undersøgelse af om, og i givet fald i hvilke sammenhænge, borgere i Danmark med grønlandsk baggrund oplever diskrimination og mangel på ligebehandling. Undersøgelsen giver på den baggrund en række anbefalinger.

Følgende hovedspørgsmål behandles i rapporten:

- Sikrer dansk lovgivning, at grønlandere bosat i Danmark får samme muligheder som andre danske statsborgere i overensstemmelse med Danmarks menneskeretlige forpligtelser?
- Hvilke særlige udfordringer oplever grønlandere i praksis, særligt i forhold til ligebehandling i mødet med det offentlige og herunder i adgangen til offentlige ydelser?

- Kan der tænkes iværksat initiativer, der sikrer bedre efterlevelse af Danmarks menneskeretlige forpligtelser i relation til ligebehandling af grønlændere i Danmark?

Målet med rapporten er først og fremmest at bidrage til en mere effektiv beskyttelse mod diskrimination af herboende grønlændere ved at give øget viden om, hvilke konsekvenser det har for grønlændere i Danmark at opleve manglende ligebehandling, både som gruppe og som enkeltindivider.

1.3 RAPPORTENS TERMINOLOGI OG AFGRÆNSNING

1.3.1 GRØNLÆNDERE I DANMARK

Det er vanskeligt at få et præcist overblik over, hvor mange grønlændere der bor i Danmark, da en entydig definition af "grønlænder" ikke findes. I Det Centrale Personregister foretages registrering på baggrund af statsborgerskab og fødested, men ikke af etnicitet.⁹ Personer med grønlandsk oprindelse opgøres ikke som en selvstændig gruppe i de gængse statistikker, da de er danske statsborgere.

Forskellige opgørelser over grønlændere i Danmark benytter derfor forskellige definitioner af, hvem der er grønlændere. Typiske kriterier er, at en persons fødested skal være Grønland, og at dette sammenholdes med et krav om, at en eller flere forældre og bedsteforældre også er født i Grønland.¹⁰ Baseret på forskellige opgørelsesmetoder anslås det, at antallet af grønlændere i Danmark er mellem 11.500 og

18.500 personer.¹¹ Økonomisk Råd i Grønland har i en opgørelse fra 2013 anslået, at der bor ca. 11.500 personer i Danmark, som er født i Grønland, og som var mindst 18 år gamle ved flytningen til Danmark. På baggrund heraf antager man, at den langt overvejende del af denne persongruppe er både født og opvokset i Grønland og først som voksne er flyttet til Danmark.¹²

I denne rapportes kvantitative undersøgelse er grønlændere bosat i Danmark afgrænset til personer, der opfylder følgende betingelser: personer født i Grønland og bosat i Danmark, der har enten to grønlandske forældre eller én grønlandsk forælder, jf. afsnit 5.4.1.

1.3.2 DISKRIMINATION OG OPLEVET DISKRIMINATION

Ved begrebet diskrimination forstås i denne rapport handlinger og handlingsmønstre, der sigter mod eller medvirker til usaglig forskelsbehandling af personer eller grupper på grund af deres etniske oprindelse. Rapportens empiriske undersøgelser beskæftiger sig imidlertid først og fremmest med begrebet oplevet diskrimination.

Oplevet diskrimination kaldes også subjektiv diskrimination og refererer til, at en person **mener sig** diskrimineret. Her er der tale om en oplevelse af at have været udsat for usaglig forskelsbehandling, enten af andre borgere eller som følge af institutionelle eller samfundsmæssige forhold.

Der er ikke nødvendigvis overensstemmelse mellem oplevet og faktisk diskrimination. Der kan være situationer, hvor der reelt sker en diskriminerende handling, uden at det opleves som sådan. Dette kan enten være, fordi den person, der udsættes for diskriminationen, ikke er klar over, at der er tale om diskrimination, eller fordi personen selv oplever forskelsbehandlingen som legitim. Der kan desuden være situationer, der opleves som diskrimination, uden at der faktisk foregår en usaglig forskelsbehandling.

Rapportens empiriske analyser har således fokus på oplevet diskrimination og går ikke ind i en undersøgelse af faktisk diskrimination. Det skyldes, at det kan være vanskeligt at dokumentere faktisk diskrimination.

Oplevelser af diskrimination, der forekommer udbredt og systematisk i en bestemt befolkningsgruppe, er imidlertid en vigtig målestok for, hvordan myndighederne, og i bredere forstand samfundet, lykkes eller ikke lykkes med at skabe vilkår og betingelser, der forekommer lige for alle.

Ved stigmatisering forstås træk eller kendetegn, som signalerer, at det pågældende menneske er uacceptabelt forskelligt fra andre, hvorfor personen bliver udsat for en social sanktion. Stigmatisering beskriver således en proces, hvor individer placerer andre individer i en kategori, ved dels at tilskrive dem diskrediterende kendetegn og egenskaber

og dels at diskreditere eksisterende synlige kendetegn og egenskaber.¹³

Fordomme og negative stereotyper er et element i stigmatisering, og det samme kan manglende anerkendelse være.

1.3.3 AFGRÆNSNING AF RAPPORTENS UNDERSØGELSER

Personer med grønlandsk baggrund i Danmark er i et vist omfang socialt udsatte. Det anslås fx, at de udgør 6 procent af det samlede antal af hjemløse i Danmark på ca. 5.820 personer, således er hjemløsheden blandt grønlændere ca. 40 gange så høj som blandt etnisk danskere.¹⁴ Det svarer antalsmæssigt nogenlunde til antallet af hjemløse med etnisk minoritetsbaggrund.¹⁵ Et skøn er, at op mod 20 procent af de grønlændere, der er i Danmark, er socialt udsatte.¹⁶ Grønlændere risikerer derfor stigmatisering og marginalisering både af etniske og af sociale grunde. Instituttet har imidlertid valgt først og fremmest at fokusere på grønlænderes forhold som etnisk minoritet i Danmark og kun i begrænset omfang belyse socialt udsatte grønlænderes vilkår.

Det skyldes, at der allerede foreligger en del undersøgelser om socialt udsatte grønlændere, herunder også undersøgelser om grønlandske børn.¹⁷ Den tidligere regering har endvidere foranstaltet en undersøgelse, der hedder **Grønlændere i Danmark – en registerbaseret kortlægning**¹⁸, som er offentliggjort i september 2015. Undersøgelsen

fokuserer på grønlænderes livsvilkår samt brug af offentlige ydelser og foranstaltninger. Undersøgelsen sætter fokus på nytilkomne grønlændere i Danmark i 2011 med henblik på at finde ud af, om der findes generelle forskelle og ligheder mellem grønlændere og øvrige danskers livsvilkår og brug af offentlige ydelser.¹⁹ Den viser, at grønlænderne som befolkningsgruppe er betydeligt mere sårbare end den øvrige danske befolkning på de undersøgte levevilkårsområder. Desuden at grønlænderes sårbarhed ikke ser ud til at ændre sig særligt meget i positiv retning over tid. Endelig viser den også, at grønlændere som følge heraf i gennemsnit modtager større offentlig støtte end danskere.²⁰ Undersøgelsen er iværksat som led i regeringens **Strategi for udsatte grønlændere (2013-2016)**,²¹ hvor de fem største kommuner er udvalgt til at lave en indsats i forhold til de socialt udsatte og nytilkomne grønlændere. Formålet er, at grønlændere skal have en hurtigere kontakt samt bedre information om det danske system ved ankomsten til Danmark. Indsatsen retter sig dog også mod de grønlændere, som har været i landet i mange år, og som stadig har tunge sociale problemer.

1.4 OPBYGNING AF RAPPORTEN OG METODE

Rapporten består af forord, resumé på henholdsvis dansk, grønlandsk og engelsk, der varierer i indhold, denne indledning, del I-III samt bilag a-c.

De tre hoveddele er følgende:

Del I: Det juridiske grundlag for ligebehandling af grønlændere i Danmark

Del II: Grønlandske stemmer – ligebehandling af grønlændere i Danmark

Del III: anbefalinger.

Analyserne i del I og II danner baggrund for den efterfølgende del III, som præsenterer en række anbefalinger, der sigter mod at fremme ligebehandling for borgere med grønlandsk baggrund i Danmark.

Rapportens dele benytter sig af forskellige metoder:

Redegørelsen for det juridiske grundlag består i en beskrivelse og analyse af dansk lovgivning og internationale konventioner m.v. af relevans for grønlændere i Danmark.

De empiriske undersøgelser af herboende grønlænderes oplevelser af diskrimination er blevet foretaget på baggrund af dels et spørgeskema (en kvantitativ undersøgelse) og dels ved interviews (en kvalitativ undersøgelse).²²

Spørgeskemaundersøgelsen giver mulighed for statistisk at anskueliggøre problemernes omfang og deres repræsentativitet. Interviewene giver uddybende information om, hvordan forskelsbehandling og diskrimination

er oplevet individuelt, og giver også indtryk af den mangfoldighed, der ligger under de tal, man kan få frem i de statistiske data.

De tre delundersøgelser er pågået samtidig, hvorfor der ikke har været mulighed for i interviewene at spørge mere detaljeret ud fra resultaterne af de øvrige undersøgelser.

De to empiriske undersøgelser samt forundersøgelsen kan læses i deres fulde længde i bilagene a, b og c på instituttets hjemmeside. I selve rapporten inddrages hovedresultaterne fra de tre undersøgelser i **del II: Grønlandske stemmer – ligebehandling af grønlændere i Danmark.**

Når der i analysen og noteapparatet henvises til den forundersøgelse fra 2013, som danner baggrund for opbygningen af denne rapport, er de personer, som udtalte sig, ikke navngivet. I stedet er det angivet, hvilken institution eller anden sammenhæng citatet kommer fra.

1.4.1 SPØRGESKEMAUNDERSØGELSEN

Formålet med spørgeskemaundersøgelsen er primært at belyse, i hvilket omfang grønlændere bosat i Danmark oplever diskrimination i mødet med offentlige myndigheder og institutioner samt i forbindelse med job- og praktikpladssøgning. Herunder bliver der også målt på, hvordan oplevet diskrimination varierer med forskellige baggrundskarakteristika som fx uddannelse, beskæftigelse og sprogkundskab.

Spørgeskemaundersøgelsen er foretaget af SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd ved Vibeke Jakobsen og Malene Rode Larsen. Den er gennemført blandt grønlændere bosat i Danmark i december 2013 og januar 2014.

Der var til formålet udarbejdet et spørgeskema med 50 spørgsmål på dansk og grønlandsk, der har været sendt ud til 5.540 personer, som var født i Grønland, mindst 16 år gamle og bosat i Danmark. Man har fået besvarelser fra 1.977 personer, svarende til næsten 36 procent. Det fremgår af undersøgelsen, at de personer, der har besvaret spørgeskemaet befinder sig i den ældre gruppe af respondenter, i mindre grad er under uddannelse eller er på pension, og har i mindre grad en gymnasial uddannelse end de personer, som ikke har besvaret spørgeskemaet.²³

Grønlændere bosat i Danmark er i spørgeskemaundersøgelsen afgrænset som personer, der opfylder følgende betingelser: personer født i Grønland og bosat i Danmark, der har enten to grønlandske forældre eller én grønlandsk forælder.²⁴ Blandt de personer, der har deltaget i spørgeskemaundersøgelsen, har 1.030 to forældre, der er født i Grønland (svarende til 52 procent af respondenterne i undersøgelsen), og 938 har én forælder, der er født i Grønland (svarende til 48 procent).

Når der i analysen refereres til tal eller procentsatser, er det med henvisning til de data, der er fremkommet i spørgeskemaundersøgelsen, og altså ikke

til den samlede grønlandske population i Danmark.²⁵ I analyserne omtales de adspurgte personer som respondenterne.

Data er indsamlet ved en kombination af webbesvarelser på grønlandsk og dansk samt telefoninterview på dansk.²⁶ Spørgeskemaundersøgelsen forsøger så vidt muligt at dække den samlede gruppe af grønlændere i Danmark, men da deltagelse i undersøgelsen kræver, at man har en fast adresse, må vi forvente, at hjemløse og andre socialt meget udsatte grønlændere i Danmark er underrepræsenterede i denne undersøgelse.

1.4.2 INTERVIEWUNDERSØGELSEN

De kvalitative interviews er foretaget med syv grønlændere i forskellige livssituationer, bosat i Danmark.

De grønlandske huse har været behjælpelige med at finde frem til interviewpersonerne, så vidt muligt udvalgt efter følgende kriterier: ligelig fordeling på køn, både hele grønlændere og halve grønlændere repræsenteret (dvs. med henholdsvis to og én grønlandskfødte forældre), aldersspredning (25-68 år), forskellig uddannelsesbaggrund: faglært/faglært, uddannet/ikke uddannet/autodidakt, forskellig tilknytning til arbejdsmarkedet samt med geografisk spredning i Danmark. Interviewpersonerne udgør således et forholdsvist varieret udsnit af grønlændere i Danmark, bortset fra at de socialt udsatte ikke er repræsenteret. Instituttet fravalgte at opsøge denne gruppe, fordi den erfaringsmæssigt

er meget svær at få i tale til denne type af interviews.²⁷ Interviewpersonerne i denne undersøgelse er således alle velfungerende; ikke nødvendigvis godt socioøkonomisk stillede, men alle er ressourcestærke i en eller anden forstand.

Interviewpersonerne er blevet spurgt til deres kontakt med danske myndigheder, erfaringer på arbejdsmarkedet samt om deres oplevelser med kulturforskelle, fordomme, stigmatisering og andre barrierer for ligebehandling. Herudover er de spurgt om deres kendskab til klagemuligheder samt mere bredt til identitet og oplevelsen af anerkendelse af grønlændere i Danmark. Gennemgående er der stillet uddybende spørgsmål om oplevelser, der knytter an til temaerne i spørgeskemaundersøgelsen, og der er spurgt til interviewpersonernes samlede livsforløb.²⁸ Der har derfor været tale om semistrukturerede interviews.

Af de syv interviewpersoner i undersøgelsen har to en rent grønlandsk baggrund, fem har blandet baggrund: tre med grønlandsk-dansk, én med grønlandsk-norsk baggrund, og endelig har én en grønlandsk forælder og en dansk-grønlandsk forælder. Nogle har boet i Danmark i lang tid – mere end 40 år – og andre kun i kortere tid. Typisk er de fleste flyttet frem og tilbage mellem Grønland og Danmark op til flere gange.

Interviewpersonerne er: Kathrine Hansen (25 år), Pam Stach (28 år), Jens-Jørgen Broberg

(39 år), Gorm Vold (45 år), Inger Andersson (49 år), Niels Peter Nielsen (56 år) og Agga Raahauge (68 år). Der refereres i analysen blot til deres fornavne. En enkelt interviewperson har ønsket at være anonym, hvorfor vedkommende er gengivet under pseudonym. I analyserne omtales de interviewede personer som informanterne.

For en detaljeret gengivelse og behandling af de kvalitative interviews henvises til bilag b. Her er interviewundersøgelsen sammenskrevet, dels som portrætter af informanterne og dels i en række større temaer, der opsummerer de væsentligste af de problematikker, informanterne rejser i løbet af interviewene.

1.4.3 DIALOG MED AKTØRER

Rapporten er blevet til i dialog med civilsamfundsaktører og andre, der har en særlig viden om eller erfaring med grønlandere i Danmark, herunder naturligvis også herboende grønlandere. Instituttet betragter dialogen som et vigtigt redskab i sin strategi i forhold til at skabe forandring.

Følgende har været inviteret til at bidrage i dialogerne: Socialstyrelsen, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd (SFI), Socialt Udviklingscenter (SUS); Kofoeds Skole København og Aalborg, de grønlandske huse i København, Odense, Aarhus og Aalborg; København, Aalborg, Aarhus og Esbjerg kommuner, Foreningen Grønlandske Børn og Rådet for Socialt Udsatte.

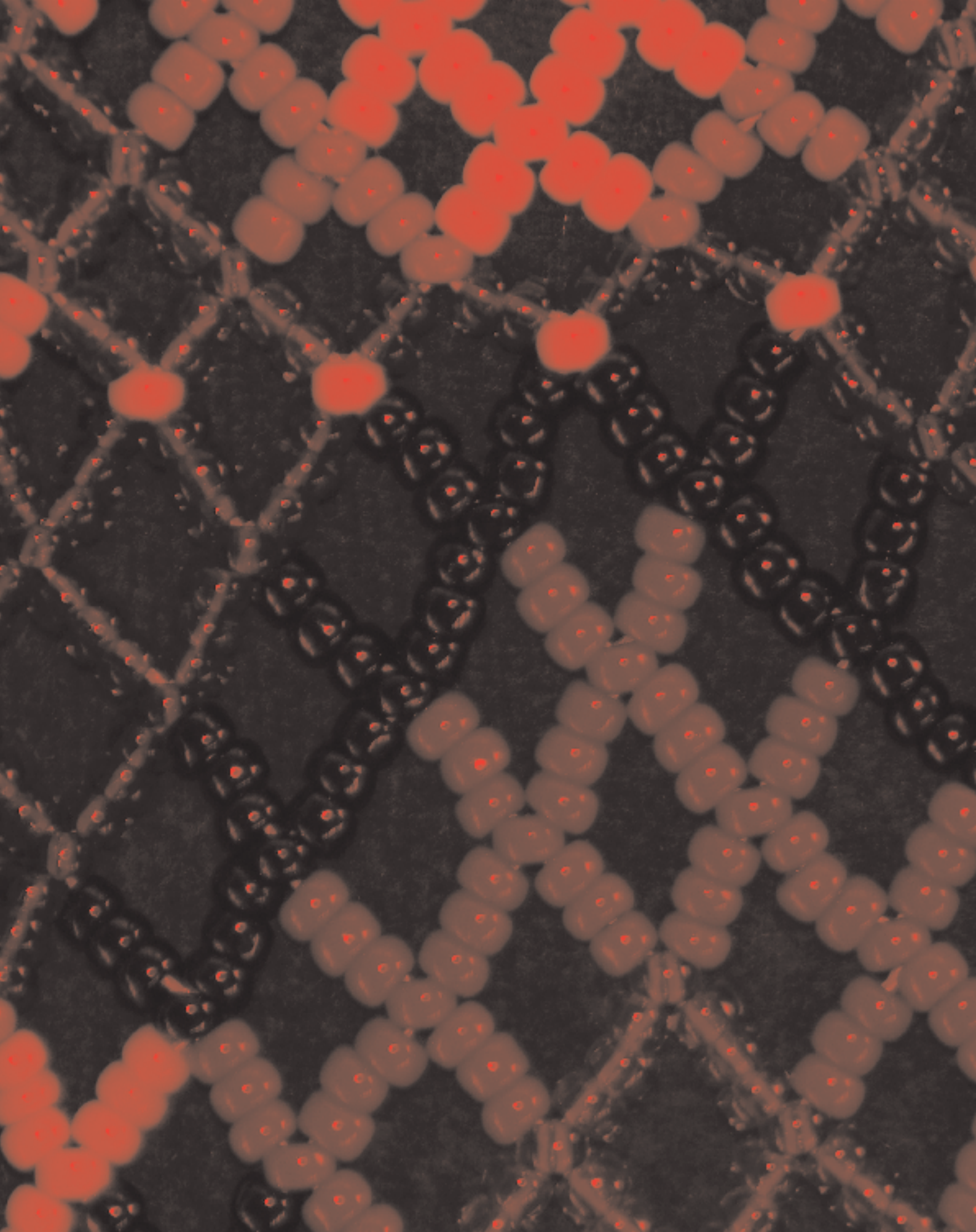
Der har været afholdt tre rundbordsmøder med en række aktører fra de nævnte organisationer/institutioner med henblik på at få inputs til undersøgelsens indhold, resultater og anbefalinger.

Instituttet er dog alene ansvarlig for rapportens indhold og anbefalinger, og hverken disse organisationer eller andre, som instituttet har været i kontakt med, eller som har haft udkast til rapporten i høring, kan tages til indtægt for rapportens indhold eller anbefalinger.

1.4.4 OVERSIGT OVER BILAG

Der findes tre bilag til denne rapport, som kan downloades på www.menneskeret.dk. Bilagene a, b og c udgøres af henholdsvis den kvantitative spørgeskemaundersøgelse, den kvalitative interviewundersøgelse og endelig forundersøgelsen til denne rapport:

- a. Vibeke Jakobsen og Malene Rode Larsen (forskere ved SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd): "En kvantitativ delundersøgelse af grønlanderes møde med offentlige myndigheder og institutioner" (2014) samt spørgeskema.
- b. Institut for Menneskerettigheder: "Delundersøgelse – Ligebehandling af grønlandere i Danmark – en kvalitativ undersøgelse" (2014) samt spørgeguide.
- c. Institut for Menneskerettigheder: "Forundersøgelse: Ligebehandling af grønlandere i Danmark" (2013).

DEL I

DET JURIDISKE
GRUNDLAG FOR
LIGEBEHANDLING
AF GRØNLÆNDERE
I DANMARK

DET JURIDISKE GRUNDLAG FOR LIGEBEHANDLING AF GRØNLÆNDERE I DANMARK

2.1 DEN INTERNATIONALE RAMME

Den internationale ramme for ikke-diskrimination findes i en række konventioner om menneskerettigheder. I dette kapitel redegør vi for de mest relevante konventioner, ligesom vi ser på mængden – eller nærmere fraværet – af sager indbragt for internationale klageorganer af personer med grønlandsk oprindelse. Desuden ser vi nærmere på den internationale beskyttelse af relevans for nationale mindretal, oprindelige folk og brugen af det grønlandske sprog i Danmark.

2.1.1 LIGEBEHANDLING ER ET INTERNATIONALT GRUNDPRINCIP

Ligebehandling er et grundlæggende princip inden for menneskerettighederne, hvilket illustreres ved, at Verdenserklæringen om menneskerettighederne indledes med ordene: "Alle mennesker er født frie og lige i værdighed og rettigheder." Alle centrale menneskeretlige konventioner indeholder et diskriminationsforbud, herunder FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder, Den Europæiske Menneskerettighedskonvention og EU's charter om grundlæggende rettigheder.²⁹ Herudover er der konventioner, som har

ligebehandling som omdrejningspunkt, fx FN's konvention om afskaffelse af alle former for racediskrimination og FN's konvention om afskaffelse af alle former for diskrimination imod kvinder. Alle de nævnte er konventioner, som Danmark har tiltrådt og dermed er juridisk forpligtet til at overholde. I det følgende ser vi nærmere på de væsentligste dokumenter af betydning for diskrimination på grund af etnisk oprindelse:

FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder rummer – ligesom Den Europæiske Menneskerettighedskonvention nævnt nedenfor – en række borgerlige og politiske rettigheder, herunder en bestemmelse, der fastsætter, at konventionens rettigheder skal sikres "uden forskelsbehandling af nogen art, herunder som følge af race, hudfarve, køn, sprog, religion, politisk eller anden anskuelse, national eller social herkomst, formueforhold, fødsel eller anden stilling".³⁰ Konventionen rummer dog også en generel pligt til at behandle alle lige for loven og "forbyde enhver forskelsbehandling og sikre alle ligelig og effektiv beskyttelse imod forskelsbehandling af nogen grund, herunder race, hudfarve, køn, sprog, religion, politisk eller anden anskuelse,

national eller social herkomst, formueforhold, fødsel eller anden stilling".³¹

FN's konvention om afskaffelse af alle former for racediskrimination omfatter efter sin definition af "racediskrimination" diskrimination på grundlag af race, hudfarve, afstamning eller national eller etnisk oprindelse. FN's Racediskriminationskomité har understreget, at konventionen finder anvendelse på alle personer, der tilhører en anden race, national eller etnisk gruppe eller et oprindeligt folk.³² Efter konventionen forpligter staten sig blandt andet til "at forbyde og afskaffe alle former for racediskrimination og at sikre ethvert menneskes ret til lighed for loven, uanset race, hudfarve eller national eller etnisk oprindelse (...)".³³

Den Europæiske Menneskerettigheds-konventions artikel 14 fastsætter, at de rettigheder, der er omfattet af konventionen, skal sikres uden forskel på grund af køn, race, farve, sprog, religion, politisk eller anden overbevisning, national eller social oprindelse, tilhørsforhold til et nationalt mindretal, formueforhold, fødsel eller ethvert andet forhold. Forbuddet efter artikel 14 gælder dermed kun i tilknytning til en anden rettighed (forbuddet er accessorisk). Det betyder, at en sag for at være omfattet af artikel 14 skal handle om diskrimination i forhold til fx beskyttelsen af retten til retfærdig rettergang, retten til familieliv eller lignende.

Der findes en tillægsprotokol til Den Europæiske Menneskerettighedskonvention

(protokol 12), som rummer et generelt diskriminationsforbud ("Nydelsen af enhver i loven forudset ret skal sikres uden nogen diskrimination, navnlig på grund af køn, race, hudfarve (...), tilhørighed til et nationalt mindretal (...) eller enhver anden situation"),³⁴ og som derved kan anvendes uafhængigt af konventionens andre rettigheder i modsætning til artikel 14. Protokollen er imidlertid ikke tiltrådt af Danmark og er derfor ikke bindende for Danmark.

EU's charter om grundlæggende rettigheder omfatter de rettigheder, som EU's institutioner og medlemsstater skal beskytte inden for EU-rettens anvendelsesområde. EU's medlemsstater skal således respektere charteret, når de vedtager lovgivning, som gennemfører EU-retsakter, fx direktiver, eller når de træffer afgørelser på baggrund af EU-retsakter, fx forordninger, og i andre tilfælde, hvor staterne anvender EU-retten.³⁵ Charteret rummer et forbud mod forskelsbehandling på grund af "køn, race, farve, etnisk eller social oprindelse, genetiske anlæg, sprog, religion eller tro, politiske eller andre anskuelser, tilhørsforhold til et nationalt mindretal, formueforhold, fødsel, handicap, alder, seksuel orientering eller ethvert andet forhold".³⁶ Endvidere indeholder charteret et forbud mod forskelsbehandling på grund af nationalitet, som dog er underlagt en række begrænsninger og reelt vedrører et forbud mod forskelsbehandling af en medlemsstats borgere i forhold til andre unionsborgere, idet forskelsbehandling af tredjelandsstatsborgere

på grund af nationalitet i en række tilfælde er tilladt.³⁷

På EU-plan er der vedtaget et **direktiv om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse**.³⁸ Det er gennemført i dansk ret og beskrives derfor under den nationale ramme nedenfor i afsnit 6.2.1.

2.1.1.1 Internationale klagemuligheder

En person i Danmark, som mener sig udsat for diskrimination på grund af fx race, hudfarve eller sprog som beskrevet ovenfor, og som mener, at der ikke i det nationale system er givet behørig oprejsning i sagen, kan under visse betingelser indbringe sagen for et af flere internationale organer med påstand om, at vedkommendes rettigheder efter ovennævnte konventioner er blevet krænket af den danske stat.

En person, som mener, at hans eller hendes rettigheder efter Den Europæiske Menneskerettighedskonvention er krænket, kan indbringe sagen for **Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol**, når alle nationale retsmidler er udtømt.³⁹ Det indebærer blandt andet, at man skal have klaget i sagen til de relevante administrative myndigheder og nævn, ligesom man skal have forsøgt at føre sagen ved de nationale domstole i alle tilgængelige instanser, før man klager til menneskerettighedsdomstolen. Staten skal på denne måde have mulighed for at rette op på en eventuel krænkelse,

før sagen bliver indbragt for Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol. En klage skal desuden indbringes for menneskerettighedsdomstolen inden seks måneder fra endelig national afgørelse.⁴⁰

Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol har taget stilling til ganske få sager mod Danmark om personer af grønlandsk oprindelse, og ingen af sagerne vedrører personer i Danmark, som mener at have været udsat for diskrimination på grund af etnisk oprindelse eller lignende. Sagen **J.M. v. Denmark** (2012) handlede om blandt andet længden af en 15-årig grønlandsk drengs varetægtsfængsling i en sag om voldtægt og mord begået i Danmark og vedrørte ikke en påstand om diskrimination (ikke krænkelse).⁴¹ I sagen **Hingitaq 53 and others v. Denmark**⁴² (2006) var diskrimination på grund af etnisk oprindelse en af sagsøgernes påstande. Sagen vedrørte ekspropriation af jagtområder og tvangsmæssig flytning af beboere i Thuleområdet i det nordlige Grønland i 1953 og var behandlet af Højesteret i 2003. Højesteret tiltrådte Østre Landsrets dom i sagen, hvorved der var tilkendt erstatning for de tvangsflyttede beboeres mistede og forringede jagt- og fangstmuligheder og godtgørelse for den tort, som beboerne led i forbindelse med flytningen.⁴³ Sagen blev afvist fra realitetsbehandling af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol med henvisning dels til, at selve etableringen af Thule Air Base (1951) og tvangsforflytningen (maj 1953) fandt sted, før konventionen trådte i kraft i Danmark (september 1953), dels til, at Østre

Landsret og Højesteret i sine vurderinger af ekspropriationsspørgsmålet havde fundet en rimelig balance mellem hensynet til almenvellet og hensynet til beskyttelsen af individets grundlæggende rettigheder. Spørgsmålet om diskrimination behandles ikke i begrundelsen for Domstolens afvisning af sagen.

En person i Danmark kan klage til FN's **Racediskriminationskomité**, hvis han eller hun mener, at vedkommendes rettigheder under konventionen er blevet krænket.⁴⁴ Også her gælder en række betingelser, blandt andet at alle nationale retsmidler skal være udtømt (se nærmere om dette under Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol ovenfor).⁴⁵ FN's Racediskriminationskomité har afsluttet 21 sager om klager over Danmark, og ingen af de sager vedrører klager om diskrimination med henvisning til grønlandsk oprindelse.⁴⁶

FN's **Menneskerettighedskomité** behandler klager fra personer, som mener, at deres rettigheder under FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder er blevet krænket, under lignende betingelser som beskrevet for FN's Racediskriminationskomité.⁴⁷ Der er afsluttet 19 sager af FN's Menneskerettighedskomité om klager mod Danmark. Ingen af dem vedrører klager om diskrimination med henvisning til grønlandsk oprindelse.⁴⁸

Der er således ikke blevet realitetsbehandlet sager mod Danmark ved de tre ovennævnte internationale klageorganer om diskrimination

af personer på grund af race eller anden grund med henvisning til grønlandsk oprindelse. Andre sager om diskrimination på grund af etnicitet kan naturligvis få betydning, også for personer med grønlandsk oprindelse, men det har ikke været muligt at finde sager om lige præcis grønlandsk oprindelse. Under den nationale ramme behandles spørgsmålet om klagesager i en dansk kontekst.

På dette sted vil vi i stedet vende blikket mod andre internationale dokumenter, som kan være relevante for ligebehandling og ikke-diskrimination af personer af grønlandsk oprindelse. Først ser vi på rammen for beskyttelse af nationale mindretal, dernæst på beskyttelsen af oprindelige folk og til sidst på brugen af sprog, herunder mindretalssprog.

2.1.2 BESKYTTELSE AF NATIONALE MINDRETAL

Mindretals- og minoritetsbeskyttelse er en grundpille i enhver demokratisk retsstat, og emnet har traditionelt fyldt en del i den internationale menneskeret. Hvor princippet om ikke-diskrimination, som ovenfor beskrevet, handler om at behandle alle lige uanset forskelle i køn, race, etnisk oprindelse m.v., handler beskyttelse af nationale mindretal blandt andet også om at lade mindretal værne om og bevare eventuelle kulturelle eller religiøse traditioner, som adskiller det nationale mindretal fra majoritetsbefolkningen.

FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder fastslår, at i de stater, hvor der

findes etniske, religiøse eller sproglige mindretal, må personer, der tilhører sådanne mindretal, ikke nægtes retten til i fællesskab med de øvrige medlemmer af deres gruppe at leve deres eget kulturliv, at bekende sig til og udøve deres egen religion eller benytte deres eget sprog.⁴⁹

I FN-regi er herudover vedtaget en erklæring om rettigheder for personer, der tilhører nationale eller etniske, religiøse og sproglige mindretal.⁵⁰ En erklæring er, i modsætning til en konvention, ikke juridisk bindende for FN's medlemsstater. Ud over at fastslå principper om ligebehandling og ikke-diskrimination bestemmer erklæringen blandt andet, at en stat skal beskytte eksistensen af et mindretal og beskytte mindretallets nationale, etniske, kulturelle, religiøse og sproglige identitet samt skabe betingelserne for, at den identitet kan fremmes.⁵¹ FN har udpeget en særlig rapportør for mindretal, som blandt andet har til opgave at fremme gennemførelsen af erklæringen, ligesom rapportøren skal lede arbejdet i FN's forum om mindretal.⁵²

En række lande under Europarådet, herunder Danmark, har tiltrådt en særskilt konvention om beskyttelse af nationale mindretal. I det følgende ser vi nærmere på denne konvention og på dens anvendelse i forhold i Danmark. Vi ser på, hvordan rammekonventionen er opbygget, hvordan den finder anvendelse i forhold til det tyske mindretal i Sønderjylland og i forhold til samer andre steder i Norden, ligesom vi redegør for nogle af de hensyn, som

skal overvejes i forbindelse med et eventuelt ønske om at lade konventionen omfatte grønlændere i Danmark.

2.1.2.1 Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal

Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal (1995)⁵³ har blandt andet til formål at sikre, at medlemsstaterne respekterer den etniske, kulturelle, sproglige og religiøse identitet for personer tilhørende nationale mindretal, ligesom den forbyder forskelsbehandling på baggrund af tilhørsforhold til et nationalt mindretal. Ud over at respektere identiteten har konventionen imidlertid også fokus på, at medlemsstaterne skal bidrage til at skabe passende forhold for, at personer tilhørende nationale mindretal kan udtrykke, bevare og udvikle deres identitet. Herunder skal staterne fremme tolerance, respekt og forståelse mellem mennesker på deres territorium.⁵⁴

Definition af et nationalt mindretal

Konventionen indeholder ikke en definition af begrebet "nationale mindretal". Det fremgår af den forklarende rapport til konventionen, at man ved vedtagelsen måtte erkende, at det ikke var muligt at nå til enighed om en definition, der kunne opnå generel tilslutning fra alle Europarådets medlemsstater.⁵⁵ Derfor er det op til hver enkelt deltagende stat at beslutte, hvilke befolkningsgrupper i landet der skal anerkendes som nationale mindretal. Hvis en deltagende stat har udpeget nationale mindretal, er det til gengæld op til de enkelte

personer, som tilhører et nationalt mindretal, frit at vælge, om de vil behandles som medlem af et sådant mindretal eller ej.⁵⁶ Dette giver dog ikke enhver ret til frit at vælge tilhørsforhold til et nationalt mindretal. Man skal leve op til nogle objektive kriterier, der knytter sig til ens identitet, såsom sprog, religion og kultur. Man kan således ikke blot vælge et vilkårligt mindretal og slutte sig til det i forventningen om at blive behandlet som personer tilhørende det mindretal. Det er et subjektivt valg, der afgør, om man vil behandles som medlem af et nationalt mindretal, som man objektivt set tilhører.⁵⁷

Det nærmere indhold af rammekonventionen

Rammekonventionen omfatter et generelt forbud mod forskelsbehandling på baggrund af tilhørsforhold til et nationalt mindretal. Desuden indeholder den en forpligtelse til at fremme betingelserne for nationale mindretals vedligeholdelse og udvikling af deres kultur og identitet, især i forhold til religion, sprog, traditioner og kulturel arv. Endelig indeholder konventionen en række klassiske frihedsrettigheder som ytrings-, forsamlings-, forenings- og religionsfrihed.⁵⁸

Staten skal blandt andet skabe forudsætninger for, at det nationale mindretal kan deltage i det kulturelle, sociale og økonomiske liv og i offentlige anliggender, især når det vedrører det selv.⁵⁹ Den forklarende rapport til konventionen nævner en række eksempler: Staten kan inddrage repræsentanter for et nationalt mindretal i høringsprocedurer i

forbindelse med lovgivning eller administrative initiativer, der har betydning for mindretallet. Tilsvarende kan der være høringsprocedurer i tilknytning til politiske initiativer og udviklingsplaner, som forventes at have direkte indflydelse på det nationale mindretal. Forberedelse af udviklingsaktiviteter, som får betydning for det nationale mindretal, kan omfatte forundersøgelser i samarbejde med personer herfra, og der kan udvikles decentrale eller kommunale deltagelsesformer for det nationale mindretal.⁶⁰

Der er særligt tre områder, hvor rammekonventionen pålægger staten at gøre en indsats for nationale mindretal: Det gælder i forhold til medier, med hensyn til sprog og på uddannelsesområdet.

Rammekonventionen går relativt detaljeret ind i at anvise staterne at være særligt opmærksomme på, at personer fra nationale mindretal har adgang til medierne. Det betyder, at der ikke må forskelsbehandles i adgang til medier i almindelighed, men konventionen lægger også op til, at staten skal tage initiativ til, at personer fra nationale mindretal gives mulighed for at oprette egne trykte såvel som elektroniske medier.⁶¹

I forhold til sprog er staten forpligtet til at lade enhver person fra et nationalt mindretal bruge sit mindretalssprog både privat og offentligt. Hertil kommer, at der skal være mulighed for at bruge mindretalssproget over for offentlige myndigheder i områder, hvor der bor relativt

mange personer fra det nationale mindretal, eller hvor de traditionelt har boet. Hvis personer fra et nationalt mindretal anholdes eller sigtes for overtrædelse af loven, skal de have ret til at blive informeret på et sprog, de forstår, og til at forsvare sig på dette sprog, om nødvendigt ved, at der stilles gratis tolk til rådighed.⁶² I områder, hvor der traditionelt bor relativt mange fra det nationale mindretal, skal staten også søge at vise traditionelle stednavne, gadenavne og andre stedlige betegnelser på mindretalssproget, når der er behov for det.⁶³

Staten skal desuden anerkende, at enhver, der tilhører et nationalt mindretal, har ret til/ mulighed for at lære sit mindretalssprog. Den forklarende rapport uddyber denne forpligtelse med, at retten til at lære mindretalssproget er et af de vigtigste midler til at kunne bevare sin identitet.⁶⁴ I områder, hvor der bor et større antal personer fra et nationalt mindretal, skal staten, hvis der er tilstrækkeligt behov for det, så vidt muligt give personer fra et nationalt mindretal mulighed for at få undervisning i sit mindretalssprog eller blive undervist på dette sprog i det almindelige uddannelsessystem. Det må dog ikke gå ud over indlæringen af det officielle sprog eller over undervisningen i dette sprog.⁶⁵ Da retten til sprogundervisning og undervisning på minoritetssprog kan være ganske bekostelig for staten, er konventionsteksten formuleret forholdsvis blødt. Det præciseres således ikke, hvad der skal forstås ved "tilstrækkeligt behov".⁶⁶

På uddannelsesområdet er der flere målsætninger, som fremhæves. Der kan være brug for at få en større viden om det nationale mindretals kultur, historie, sprog og religion, og der kan ligeledes være behov for at få udbredt kendskabet til disse forhold. I den sammenhæng nævner rammekonventionen, at læreruddannelsen og udvalget af undervisningsmaterialer skal give passende muligheder for at formidle viden og kendskab om nationale mindretal. Det understreges desuden, at staten er forpligtet til at fremme lige muligheder for uddannelse på alle niveauer for personer fra det nationale mindretal.⁶⁷ En anden målsætning på uddannelsesområdet er, at personer fra et nationalt mindretal skal have ret til at oprette og drive egne private undervisnings- og uddannelsesinstitutioner.⁶⁸

2.1.2.2 Rammekonventionens udstrækning i Danmark

Konventionen er i første række udarbejdet med henblik på at skabe regler for beskyttelse af de nationale mindretal, som omvæltningerne i historien har skabt i Europa.⁶⁹ Den danske regering fandt på den baggrund, at konventionens anvendelsesområde i Danmark burde være det tyske mindretal i Sønderjylland. Regeringen fandt derimod ikke, at konventionen skulle finde anvendelse i forhold til Færøernes og Grønlands befolkninger, da de "som følge af hjemmestyreordningerne ikke kan betegnes som mindretal i det danske rige".⁷⁰ Hjemmestyreterne for Grønland og Færøerne fandt heller ikke, at konventionen skulle omfatte

Færøerne eller Grønland.⁷¹ Danmark afgav derfor ved ratifikationen i 1997 en erklæring om, at rammekonventionen (kun) skulle gælde for det tyske mindretal i Sønderjylland.⁷²

Europarådet har nedsat en rådgivende komité, som overvåger implementeringen af konventionen, blandt andet ved ca. hvert femte år at vurdere, hvordan gennemførelsen skrider frem i de enkelte lande.

I Danmarks anden rapport til komitéen fra 2004 forklarede regeringen nærmere om de kriterier, der var lagt til grund for at lade rammekonventionen gælde for det tyske mindretal: "Efter den danske regerings opfattelse er det kendetegnende for et nationalt mindretal, at der er tale om en mindretalsbefolkningsgruppe, der i første række har historisk langvarig og fast tilknytning til vedkommende stat – i modsætning til flygtninge- og indvandrergrupper i almindelighed."⁷³ Efter disse kriterier mente Danmark, at det tyske mindretal i Sønderjylland er et nationalt mindretal, fordi det er en befolkningsgruppe, der traditionelt har beboet et nærmere afgrænset område i Danmark.

Ved sin gennemgang i 2004 af Danmarks opfyldelse af konventionen udtalte komitéen, at Danmark skulle oplyse, hvorvidt konventionen fandt anvendelse på grønlændere og færinger bosat i Danmark.⁷⁴

I 2004 besluttede Grønlands Landsstyre at tiltræde, at anvendelsesområdet

for konventionen skulle fastholdes, og at grønlændere i Danmark ikke skulle omfattes af konventionen. Det fremgår af oplægget til Landsstyrets beslutning, at regeringen og Landsstyret hidtil ikke har "set spørgsmålet om grønlænderes rettigheder i Danmark som et spørgsmål om et nationalt mindretals rettigheder i henhold til en konvention, men som et spørgsmål om en særlig gruppe danske statsborgeres rettigheder". Det fremgår endvidere, at der "formentlig [er] bedre muligheder for at få gennemført reelle tiltag for grønlændere i Danmark i det samarbejde, der har været med socialministeren i de senere år, end ved at få omdefinert rammekonventionens anvendelsesområde til også at omfatte grønlændere i Danmark (...)".⁷⁵

Den danske regering oplyste i 2010 til komitéen, at grønlændere og færinger er danske statsborgere og omfattet af den almindelige beskyttelse efter de nationale og internationale instrumenter, der beskytter individets rettigheder og værner mod diskrimination m.v. Der sker ikke en registrering af færinger eller grønlændere som gruppe eller individer "efter afstammingskriterier", når de bosætter sig i Danmark.⁷⁶ Regeringen oplyste endvidere, at Grønland og Færøerne ikke havde givet udtryk for at have ændret holdning til spørgsmålet om, hvorvidt rammekonventionen skal finde anvendelse på grønlændere og færinger bosat i Danmark.⁷⁷ De grønlandske myndigheder bekræftede herefter over for komitéen, at Grønland ikke

ønskede Grønland/grønlændere omfattet af rammekonventionen.⁷⁸

Komitéen anbefalede, at myndighederne fremover har en dialog med individer og grupper, der på længere sigt kunne have interesse i at blive omfattet af konventionens anvendelsesområde.⁷⁹ I statsrapporten fra 2014, hvor Grønland og grønlandere ikke er nævnt, har regeringen oplyst, at den altid vil være "indstillet på at fortsætte dialog med interessenter, som må være interesseret i rammekonventionen".⁸⁰ Det står dog ikke klart, hvordan og i hvilket omfang Danmark vil føre den dialog, som komitéen anbefaler i forhold til grønlandere i Danmark.

Komitéen gik i sine kommentarer til Danmarks fjerde rapport i 2014 skridtet videre og anbefalede her direkte, at Danmark udstrækker konventionen til helt eller delvist at omfatte grønlandere i Danmark.⁸¹ Ifølge komitéen kræver en udvidelse af rammekonventionens beskyttelse til nye befolkningsgrupper ikke nødvendigvis, at disse defineres som et nationalt mindretal. Konventionens rettigheder kan også udstrækkes til nye grupper trinvis, og her henviste komitéen til de tilbud om modermålsundervisning, der gives til færøske og grønlandske børn i Danmark.⁸² Komitéen foreslog endvidere, at Danmark gør en ekstra indsats for at fremme en række af rammekonventionens rettigheder for andre mindretal end det tyske. Det gælder fremme af majoritetsbefolkningens kendskab til minoriteternes kultur og historie,

sprogundervisning og effektiv deltagelse i det offentlige liv. I den sammenhæng nævnte komitéen specifikt romaer, færinger og grønlandere bosat i Danmark. Komitéen anbefalede, at regeringen intensiverer sin dialog med enkelte personer og grupper, der viser interesse for, og som kan have gavn af rammekonventionens beskyttelse.⁸³ I Danmarks kommentarer til komitéens forslag har regeringen dog afvist at gå nærmere ind i en vurdering af en udvidelse af rammekonventionens anvendelsesområde til andre befolkningsgrupper end det tyske mindretal i Sønderjylland.⁸⁴

Det forekommer på den baggrund ikke åbenbart, at regeringen overvejer at føre dialog med personer i Danmark af grønlandsk oprindelse om en udvidelse af rammekonventionens område.

2.1.2.3 Nationale mindretal i Danmark og Norden

Ved tilslutningen til rammekonventionen erklærede den danske regering som nævnt, at kun det tyske mindretal i Sønderjylland er omfattet. I det følgende ser vi på, hvordan det tyske mindretal i Sønderjylland er beskyttet. Derudover ser vi på, hvordan samer omfattes af rammekonventionen, da der i nogen grad kan drages paralleller mellem grønlandere og samer i de andre nordiske lande.

Det tyske mindretal i Sønderjylland

Det tyske mindretal i Sønderjylland udgøres i dag af ca. 15.000 personer, der hovedsagligt

bor i Tønder, Aabenraa, Haderslev og Sønderborg kommuner.⁸⁵ Før Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal var klar til ratifikation, havde spørgsmålet om det tyske mindretal i Sønderjylland og det danske mindretal i Sydslesvig fundet en politisk løsning i de såkaldte København-Bonn-erklæringer fra 1955. De var i det store hele enslydende og havde til formål at sikre en fredelig sameksistens i det dansk-tyske grænseland, herunder undgå usaglig forskelsbehandling på grund af tilhørsforhold til et nationalt mindretal.

København-erklæringen opridser de rettigheder og friheder, som enhver dansk statsborger, herunder personer fra det tyske mindretal, nyder efter dansk ret, fx lighed for loven, tro- og samvittighedsfrihed, ytrings- og pressefrihed, forsamlings- og foreningsfrihed og ret til ligebehandling. Erklæringen oplister på den baggrund en række principper, herunder blandt andet at "[b]ekendelsen til tysk nationalitet og tysk kultur er fri". Et andet punkt fastslår, at det tyske mindretal ikke må hindres i at benytte det sprog, de foretrækker, men at anvendelse af tysk for domstolene og for forvaltningsmyndigheder retter sig efter de regler, der gælder i lovgivningen. Herudover rummer erklæringen blandt andet punkter om mindretallets adgang til at oprette skoler og daginstitutioner, repræsentation i udvalg under kommunale råd, og at der skal tages hensyn til mindretallet i forhold til "radioens benyttelse".⁸⁶

Beskyttelsen af det tyske mindretal i Sønderjylland under rammekonventionen hviler på de principper, som København-erklæringen fastsætter. De suppleres af bemærkningerne til den folketingsbeslutning, som vedtog ratifikation af rammekonventionen. Her henvises fx til, at public service-kanalerne DR og TV2 skal betjene hele befolkningen og dække regionalt.⁸⁷ Desuden henvises der til, at anvendelse af mindretalssprog i kontakten med administrative myndigheder reguleres af forvaltningslovens almindelige vejledningspligt. Det vil sige, at de danske forvaltningsmyndigheder "i almindelighed må sikre sig, at de er i stand til at forstå og blive forstået af udlændinge, der retter henvendelse til myndigheden om sager, der skal tages under behandling af myndighederne og om fornødent stille tolk til rådighed, når den, der retter henvendelse til myndighederne, ikke behersker det danske sprog tilstrækkeligt godt".⁸⁸ Endelig skal staten skabe nødvendige forudsætninger for, at det nationale mindretal kan deltage aktivt i det kulturelle, sociale og økonomiske liv og i offentlige anliggender. Heri ligger, at den reelle ligestilling mellem personer, der tilhører mindretallet, og dem, der tilhører flertallet, skal fremmes.⁸⁹

Danmark har i tråd med konventionen fastsat regler om at fremme det tyske mindretal i Sønderjyllands repræsentation i de sønderjyske kommuner, således at mindretallet – afhængig af stemmeopnåelsen for det tyske mindretals parti ved kommunalvalgene – opnår en varierende grad af indflydelse på kommunalbestyrelsernes arbejde.⁹⁰

Når det gælder statens støtte til tysksprogede medier, er der flere ordninger, der giver økonomiske subsidier til avisen Der Nordschleswiger, der henvender sig til det tyske mindretal i Sønderjylland. Der Nordschleswiger har i årene 2009-2013 modtaget støtte, der varierede mellem 1,8 og 2,0 mio. kr. Desuden modtager Der Nordschleswiger midler fra Kulturministeriets andel af udlodningsmidlerne til kulturelle formål. Disse midler går til produktion og køb af sendetid til udsendelse af tysksprogede nyheder i den sønderjyske lokalradio Radio Mojn. Støtten beløb sig til ca. 250.000 kr. i 2013. De regionale TV 2-virksomheder er i deres public service-kontrakter forpligtet til at afspejle den kulturelle mangfoldighed, der er i regionen. Det betyder for TV-Syd, at kanalen skal rapportere om forholdene for det dansk-tyske samarbejde og mindretallets forhold.⁹¹ DR skal ifølge sin public service-kontrakt 2015-2018 redegøre for og styrke indsatsen for dækningen af grønlandske og færøske forhold.⁹²

Det tyske mindretal betjenes i et vist omfang af folkekirken, hvori der har været ansat tysksprogede præster i grænseregionens folkekirke siden 1920, i dag i Haderslev, Tønder, Aabenraa og Sønderborg. Die Nordschleswigsche Gemeinde (Den Nordslesvigske Menighed) er en frimenighed under tilsyn af biskoppen i Slesvig og er med til at sikre, at der tilbydes tysksprogede kirkelige handlinger både i byer og landdistrikter i regionen.⁹³

På uddannelsesområdet findes i Sønderjylland et antal mindretalsskoler, der underviser på tysk. Danmark har i 2011 anerkendt mindretallets skoler på linje med danske skoler og yder tilskud hertil.⁹⁴ Aabenraa og Sønderborg kommuner yder desuden støtte til børnehaver og skolefritidsordninger for mindretallet, så forældre til børnene stilles økonomisk lige med majoritetsbefolkningen. Haderslev Kommune arbejder også sammen med en mindretals-børnehave og et tysksproget bibliotek i kommunen, ligesom der er en del tyske studerende på UC Syddanmark, der modtager danskundervisning på et sprogcenter i Haderslev.⁹⁵

Retten til at bruge det nationale mindretals sprog har flere aspekter. Det gælder for de fire kommuner, at de bestræber sig på, at borgere, der henvender sig på tysk både skriftligt og mundtligt, kan blive betjent på tysk.⁹⁶ Det gælder også ved Retten i Sønderborg, hvor sagsdokumenter oversættes omkostningsfrit til parter, der tilhører det tyske mindretal, og Tinglysningens retten oversætter dokumenter til tinglysning.⁹⁷ Sygehus Sønderjylland tilbyder tysksproglig kommunikation med sygehuset, ligesom en række oplysninger på sygehusets hjemmeside findes både på tysk og dansk, blandt andet om akuthjælp og patientrettigheder.⁹⁸ Der gøres således en stor indsats i de fire grænsekommuner for, at det nationale tyske mindretal frit kan bruge deres sprog, også i kontakten med offentlige myndigheder, som Rammekonventionen tilsiger.

Det tyske mindretal har organiseret sig med et eget parti, Slesvigsk Parti, som stiller op i de fire grænsekommuner, hvor det også er repræsenteret i alle byråd.⁹⁹ Det tyske mindretal i Danmark har endvidere en formel kontakt til den danske stat via en "kontakt-komité for det tyske mindretal", hvor man på årlige møder drøfter rammekonventionens implementering og anbefalinger.¹⁰⁰ Kontaktkomitéen består af medlemmer fra hvert af de danske politiske partier, repræsenteret i Folketinget samt repræsentanter fra det tyske mindretal. Formålet med komitéens møder er, at det tyske mindretal får lejlighed til at gøre regeringen og Folketinget opmærksom på eventuelle udfordringer i implementeringen af rammekonventionens bestemmelser.¹⁰¹

Samer i de nordiske lande

Samer i de nordlige egne af især Norge, Sverige og Finland er som befolkningsgruppe betragtet blevet sammenlignet med grønlændere. Der er en række ligheder, men også en del forskelle. Samer som folk har blandt andet til fælles med det grønlandske folk, at de begge er oprindelige folk, der lever i et koldt klima, og at de begge ikke har et selvstændigt territorium, så indbyggernes statsborgerskab i stedet er knyttet til de lande, som de områder, de er bosat i, er en del af. Forskellene omfatter blandt andet, at Grønland, selvom det ikke er et selvstændigt land, har et velafgrænset territorium og udstrakt selvstyre, og at grønlændere udgør majoriteten af befolkningen inden for det territorium.

Samer er i langt højere grad et mindretal, også i områder, hvor der bor flest samer. Til gengæld adskiller samer sig ikke i samme grad i udseende fra majoritetsbefolkningen i norske, svenske og finske samfund som grønlændere af inuit-oprindelse gør fra flertallet i Danmark.¹⁰²

Samer i **Norge** er beskyttet som et oprindeligt folk, men ikke omfattet af rammekonventionen om beskyttelse af nationale mindretal. Norge har over for Europarådets rådgivende komité for rammekonventionen angivet, at samer er omfattet af begrebet nationale mindretal i folkeretlig forstand.¹⁰³ Samerne ønsker dog – på linje med udtalelsen fra Grønlands Hjemmestyre ved Danmarks ratifikation af konventionen – ikke at være omfattet af konventionen¹⁰⁴ og heller ikke af Norges politik for nationale mindretal.¹⁰⁵ Komitéen har heroverfor bemærket, at den samtidige beskyttelse efter forskellige konventioner af et folk som både et oprindeligt folk og som et nationalt mindretal ikke udelukker hinanden. Komitéen har i den forbindelse opfordret Norge til at fortsætte dialogen med samerne og sikre, at det undgås, at beskyttelsen som oprindeligt folk og beskyttelsen som nationalt mindretal gøres gensidigt udelukkende.¹⁰⁶

Samer i **Sverige** anses for et oprindeligt folk, men omfattes også af rammekonventionen om nationale mindretal, og det uanset om de er svenske statsborgere eller ej.¹⁰⁷ **Finland** finder, at definitionen af, hvem der kan anses for et nationalt mindretal, ikke afhænger af staternes

erklæring, men af den faktiske situation i landet.¹⁰⁸ Samer i Finland anses for omfattet af rammekonventionen.¹⁰⁹

2.1.2.4 Skal grønlændere være et nationalt mindretal?

De grønlandske myndigheder har som nævnt ovenfor fundet, at grønlændere i Danmark ikke skal være omfattet af Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal. Det fremgår ikke, om Grønland har oplysninger om, hvorvidt personer med grønlandsk oprindelse i Danmark selv ønsker at være omfattet af rammekonventionens anvendelsesområde.

Variationen i beskyttelsen af samer i Norden under konventionen belyser, hvor forskellige de nordiske landes vurderinger er, i forhold til om en befolkningsgruppe skal være beskyttet efter konventionen. Eksemplet om det tyske mindretal i Sønderjylland viser en gensidig aftale mellem to lande, der sikrer fredelig sameksistens på tværs af en landegrænse blandt et tysk mindretal i Danmark og et dansk mindretal i Tyskland. Derved er problemstillingen anderledes for det tyske mindretal i Sønderjylland end for grønlændere i Danmark, som af forskellige grunde er rejst til Danmark, fx for at uddanne sig eller arbejde, og som derfor bor spredt i hele Danmark.

At forholdene er forskellige, behøver dog ikke være afgørende i forhold til, om en befolkningsgruppe skal omfattes af rammekonventionen. Den manglende

definition af "nationalt mindretal" i rammekonventionen tillader mange variationer af, hvilke persongrupper konventionen omfatter. Såvel befolkninger i grænseområder som personer, der af forskellige grunde er indvandret i landet, kan derfor omfattes. Både Norge og Sverige anerkender blandt andre jøder og romaer som nationale mindretal.¹¹⁰

Det centrale spørgsmål i forhold til grønlændere er, at personer med grønlandsk oprindelse udgør majoriteten i Grønland, men bliver en minoritet, når de flytter til Danmark. For nogles vedkommende en minoritet også af udseende på grund af deres hele eller delvise oprindelse som inuitter. Den skelnen mellem positionen i samfundet for grønlændere som majoritet i Grønland henholdsvis minoritet i Danmark er ikke nærmere behandlet af de danske og grønlandske myndigheder i forbindelse med rapporteringen til Europarådets komité. Selvom der med henvisning til gennemgangen ovenfor under afsnit 6.1.2.1 ikke er noget, som tyder på snarlig handling på det felt, ville det være interessant, om Danmark ville følge den rådgivende komités opfordring til at føre dialog med de individer og grupper af grønlandsk oprindelse, som kunne have interesse i at blive omfattet af konventionens anvendelsesområde. Det rejser spørgsmål i form af, hvordan og med hvem skal dialogen føres. I hvilket omfang kan Grønlands repræsentation i København siges at repræsentere personer med grønlandsk oprindelse i Danmark? Nedenfor under afsnit 7.7.1 redgør et lille udsnit af grønlændere i Danmark for deres tanker om dette.

Når alt kommer til alt, er angivelsen af, hvilke grupper af personer, der skal omfattes af rammekonventionen, forholdsvis valgfri for de stater, som har tiltrådt konventionen. Det er derfor afgørende, at også andre befolkningsgrupper end det tyske mindretal i Sønderjylland vil kunne omfattes af konventionen, hvis Danmark beslutter sig for det. Danmark må i takt med den samfundsmæssige udvikling være opmærksom på, at de individer eller grupper, som kunne have interesse i beskyttelse under konventionen, skal høres om spørgsmålet, og at eventuelle modsatrettede hensyn bør afvejes i lyset af det aktuelle behov for værnen om gruppens identitet, sprog og kultur.

2.1.3 BESKYTTELSE AF OPRINDELIGE FOLK

Et folks ret til selvbestemmelse er et grundlæggende folkeretligt princip og fastslået i FN-pagten¹¹¹ og flere centrale FN-konventioner,¹¹² ligesom rettigheder for oprindelige folk er reguleret i særligt de følgende to internationale dokumenter:

ILO's konvention vedrørende oprindelige folk og stammefolk i selvstændige stater finder anvendelse på stammefolk i selvstændige lande og folk i selvstændige lande, der betragtes som tilhørende et oprindeligt folk. Konventionen er tiltrådt af 22 lande, heriblandt Norge, Holland og Spanien som eneste øvrige europæiske lande ud over Danmark.¹¹³

Oprindelige folk defineres helt overordnet som "folk, som på grund af deres nedstamning fra

folk, som beboede landet, eller en geografisk region, som landet tilhører, på tidspunktet for erobring eller kolonisering, (...) og som, uanset deres juridiske status, opretholder nogle af eller alle deres egne sociale, økonomiske, kulturelle og politiske institutioner".¹¹⁴ Princippet om selvidentifikation anses efter konventionen for et grundlæggende kriterium for fastsættelsen af, hvilke grupper konventionen omfatter. Princippet betyder, at en gruppe ved at opfatte sig selv som tilhørende et bestemt folk eller en bestemt stamme i et folk er med til at definere det oprindelige folk.¹¹⁵

Konventionen stiller krav om, at staten blandt andet skal sikre en koordineret og systematisk indsats for at beskytte oprindelige folks rettigheder og garantere respekten for deres integritet. Desuden skal staten beskytte oprindelige folk mod diskrimination og sikre inddragelse af oprindelige folk, når der fx vedtages administrative beslutninger eller lovgivning, som vedrører dem. Endvidere fastsætter konventionen rettigheder i forhold til landområder, ansættelses- og arbejdsvilkår, uddannelse og social sikring.

Det fremgår af konventionen, at oprindelige folks sociale, kulturelle, religiøse og åndelige værdier og skikke skal anerkendes og beskyttes. Der skal tages behørigt hensyn til karakteren af de problemer, som de står over for, både som grupper og som enkeltpersoner, og der skal vedtages foranstaltninger med henblik på at afbøde de vanskeligheder, som

disse folk møder, når de står over for nye leve- og arbejdsvilkår.¹¹⁶ Samtidig følger det af konventionen, at arten og omfanget af foranstaltninger, der træffes med henblik på at gennemføre konventionen, skal fastsættes på en fleksibel måde under hensyntagen til de særlige forhold, der gælder i det enkelte land.¹¹⁷

FN's erklæring om oprindelige folks rettigheder omfatter en række bestemmelser om blandt andet retten til selvbestemmelse og selvstyre i sager, der vedrører det oprindelige folk. Derudover kan nævnes retten til at tilhøre oprindelige folk, retten til ikke-diskrimination, herunder kønsdiskrimination, og retten til ikke at tvinges til assimilation. Desuden kan nævnes bestemmelser om retten til at bevare rådighed over landområder og retten til bevarelse af skikke, sprog, kulturelle traditioner m.v. Erklæringen indeholder ikke en definition af oprindelige folk og er ikke juridisk bindende, men udgør kulminationen på et årelangt arbejde i FN for oprindelige folks rettigheder.¹¹⁸ Princippet om selvidentifikation, som er centralt i ILO's konvention nævnt ovenfor, er ikke medtaget i erklæringen, men er indgået i forberedelserne til erklæringen. En henvisning til princippet blev således taget ud af teksten inden vedtagelsen af den endelige erklæring.¹¹⁹

2.1.3.1 INUITTER SOM OPRINDELIGT FOLK – OGSÅ I DANMARK?

Danmark har i forbindelse med ratifikationen af ILO's konvention vedrørende oprindelige folk og stammefolk i selvstændige stater

erklæret, at der i Danmark kun findes et indfødt folk i konventionens betydning: "Det drejer sig om den oprindelige befolkning i Grønland eller inuit."¹²⁰ I forbindelse med sagen om ekspropriation af jagtområder og tvangsforflytning af beboere i Thuleområdet i Grønland i 1953 mente Thulebeboerne at udgøre et selvstændigt oprindeligt folk. Højesteret fandt – med henvisning til en rapport fra en komité under ILO – at de livsvilkår og den levevis, som grønlænderne i Thule havde, ikke adskilte sig afgørende fra andre grønlænderes. Derfor blev Thulebeboerne ikke anset som et selvstændigt oprindeligt folk.¹²¹

Danmarks betoning af, at konventionen vedrører "den oprindelige befolkning i **Grønland**" uddybes af, at det grønlandske folks folkeretlige ret til selvbestemmelse er gennemført ved etableringen af Grønlands Selvstyre ved selvstyreloven i 2009.¹²² Grønland har desuden to mandater i Folketinget, som sikrer parlamentarisk repræsentation i sager i Danmark og i de sager, der vedrører Grønland, men som behandles af Folketinget i stedet for Inatsisartut, det grønlandske parlament (ikke-hjemtagne sagsområder).

Det danske fokus på grønlænderes rettigheder som folk er tæt knyttet til indførelsen af selvstyreordningen i Grønland og dermed til forholdene for grønlændere i Grønland, ikke i Danmark. En række af bestemmelserne i ILO's konvention vedrørende oprindelige folk og stammefolk i selvstændige stater er da også

rettigheder, som knytter sig til det oprindelige folks traditionelle landområder og inddragelse i lokale politiske processer m.v.

ILO's ekspertkomité, som overvåger gennemførelsen af ILO's konvention vedrørende oprindelige folk og stammefolk i selvstændige stater,¹²³ har dog ved Danmarks afrapporteringer om gennemførelsen af konventionen også interesseret sig for forholdene for grønlandere i Danmark. Således har komitéen interesseret sig for, hvilke uddannelsesmæssige tiltag der er taget for at forbedre kendskabet til Grønland i skoler i Danmark, samt hvordan historiebøger og uddannelsesmateriale portrætterer det grønlandske samfund og inuitbefolkningen.¹²⁴ Danmark svarede i 2002 om undervisningsmateriale om Grønland til grundskole- og gymnasieniveau, at skoler og lærere i meget vidt omfang selv bestemmer, hvilke undervisningsbøger der skal anvendes i undervisningen, men at kulturmøder og kulturudveksling dog skal indgå i historieundervisningen. I svaret henviste Danmark endvidere til, at der findes adskillige undervisningsbøger om Grønland.¹²⁵

Komitéen har også anmodet om information om, hvilke foranstaltninger Danmark har taget i forhold til integration af grønlandere i Danmark.¹²⁶ Danmark svarede i 2004, at (det daværende) Grønlands Hjemmestyre efter den dagældende lov for Grønland om arbejds- og socialvæsenet havde til opgave at sørge for hjælpe-/støtteforanstaltninger til

grønlandere i Danmark, og at hjemmestyret blandt andet havde iværksat støtte i forhold til grønlandske studerende i Danmark, grønlandske patienter på hospitaler i Danmark, grønlandske indsatte i fængsler i Danmark, svært handicappede grønlandere på ophold i Danmark med henblik på behandling samt andre grønlandere bosiddende i Danmark.¹²⁷ Disse persongrupper blev efter det oplyste bistået af de grønlandske huse i Danmark, det grønlandske patienthjem i København, tolke og plejepersonale, den grønlandske præst og ansatte i Grønlands Repræsentation i København.¹²⁸ Herefter understregede Danmark, at grønlandere bosiddende i Danmark, ud over den hjælp, de kan få fra hjemmestyret selv, endvidere er ligestillet ("on an equal footing") med andre danskere i alle forhold, og at dansk lovgivning blandt andet giver mulighed for sprogundervisning i dansk og grønlandsk samt blandt andet uddannelse og erhvervsuddannelse til grønlandere i Danmark.¹²⁹ Lov for Grønland om arbejds- og socialvæsenet er ophævet i forbindelse med vedtagelsen af selvstyreloven i 2009,¹³⁰ men Danmark har ikke givet nyere oplysninger til ILO om integration af grønlandere i Danmark i sine rapporter til komitéen i 2010 og 2013.

ILO's konvention vedrørende oprindelige folk og stammefolk i selvstændige stater har på den baggrund også relevans i forhold til grønlandere, der er bosiddende i Danmark, og kan særligt finde anvendelse i forbindelse med spørgsmål om integration og oplysning om grønlandske forhold.

2.1.4 BRUGEN AF DET GRØNLANDSKE SPROG I DANMARK

Et tilbagevendende emne om forholdene for grønlandere i Danmark vedrører den sprogbarriere, som nogle grønlandere oplever i mødet med danske myndigheder, offentlige institutioner m.v.¹³¹ I dette afsnit gennemgår vi internationale konventioner af relevans for sprogansvaret i Grønland og Danmark.

Konventionen om nordiske statsborgeres ret til at anvende deres eget sprog i et andet nordisk land (1987) er indgået mellem de nordiske landes regeringer og omfatter sprogene dansk, finsk, islandsk, norsk og svensk. Konventionen finder anvendelse i hele rigsfællesskabet.¹³² I 2003 blev konventionen ændret, så sprogene grønlandsk, færøsk og samisk blev tilføjet. Denne ændring træder imidlertid først i kraft, når fire lande har ratificeret ændringskonventionen, og foreløbig har kun Danmark og Sverige gjort dette.

Sprogkonventionens præambel nævner, at de nordiske regeringer "finder det vigtigt, at nordiske statsborgere i så stor udstrækning som muligt kan anvende deres eget sprog over for myndigheder og andre offentlige organer i et andet nordisk land" og "erkender, at en god sprogservice for nordiske indvandrere er af væsentlig betydning for at fremme tilpasningen, og for at sikre dem social tryghed og lige behandling i samfundet (...)"¹³³

Sprogkonventionen omfatter mundtlig og skriftlig kontakt med offentlige myndigheder, dog ikke telefonkontakt. De nordiske lande

forpligter sig til at virke for, at en statsborger i et af landene, hvis der er behov, skal kunne anvende sit eget sprog ved henvendelse til myndigheder og andre offentlige organer i "en anden kontraherende stat". Anvendelsen af grønlandsk internt i det danske rigsfællesskab ville derfor ikke være omfattet, selv hvis ændringskonventionen var trådt i kraft.

Den danske regering har konstateret, at forpligtelserne efter konventionen ikke går ud over, hvad der allerede følger af forvaltningslovens vejledningsforpligtelse samt officialprincippet, der handler om, at det er myndigheden, som har ansvaret for en sags oplysning, også når den borger, som henvender sig, er fremmedsproget.¹³⁴ Vi redegør nedenfor i afsnit 6.2.3.5 for vejledningspligten efter forvaltningsloven og god forvaltningsskik.

Den europæiske pagt om regionale sprog eller mindretalssprog (1992) er tiltrådt af Danmark i 2000. Danmark har med henvisning til den dagældende hjemmestyreordning for Grønland meddelt Europarådet, at det grønlandske sprog nyder en høj grad af beskyttelse, og at pagtens bestemmelser derfor ikke vil være anvendelige på det grønlandske sprog. Deri ligger, at grønlandsk som regionalt sprog eller mindretalssprog anses for at være bedre beskyttet via hjemmestyreordning (nu selvstyre) end via konventionen.¹³⁵ På samme måde har Danmark erklæret, at heller ikke færøsk anses for omfattet af konventionen. Konventionen omfatter udelukkende tysk som mindretalssprog i Danmark.

Den ekspertkomité, som overvåger gennemførelsen af konventionen, har i bemærkninger i 2011 noteret sig, at Grønlands og Færøernes regeringer ikke ønsker konventionen udstrakt til at dække Grønland henholdsvis Færøerne. Dette beklager komitéen, da den finder, at "indlemmelse i Pagten af det grønlandske og det færøske sprog ville være et aktiv i bestræbelserne på at beskytte regionale sprog og mindretalssprog i Europa". Til gengæld erklærer komitéen samtidig, at brugen af færøsk og grønlandsk **i Danmark** er resultatet af indvandring til Danmark gennem århundreder, og at vedvarende tilstedeværelse i Danmark af sprogene først findes fra 1960'erne. Dermed anser komitéen ikke grønlandsk og færøsk for at være i traditionel brug i Danmark, og sprogenes anvendelse i Danmark falder derfor uden for konventionens anvendelsesområde.¹³⁶

2.1.5 OPSAMLING

Kapitlet om den internationale ramme giver et overblik over, hvordan internationale, menneskeretlige principper og konventioner m.v. har betydning i forhold til eventuelle sager om diskrimination af personer i Danmark på grund af deres etniske oprindelse eller sprog.

Der redegøres kort for de internationale konventioner, som er mest centrale i forhold til at forbyde diskrimination på grund af blandt andet race, farve, sprog, national eller social oprindelse: Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, FN's konvention om afskaffelse af alle former

for racediskrimination, FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder og EU's charter om grundlæggende rettigheder. Kapitlet redegør desuden for, hvordan de nævnte tre konventioner er suppleret af muligheder for individuel klageadgang ved henholdsvis Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, FN's Racediskriminationskomité og FN's Menneskerettighedskomité. Vi har imidlertid ikke fundet eksempler på, at personer i Danmark har klaget til internationale organer over at være blevet diskrimineret på grund af deres grønlandske oprindelse. Højesterets afgørelse i den såkaldte Thulesag, som blev indbragt for Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol, men afvist, vedrørte personer hjemmehørende i 1950'ernes Grønland og falder derfor uden for det emne, denne rapport behandler. Sager ved internationale domstole og klageorganer kan dermed ikke hjælpe til at belyse, om og i hvilket omfang der i dag foregår diskrimination i Danmark af personer på grund af grønlandsk oprindelse. I lyset af den relativt lille mængde af sager mod Danmark ved internationale klageorganer er dette ingen større overraskelse. Det mere interessante spørgsmål er derfor, hvordan mulighederne for klageadgang i diskriminationsspørgsmål ser ud på nationalt niveau. Det redegøres der for nedenfor i afsnit 6.2.1.

Kapitlet redegør for de internationale konventioner, som ud over det generelle ikke-diskriminationsprincip er særligt relevante i

en grønlandsk-dansk kontekst med hensyn til personer af grønlandsk oprindelse i Danmark. Det drejer sig om Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal, ILO's konvention om oprindelige folk og stammefolk i selvstændige stater og konventioner, som kan være relevante for brugen af det grønlandske sprog i Danmark.

Hvorvidt personer med grønlandsk oprindelse bør være omfattet af Europarådets konvention om beskyttelse af nationale mindretal eller ej, rejser en række spørgsmål i relation til dels definitionen af en "grønlænder", dels til hvem der med rette kan repræsentere grønlandere i det danske samfund. Den rådgivende komité under Europarådet, som overvåger konventionens gennemførelse i Danmark, har anbefalet, at Danmark går i dialog med individer og grupper, der på længere sigt kunne have interesse i at blive omfattet af konventionens anvendelsesområde. Det er i sidste ende et politisk spørgsmål, om kredsen af mindretal i konventionens forstand – som lige nu udelukkende rummer det tyske mindretal i Sønderjylland – skal udvides. Det væsentligste må derfor være, at Danmark løbende sikrer, at konventionens anvendelsesområde i Danmark svarer til behovet, og at det derfor efter omstændighederne kan komme på tale at udvide anvendelsesområdet til andre befolkningsgrupper.

Beskyttelsen af oprindelige folk efter ILO's konvention om oprindelige folk og stammefolk i selvstændige stater vedrører i en grønlandsk-

dansk sammenhæng det oprindelige folk i Grønland, inuit, og er blandt andet gennemført ved indførelsen af selvstyre i Grønland. Konventionen er dog også relevant i forhold til fx integration i Danmark, sprogundervisning og undervisning af børn og unge i Danmark i grønlandske forhold, så fordomme nedbrydes.

Brugen af det grønlandske sprog i Danmark er reguleret af den nordiske sprogkonvention, der efter en ændring i 2003 også rummer grønlandsk. Ændringen er ratificeret af Danmark og Sverige, men endnu ikke trådt i kraft på grund af manglende ratifikationer fra to yderligere lande. Endvidere gælder den europæiske pagt om regionale sprog eller mindretalssprog, men idet grønlandsk anses som resultat af indvandring til Danmark siden primært 1960'erne og ikke har været i traditionel brug i Danmark, falder grønlandsk uden for konventionens anvendelsesområde.

2.2 DEN NATIONALE RAMME

Som danske statsborgere er grønlandere i Danmark omfattet af dansk lovgivning på samme vilkår som andre danskere. Herunder følger en kort gennemgang af lovgivningen om forbud mod forskelsbehandling, ligesom vi ser på, hvilke muligheder der er for at klage eller føre en sag, hvis man føler sig diskrimineret, samt på antallet af sager, der vedrører personer af grønlandsk oprindelse. Til sidst giver vi en kort gennemgang af en række områder i dansk lovgivning, som er relevante for tilflyttere fra Grønland, herunder de særinitiativer, som eksisterer for grønlandere i Danmark.

2.2.1 FORBUD MOD ULOVLIG FORSKELSBEHANDLING

Det er som nævnt ovenfor om den internationale ramme et grundlæggende menneskeretligt princip, at en stat som udgangspunkt ikke må diskriminere folk på grund af blandt andet race, hudfarve, sprog eller national oprindelse. Dette princip er videreført i forskellige dele af dansk lovgivning, som alle personer i Danmark er omfattet af, uanset om man opfatter sig som dansker, grønlander, færing eller udlænding.

Grundloven indeholder ikke et generelt forbud mod diskrimination, men indeholder en henvisning til, at en persons afstamning ikke må være årsag til, at man "berøves adgang til den fulde nydelse af borgerlige og politiske rettigheder" (§ 70) eller frihedsberøves (§ 71). Endvidere skal "alle indskrænkninger i den frie og lige adgang til erhverv, som ikke er begrundede i det almene vel" ophæves (§ 74). Tilsvarende afskaffede grundloven formelt de adelige privilegier m.v., som var knyttet til fødsel i en bestemt stand (§ 83).

Lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af race m.v.¹³⁷ gør det strafbart at nægte at betjene en person på samme vilkår som andre på grund af personens race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse, tro eller seksuelle orientering. Loven gælder inden for erhvervsmæssig eller almenyttig virksomhed og omfatter også det at nægte en person adgang på samme vilkår som andre til et sted, en forestilling, udstilling eller lignende steder,

som er åbne for almenheden. Denne lov gjorde det muligt at ratificere FN's konvention om afskaffelse af alle former for racediskrimination.

Efter **straffelovens** forbud mod race-diskriminerende ytringer kan man desuden under visse betingelser straffes for at fremsætte offentlige udtalelser, der er truende, forhånende eller nedsættende med baggrund i en gruppe af personers race, hudfarve, nationale eller etniske oprindelse m.v.¹³⁸

I forbindelse med behandlingen af alle straffesager, fx sager om vold eller trusler, skal det desuden indgå som en skærpende omstændighed, hvis gerningen har baggrund i andres etniske oprindelse, tro, seksuelle orientering eller lignende (såkaldte hadforbrydelser).¹³⁹

EU's direktiv om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse, også kaldet direktivet om etnisk ligebehandling,¹⁴⁰ har til formål at sikre et fælles mindstemål af retsbeskyttelse mod forskelsbehandling på grund af race eller etnisk oprindelse i alle EU's medlemsstater. Direktivet forbyder direkte og indirekte diskrimination, chikane og instruktion om at diskriminere. Direktivet behandler en lang række samfundsforhold, blandt andet arbejdsmarkedet, social sikring og sundhedspleje, sociale goder, uddannelse og adgang til og levering af varer og tjenesteydelser, herunder bolig.

Ulovlig forskelsbehandling kan efter direktivet generelt ske på fire måder:

Direkte forskelsbehandling foreligger, når man på grund af fx race, hudfarve eller etnisk oprindelse bliver behandlet ringere, end en anden er blevet eller ville blive behandlet i en tilsvarende situation.

Indirekte forskelsbehandling foreligger, når en bestemmelse, et kriterium eller en praksis, der tilsyneladende er neutral, vil stille personer af fx en bestemt race, hudfarve eller etnisk oprindelse ringere end andre personer. Indirekte forskelsbehandling kan være lovlig, hvis bestemmelsen, kriteriet eller praksissen er objektivt begrundet i et sagligt formål, og midlerne til at opfylde det formål er hensigtsmæssige og nødvendige. Indirekte forskelsbehandling kan dermed – i modsætning til direkte forskelsbehandling – under visse betingelser være lovlig.

Chikane foreligger, når en uønsket optræden i relation til fx en persons race, hudfarve eller etniske oprindelse finder sted for at krænke en persons værdighed eller skabe et klima for personen, der er truende, fjendtligt, nedværdigende, ydmygende eller ubehageligt.

Instruktion foreligger, når en, der har instruktionsbeføjelser over en anden, instruerer denne person om at forskelsbehandle andre.¹⁴¹

Direktivet er gennemført i dansk lovgivning ved følgende tre love:

Lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet m.v.¹⁴² forbyder arbejdsgivere at forskelsbehandle lønmodtagere eller ansøgere i forhold om ansættelse, afskedigelse, løn- og arbejdsvilkår, videreuddannelse m.v. på grund af blandt andet race, hudfarve, national, social eller etnisk oprindelse. Arbejdsgivere må heller ikke indhente eller gøre brug af oplysninger om fx lønmodtagers race, hudfarve eller etniske oprindelse. Loven gennemfører både dele af EU's direktiv om gennemførelse af princippet om ligebehandling uanset race eller etnisk oprindelse (inden for arbejdsmarkedet) og EU's direktiv om generelle rammebestemmelser om ligebehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv.¹⁴³ Forbuddet er civilretligt og indebærer, at en lønmodtager eller ansøger kan anlægge retssag mod en arbejdsgiver, der som resultat af sagen kan idømmes at betale en godtgørelse.¹⁴⁴

Efter loven kan offentlige myndigheder under en række nærmere betingelser iværksætte foranstaltninger, som har til formål at forbedre beskæftigelsesmulighederne for personer af fx en bestemt race eller etnisk oprindelse.¹⁴⁵

Lov om etnisk ligebehandling¹⁴⁶ har til formål at forhindre forskelsbehandling og at fremme ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse. Loven gælder uden for arbejdsmarkedet for al offentlig og privat virksomhed om social beskyttelse, herunder social sikring og sundhedspleje, sociale goder, uddannelse samt adgang til og

levering af varer og tjenesteydelser, herunder bolig, der er tilgængelige for offentligheden. Loven gælder ikke for aktiviteter af rent privat karakter. Loven gennemfører dele af EU's direktiv om gennemførelse af princippet om ligebehandling uanset race eller etnisk oprindelse (uden for arbejdsmarkedet).¹⁴⁷

Loven indeholder en mulighed for at opretholde eller vedtage "specifikke foranstaltninger, der har til formål at forebygge eller opveje ulemper knyttet til race eller etnisk oprindelse".¹⁴⁸ Derved kan man inden for offentlig eller privat virksomhed under visse betingelser give positiv særbehandling af bestemte grupper af personer for at afhjælpe eller mindske de faktiske uligheder, der måtte findes i relation til race eller etnisk oprindelse.¹⁴⁹

Endelig er offentlige myndigheder bundet af en række **forvaltningsretlige grundprincipper**, herunder legalitetsprincippet om, at myndighedsudøvelsen skal være baseret på lovgivning, og forvaltningsretlige lighedsgrundsætninger, herunder om, at "det lige skal behandles lige".¹⁵⁰ Myndigheder er således forpligtet til, uafhængigt af ligebehandlingslovene, ikke usagligt at forskelsbehandle bestemte personer eller grupper af personer.

2.2.1.1. Hvordan kan man klage?

Ligebehandlingsnævnet¹⁵¹ behandler klager over forskelsbehandling inden for arbejdsmarkedet på grund af køn,

race, hudfarve, religion eller tro, politisk anskuelse, seksuel orientering, alder, handicap, national oprindelse, social oprindelse og etnisk oprindelse. Uden for arbejdsmarkedet behandler nævnet klager over forskelsbehandling på grund af køn, race og etnisk oprindelse. Nævnet kan ikke tage sager op af egen drift og kan ikke behandle en sag, før den har været behandlet af eventuelle andre administrative klageinstanser. Nævnet kan heller ikke behandle en sag, der verserer ved domstolene. Nævnet kan afvise at behandle sager, som ikke skønnes egnet til behandling ved nævnet, eller hvis det er åbenbart, at der ikke kan gives klageren medhold.

Det er gratis at klage til nævnet, og nævnets sekretariat sørger for at indhente de nødvendige oplysninger til brug for sagens behandling. Klager behandles på skriftligt grundlag, og en række sager må derfor afvises, idet der ikke kan foregå mundtlig afhøring af sagens parter i nævnsbehandlingen. Sager, hvor mundtlig bevisførelse er nødvendig, må i stedet føres ved domstolene.

Nævnet kan tilkende godtgørelse eller under visse betingelser underkende afskedigelse. Nævnets afgørelser kan ikke gennemtvinges, så hvis den indklagede part ikke efterkommer nævnets afgørelse, skal nævnet, hvis klageren anmoder om det, indbringe sagen for domstolene.

Som led i gennemførelsen af EU's direktiv om gennemførelse af princippet

om ligebehandling uanset race eller etnisk oprindelse¹⁵² er **Institut for Menneskerettigheder** udpeget til at være nationalt ligebehandlingsorgan og derved arbejde for at fremme ligebehandling.¹⁵³ Kompetencen indebærer blandt andet at bistå ofre for forskelsbehandling med at få behandlet klager over forskelsbehandling, indlede uafhængige undersøgelser af forskelsbehandling og offentliggøre rapporter og fremsætte anbefalinger om spørgsmål om forskelsbehandling. På den baggrund yder instituttet bistand til privatpersoner, der føler sig udsat for diskrimination på grund af race eller etnisk oprindelse, og rådgiver herunder om muligheden for at indbringe en sag for Ligebehandlingsnævnet. I udvalgte sager indgiver instituttet klagen på vegne af den berørte borger.

Sager om ulovlig forskelsbehandling efter lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet m.v. eller lov om etnisk ligebehandling kan også føres direkte for **domstolene**, uden at sagen har været indbragt for Ligebehandlingsnævnet.

Sager efter lov om forbud mod forskelsbehandling på grund af race m.v. og forhold vedrørende racediskriminerende ytringer behandles af **politiet**, som vurderer, om der er grundlag for at rejse en straffesag.

2.2.1.2 Der er ikke mange klager

Der findes ingen eksempler fra Ligebehandlingsnævnets praksisdatabase eller

fra udgivet domspraksis, hvor grønlændere har indbragt eller anmeldt sager om forskelsbehandling på grund af race, hudfarve, national eller etnisk oprindelse.¹⁵⁴

Institut for Menneskerettigheders rådgivningsfunktion, som er beskrevet ovenfor, har i perioden 2010 til juli 2015 registreret fire henvendelser fra personer, der mente, at deres egen eller andres grønlandske oprindelse havde været årsag til en ringere behandling i henholdsvis en beboerforening, i kommunale forvaltninger og i forbindelse med ansættelse til en ledig stilling. I et tilfælde anbefalede instituttet, at der blev taget kontakt til Ligebehandlingsnævnet, men indtil nu er ingen af sagerne – baseret på ovennævnte søgninger i nævns- og retspraksis – endt med en afgørelse i Ligebehandlingsnævnet eller ved domstolene.

I forbindelse med denne rapport's udarbejdelse har instituttet været i kontakt med offentlige instanser, der behandler forskellige typer af borgerklager, og som kunne tænkes at have behandlet sager, hvor grønlændere klager over fx sagsbehandlingen hos en kommune eller på et hospital. Vi har i denne henseende i 2014 kontaktet Ligebehandlingsnævnets sekretariat, Folketingets Ombudsmand, Patientombuddet og borgerrådgiverne i kommunerne København og Esbjerg samt borgerrådgiveren i Randers, som også er borgerrådgiver for Norddjurs, Skanderborg og Favrskov kommuner. Der er ikke på nuværende tidspunkt borgerrådgivere i Aarhus, Aalborg

og Odense. Ingen af disse myndigheder kunne umiddelbart finde eksempler på sager, hvor personer har klaget over forskelsbehandling med henvisning til deres grønlandske oprindelse. De kontaktede myndigheder kunne dog ikke give en fuldstændig garanti for at have dækket alle relevante sager i søgningerne, og Patientombuddet oplyste hertil, at det kun i begrænset omfang er muligt at søge på tværs af afgørelser, og at et søgeresultat ikke nødvendigvis vil være fuldt retvisende.

De manglende sager kunne tyde på, at problemets omfang er begrænset, og at der generelt ikke forekommer ulovlig forskelsbehandling af grønlændere. Begge de to andre delundersøgelser i denne rapport indikerer dog, at der kan være en anden grund til, at der tilsyneladende ikke findes nogen sager: at det er begrænset, hvor mange grønlændere i Danmark, som klager over oplevet diskrimination på grund af deres etniske oprindelse. SFI's spørgeskemaundersøgelse blandt knap 2.000 grønlændere i Danmark viser, at knap 4 procent af alle de deltagende har svaret, at de har klaget, hvis de har oplevet en situation med forskelsbehandling eller diskrimination, hvor de har haft grund til at klage. Dette skal ses i lyset af, at godt 8 procent af alle deltagende har oplevet en situation med forskelsbehandling eller diskrimination, hvor de mener, at de har haft grund til at klage.¹⁵⁵

En nyere sag, som har været fremme i dagspressen, er episoden om en mand af

grønlandsk oprindelse – Daniel – som afgik ved døden efter at have ligget livløs ved Amagerbro Station i København en oktoberdag i 2014, og hvor der på trods af gentagne opkald fra flere forbipasserende personer gik over tre kvarter, før en ambulance kom til stedet. Spørgsmålet har været rejst, om det var mandens etniske oprindelse som grønlænder, der var årsag til, at der gik så lang tid, før der blev sendt en ambulance. Det er i pressen beskrevet, at politiet efter et længere forløb har erkendt at have spurgt til mandens etniske oprindelse i en samtale med en borger, der ringede for at tilkalde hjælp. Københavns Politis rolle i sagen undersøges af Den Uafhængige Politiklagemyndighed.¹⁵⁶

2.2.2 KULTUR- OG SPROGFORSKELLE I MØDET MED DANMARK

Der er rejst bekymring for, at et antal af de grønlændere, som bosætter sig i Danmark, har vanskeligt ved at falde til i Danmark og klare sig selv, og at de oplever vanskeligheder i mødet med de offentlige myndigheder. Blandt andre har Rådet for Socialt Udsatte anført, at kultur- og sprogforskelle i nogle tilfælde er medvirkende til, at grønlændere i Danmark har svært ved at opnå den hjælp til at finde en bolig, få økonomisk støtte, relevante sundhedsydelser m.v., som de efter lovgivningen er berettiget til.¹⁵⁷ Ifølge bilag a til denne rapport (SFI-undersøgelse) mener 44 procent af deltagerne i undersøgelsen, at indstillingen over for grønlændere i Danmark er fordomsfuld.¹⁵⁸ Dette understøttes af nogle af de interviewede personer i del II,

hvor fx Jens Jørgen Broberg beskriver en oplevelse af at være kaldt en "fordrukken grønlander" af en fremmed dame i en bus.¹⁵⁹ Også forundersøgelsen, som blev udarbejdet forud for denne rapport, peger på, at nogle grønlandere i Danmark oplever sig udsat for forskelsbehandling i mødet med myndighederne, blandt andet som følge af, at danskere generelt ved meget lidt om Grønland og grønlandsk kultur.¹⁶⁰

Der er i nogen grad iværksat både offentlige og private initiativer for at imødegå og forhindre en marginalisering af grønlandere, som flytter til Danmark. Det tidligere Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold har gennem "Strategi for udsatte grønlandere i Danmark" iværksat et samarbejde med landets fem største kommuner om at mindske de barrierer, som gør det vanskeligt for grønlandere, der flytter til Danmark og er i risiko for at blive udsatte, at udnytte de eksisterende tilbud optimalt.¹⁶¹ Det Grønlandske Hus i København har iværksat et projekt om en mentorordning ("ILIK"), hvor "frivillige ressourcestærke herboende grønlandere og danskere med kendskab til grønlandsk kultur og samfund (...) fungerer som kontaktpersoner, der hjælper nytilflyttede grønlandere, der føler sig usikre på mødet med de udfordringer, der er forbundet med at flytte til Danmark".¹⁶²

De fire grønlandske huse i Danmark, i København, Aarhus, Odense og Aalborg, fungerer hver især og i samarbejde

med hinanden som grønlandske kulturcentre, uddannelsesvejledninger og socialrådgivninger.¹⁶³ De er organiseret som selvejende institutioner, som er finansieret af dels offentlige tilskud fra Grønlands Selvstyre, staten og de lokale kommuner, dels fondsmidler og indtægtsdækket virksomhed.¹⁶⁴

Ifølge Socialstyrelsen løser de grønlandske huse i forhold til nytilflyttede grønlandere både en opsøgende og en oplysende opgave, herunder en kontaktskabende indsats mellem nytilflyttede grønlandere og de offentlige myndigheder.¹⁶⁵

2.2.3 OVERBLIK OVER ANDEN DANSK LOVGIVNING

I dette afsnit giver vi et overblik over det juridiske grundlag for en række sociale, kulturelle og økonomiske rettigheder i Danmark, herunder i hvilket omfang der eksisterer særlige tilbud til personer med grønlandsk baggrund eller grønlandsk som førstesprog. Der er lagt vægt på spørgsmål som bolig, sundhed og beskæftigelse samt sprogbarrierer, der alle anses for umiddelbart relevante for tilflyttere til Danmark fra Grønland.

2.2.3.1 Bolig

Med ordsproget "Efter tre dage lugter både fisk og gæster" advarer Departementet for Uddannelse, Kultur, Forskning og Kirke (i Grønland) grønlandske studerende mod at rejse til Danmark uden at have fundet en bolig på forhånd.¹⁶⁶ Det er den enkeltes eget ansvar

at finde en bolig i Danmark. Alle kan blive skrevet op på venteliste til en almen bolig, men ventetider kan være lange og en del almene boliger er forbeholdt familier, ældre eller unge.¹⁶⁷ For grønlandere, som skal studere i Danmark, har de fire grønlandske huse i Danmark i begrænset omfang mulighed for at hjælpe med anvisning af kollegieboliger.¹⁶⁸

Under visse omstændigheder skal danske kommuner imidlertid hjælpe personer med lovligt ophold i Danmark med at finde et sted at bo. Fælles for situationerne er, at en person skal være i en forholdsvis alvorlig livssituation, før de danske myndigheder kan hjælpe med at anvise en bolig eller midlertidigt husly. Man skal være i akut bolignød (husvild), have nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne, særlige sociale problemer eller (for kvinder) være blevet udsat for vold eller trusler i familielivet.¹⁶⁹

2.2.3.2 Job og forsørgelse

Selvom grønlandske og danske uddannelser i vidt omfang følger samme standarder, er det ikke alle grønlandske uddannelser, som er anerkendt og umiddelbart kan bruges til at finde job i Danmark. Det er imidlertid svært at få et samlet overblik over andre uddannelser, da der tilsyneladende ikke eksisterer en samlet liste over, hvilke grønlandske uddannelser der afviger fra de krav, som stilles til en lignende uddannelse i Danmark. Det er formelt set Uddannelses- og Forskningsministeriet, der afgør, om en grønlandsk uddannelse kan godkendes i Danmark.¹⁷⁰ Der er også en række

erhverv, som kræver autorisation i Danmark, fx læge, bioanalytiker, fisker m.fl.¹⁷¹

Jobsøgende i Danmark kan tilmelde sig det lokale jobcenter, som inden for rammerne af lov om en aktiv beskæftigelsesindsats skal bistå ledige med at få arbejde og kan bistå med at skabe kontakt mellem et stort antal arbejdsgivere og de jobsøgende.¹⁷²

Der er en række betingelser knyttet til at være jobsøgende i Danmark, hvis man ønsker at modtage arbejdsløshedsdagpenge eller andre ydelser, mens man er ledig. Man skal blandt andet stå til rådighed for arbejdsmarkedet og være aktivt jobsøgende.¹⁷³

Hvis man har begrænset arbejdsevne, kan man under visse omstændigheder søge om revalidering hos kommunen og modtage økonomisk hjælp og tilbud om erhvervsrettede aktiviteter for at kunne finde arbejde på ny, eventuelt inden for en anden branche end hidtil.¹⁷⁴

Kontanthjælp kan bevilges, hvis man er uden formue eller indtægt og derfor ikke kan forsørge sig selv eller sin familie. Udbetaling af kontanthjælp forudsætter, at man har været ramt af større forandringer i sine forhold, fx sygdom, arbejdsløshed eller samlivsophør, og at man af den grund ikke kan forsørge sig selv eller sin familie. Udbetaling forudsætter desuden, at ens samlede formue er på under 10.000 kr.¹⁷⁵

2.2.3.3. Sprogundervisning

Danskundervisning

Forbedring af danskundskaber kan ske på flere måder. På **almen voksenuddannelse (avu)** tilbydes der mod deltagerbetaling enkeltfag på niveauer, der strækker sig fra under 9.-klassens-niveau og op til ca. hf-niveau.¹⁷⁶ Til **forberedende voksenundervisning (fvu)**, som er gratis, og hvor alle med "forudsætninger for at følge undervisningen med udbytte" kan deltage, kan man blive bedre til blandt andet at læse, stave og skrive dansk.¹⁷⁷

Herudover skal kommunerne tilbyde **arbejdsmarkedsrettet danskundervisning** til visse udlændinge, der er fyldt 18 år. Grønlændere i Danmark sidestilles med udlændinge i denne sammenhæng, hvis herboende grønlandere "af særlige grunde ikke behersker det danske sprog i et sådant omfang, at de kan fungere i det danske samfund".¹⁷⁸ Det fremgår ikke af bestemmelsens forarbejder, hvad der ligger i formuleringen "særlige grunde". Det fremgår dog, at "erfaringen viser, at der er tale om et meget begrænset antal personer".¹⁷⁹ Vejledningen for området fortolker heller ikke nærmere på de særlige grunde: "Bestemmelsen (...) skal sikre, at grønlandere og færinger over 18 år samt danskere, der på grund af langvarigt ophold i udlandet aldrig har lært dansk, herunder (voksne) børn født af danske forældre med bopæl i udlandet, kan få undervisning i henhold til reglerne om danskuddannelse til voksne udlændinge. Der

er i praksis tale om et meget begrænset antal personer."¹⁸⁰ For at få undervisning efter disse regler skal man henvises af sin kommune eller et jobcenter. Undervisningen er gratis, hvis man som grønlander omfattes af de beskrevne bestemmelser om ikke at beherske det danske sprog nok til at kunne fungere i samfundet.¹⁸¹

Modersmålsundervisning

Grønlandske undervisningspligtige børn i Danmark har ret til modersmålsundervisning, hvis der i hjemmet tales grønlandsk.¹⁸² Dog kan kommunen undlade at oprette undervisning, hvis elevtallet i kommunen er under 12, eller der ikke kan tilknyttes en kvalificeret lærer eller andet undervisende personale.¹⁸³

Til brug for en sag ved Ligebehandlingsnævnet om modersmålsundervisning i et andet sprog blev der indhentet en udtalelse fra Undervisningsministeriet. Ligebehandlingsnævnets afgørelse refererer herfra: "Grunden til, at færøske og grønlandske børn er omfattet af retten til modersmålsundervisning, er at sikre danske statsborgeres mobilitet inden for rigsfællesskabet, der både omfatter områder, hvor færøsk og grønlandsk er officielle sprog, og områder, hvor der kun tales dansk."¹⁸⁴

2.2.3.4 Sundhed

Personer med bopæl i Danmark har som udgangspunkt ret til ydelser efter sundhedsloven.¹⁸⁵ Ved bopæl forstås i denne sammenhæng, at man er tilmeldt folkeregisteret. Ligebehandlingsprincippet gælder også for sundhedsydelser, herunder

behandling og pleje af den enkelte patient, så sundhedsvæsenet skal uanset patientens etniske oprindelse give den behandling, som kræves.¹⁸⁶

Personer uden bopæl i Danmark har under midlertidigt ophold i Danmark ret til sundhedsydelse i det omfang, sundhedsministeren har fastsat regler om det.¹⁸⁷ For grønlændere, som fx er på besøg i Danmark, er der her tale om relevant behandling hos praktiserende læger m.v. i tilfælde af pludselig opstået eller forværret sygdom eller ulykke og lignende¹⁸⁸ og sygehusbehandling, når det under de foreliggende omstændigheder ikke skønnes rimeligt at henvise personen til (sygehus) behandling i hjemlandet, eller patienten ikke kan tåle overflytning dertil.¹⁸⁹

Grønlændere med bopæl i Grønland er omfattet af grønlandsk sundhedslovgivning. Et samarbejde mellem Grønland og Danmark sikrer, at grønlandske patienter med behov for visse typer specialbehandling bliver tilbudt behandling i Danmark. Det Grønlandske Patienthjem i København er omdrejningspunkt for grønlandske patienter henvist til behandling i Danmark.¹⁹⁰

2.2.3.5 Tolkebistand og hjælp til oversættelse

I en række situationer har en person adgang til tolkebistand i mødet med danske myndigheder. Typisk er det op til myndigheden at vurdere, om tolkebistand er nødvendig.

Ved henvendelse til offentlige myndigheder generelt

Efter forvaltningsloven og god forvaltningsskik skal myndigheder i fornødent omfang yde vejledning og bistand til personer, der henvender sig med spørgsmål inden for myndighedens sagsområde.¹⁹¹ Det indebærer, at myndigheden skal give en person fyldestgørende og korrekt information. Myndigheden skal i den forbindelse sikre sig, at personen forstår den information, der gives, ligesom myndigheden skal tilstræbe at forstå det, personen giver udtryk for. Det er myndighedens opgave at tilkalde tolkebistand, hvis der er behov. Desuden skal myndigheden, om nødvendigt, sørge for, at dokumenter eller anden korrespondance til personen oversættes til et sprog, som personen med rimelighed forstår, hvis personen ikke forstår dansk.¹⁹²

Hvis tolkningen foregår forsvarligt, og sagens karakter ikke taler imod (fx ved meget komplicerede sager, eller hvis personen modsætter sig det) kan en ledsager bistå personen med tolkning, hvis denne person ikke er mindreårig.¹⁹³

Det er myndighedens vurdering, om der er behov for tolk eller hjælp til oversættelse, men forpligtelsen til at sikre ordentlig og fyldestgørende vejledning må forudsætte, at myndigheden er opmærksom på, om kommunikationen fungerer godt uden tolk.

Sundhedsydelser

Efter sundhedsloven skal regionerne yde tolkebistand til "personer, som har behov

herfor" i forbindelse med behandling hos almenpraktiserende læger, speciallæger eller sygehus.¹⁹⁴ Forarbejderne til bestemmelsen præciserer, at der er tale om en videreførelse af en allerede etableret praksis, hvorefter læge eller sygehus skal sørge for tolkning, når det er "nødvendigt for behandlingens gennemførelse".¹⁹⁵ Denne formulering går igen i den bekendtgørelse, der nærmere regulerer området, idet der er ret til tolkebistand, "når lægen skønner, at en tolk er nødvendig for behandlingen".¹⁹⁶ Deri ligger, at der skal gives tolkebistand, hvis det er nødvendigt for, at lægen kan leve op til professionsnormen og efterleve reglerne om informeret samtykke.¹⁹⁷ Tolkebistanden er gratis for patienten, og regionen afholder udgiften, medmindre tolken er nært beslægtet med patienten.¹⁹⁸ Børn under 18 år må dog ikke anvendes som tolke, medmindre det er nødvendigt i et akut og livstruende tilfælde. Børn over 15 år må anvendes som tolke, når det af den behandlingsansvarlige læge vurderes at være et let og uproblematisk tilfælde.¹⁹⁹

En undersøgelse af praktiserende lægers møde med patienter med etnisk minoritetsbaggrund peger på, at der langtfra altid bliver rekvireret en professionel tolk, når der er behov. Undersøgelsen omfatter ikke specifikt patienter med grønlandsk baggrund, men giver et godt billede af, i hvilke situationer der ikke bliver tilkaldt en tolk. Årsagerne til ikke at rekvirere en tolk synes primært at være, at patienten ankommer akut, og/eller at patienten selv har medbragt en pårørende,

der skal tolke. Undersøgelsen peger også på, at selv professionel tolkebistand har visse udfordringer, herunder at tolke i nogle tilfælde ikke møder op, eller at de kan være for dårligt kvalificeret til opgaven.²⁰⁰

Patientombuddet registrerer ikke, hvilket sprog en klage vedrørende tolkebistand vedrører. Det er derfor ikke umiddelbart muligt at få en opgørelse over, hvor mange grønlandsktalende som har klaget til Patientombuddet over afgørelser relateret til tolkebistand i sundhedsvæsenet.²⁰¹

Retsvæsenet

Den Europæiske Menneskerettighedskonvention indeholder i artikel 6 et krav om, at enhver, der er anklaget for en lovovertrædelse, har ret til at få vederlagsfri bistand af en tolk, hvis han ikke forstår eller taler det sprog, der anvendes i retten.²⁰² I "vederlagsfri" ligger, at udgiften til tolkning ikke kan pålægges den tiltalte som sagsomkostning, heller ikke hvis den tiltalte kendes skyldig.²⁰³ Tolkebistanden skal være tilstrækkelig til, at den tiltalte får kendskab til sagen og bliver i stand til at forsvare sig selv.²⁰⁴

Efter retsplejeloven er retssproget i Danmark dansk. Ved afhøring i retten af personer, "der ikke er det danske sprog mægtig", skal så vidt muligt tilkaldes en translatør. I civile sager kan tolkebistand dog undlades, hvis parterne ikke begærer det, og hvis retten forstår, hvad der foregår.²⁰⁵ Tolkebistand kan under visse betingelser foregå via videolink.²⁰⁶

I en straffesag fra 1997 undlod anklage-myndigheden og byretten at sørge for tolkning for en iraner, som talte en del dansk, men ikke fuldt forstod indholdet af retsmøder og politirapporter i sagen. Landsretten henviste til, at retten til bistand af tolk er "en væsentlig straffeprocessuel retssikkerhedsgaranti" og et "centralt element" i forhold til beskyttelsen af retten til retfærdig rettergang efter Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Landsretten ophævede dommen og hjemviste sagen til fornyet behandling.²⁰⁷

Højesteret fastslog i 2009 i en sag fra Grønland, hvor retssproget er (både) grønlandsk og dansk, at grønlandere med grønlandsk som modersmål ikke havde krav på en skriftlig oversættelse til grønlandsk af det anklageskrift, de var tiltalt efter, idet de forstod den tiltale, der var rejst (på dansk). Højesteret lagde vægt på, at Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6 ikke nødvendigvis forudsætter en skriftlig oversættelse i de tilfælde, hvor en oversættelse er påkrævet.²⁰⁸

En rapport fra en arbejdsgruppe nedsat under Domstolsstyrelsen fandt i 2003, at retsplejelovens bestemmelser om tolkebistand er utidssvarende og formelt set i strid med Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 3, litra a og e. Konventionen forudsætter ret til tolkebistand for den tiltalte under hele sagen i en straffesag og ikke blot under egen afhøring, som er retsplejelovens udgangspunkt. Rapporten konkluderede dog,

at forholdene i praksis i Danmark lever op til konventionens krav i lyset af Den Europæiske Menneskerettighedsdomstols praksis, da en part "antagelig vil være bistået af en tolk under hele sagsforløbet og derfor i hvert fald summarisk vil få oversat alle parterers indlæg under sagen".²⁰⁹ Rapporten anbefalede, at retsplejeloven præciseres i forhold til tolkebistand, herunder med hensyn til sikring af tolkningens kvalitet, regler om indkaldelse, tolkens tilstedeværelse, forberedelse, fremgangsmåde under retssagen, straf, tavshedspligt og tvister.²¹⁰

Retsplejeloven blev efterfølgende ændret i 2006, så blandt andet adgang til videotolkning blev tilladt, ligesom ændringsloven formaliserede administrationen af tolkebistanden,²¹¹ hvorimod der ikke blev foretaget ændringer af retsplejeloven i forhold til arbejdsgruppens mere principielle overvejelser om reglernes overensstemmelse med Den Europæiske Menneskerettighedskonvention. Det fremgår af bemærkningerne til lovforslaget bag ændringsloven, at "disse mere principielle spørgsmål om anvendelsen af tolkebistand i retssager bør indgå i Retsplejerådets igangværende arbejde med en generel reform af den civile retspleje".²¹² Retsplejerådet har endnu ikke udgivet sine eventuelle betragtninger om denne problemstilling.

Justitsministeriet har imidlertid nedsat et internt udvalg, **Udvalget for analyser på tolkeområdet**, som efter sit kommissorium

inden udgangen af 2014 skulle foretage en nærmere analyse af tolkeydelser inden for Justitsministeriets område og domstolene. Hovedopgaven er at identificere forslag, som landsdækkende kan sikre høj kvalitet og effektiv administration af tolkeydelser.²¹³ Udvalget har endnu ikke afsluttet arbejdet.

Endelig kan det nævnes, at EU i 2010 har vedtaget et direktiv om retten til tolke- og oversætterbistand i straffesager.²¹⁴ Direktivet er omfattet af det danske retsforbehold og er derfor ikke bindende for Danmark.

2.2.3.6 Uddannelse

Gymnasiale uddannelser anerkendes mellem de nordiske lande som adgangsgivende til videregående uddannelser.²¹⁵ For grønlandske studerende gælder desuden en særordning i Danmark, som er en aftale mellem Danmark og Grønland, der fra 2014 er indarbejdet i de relevante bekendtgørelser for en række videregående uddannelser under Uddannelses- og Forskningsministeriet. Det drejer sig om:

- bacheloruddannelser ved universiteterne
- erhvervsakademiuddannelser
- professionsbacheloruddannelser
- kunsthåndværkeruddannelser
- bacheloruddannelser ved de videregående kunstneriske uddannelsesinstitutioner.

Særordningen går ud på, at danske uddannelsesinstitutioner skal optage en ansøger uden om adgangs begrænsningen

(det karaktergennemsnit, som eventuelt kræves for adgang), hvis ansøgeren opfylder en række kriterier. Kriterierne fremgår af Uddannelses- og Forskningsministeriets hjemmeside og fastlægges efter indstilling fra Grønlands Selvstyre. Kriterierne omfatter ifølge ministeriets hjemmeside for tiden blandt andet, at man skal have bestået sin gymnasiale uddannelse og have haft de fag, der kræves, på det niveau, der kræves. Derudover stilles der krav om en tæt tilknytning til Grønland i form af nuværende eller tidligere fast bopæl i Grønland af en vis varighed.²¹⁶

Særordningen har den begrænsning, at en person kun kan benytte ordningen i forbindelse med førstegangsansøgning til en uddannelse i Danmark og dermed ikke kan anvende ordningen flere gange.

Der er ikke i aftaleteksten mellem Grønland og Danmark²¹⁷ henvist til, i hvilket omfang aftalen er vurderet i forhold til lov om etnisk ligebehandling og de krav til specifikke foranstaltninger, som fremgår af denne.²¹⁸ En specifik foranstaltning er et tiltag, som giver en gruppe af personer positiv særbehandling, men som retfærdiggøres af, at tiltaget har til formål at forebygge eller opveje ulemper knyttet til race eller etnisk oprindelse. Afgørende for lovligheden af foranstaltningen er, at den varetager et sagligt hensyn, at den har til formål at sikre fuld ligestilling for en befolkningsgruppe, og at den er hensigtsmæssig og proportional.²¹⁹

I dette tilfælde er det ikke beskrevet i aftaleteksten, hvilket overordnet formål aftalen skal tjene. I det omfang formålet er at bidrage til at sikre en veluddannet grønlandsk arbejdsstyrke i Grønland ved at sikre adgang til uddannelser for flere grønlandere end de, som kan blive optaget på sædvanlige vilkår, vil aftalen efter omstændighederne kunne falde inden for området for specifikke foranstaltninger efter lov om etnisk ligebehandling.

2.2.4 OPSAMLING

Kapitlet om den nationale ramme giver et overblik over den danske ligebehandlingslovgivning og tilhørende klagemuligheder, som er relevant for diskrimination på grund af særligt race, hudfarve, national eller etnisk oprindelse. Desuden giver kapitlet et overblik over den danske lovgivning på de områder, som anses for mere eller mindre umiddelbart relevante for tilflyttere til Danmark fra Grønland, dvs. områder som bolig, job og forsørgelse, sprogundervisning, sundhed, tolkebistand og hjælp til oversættelse samt uddannelse. I den sammenhæng er reglerne om tolkebistand og ret til sprogundervisning måske de mest interessante i forhold til personer fra Grønland. Det er her, man får et indtryk af, hvilke muligheder der findes for, at man som tilflytter til Danmark fra Grønland med måske begrænsede dansk kundskaber får mulighed for at opkvalificere sig sprogligt eller få hjælp til relevante møder med offentlige myndigheder. Det, som imidlertid ikke behandles her, er, hvordan reglerne anvendes i praksis.

Gennemgangen af den danske lovgivning illustrerer, hvordan ligebehandlingsreglerne i Danmark om race, hudfarve, national eller etnisk oprindelse er fordelt over tre forskellige love og en fjerde om Ligebehandlingsnævnets kompetence. Dertil kommer de strafferetlige sanktioner for racediskriminerende ytringer og hadforbrydelser. Det er på den baggrund ikke helt enkelt at finde de bestemmelser, som kan være relevante i de forskellige situationer.

Kapitlet redegør endvidere for, at vi til brug for denne delundersøgelse ikke har fundet eksempler på, at folk har klaget til Ligebehandlingsnævnet eller en række andre relevante organer over diskrimination på grund af en persons grønlandske oprindelse, ud over de meget få henvendelser, som Institut for Menneskerettigheders rådgivningsfunktion har modtaget. Ca. 8 procent af deltagerne i delundersøgelse 2 af denne rapport (spørgeskemaundersøgelsen), dvs. i omegnen af 160 personer, udtrykker, at de har oplevet en situation med forskelsbehandling eller diskrimination, hvor de har haft grund til at klage. Omkring halvdelen af denne gruppe personer har efter eget udsagn klaget. En række sager ved domstolene, herunder byretsdomme, bliver dog generelt ikke udgivet og er derfor ikke søgbare i de tilgængelige databaser, som på nuværende tidspunkt findes over retspraksis, ligesom søgningen efter sager hos de adspurgte offentlige myndigheder ikke har været udtømmende. Det kan derfor ikke udelukkes, at der findes domstoles eller administrative afgørelser om diskrimination på

grund af etnicitet, som ikke er fundet som led i udarbejdelsen af denne rapport.

2.3 SAMMENFATNING AF DET JURIDISKE GRUNDLAG (DEL I)

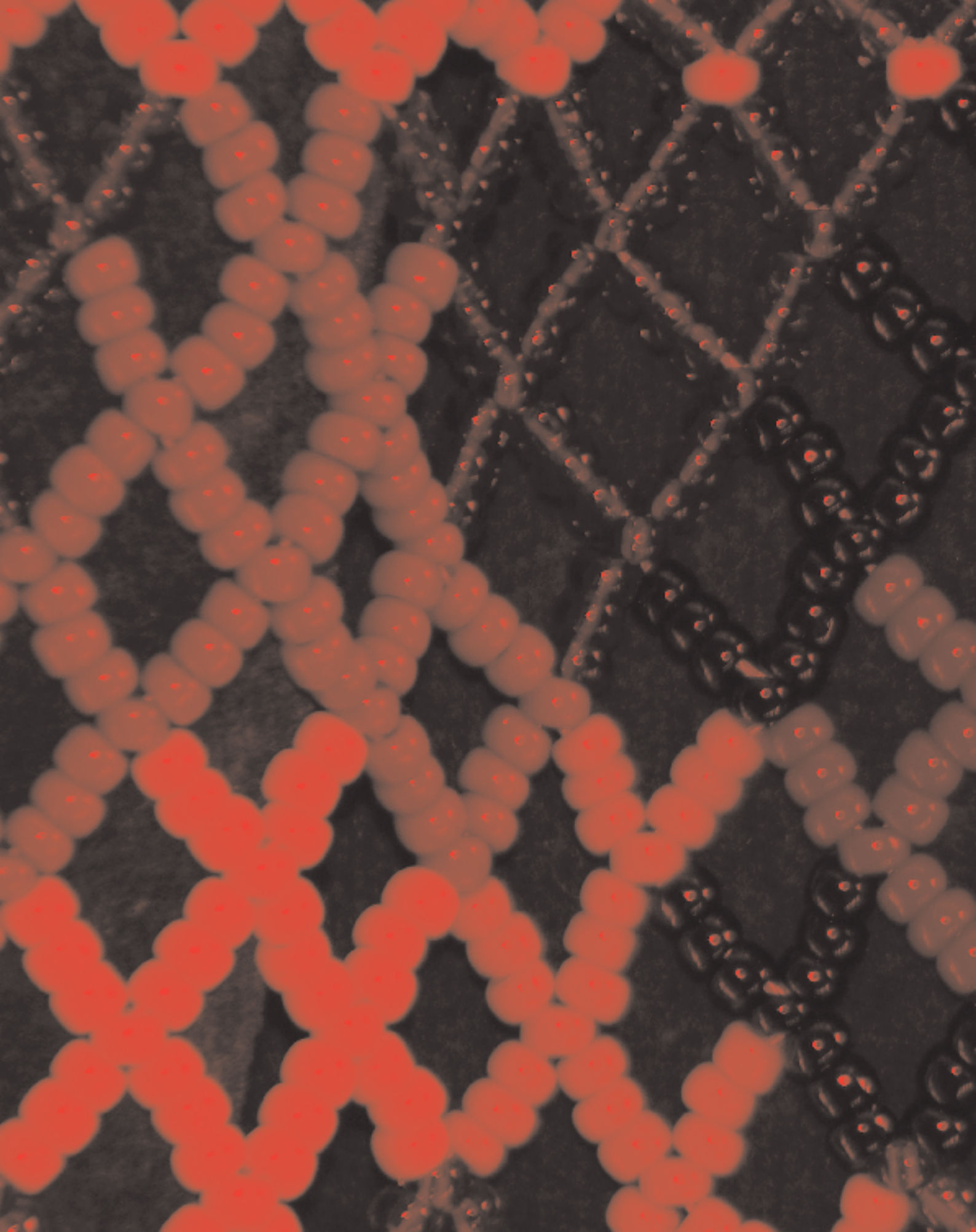
Formålet med denne beskrivelse og analyse har været at belyse det juridiske grundlag, internationalt og nationalt, i forhold til de specifikke rettigheder, som personer fra Grønland har, hvis de bosætter sig i Danmark. Sammenfattende og meget forenklet kan man sige, at Danmarks internationale forpligtelser ud fra et lovgivningsmæssigt perspektiv grundlæggende overholdes i relation til grønlændere i Danmark, og at Danmarks nationale lovgivning dels sikrer grønlændere i Danmark på lige fod med andre danskere, dels i nogle tilfælde giver mulighed for eller pligt til særtiltag i forhold til grønlændere. Dette kan imidlertid ikke stå alene, men skal ses i sammenhæng med den tilhørende spørgeskemaundersøgelse og de illustrerende personportrætter samt analysen i del II for at give et billede af, hvordan virkeligheden ser ud.

Et tilbagevendende og centralt spørgsmål er, hvordan man i Danmark i højere grad end i dag kan skabe større opmærksomhed om og afhjælpe de sprog- og kulturbarrierer, som nogle grønlændere oplever i mødet med Danmark. Danmark har i kraft af blandt andet Folketingets Ombudsmands virke nogle fintmaskede regler for god forvaltning og god sagsbehandlingsskik. De skal blandt andet sikre, at borgere og myndigheder forstår hinanden, så sagerne bliver veloplyste og

afgørelserne korrekte. Danske myndigheder kan blive kritiseret af Ombudsmanden for mangelfuld sagsoplysning eller borgervejledning, herunder hvis der ikke er rekvireret tolke- og oversættelseshjælp ved behov. Det forudsætter dog, at der er personer, som klager, og det kræver samtidig, at borgerne kender myndighedernes pligt til at rekvirere tolk. Ca. 8 procent af deltagerne i SFI's spørgeskemaundersøgelse har oplevet at blive forskelsbehandlet, og ca. halvdelen af dem har klaget.²²⁰ Måske handler svaret på spørgsmålet ovenfor ikke alene om at få flere til at klage, men om at både myndighedspersonale og borgere får tilstrækkelig oplysning om reglerne for tolkebrug. Oveni kommer så, at tilflyttende grønlændere bør oplyses om mulighederne for efter behov at modtage forskellige former for danskundervisning.

I forhold til om Danmark i højere grad end nu bør sikre grønlænderes rettigheder som et nationalt mindretal eller på anden vis markere, at grønlændere har en speciel status i Danmark, er det i realiteten nok ikke afgørende, hvad man kalder det. I sidste ende er hovedformålet – i lyset af regeringens bemærkninger ved tiltrædelsen af Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal, og uanset om en befolkningsgruppe er omfattet eller ej – at skabe de nødvendige forudsætninger for, at alle i Danmark kan deltage aktivt i det kulturelle, sociale og økonomiske liv og i offentlige forhold: "Heri ligger, at den reelle ligestilling mellem personer, der tilhører

mindretallet, og dem, der tilhører flertallet, skal fremmes.”²²¹ Det væsentlige må i den forbindelse være at fremme en forståelse af, at det ikke nødvendigvis er problemfrit for alle grønlandere at flytte til Danmark. Der kan være et behov for synlighed og anerkendelse af de udfordringer, nogle personer fra Grønland står over for, når de flytter til Danmark, for at sikre, at de modtager lige behandling i forhold til andre borgere.

The background of the entire page is a dark, textured pattern of beaded necklaces. The beads are arranged in vertical and diagonal lines, creating a grid-like structure. The colors of the beads range from dark brown to bright orange, with some beads appearing to have a metallic or reflective surface. The overall effect is a rich, textured, and somewhat abstract design.

DEL II

GRØNLANDSKE
STEMMER –
LIGEBEHANDLING
AF GRØNLÆNDERE
I DANMARK

GRØNLANDSKE STEMME – LIGEBEHANDLING AF GRØNLÆNDERE I DANMARK

” Det møde, vi har haft med 'det offentlige' fylder jo meget; man fristes til at sige, at det offentlige, det burde jo ikke give nogen oplevelser af den art.”
(Gorm, informant)

3.1 INDLEDNING

Denne del af rapporten baserer sig, som nævnt i rapportens indledning, på flere delundersøgelser. Det drejer sig om følgende:

- Spørgeskemaundersøgelsen **En kvantitativ undersøgelse af grønlænderes møde med offentlige myndigheder og institutioner**, herefter omtalt som den kvantitative undersøgelse (se bilag a);
- Interviewundersøgelsen **En kvalitativ undersøgelse: Grønlandske stemmer – ligebehandling af grønlændere i Danmark**, herefter omtalt som den kvalitative undersøgelse (se bilag b).

Desuden indgår også rapportens Del I **Det juridiske grundlag for ligebehandling af grønlændere i Danmark**, omtalt som det juridiske grundlag, samt instituttets **Forundersøgelse: Ligebehandling af grønlændere i Danmark** (se bilag c).

Den kvantitative undersøgelse giver et billede af betjeningen i det offentlige, af forholdene på arbejdsmarkedet samt af grønlænderes opfattelse af livet blandt etniske danskere, som det opleves af et så vidt muligt repræsentativt udsnit af herboende grønlændere. Der er gennemgående et fokus på den subjektivt oplevede diskrimination; den diskrimination eller manglende ligebehandling, som de grønlandske respondenter føler eller mener sig udsat for i det danske samfund. Resultaterne herfra suppleres med bidrag fra den kvalitative undersøgelse. Interviewene her giver også en række indtryk af nogle mere langsigtede virkninger for identitetsdannelse og følelsen af anerkendelse hos herboende grønlændere, både for dem selv som enkeltindivid og som gruppe.

Analysen skal give en øget viden om grønlænderes oplevelse af deres møder med det offentlige system og på arbejdsmarkedet. Analysen italesætter endvidere spørgsmålet om synet på 'grønlænderen' og danskernes kendskab til Grønland og grønlandske forhold og illustrerer via empirien oplevelser med stigmatisering og diskrimination. Desuden belyses spørgsmålet om behovet for en stærkere repræsentation af herboende

grønlændere, en eventuel anerkendelse af grønlandere som nationalt mindretal og spørgsmålet om identitet i denne sammenhæng. Identitet belyses blandt andet i forhold til parametrene sprog, tilhørsforhold, udseende og religion. Endelig tages spørgsmålet om kendskab til klagemuligheder op.

Denne del II af rapporten er inddelt i en række tematiske kapitler, der i hovedtræk er opbygget på samme måde. Hvert kapitel indeholder, efter en kort indledning, hovedresultater fra den kvantitative undersøgelse suppleret med anden relevant viden, herunder også om andre etniske minoriteter i Danmark. Herefter illustreres kapitlets tema med udvalgte eksempler fra de informanter, der indgår i de kvalitative undersøgelser. Der refereres i analysen blot til informanternes fornavne, jf. rapportens indledning.

Der henvises i øvrigt til samme indledning for en nærmere beskrivelse af metoder, terminologi og afgrænsninger i den kvantitative såvel som den kvalitative undersøgelse.

3.2 SÆRLIGE BARRIERER I ADGANG TIL OFFENTLIGE SERVICEYDELSER

Offentlige myndigheder skal være bevidste om borgernes forskellige behov og forudsætninger for at kunne sikre ligebehandling i service, ydelser, kommunikation og prioriteringer.

I rapportens del I (det juridiske grundlag) om, hvilke foranstaltninger Danmark har iværksat for at integrere grønlandere i Danmark,

fremgår det, at grønlandere bosat i Danmark er ligestillet med andre danskere i alle forhold, da de er danske statsborgere. At have lige rettigheder er imidlertid ikke nødvendigvis det samme som at have lige muligheder, idet rettighederne ikke altid tager hensyn til de forudsætninger, den enkelte person har – eller ikke har.²²² Det offentlige system tager således ikke i alle tilfælde højde for, om borgerne kan forstå de krav, det danske samfund sætter.

Danskkundskaber er en vigtig faktor i kommunikationen med offentlige myndigheder og betragtes desuden som et integrationsfremmende redskab, der også mindsker risikoen for udsathed. Grønlændere er ved tilflytning til Danmark fremmede i et nyt land og dermed mere udsatte i kontakten til det offentlige. – De møder et nyt system og har i mange tilfælde sprogproblemer. Det nævnes blandt andet i forundersøgelsen, at det forhold, at grønlandere er danske statsborgere, hos nogle offentligt ansatte medfører en forestilling om en selvfølgelig dansk sprogkompetence. Men hvis man som borger ikke har redskaberne til at bruge de tilbud, der er – og ikke stiller krav – så tabes tilbuddene på gulvet.

Særlige barrierer i adgangen til de offentlige serviceydelser er således sprogbarrierer, og det danske systems komplekse indretning, herunder borgerens manglende kendskab til regler og forventninger. Dermed er vigtige forudsætninger for at orientere sig i det danske samfund ikke altid til stede ved grønlanderes tilflytning til Danmark.

3.2.1 SPROGLIGE BARRIERER

Langt de fleste af de adspurgte grønlandere i den kvantitative undersøgelse angiver, at de ikke oplever problemer med det danske sprog, når de er i kontakt med offentlige myndigheder. Som nævnt i rapportens indledning er der dog en underrepræsentation af respondenter, der er socialt udsatte eller hjemløse, hvorfor man nok må regne med, at tallene giver et lidt for positivt billede. Sprogproblemerne opleves hyppigere blandt svarpersoner med to grønlandske forældre, her svarer 17 procent "ja" eller "ved ikke", mens 83 procent ikke mener, at de har problemer med at kommunikere på dansk.

Der er dog særlige situationer, hvor en noget større andel alligevel angiver, at de har vanskeligheder med sproget. Det gælder især for gruppen af respondenter med to grønlandskfødte forældre. Således nævner 25 procent af disse, at de ikke selv vil kunne formulere et klagebrev til myndighederne.

Det fremgår af et statusnotat fra Socialstyrelsen til Grønlandsudvalget (Folketinget) udfærdiget i august 2015, at ifølge en kortlægning foretaget af Socialstyrelsen i 2012 eksisterer der en række barrierer, som gør det vanskeligt for udsatte grønlandere at udnytte eksisterende tilbud optimalt. Barriererne vedrører blandt andet sproglige forhold i målgruppens møde med det danske kommunale system.²²³

I forundersøgelsen siger en informant, der er formand for en grønlandsk forening, om betydningen af sprogkendskab:

” Hvis man har et godt kendskab til det danske sprog, vil man nok være bedre rustet i forhold til at kunne argumentere og ikke risikere at føle sig diskrimineret. Sproget betyder jo meget.”

Inge Olsvig Brandt, sekretariatsleder for Grønlands Ligestillingsråd, siger endvidere i et notat om grønlanderes oplevelse af diskrimination i mødet med de sociale myndigheder i Danmark (2011), at der er en større gruppe af de grønlandere, der har været i Danmark i mange år, eller som har gået i dansk børneinstitution i Grønland, der i realiteten må betragtes som dobbelt halvt sprogede. Det vil sige, at de ikke har et helt sprog på hverken dansk eller grønlandsk. Disse personer har særligt svært ved at lære at begå sig på dansk, og der er ingen særlige tilbud til dem.

Fx hos lægen kan det ske, at grønlandske borgere ikke bliver forstået sprogligt og kulturelt. Således forklarer en direktør for et af de grønlandske huse, hvordan sprogproblemer kan være svære at få øje på, hvis man ikke kender patientens baggrund ganske godt:

” Forstår du dansk, spørger lægen? Så vil grønlanderen sige 'ja', for de er vokset op med dansk, men som regel vil det ikke være nok til, at de kan forstå

sammenhængen. (...) og der er en stolthed, der forhindrer folk i at sige, at man ikke forstår det ordentligt.”²²⁴

Den sproglige kompetence eller mangel på samme indebærer også den yderligere risiko, som Lise Togeby har peget på, at fordomme ofte aktiveres, når personen ikke er særligt velformuleret på dansk.²²⁵ En direktør for et af de grønlandske huse anfører i forundersøgelsen, at:

” Måden, man bruger sproget på (i Grønland, red.), er jo helt anderledes end den måde, vi bruger sproget på (i Danmark). Som grønlander siger man simpelthen ikke så meget, og det rammer dem rigtig hårdt. Og det samme gør sig jo gældende på socialkontorerne og alle steder, hvor en grønlandsk borger er konfronteret med eller på anden måde er oppe imod det etablerede system. Så har man meget, meget svært ved at blive hørt – fordi man ikke siger så meget. Det er nogle af de ting, vi ser rigtig tit i husene. Og folk reagerer ikke på den uretfærdighed, der foregår.”

En anden informant i forundersøgelsen forklarer, at det er en stor problematik for mange grønlandere, at de oplever at skulle forklare og forsvare sig, med det resultat, at de føler sig forkerte og forkert opfattede. Konsekvensen bliver, at nogle vælger at trække sig og ikke søger den berettigede hjælp. Det kan således være svært for nogle grønlandske

borgere at komme ind på systemet, og det kan opleves vanskeligt at komme igennem med problemer. Der peges ud over de sproglige barrierer også på kulturelle forskelle mellem danskere og grønlandere, der blandt andet fører til oplevelser med manglende forståelse.

Dette understøttes af en mindre undersøgelse af grønlandske studerende i København, hvor informanterne giver udtryk for at savne forståelse for og anerkendelse af de kulturelle forskelle, der er mellem Grønland og Danmark, og det italesættes, at selvom Grønland og Danmark deler rigsfællesskabet som fælles referenceramme, så er de meget forskellige. Hvis en sådan forståelse og anerkendelse var til stede hos danskerne, måtte man også kunne forvente, at danskerne ville forstå, at det automatiske danske statsborgerskab ikke nødvendigvis er ensbetydende med, at alle grønlandere kender til det danske system og sprog.²²⁶

3.2.2 RETTEN TIL TOLKEBISTAND

I rapportens del I (det juridiske grundlag, afsnit 6.2.3.5) fremgår det, at borgeren som udgangspunkt har ret til vederlagsfri bistand af en tolk, hvis der er behov for det i mødet med det offentlige. Adgang til – og brug af – kvalificeret tolkebistand kan være vigtigt for at sikre, at kommunikationen mellem en ikke-dansktalende borger og myndighedspersonen er fyldestgørende. På den måde kan man sikre, at grønlandske borgere forstår den information, de bliver givet, og samtidig klart kan give udtryk for deres problemer og årsagerne til deres

henvendelse. Det er imidlertid myndigheden, som skal vurdere, om tolkebistand er nødvendig.

De anvendte tolke i kommunalt regi fungerer meget forskelligt, og mange tolker dårligt, anføres det af borgere, der har udtalt sig i forbindelse med en række sagsgennemgange, som Socialt Udviklingscenter (SUS) har gennemført.²²⁷ Man risikerer dermed, at borgerne opgiver at få iværksat en foranstaltning eller anmode om en ydelse, hvis man ikke kan tilbyde dem tolkehjælp på stedet.

I forundersøgelsen gives eksempler på, at tolkebistand ikke rekvireres i tilstrækkeligt omfang inden for social- og sundhedssystemet. En direktør for et af de grønlandske huse giver således et eksempel på, hvordan problematikken med mangelfuld tolkebistand kan udvikle sig:

” Der har vi fået de rettigheder, hvor myndighederne er forpligtet til at sikre tolkning – men der er ikke mange autoriserede tolke ... Jeg har set uhyggelige eksempler på udsatte, der tolker for udsatte. Selvom der mange gange burde være tolk på, er der en sagsbehandler, der vurderer, at her skal der ikke være tolk på – fordi hun eller han snakker jo godt nok dansk. 'Forstår du, hvad jeg siger?'. Borgeren svarer ja, hvilket efterfølgende viser sig, ikke var tilfældet – og sagen kommer til det grønlandske hus: 'Vi forstod egentlig ikke, hvad det var, der skete der' – og

dér er skaden mange gange sket. Sager som fx omhandler fjernelse af spædbørn direkte efter fødslen.”

Der er flere informanter i den kvalitative undersøgelse, der beretter, at de har indgået en slags uformelt samarbejde med deres hjemkommune om at være mellemlid mellem borgere med grønlandsk baggrund og kommunen i sager, hvor der er brug for en slags kulturel tolk, eller hvor kommunikationen i øvrigt ikke sprogligt lykkes.

Informanten Inger beretter, at kommunen ofte henvender sig til hende for at høre om, hvad de andre grønlandere har brug for, fordi hun selv har været hjemløs. – Og hun er rigtig glad for at blive spurgt til råds. Hun er stolt af, at hun kan være bindeled, så andre grønlandere ikke opgiver deres ærinde hos myndighederne. Fordelen herved er, at hun kan tolke, både hvad der menes, og hvad der siges. Hun giver et eksempel, hvor hun måtte assistere, fordi den ansatte ved skranken ikke forstod grønlanderen, og det var ved at udarte sig til en konflikt. Inger fortæller:

” Så kom hun (grønlanderen) til at sige noget forkert på dansk, så den anden sagde: 'Jamen det forstår jeg ikke – og kan du ikke forstå dansk?'”

Her kunne Inger træde til og forklare sagsbehandleren, hvad der blev sagt. Inger mener, at i tilfælde som dette bør der være adgang til en tolk.

3.2.3 INTEGRATIONSBEHOV

Som det fremgår af forundersøgelsen, så peger flere informanter på, at man fra statslig/politisk side bør tænke på de nyankomne grønlændere som andre etniske minoriteter, der (også) har nogle særlige behov. Der peges fra kommunernes side på, at der er et klart integrationsbehov, herunder et behov for kompetenceafklaringer og tolkning i indsatser, ved grønlænderes tilflytning til Danmark.²²⁸

Der er flere af informanterne, der peger på behovet for 'modtageforanstaltninger', dvs. at man sikrer en bedre modtagelse af grønlændere, der kommer til Danmark for at bosætte sig, og som – medmindre de har en ressourcestærk familie her, der kan hjælpe dem i gang – står lige så alene og lige så meget på bar bund over for, hvordan det er at være i et nyt samfund, som alle andre indvandrere og flygtninge. Dette skyldes, at Grønland er et anderledes samfund end Danmark. Mange kommer hertil uden familie. Dette rejser ifølge en del af informanterne spørgsmålet om, hvordan vi tager imod vore medborgere fra Grønland, og hvordan vi sigter mod at inkludere dem som medborgere i samfundet. En grønlandsk informant i forundersøgelsen siger:

” Folk er nødt til at få de tilbud om støtte, der er specielt tilpasset det grønlandske. Mange har et stort passivt ordforråd, kender noget til danske måder at opføre sig på, men alt er nyt i Danmark. De synes ikke, de passer ind til kurser med indvandrere. – De har stor viden om

Danmark, men har stadig brug for hjælp til at tilpasse sig.”

3.2.4 OPSAMLING

Den kvantitative undersøgelse viser, at det er relativt få herboende grønlændere, der oplever, at de har problemer med det danske sprog. Men tallene her viser formentlig et for positivt billede, da gruppen af særligt udsatte er underrepræsenteret blandt informanterne.

Det nævnes både i forundersøgelsen og i den kvalitative undersøgelse, at sprogkendskab spiller en stor rolle for, hvordan grønlændere behandles i Danmark; det er ikke mindst, når danskkundskaberne ikke er gode, at der kan ske negativ forskelsbehandling. Flere peger også på, at der er behov for en udvidet brug af kompetent og uddannet tolkebistand i situationer, hvor borgeren nok taler en smule dansk, men samtidig er sprogligt usikker. Der peges fra forskellig side på, at flere unge såvel som socialt udsatte grønlændere har et ringere danskkundskab end ældre generationer, og at der derfor kan være behov for særlige modtageforanstaltninger for tilflyttende grønlændere, i lighed med dem, der skal tilbydes nyankomne indvandrere og flygtninge.

Der er mange udsagn fra informanterne i de kvalitative undersøgelser, der tyder på, at udsatte grønlændere ikke får tilstrækkelig sproglig støtte fra de offentlige systemer. Det er imidlertid ikke noget, denne rapport har undersøgt nærmere.

3.3 MØDER MED DET OFFENTLIGE – BETJENING AF GRØNLÆNDERE HOS OFFENTLIGE MYNDIGHEDER

I den kvantitative undersøgelse er det et hovedtema, hvordan respondenterne har oplevet at blive mødt og behandlet af offentlige myndigheder af forskellig slags, og i den sammenhæng er de blevet spurgt om, hvordan de oplever mødet med det offentlige i Danmark. Det er et gennemgående resultat i den kvantitative undersøgelse, at personer med to grønlandskfødte forældre i højere grad oplever diskrimination, modvilje og fjendtlighed fra offentlige myndigheder og institutioner end personer med én grønlandskfødt forælder. Registervariable fra henholdsvis Danmarks og Grønlands Statistik viser, om besvarelserne er givet af en person med enten én grønlandskfødt forælder eller to grønlandskfødte forældre.

Spørgsmålet om oplevet ligebehandling eller diskrimination er blevet gjort mere konkret ved at specificere en række spørgsmål i situationsbeskrivelser. Respondenterne er således blevet bedt om at svare på, hvorvidt de **som følge af deres grønlandske baggrund** har oplevet at:

- blive nægtet adgang til offentlige steder inden for det seneste år, hvor andre fik adgang;
- få afslag på ansøgning om en offentlig ydelse inden for det seneste år;
- få dårlig betjening eller service inden for den offentlige sektor inden for det seneste år;

- blive udsat for fornærmende ord, øgenavne eller nedværdigende vittigheder i kontakten til det offentlige (dvs. af personalet) inden for det seneste år.

Ikke alle respondenter har valgt at besvare alle spørgsmål, men 16-20 procent af respondenterne i den kvantitative undersøgelse angiver, at de har oplevet **mindst én** af de ovennævnte fire diskriminationsformer **inden for det seneste år**. De 16 procent refererer til personer med én grønlandsk forælder og de 20 procent til personer med to grønlandskfødte forældre.²²⁹

Undersøgelsen viser, at kun ganske få har oplevet at blive nægtet adgang til offentlige steder som følge af grønlandsk baggrund, hvor andre fik adgang – henholdsvis 1,3 procent (med én grønlandskfødt forælder) og 2,3 procent (med to grønlandskfødte forældre). Der er endvidere kun henholdsvis 1,5 procent (med én grønlandskfødt forælder) og 3 procent (med to grønlandskfødte forældre), som mener, at de har fået afslag på en offentlig ydelse som følge af deres grønlandske baggrund.²³⁰

En ret stor andel, 14-15 procent af de adspurgte, har oplevet at være blevet udsat for fornærmende ord, øgenavne eller nedværdigende vittigheder som følge af deres grønlandske baggrund i forskellige offentlige regier, dvs. af personalet ved offentlige myndigheder eller institutioner. Særligt i forbindelse med kontakt til skolen er der tale

om en stor andel. De udgør 36 procent af den gruppe, som har været ude for en eller flere af de fire ovennævnte situationer (svarende til ca. 5 procent af alle besvarelser), mens knapt en fjerdedel af situationerne stammer fra kontakt med kommunen (23 procent af de rapporterede oplevelser, svarende til 3 procent af alle besvarelser). Endelig svarer 34 procent, at de i andre sammenhænge har oplevet at være blevet udsat for fornærmende eller nedværdigende tale, uden nærmere specifikation. Andre regier, der er blevet spurgt til, er hospital, læge, politi, andre myndigheder, daginstitution/pasning samt borgerservice, og hvor svarprocenterne er på mellem 1 og 11 procent.

Når der spørges generelt til service og betjening hos offentlige institutioner/ myndigheder, svarer 10 procent af grønlænderne med to grønlandskfødte forældre, at de har oplevet at få dårlig betjening eller service som følge af deres grønlandske baggrund, mens det tilsvarende gælder 5 procent af grønlændere med én grønlandskfødt forælder.

Tilsammen har 50 procent af dem, der har oplevet at være blevet udsat for fornærmende ord, øgenavne eller nedværdigende vittigheder oplevet dette mellem 1 og 4 gange, mens 10 og 18 procent har oplevet dette henholdsvis 5-9 gange, og 10 gange eller flere.²³¹ Det er altså dette aspekt blandt undersøgelsens fire diskriminationsaspekter, som grønlænderne i undersøgelsen oplever hyppigst, og de, som oplever det, oplever det

samtidig flere gange, set i forhold til de øvrige diskriminationsaspekter.

Det er også undersøgt, hvor mange grønlændere der har oplevet modvilje eller fjendtlighed i kontakt med udvalgte offentlige institutioner og myndigheder (jobcenter, skole eller anden uddannelsesinstitution, kommunen, børneinstitutioner, boliganvisningen, borgerservice). Her er det især hos jobcentre og i kommunen, at der er oplevet problemer (knap 9 procent af rapporterede tilfælde), mens det fx er under 5 procent, som stammer fra skole og uddannelsesinstitutioner og sundhedssystemet.

Undersøgelsens tal er formentlig også gennemgående noget for lave i forhold til den samlede population af grønlændere i Danmark, fordi, som tidligere nævnt, er de socialt udsatte underrepræsenteret blandt respondenterne. I spørgsmålene indgik også, om de adspurgte oplever, at socialt udsatte grønlændere er mere udsatte for forskelsbehandling og diskrimination end socialt bedre stillede grønlændere. Det svarede 59 procent ja til, mens en mindre andel på 15 procent svarer, at de ikke oplever, at dette er tilfældet. 27 procent svarer 'ved ikke' hertil. Dette tal bygger ikke nødvendigvis på respondenternes førstehåndsoplevelser, men er dog en klar indikation af, at det blandt en bred andel af herboende grønlændere er opfattelsen, at deres socialt udsatte landsmænd i højere grad oplever forskelsbehandling og diskrimination.

Det er naturligvis positivt, at tallene for oplevelser med diskrimination, fornærmelser og fjendtlighed er relativt små. Imidlertid er det vigtigt at være opmærksom på, at der spørges til oplevelser inden for det seneste år. Ser man imidlertid på krænkende oplevelser i et længere tidsperspektiv, kan langt flere herboende grønlændere formentlig svare ja til, at de har været ude for noget af den slags. Den type oplevelser kan sætte sig i den enkeltes bevidsthed i mange år, efter den konkrete begivenhed fandt sted. Det viser mange af de erindringer, informanterne i den kvalitative undersøgelse kalder frem, og som der skal gives nogle eksempler på i de følgende afsnit.

Der er imidlertid også eksempler på positive møder med offentlige instanser blandt respondenterne. Af de syv informanter i den kvalitative undersøgelse er der tre, der overvejende synes, at de har haft positive erfaringer med myndighederne. Og de har ikke trukket mere på det offentlige end højst nødvendigt.

Om sine møder med det offentlige siger Agga:

” Jeg bliver altid hørt, jeg bliver altid taget så fint imod. Og føler mig respekteret. Så der har aldrig været nogle dårlige oplevelser.”

Agga understreger, at hvis hun skulle komme ud for at få dårlig betjening, og hun troede, det var på grund af hendes etnicitet, så ville hun 'blive enormt ked af det'.

” Og jeg ville kunne huske det – og jeg ville svare tilbage med det samme. Nej, heldigvis, det har jeg ikke, nej.”

Inger mener, at man selv har et ansvar for ikke at komme til at føle sig negativt behandlet. Hun siger:

” Jeg synes aldrig, jeg er blevet skubbet væk fra samfundet eller sådan noget, heller ikke af de danske. Jeg tror, det er kun det, man selv laver negativt – man bestemmer selv, hvordan forholdet mellem danskere og grønlændere skal være – sådan synes jeg, det er.”

Pam fortæller, at hendes kontakt med offentlige myndigheder i Danmark generelt har været positiv, men at det nok hænger sammen med, at hun som oftest får at vide, at hun ikke ligner en grønlænder. Når de møder hende, kan de ikke umiddelbart se, at hun er (halvt) grønlænder.

” Det er først, når de læser det i sagen, og jeg bekræfter, 'at ja, jeg er fra Grønland', så kommer det: 'Nå, men du ligner ikke en grønlænder!' Nå ok, tænker jeg så ...”

Kathrine mener, at oplevelser med dårlig behandling handler om både etnicitet (udseendet) og om, hvor godt den pågældende grønlænder evner at begå sig i det offentlige regi. Hun tror, det handler om, hvad der sker, når de (myndigheden) ser personen. Førstehåndsindtrykket. Og så hvordan de

første 10 minutter efter forløber. Om de (grønlænderne) kan tale og forstå dansk ordentligt, eller om de ikke kan forstå det hele. Som konsekvens heraf har hendes mor, der er socialt udsat, ikke særligt meget tillid til det system. Kathrine fortæller:

” Når jeg har været med min mor nede og tale med kommunen, så synes jeg, at de har været sådan lidt ikke ligeglade, men det virker ikke, som om det er så vigtigt for dem. (...) Og så synes jeg nogle gange, at jeg kan fornemme, at de måske har en indstilling til, at 'du er bare grønlander, du drikker alligevel, så ... (...) Og vi ved godt, hvordan det ender med dig, så vi behøver jo ikke lige gøre så meget ...' ”

Kathrine understreger, at andre grønlandske venner har oplevet det samme; at hun har talt med mange af dem om det. Der er altid én, som har haft en eller anden oplevelse.

3.3.1 KOMMUNALE SERVICEYDELSER

Af den kvantitative undersøgelse fremgår det, hvor stor en grad af tillid respondenterne har til en række offentlige myndigheder og institutioner. Andelen som har svaret 'ved ikke' er generelt høj. Fx har over 50 procent svaret 'ved ikke' på spørgsmålet om tilliden til den kommunale boliganvisning, dog har under 10 procent svaret 'ved ikke' på spørgsmålet om tillid til sundhedssystemet.

Det fremgår endvidere, at Togeby i 2003 viste, at grønlandere havde en langt større andel

'ved ikke' svar på spørgsmål omkring tillid end både etniske danskere og etniske minoriteter (fra ikke-vestlige lande). Jakobsen og Rode Larsen finder, at det tyder på, at grønlandere er mindre tilbøjelige til at udtrykke deres mening om danske myndigheder og institutioner end indvandrere.²³²

De følgende afsnit gengiver imidlertid oplevelser med forskellige offentlige myndigheder, fortalt af informanterne fra den kvalitative undersøgelse. De konkretiserer de ganske forskellige former for fordomme og stigmatisering, herboende grønlandere kan blive mødt med, som fx hvordan de oplever en anderledes behandling, og hvordan forestillinger og antagelser om grønlandere italesættes.

Gorm opfatter nogle offentligt ansattes hjælpsomhed som misforståede hensyn, fordi de automatisk tror, at når man er grønlander, så har man brug for hjælp – og det siger en del om, hvordan grønlandere opfattes i hjælpesystemet. Han fortæller fx, at når han hos en myndighed har udfyldt en blanket, hvor der står, at han er født i Grønland, så ved han, at så begynder de enten at tale lidt tydeligere eller lidt højere eller tager sig god tid, og han siger, at:

” Den ser jeg over det hele, også i det offentlige, også i dag. (...) De er meget overbærende på de kommunale kontorer, for du er jo en fremmed: Nu skal jeg fortælle dig det hele. Og det er sådan lidt

komisk nogle gange, men jeg kan godt forstå dem, de skal jo hjælpe én. Det er misforstået hjælpsomhed. Jeg kan jo godt selv. (...) [Det sker] helt automatisk. – Det er sådan en dræber ...”

Flere kan fortælle om oplevelser, hvor den offentligt ansatte har sat spørgsmålstegn ved deres ophold i Danmark, og/eller de har haft oplevelser med, hvordan betjeningen blev præget af sagsbehandlerens forestillinger om dem som grønlandere:

Jens Jørgen skulle udfylde et skema på jobcenteret om, hvor han ønskede ansættelse. Han angav Danmark, da det er her, han er bosat med familien. Så bliver han spurgt:

” Har du udfyldt et skema, hvor der står, hvor du vil søge job henne?’ Ja, det har jeg. ’Har du taget Grønland med?’ Nej, det har jeg ikke. ’Hvorfor har du ikke det?’ Jamen fordi jeg vil arbejde her i Danmark. ’Jamen er der ikke mere arbejde oppe på Grønland?’ Det er jo her i Aalborg, jeg bor. Hvortil hun svarede: ’Jamen jeg tænkte bare, at når du nu er grønlander, så kunne det godt være, at du har brug for et job oppe på Grønland.’

Og et andet eksempel på jobcenteret, som Jens Jørgen fortæller om, og som indirekte er stigmatiserende:

” Og når man så kom til kommunen og snakkede med dem om kontanthjælp,

så spørger de: ’Ja, nu skal du jo snart i aktivering. Hvor vil du være henne?’ Jeg siger: Jeg kunne godt tænke mig at være i et computerfirma eller et eller andet i den stil. ’Jamen er det ikke bedre for dig at gå ude i naturen, for du er jo naturmenneske oppe på Grønland?’ Næh, sagde jeg. Hvorfor skal jeg gå rundt i folks haver og fjerne ukrudt? Det gør jeg sgu da ikke oppe på Grønland! ’Jamen jeg tænkte bare, at I grønlandere, I er jo naturmennesker. Så sagde jeg: ’Nej, overhovedet ikke – jeg er mere bymenneske end naturmenneske, og jeg vil hellere i et computerfirma.’”

Gorm beretter om en oplevelse, han og hans kone har haft med at søge barseldagpenge. De havde på det tidspunkt kun boet kortvarigt i Danmark med deres yngste nyfødte barn. Situationen var, at hans kones SU stoppede, fordi hun skulle overgå til praktikløn i stedet for SU. Han siger om situationen og sagsbehandlerens respons på deres henvendelse: ’Men det kan I jo ikke tage for givet,’ sagde hun så. Han forklarer, at de måtte igennem en proces på næsten to timer, fordi sagsbehandleren blev ved med at spørge.

” Fx så kunne hun ikke forstå vores situation. Vi havde jo fået et barn, og vi var lige kommet fra Grønland; og så sagde hun: ’Det var da godt nok dårligt planlagt af jer. Ja, I kommer jo her for at få offentlig støtte,’ sagde hun, ’så kan I vel ikke planlægge på den måde med at

tage en uddannelse.' Og så sagde hun: 'Skal I så ikke tilbage til Grønland?' – Jo, det skal vi vel, når vi er færdige (med uddannelsen). 'Nej, nu skal I ikke tage jeres støtte fra Grønland?' Underforstået: I kan vel rejse hjem til Grønland."

Da Pam var 22 år, skulle hun i jobcenteret og erklære sig arbejdsløs efter at have opholdt sig i Danmark i 3-4 måneder. Hun var på det tidspunkt tilmeldt et vikarbureau, men blev kun ca. hver 14. dag indkaldt til noget tjenerarbejde. Da hun mødte op på jobcenteret, husker Pam, at sagsbehandleren slet ikke spurgte til hendes situation, eller hvordan det gik:

” Hun gik faktisk direkte til kernen og sagde, at de ikke var særligt tilfredse med, at jeg ikke havde fundet noget arbejde endnu. Og så sagde hun – før jeg overhovedet fik lov at fortælle om min situation og mine planer – at 'du kan jo ikke bare forvente at rejse til Danmark og håbe på, at det danske samfund skal tage sig af dig'. Hun sagde det med lige de ord der. Og jeg blev faktisk meget harm og meget vred, men jeg vidste godt, at man ikke skal blive vred og begynde at skælde ud og 'hvad fanden bilder hun sig ind?' Så jeg sagde faktisk meget venligt, men også meget seriøst, at 'det var heller ikke meningen, at jeg skulle sidde over for dig nu'."

Pam forklarede sagsbehandleren, at hun havde søgt ind på kunsthistorie på Københavns

Universitet, men fået afslag, og at meningen så var, at hun skulle tilbage til Grønland for at genoptage sit studie der:

” Og der kunne jeg godt se, at mit modsvar gjorde hende sådan lidt pinligt berørt, men hun hverken undskyldte eller udtrykte sig yderligere i forhold til den kommentar, hun havde givet."

Pam fortalte om episoden, at hun fandt den meget ubehagelig, fordi hun følte, at hun skulle forsvare sig.

Jens Jørgen giver et eksempel fra borger-service, hvor han har oplevet at blive behandlet anderledes end de etnisk danske borgere. Alle stod i kø og ventede på, at den ansatte skulle komme hen til dem. Jens Jørgen lagde mærke til, at hun smilede og sagde: 'Hej, hvad så, er der noget, jeg kan hjælpe dig med?' til den første i køen, som var etnisk dansker.

” Så kommer hun til den næste, som er somalier, og så siger hun: 'Kan jeg hjælpe dig med noget?' Det var bare den der tone, ikke, en helt anden tone. (...) Så kom hun hen til mig, og så sagde jeg hej. 'Er du her for at aflevere dem her'? Og jeg sagde: Ja. 'Fint – jeg giver dem videre til Helena,' siger hun. Så da jeg skulle til at gå, så siger jeg til hende: Nå, farvel! Så kigger hun bare på mig – og så kigger hun den anden vej. Hun sagde slet ikke hej.

Jens Jørgen fortæller, at han efterfølgende følte, at den høflighed, som hun udviste over for danskerne, udviste hun ikke over for ham og somalieren, men oplevede, at hun kom med et 'hvad skal du-agtigt'. En helt anden tone. Og Jens Jørgen siger: "Allerede dér mærkede jeg, at hun kunne se, at vi ikke var danskere."

Gorm kan også fortælle om en anden episode, hvor han har mødt en anderledes attitude over for ham som grønlander. Han var i borgerservice for at søge om nyt pas. Standarden er, at man selv krydser af, om det skal være et grønlandsk eller et dansk pas, og at det egentlig bare er en ekspeditionssag. Eller burde have været det:

” Men det skulle de også lige snakke om. Han sagde: 'Hvis du lige vil vente. – Jeg taler lige med min overordnede om det her.' Da sagde jeg også til ham: 'Det behøver du ikke, det står jo her.' Og han svarede ikke – han gik bare. (...) Og jeg tænkte, om det var, fordi jeg ikke måtte få et dansk pas og skulle have et grønlandsk pas – om de skulle overveje det, eller ... Det er jo magt, sådan som jeg tolker det. Arrogance, eller hvad man nu kan kalde det. Og det der med hele tiden ikke at være 'standard', men hele tiden at være speciel; dér kan man godt beslutte, at så underbetoner jeg, at jeg er grønlander.”

Gorm oplever attitude som: 'Velkommen her i landet – vi bestemmer her. Nu skal vi lige

snakke om dig – så vender vi tilbage.' Han synes ofte, han møder den i det offentlige.

Fra forundersøgelsen får vi et eksempel fra en ung grønlandsk kvinde (jurastuderende), der beskriver et møde med sit barns dagplejepædagog, kort tid efter de var flyttet til Danmark, og hvor hun føler sig stigmatiseret blandt andet på grund af sin grønlandske baggrund:

” Grunden til, at de indkaldte mig til møde, var, at de var bange for, at jeg skulle udgøre en risiko for at være med i gruppen af socialt belastede, fordi (nu skal jeg ordret remse det op)

- At jeg var af grønlandsk afstamning (hvortil der argumenteredes for, at fordi den negative sociale arv havde en tendens til at gå videre, var jeg i samme risiko på grund af min etnicitet)
- At jeg var ung (23 år). Dette gjorde, at jeg måske ikke havde den samme ansvarsfølelse som voksne danske forældre
- At jeg var studerende og ikke havde den samme økonomi som visse andre (trods min søn ikke har lidt af materielle mangler)
- At jeg var alenemor.

Hvortil pædagogen til sidst sagde til mig, at fordi man kommer fra Grønland, så vil man tit opleve, at børnene ikke bliver hentet, at de har tøj på, som er snavset, og bliver forsømte. Så man ville altså

sørge for, at jeg ikke var sådan, og derfor kunne de tænke sig at følge med i vores liv og holde opsyn.”

Jens Jørgen fortæller, hvordan han har oplevet, at han blev stillet nogle spørgsmål af en socialrådgiver, som han ikke selv mente, kunne være relevante eller obligatoriske, men havde fået at vide, at det var obligatoriske spørgsmål, man stiller til kontanthjælpsmodtagere, som henvender sig for første gang:

” Hun spørger: ‘Øhm, drikker du?’ Så kigger jeg og siger nej. Så siger hun: ‘Ryger du hash?’ Og så siger jeg: Må jeg lige have lov til at se dit obligatoriske spørgeskema? Så siger hun: ‘Nej, det må du ikke, for det er mit.’”

Jens Jørgen havde svaret, at når spørgsmålene var af den karakter, og de vedrørte ham, så ville han gerne vide, om de virkelig stod i skemaet. Sagsbehandleren ville ikke udlevere skemaet til ham, og da Jens Jørgen derpå sagde, at han så ikke ville tale med hende, havde hun sagt: ‘Så får du bare ikke kontanthjælp.’ Jens Jørgen var blevet provokeret og havde sagt: Jeg gider ikke høre den slags racistiske udtalelser mod mig. Så vil jeg gå til borgmesteren og klage over dem... Hvortil sagsbehandleren, i Jens Jørgens erindring, havde trukket i land og havde bedt ham om at tage det roligt og havde sagt, at der måtte være sket en lille misforståelse, og om de ikke lige kunne tage det forfra. Jens Jørgen havde dertil sagt, at ‘man kan ikke tage noget forfra’, men det

havde han nu så alligevel været nødt til, hvis han ville have sin kontanthjælp.

3.3.2 UDDANNELSESYSTEMET

Ifølge den kvantitative undersøgelse har flere grønlandere angivet, at de er blevet nægtet adgang til uddannelsesinstitutioner inden for det seneste år. Det er dog små tal, idet det kun drejer sig om 10 personer ud af 1.949 svarpersoner.²³³ Endvidere har 5 procent af de adspurgte i den kvantitative undersøgelse oplevet at være blevet udsat for fornærmende ord, øgenavne eller nedværdigende vittigheder som følge af deres grønlandske baggrund i forbindelse med kontakt til skolen; det fremgår dog ikke, om det er forældre til børn, der har oplevet det, eller om det er unge mennesker, der deltager i undersøgelsen, der angiver egne oplevelser.

Det fremgår af en undersøgelse, **European Union Minorities and Discrimination Survey Report** (2009), udgivet af Det Europæiske Agentur for Fundamentale Rettigheder (FRA), at etniske minoritetsbørn og -unge oplever diskrimination i skolen og andre uddannelsesinstitutioner. Diskrimination i uddannelsessystemet er særligt skadeligt, fordi det kan hindre faglig læring og dermed kan få negativ indflydelse på unge menneskers muligheder på arbejdsmarkedet. Samtidig er uddannelse nøglen til social inklusion og integration, og uddannelse i trygge rammer er forudsætningen for et værdigt børne- og ungeliv.²³⁴

Nogle grønlandske børn må lægge øre til fordomme og mobning med racistisk islæt om grønlændere i folkeskolen. Jens Jørgen giver et eksempel herpå, og hvordan de derhjemme har måttet forholde sig til det.

” Mine børn har haft oplevelser med fordomme i skolen. Og det snakker vi meget om derhjemme. Min søn på ni år, han fortalte mig faktisk, at der var en dreng, der var kommet hen til ham, og som havde sagt: 'Hvad så, sortsmudsk ...'. Så spurgte han mig: 'Hvad betyder det der sortsmudsk?' Jeg sagde, det er sådan noget, man kalder en grønlænder ... Min søn spurgte mig: Er det sjovt? Og jeg sagde: Nej, det er overhovedet ikke sjovt. Men du skal ikke blive sur på grund af det. – Du skal bare ignorere det. (...) Og så var der én, der havde sagt til ham, at 'han skal tage hjem – hjem til Grønland'. Så havde han så spurgt ham: 'Hvorfor skal jeg hjem til Grønland?' Og så havde drengen så svaret ham: 'Fordi du hører ikke til her, det siger min far.'”

Foreningen Grønlandske Børn peger også på, at alt for mange grønlandske børn og unge bliver mødt af fordomme og stereotype forestillinger blandt danskere, og at dette påvirker deres identitet og selvværd negativt.²³⁵

Også højere op i uddannelsessystemet kan grønlændere opleve stigmatisering, fx i form af forudfattede meninger om Grønland og grønlændere. Det være sig

både hos studiekammerater og lærere. Det gælder blandt andet for nogle af de unge, der søger til Danmark for at videreuddanne sig. Et eksempel herpå gives af en kvindelig grønlandsk studerende i forundersøgelsen, der tilkendegiver, at hun oplever, at hendes klassekammerater ved forbavsende lidt om Grønland. Hun siger:

” (...) Der er en underliggende opfattelse af, at grønlændere ikke er kompetente nok til at udvikle deres egen fremtid. (...) Men jeg kan godt forstå, at fordommene er der. Alle velfungerende grønlændere bliver bare usynlige, fordi de er så integrerede. Det er alle dem, der ikke har det så godt, som folk lægger mærke til. (...) Jeg har utallige eksempler på, hvordan jeg ugentligt, hvis ikke dagligt, bliver mødt med fordomme, hvilket også har gjort, at jeg bestemt ikke åbner op for danskere. (...) Man bliver hensat til at finde grupper en smule uden for normalen for at blive accepteret her. Det er nok også derfor, at mange grønlændere holder sig til grønlændere og til en vis grad færing, der deler en vis postkoloni-identificering.”

Gorm har flere gange i forbindelse med sin uddannelse oplevet ikke at "kunne finde ud af at læse her i Danmark", fordi han har oplevet stigmatisering i undervisnings-/ studiesammenhæng. Han har ikke følt sig inkluderet i det danske studiefællesskab og i de læsegrupper, han kom i, måtte han altid

lave sine opgaver alene – og har oplevet, at danskere har været reserverede over for studerende med grønlandsk baggrund. Det har to gange affødt, at han er sprunget fra studiet:

” Når jeg havde sagt noget i plenum, så var der ikke rigtig nogen, der tog diskussionen med mig. Så mange gange – helt automatisk – trækker de sig tilbage, og helt automatisk så trækker jeg mig også tilbage. (...) Jeg kan jo ikke tage en uddannelse, føler jeg, hvis jeg ikke får lov at tage del i de faglige diskussioner. Eller diskutere problemstillinger i mine opgaver, når jeg ikke får noget feedback. (...) Og når man hele tiden møder den der skepsis, lige meget hvor den kommer, så er du altid ud over normalen.”

Gorm siger endvidere i relation til sit nuværende universitetsstudie (genoptaget efter mange år):

” Men jeg har da opdaget, at de stadigvæk har den der reservation, fordi jeg er fra Grønland. Jeg har ikke den store interaktion; det har jeg forliget mig med. Om det er, fordi jeg er grønlander, eller fordi jeg er ældre – eller fordi sådan er kulturen – jeg er ligesom holdt op med at prøve at finde ud af hvorfor. Jeg er jo nødt til at komme videre. Men inderst inde ved jeg, at det er, fordi jeg er grønlander. Men jeg gider ikke bruge tid på det. Jeg har ikke kræfter til det. (...) Jeg har fire

børn og en hverdag, der skal fungere. I dag skal jeg jo vælge mine kampe med omhu.”

3.3.3 OFFENTLIG TRANSPORT

Nogle af respondenterne i den kvantitative undersøgelse angiver, at de inden for det seneste år er blevet nægtet adgang til offentlige transportmidler. Det er også her meget små tal, der er tale om (9 personer ud af 1.949 svarpersoner).

Imidlertid kan nogle af informanterne fra den kvalitative undersøgelse også fortælle om ubehagelige oplevelser i den offentlige transport – med både buschauffører og medpassagerer. Jens Jørgen husker, at han engang havde spurgt en kvindelig passager, om hun ville sidde ved siden af ham, fordi det var den eneste ledige plads, der var. Denne svarede:

” ’Jeg sidder sgu ikke sammen med en fortrukken grønlander.’ Og jeg sagde: Nu er jeg ikke nogen fortrukken grønlander. (...) Nu skal du høre en ting: Du skal ikke kalde mig for alkoholiker, jeg drikker slet ikke. Det viser bare, at du er så uvidende, at du ikke engang kan kende en alkoholiker. (...)”

Jens Jørgen fortæller videre, at buschaufføren så stoppede bussen og sagde til ham, at nu kunne han godt stå af! – Hvortil Jens Jørgen svarede: ”Fint, sagde jeg, det gør jeg.”

En anden kvindelig medpassager reagerede ved at sige, at "hvis han går, så går jeg også!" Og så stod hun af sammen med ham, og hun sagde til ham, at den reaktion, han var kommet med, havde hun ikke regnet med: "Fordi hun troede, at jeg ville være ligesom alle andre grønlandere var og bare ville holde min mund."

Pam fortæller tilsvarende om en episode, hvor en af hendes veninders far var på ferie i Danmark sidste år og blev nægtet adgang til en bus, fordi han havde en flaske whisky med, som var en gave. Men buschaufføren ville ikke have ham om bord, for han skulle 'fandeme ikke ha' en fuld grønlander med!' Og faren måtte ikke have sin rygsæk hos sig, han skulle lægge den i bagagerummet, mens alle andre i bussen godt måtte have deres bagage hos sig.

Et andet eksempel kan ses i undersøgelsen om grønlandske studerende, der også angiver at være blevet mødt af forforståelser i det offentlige, blandt andet i den offentlige trafik. En informant fortæller om en episode, hvor denne fik en bøde i toget for at køre på en ung-billet uden at vide, at man så skulle have et 'wildcard'. Informanten havde fået en reprimande af kontrolløren, der havde sagt: 'Alle ved jo, at man skal have et wildcard.' Denne manglende forståelse for, at informanten ikke kendte til de danske regler inden for den offentlige transport, når hun nu talte godt dansk. Kontrolløren antog her, at alle har de samme forudsætninger for at forstå reglerne i samfundet.²³⁶

3.3.4 SUNDHEDSSYSTEMET

Ifølge den kvantitative undersøgelse melder 7 personer ud af 1.949 svarpersoner, at de er blevet nægtet adgang til et hospital eller hos en læge inden for det seneste år, og 52-53 personer angiver at have oplevet dårlig service og betjening i kontakten med en læge eller et hospital ud af 1.925 svarpersoner.²³⁷

Imidlertid kan der ikke laves en direkte kobling til spørgsmålet om, hvorvidt respondenterne finder, at disse forhold har været begrundet i deres grønlandske baggrund, men med henvisning til en undersøgelse af etniske minoriteters adgang til sundhed, hvor spørgsmålet om ligebehandling og stigmatisering tages op, kan man have en antagelse om, at nogle af de samme mekanismer gør sig gældende.²³⁸

Undersøgelsen af etniske minoriteters lige adgang til sundhed peger på, at etniske minoritetspatienter kan risikere at blive mødt af en række barrierer i mødet med sundhedssystemet:

” I kraft af patientens udseende og fremtoning aktiveres nogle mekanismer hos lægen, som gør, at etnicitet og kultur fylder uforholdsmæssigt meget i sammenhængen. Således er det en risiko, at etnicitet og kultur bliver en mulig hæmsko for, at patienten undersøges og rådgives efter de standarder, lægen i øvrigt anvender.”²³⁹

I den kvalitative undersøgelse (jf. bilag b) giver Kathrine flere eksempler på, hvordan moren ikke har oplevet sig mødt, set og hørt, når hun har været i kontakt med sundhedsvæsenet. Hun beskriver, at sundhedspersonalet ofte ikke kiggede på hende eller snakkede til hende, de 'gad' øjensynligt ikke høre på hende, selvom hun var meget syg, men gik bare ind og stillede tingene og gik ud igen. Men når Kathrine var der på besøg, ændrede de deres attitude:

” De er sådan lidt racistiske på en eller anden måde ... Når de ser mig, så ændrer de sig straks. Fordi jeg ser jo ikke typisk grønlandsk ud, og min mor kan godt være mere karakteristisk i sit udseende. Så når jeg kommer, kan det godt være, at min mor ryger lidt ud af den boks. At hun faktisk har nogle børn, der elsker hende, selvom hun måske drikker ... Og så går det lige pludselig op for dem, at nå ja, ok. Og så vil de gerne hjælpe min mor. Og det har jeg oplevet flere gange.”

Kathrine konkluderer: ”De tænker nok, det er bare typisk, at hun ligger her – hun har drukket.”

3.3.5 AT VÆRE VELFORBEREDT TIL MØDET MED DET OFFENTLIGE

Pam fortæller, hvordan hun møder ”ufattelig godt forberedt op”, og at hun sikrer sig, at hun har styr på sine planer, når hun skal til møder med det offentlige (jf. case i afsnit 7.3.1):

” Det er den der tone, jeg oplevede fra jobcentret, da jeg var 22 år. – Det er mere den, jeg prøver at undgå at høre igen. Så altså jeg er ikke én, der står uden planer og ikke ved, hvad jeg skal gøre.”

Gorm problematiserer det forhold, at ikke alle grønlandere kontakter 'systemet' for at få den hjælp, de er berettiget til. Han er selv meget bevidst om, hvad han kan forvente at få – og har sat sig ind i det. Hvis ikke myndighederne selv gør ham opmærksom på det, så beder han selv om det.

Gorm finder altså også, at man som grønlander er nødt til at forberede sig særlig godt, når man skal møde det offentlige for at undgå at ”opleve nederlag efter nederlag”. Men de socialt udsatte blandt grønlandere i Danmark, de opgiver systemet; de er hjemløse, sidder på bænkene og sover hos venner, familie og bekendte. Han mener, at han er med til at bane vejen for en bedre dialog, og tror, der er mange, der er ude i den slags overlevelsesstrategier. Han siger, at man ikke kan overleve på anden måde, og giver en metafor på denne strategi:

” Som grønlandere – det er den måde, vi gør det. Altså når du er ude i naturen i Grønland, ude sammen med en gruppe, og der sker et eller andet, så lytter man jo altid til den, der er den dygtigste i forhold til de ting, der skal gøres. Du kan ikke bare hele tiden kræve din ret og sige: 'Nu vil jeg altså slå et hul i isen.' Hvis du ikke

ved, hvordan man gør det – og ellers er der en anden, der gør. Og den måde, man får lyttet til hinanden, og den måde, man laver lidt teamwork på der – den kultur, der ligger i det – når du kommer hertil, bliver den transformeret til: Vi hjælper hinanden på den måde her. Du skal ud til 'den offentlige is derude'."

Ved at forberede sig til møder med det offentlige kan man sikre sig, at sagsbehandleren har et forhåndskendskab til personen og situationen og måske derved imødegå eventuelle fordomme. Det er vigtigt at signalere, at man kender systemet og dets muligheder og gøde jorden i mødet mellem danskere og grønlandere, konkluderer Gorm:

” Det er den samme proces for de offentlige medarbejdere. Når vi har talt med dem på forhånd i telefonen fx og så kommer ned til dem – så er de meget mere medgørlige. Det er noget helt andet at diskutere med folk, man på forhånd har præpareret lidt ... Og der sker noget med forståelsen oppe i hovedet på dem, når de slipper mange af de ting, de holder fast i.”

3.3.6 OPSAMLING

I den kvantitative undersøgelse fremgår det, at det særligt er i kontakten med jobcentre, borgerservice og i skolen, at respondenterne i den kvantitative undersøgelse har oplevet forskelsbehandling eller diskrimination som følge af deres grønlandske baggrund, herunder

også modvilje eller fjendtlighed. 14-15 procent af de adspurgte, der har svaret på dette spørgsmål, har angivet, at de oplever, at de på grund af deres grønlandske baggrund har været udsat for fornærmende ord, øgenavne eller nedværdigende vittigheder i kontakten med det offentlige inden for det seneste år. Dette må siges at være et relativt højt tal.

I forhold til de to undersøgelsesparametre – spørgsmålet om at være blevet nægtet adgang til offentlige steder eller det at have fået afslag på ansøgning om en offentlig ydelse – er der kun tale om få personer, der mener at have oplevet dette særligt på grund af deres grønlandske baggrund.

Når der spørges generelt til service og betjening hos offentlige institutioner/ myndigheder, svarer 10 procent af grønlanderne med to grønlandskfødte forældre, at de har oplevet at få dårlig betjening eller service som følge af deres grønlandske baggrund, mens det tilsvarende gælder 5 procent af grønlandere med én grønlandskfødt forælder.

Deler man respondenterne op, viser det sig således, at dobbelt så mange grønlandere med to grønlandskfødte forældre angiver at have oplevet diskrimination inden for det seneste år sammenlignet med grønlandere med en grønlandskfødt forælder.

Det er imidlertid vigtigt at være opmærksom på, at dårlige oplevelser med myndigheder

eller offentlige institutioner ikke uden videre kan tolkes som diskrimination. Da tallene som nævnt er små i en række af undersøgelsens mere specifikke spørgsmål, kan det være svært at sige noget mere præcist om den oplevede forskelsbehandling i forhold til disse parametre.

Men tallene giver formentlig et for positivt billede af virkeligheden, først og fremmest fordi de socialt udsatte grønlændere er underrepræsenteret i gruppen af repondenter. Godt over halvdelen af respondenterne samt informanterne fra forundersøgelsen og fra de kvalitative interviews giver udtryk for, at socialt udsatte grønlændere er mere udsatte for diskrimination og mangel på ligebehandling. Hertil kommer, at der i spørgeskemaet alene er blevet spurgt til de oplevelser, der er foregået inden for det seneste år. Som det er tydeligt i de kvalitative interviews, er der oplevelser af stigmatisering og diskrimination, der gør så stort et indtryk på den, det går ud over, at eftervirkningerne opleves ganske lang tid efter, også betydeligt ud over et år.

I den kvalitative undersøgelse nævnes således en række faktorer, som informanterne oplever som stigmatisering og diskrimination: at blive behandlet anderledes, ofte mindre godt sammenlignet med etniske danskere, men også at blive mødt med misforståede hensyn. Nogle grønlændere har oplevelsen af at skulle forsvare og retfærdiggøre sig over for 'systemet', og det føles som et pres. Nogle fortæller, at de selv eller deres børn i skole- og

undervisningssammenhæng kan blive mødt med fordomme, mobning og forudfattede holdninger til grønlændere og Grønland.

Der synes således at være et misforhold mellem den angivne og relativt lave grad af oplevet diskrimination, der vises i de kvantitative resultater i forhold til mødet med det offentlige, og så de mange forskellige oplevelser med stigmatisering og fordomsfuld adfærd i de kommunale serviceydelser, som informanterne i den kvalitative undersøgelse italesætter.

Den kvalitative undersøgelse giver endvidere eksempler på, at indbyrdes hjælp mellem grønlændere opleves som en vigtig overlevelsesstrategi i forhold til det offentlige system.

Positive oplevelser forekommer også blandt informanterne, og der peges blandt andet på, at det også handler om, hvordan man som borger selv møder de offentligt ansatte.

3.4 ARBEJDSMARKEDSTILKNYTNING OG FORDOMME PÅ ARBEJDSMARKEDET

Når grønlænderes adgang til arbejdsmarkedet og negative oplevelser med at være på danske arbejdspladser tages op, skyldes det dels data i den kvantitative undersøgelse, der giver anledning til bekymring, for så vidt angår gruppens adgang til det danske arbejdsmarked. Dels suppleres disse tal med udsagn om oplevelser med at få adgang til arbejdsmarkedet og erfaringer gjort på

danske arbejdspladser fra den kvalitative undersøgelse. Et spørgsmål er, om den store arbejdsløshed blandt grønlændere nødvendiggør en indsats for at nedbryde fordomme og udligne kulturelle forskelle – og om det kræver, at arbejdspladser generelt forholder sig åbne over for arbejdskraft med anderledes kvaliteter, som dem grønlændere (med en anden kulturel bagage) kan tilbyde. Imidlertid har denne analyse ikke haft mulighed for at undersøge, hvilket omfang og betydning kulturforskellene har for grønlænderes adgang til det danske arbejdsmarked.

3.4.1 GRØNLÆNDERES ADGANG TIL ARBEJDSMARKEDET

Den kvantitative undersøgelse viser, at grønlændernes uddannelses- og beskæftigelsesmæssige ressourcer er gennemsnitligt svagere end den øvrige danske befolkning; en del tilflyttede grønlændere har kun grønlandsk folkeskole og desuden mangelfulde dansk kundskaber. Blandt grønlændere bosat i Danmark har 17 procent en videregående uddannelse, og 26 procent har en erhvervsfaglig uddannelse. Ifølge undersøgelsen har respondenter med én grønlandskfødt forælder i Danmark et højere uddannelsesniveau end personer med to grønlandskfødte forældre.²⁴⁰

For personer i den erhvervsaktive alder (16-64 år) er beskæftigelsesfrekvensen 53 procent for personer med én grønlandskfødt forælder og 36 procent for personer med to grønlandskfødte forældre. Samtidig er

personer med to grønlandskfødte forældre langt oftere på førtidspension, arbejdsløse, modtagere af dagpenge eller kontanthjælp end personer med én grønlandskfødt forælder. Den kvantitative undersøgelse tyder altså på, at personer med to grønlandskfødte forældre på en lang række områder har færre ressourcer at trække på end personer med én. Både personer med én grønlandskfødt forælder og personer med to grønlandskfødte forældre har dog væsentligt lavere beskæftigelsesfrekvenser end etniske danskere. For etniske danskere i den erhvervsaktive alder ligger beskæftigelsesfrekvensen på 70 procent.²⁴¹

Også etniske minoriteter i den erhvervsaktive alder med oprindelse i ikke-vestlige lande har en svagere tilknytning til arbejdsmarkedet end etniske danskere (se fx Det nationale integrationsbarometer): I 2013 var der et beskæftigelsesgab på 27 procentpoint mellem de 25-64-årige indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig oprindelse og personer med dansk oprindelse, idet beskæftigelsesfrekvensen for 25-64-årige indvandrere og efterkommere med ikke-vestlig oprindelse var 50 procent og for 25-64-årige personer med dansk oprindelse 77 procent.

Tallene fra den kvantitative undersøgelse kan således sammenlignes med beskæftigelsesfrekvensen for indvandrere fra henholdsvis Somalia, Libyen og Irak på 47 procent. Det er bemærkelsesværdigt, at beskæftigelsesfrekvensen blandt grønlændere med to grønlandskfødte forældre er lavere end

blandt førnævnte etniske minoritetsgrupper. Den kvantitative undersøgelse viser derudover, at niveauet af arbejdspladstilknytningen blandt grønlandere i Danmark nogenlunde svarer til niveauet hos etniske minoriteter med oprindelse i Somalia, Irak og Libanon.²⁴² Se endvidere en ny undersøgelse fra SFI om indvandreres og efterkommeres placering på det danske arbejdsmarked.²⁴³

I den kvantitative undersøgelse oplyser 5 procent af de adspurgte, at de inden for det seneste år har oplevet ikke at få et job, som de mente, at de var kvalificerede til, på grund af deres grønlandske baggrund.²⁴⁴

Ifølge Olsvig Brandt²⁴⁵ er det sværere for mange grønlandere, sammenlignet med danskere, at få job i Danmark. I forundersøgelsen blev det nævnt af en direktør for et af de grønlandske huse, at grønlandere på arbejdsmarkedet oplever et manglende kendskab hos danskere til grønlandere og grønlandske forhold, som kan have negativ indflydelse på mulighederne for at få job. Andre faktorer, der kan spille ind, kan være manglende anerkendelse af de grønlandske uddannelser samt af erhvervs erfaringer fra Grønland samt et generelt lavere uddannelsesniveau i Grønland.²⁴⁶ Empirien giver eksempler på, at de unge grønlandere kan være sprogligt dårligt stillet, fordi de ikke er vokset op med det danske sprog, på samme måde som de ældre generationer er. Der er således nogle af dem, der stort set kun taler grønlandsk.

Det fremgår endvidere af en netartikel i DR, at grønlandere slås med fordomme, når de søger job her i landet.²⁴⁷ Det fremgår også, at det ingen nem opgave er for det offentlige at hjælpe grønlandere, der lever af kontanthjælp, ind på det almindelige arbejdsmarked.

3.4.2 JOB OG JOBSØGNING

Fra værestedet Qiperoq i København får vi at vide, at de indimellem oplever, at grønlandske borgere kommer til Danmark uden kendskab til og viden om det danske arbejdsmarkeds krav og samtidig også har en forventning om, at det er nemt at finde arbejde og herunder også uflaglært arbejde.²⁴⁸

I forundersøgelsen fortæller en kommunalt ansat leder,²⁴⁹ der har stor erfaring med grønlandske borgere, at det kan være svært for en kommunal myndighed at hjælpe grønlanderne i job. Han siger om de grønlandske borgere, der søger hjælp til at komme i arbejde:

” Vi får ikke ret mange i job, det gør vi altså ikke. Og det er ikke, fordi vi ikke prøver. Vi har arbejdsgivere i Aalborg, som rigtig gerne vil – men det handler meget om, at mange af dem, vi har at gøre med, ikke kan leve op til den danske arbejdsmarkedskultur. De magter simpelthen ikke disciplinen og føler sig måske også skævt set til. Det offentlige er nok ikke specielt gode til det her. Men det er svært at sige generelt, hvornår det lykkes. Men der er nok ingen tvivl om, at

det ikke er en gruppe, der sælger sig på navnet.”

En anden aktør bekræfter, at det er svært for grønlændere at få ansættelse, herunder jobs, der svarer til deres kvalifikationer; at selvom folk uddanner sig i Danmark, så får de alligevel typisk ikke job. Dette mener den pågældende handler om, at grønlændere klientgøres og ikke opfattes som arbejdsmarkedsparete eller kompetente nok.²⁵⁰

Flere af informanterne i den kvalitative undersøgelse beskriver deres særlige vanskeligheder som grønlændere på det danske arbejdsmarked (offentligt som privat), herunder at stigmatisering også gør sig gældende på arbejdsmarkedet. Fordomme i forbindelse med jobsøgning er således ikke ualmindelige for grønlændere, hvilket de næste eksempler viser. Gorm fortæller:

” Her i Danmark, der ved jeg, at når jeg søger jobs og er kommet langt i processen, så bliver jeg fravalgt, fordi jeg har en anden kultur. Det er derfor, de siger, at jeg er overkvalificeret, når jeg fortæller, hvad jeg har lavet. Jeg har søgt jobs, jeg har syntes, var rimeligt 'høje', og er kommet langt i processen. (...) Og så har jeg søgt jobs, hvor det bare var sådan noget nærmest butiksansat-agtigt, og det er jo næsten værre, fordi da skal du jo, jeg vil ikke sige spille dum, men i hvert fald skal du spille underkvalificeret – og nedtone mange af dine evner.”

Jens Jørgen beretter, hvordan attituden over for grønlændere kan få én til at miste modet og i mange tilfælde opgive at søge jobs og praktikpladser:

” Man får lige pludselig den der: Der er ikke nogen, der ansætter mig – fordi jeg er grønlænder. (...) Jeg spurgte også ham, jeg var til samtale hos, hvorfor de ikke ansætter os. Så sagde han: 'Vi har en forståelse af, at grønlændere, de er alkoholikere; I drikker for meget.' Det er også en af grundene til, at jeg er arbejdsløs i dag.”

Jens Jørgen har også oplevet, at det gjorde en forskel, hvorvidt han havde billede med på sin ansøgning eller ej. I dette tilfælde fik Jens Jørgen et job, fordi han havde kvalifikationerne – og i hans optik, fordi man ikke havde kunnet sortere ham fra i første ombæring, da man ikke kendte til hans etnicitet:

” Og min kone sagde så til mig: 'Du skulle aldrig have sendt dit billede med.' Og da hun sagde det, sendte jeg faktisk en anden ansøgning uden billede til et grønlandsk rederi, og 14 dage efter fik jeg svar – 'Vi har brug for en afløser, har du lyst til at komme?' Da jeg så kom derned, sagde kokken: Ja, hvad skal du? Jeg sagde: Der var noget med en afløser? Han sagde: 'Nå, er du lige kommet om bord? Jeg troede, du var dansker.' Så sagde jeg: Jamen du troede, jeg var dansker, men jeg er grønlænder – gør det

noget? Kokken: 'Nej, overhovedet ikke, det er bare, fordi kaptajnen sagde, at der kom en dansk mand hened.'

Pam fortæller også, hvordan hendes tidligere jobs ikke har svaret til hendes kvalifikationer som akademisk uddannet. Hun har haft diverse jobs, som hun har fået via vikarbureauer; på kontor, som tjener på café og som hjemmehjælper.

” Det har været vildt svært for mig, og på mit cv er jeg begyndt at skrive 'verdensborger' i stedet for grønlandsk-dansk. (...) Det var egentlig også bare et forsøg, om det gav pote at skrive 'verdensborger' – i stedet for at skrive grønlander. Og det skrev jeg så faktisk på mit cv, som jeg sendte til vikarbureauet. Og jeg fik så også et arbejde samme dag. Indtil nu er det kun lykkedes mig at finde arbejde gennem vikarbureauer.

3.4.3 OPLEVELSER PÅ ARBEJDSPLADSEN

Niels Peter har haft forskellige ufaglærte jobs og er nu ansat på 17. år hos en af Danmarks største entreprenører. Niels Peter er teamleder i firmaet og har sit eget hold, og han tjener rimelig godt, siger han. Niels Peter er også valgt til tillidsmand for 50 mand og har været det i 13 år, for, som han siger, så er han 'sådan en type, der ikke holder kæft, når der er et eller andet' – så han blev helt automatisk valgt som tillidsmand. Niels Peter føler imidlertid, at hvis noget ikke er, som det skal være, så bruger man hans nationalitet imod ham:

” Når jeg lavet noget godt, så er jeg en af deres. Hvis jeg kvajer mig eller gør modstand, så kalder de mig for 'en skide grønlander'. (...) Du skal ikke komme her og kræve lønforhøjelse eller et eller andet, du er trods alt kun grønlander. – Det mærker jeg tit.” Og han siger: ”Jeg skal ikke træde meget ved siden af, så bliver jeg dømt som en grønlander.”

Han føler, han skal sættes i bås, fordi han er grønlander – og fordi han falder uden for den kategori af grønlandere, de ellers kender til:

” (...) De har ikke noget andet at pege på i forhold til mig, andet end at jeg er grønlander, ikke. 'Se, der kommer kajakmanden, og der er ham snescooter-mekanikeren'. Altså det kører sådan, fordi et eller andet skal de have.”

Gorm har været ansat hos en grønlandsk virksomhed, der sejler mellem Grønland og Danmark med gods. Han havde i den forbindelse en opgave, hvor han skulle undervise alle medarbejderne i brugen af et it-system, herunder dem ansat i Danmark. Han husker, at danskerne var meget modvillige ved at blive undervist af ham, og han havde følelsen af, at de ikke anerkendte ham for hans kompetencer:

” (...) Så kommer sådan en grønlander som mig og skal undervise i, hvordan de skal håndtere papirgangen ind i det her it-system. Det var først, da en

seniormedarbejder fattede interesse, og han blev vildt begejstret for 'det nye', at jeg blev accepteret. De point, jeg fik fra ham, de var guld værd."

Pam har haft en helt anden slags oplevelse på en arbejdsplads, nemlig med sexchikane, som hun fandt, var meget grænseoverskridende, fordi, som hun siger, så handlede det ikke om hendes identitet som kvinde, men om hendes etnicitet:

” Altså hvad jeg har hørt blandt danskere, så har specielt grønlandske kvinder et ry for at være promiskuøse. Jeg havde et sommerarbejde som tjener, og en dag havde jeg fået en chokoladeplet lige her ved brystet, og jeg syntes jo selv, at det var mega komisk og vildt pinligt, men jeg kunne ikke andet end at lave sjov med det. Men en af de mandlige tjenere, han begyndte at være lidt ubehagelig og sige, at 'den skulle han nok slikke ren'. Og jeg syntes, det var ubehageligt, at han skulle lave sådan en joke, og jeg viste i hvert fald, at det her, det er ikke sjovt, ved at holde min kæft og holde op med at grine. Hans sidste kommentar var: 'Hvad er der galt, jeg troede, du var grønlænder og var til sådan noget ...?'”

3.4.4 OPSAMLING

Ifølge den kvantitative undersøgelse er der en stor arbejdsløshed, særligt blandt grønlændere med to grønlandske forældre. Beskæftigelsesfrekvensen for grønlændere

i den erhvervsaktive alder (16-64 år) med to grønlandskfødte forældre er på kun 36 procent sammenlignet med frekvensen for grønlændere med en grønlandsk forælder, som er på 52 procent. For etniske danskere er den på 70 procent.

Den ringe beskæftigelsesfrekvens har en række årsager. Den kvantitative undersøgelse viser kvalifikationsproblemer, hvor en del tilflyttere kun har grønlandsk skoleuddannelse og svage dansk kundskaber. Herudover har andre undersøgelser peget på sprog vanskeligheder, manglende arbejdsmarkedsparathed og manglende integration som faktorer, der gør det sværere for mange grønlændere, sammenlignet med danskere, at få job i Danmark. Nogle grønlandske uddannelser er endvidere ikke anerkendt i Danmark.

Hertil giver den kvalitative undersøgelse eksempler på, at fordomme hos arbejdsgivere spænder ben for at ansætte grønlændere, og nogle fortæller, at de kan blive nødsaget til at tage jobs, de er overkvalificerede til. Andre giver eksempler på, at kolleger bruger den grønlandske baggrund som afsæt for drilleri eller direkte chikane.

Her rejser sig spørgsmålet om, hvorvidt manglende muligheder for at få fodfæste på arbejdsmarkedet, handler om etnicitet eller dårligere uddannelsesmæssige forudsætninger og/eller erhvervs kompetencer.

3.5 SYNET PÅ 'GRØNLÆNDEREN' – STIGMATISERING OG DANSKERNES KENDSKAB TIL GRØNLÆNDERE

Når grønlændere angiver, at de føler sig diskrimineret, forbinder de det ofte med, at det omgivende samfund har et sæt af fordomme om dem som grønlændere, og de føler sig stigmatiseret. Det fremgår af flere undersøgelser. Først og fremmest skal nævnes Lise Tøgebys undersøgelse fra 2002.²⁵¹ Undersøgelsen omfattede 552 grønlændere i Danmark og viste, at 6 procent heraf fandt, at danskerne havde overvejende negative holdninger over for grønlændere. 38 procent angav desuden at have fået en dårlig behandling, som de mente, skyldtes deres grønlandske baggrund; dette henviste dog ikke specifikt til kontakten med det offentlige. På et åbent spørgsmål om, hvad de adspurgte grønlændere ikke bryder sig om i Danmark, svarede de, at de ikke bryder sig om fordomme og den diskrimination, der trives i Danmark.

Det fremgår af Det nationale integrationsbarometer (som grønlændere ikke er omfattet af), at mange etniske minoriteter oplever diskrimination. Tallene fra 2013 viser, at knap 48 procent af de adspurgte inden for det seneste år har oplevet at blive diskrimineret på grund af deres etnicitet.²⁵²

3.5.1 INDIKATIONER PÅ STIGMATISERING

Denne rapportes kvantitative undersøgelse har også spurgt til, hvordan respondenterne oplever danskernes syn på grønlændere og Grønland. I undersøgelsen finder

gennemsnitligt 44 procent af de adspurgte til sammenligning, at indstillingen over for grønlændere blandt danskerne generelt er fordomsfuld. Det er særligt blandt respondenter med kun én grønlandskfødt forælder, at indstillingen opleves som fordomsfuld (55 procent), mens dette i mindre grad gør sig gældende blandt respondenter med to grønlandskfødte forældre (33 procent).

Fordomme kan både være negative og positive. Nogenlunde lige store andele mener, at danskernes generelle indstilling til grønlændere er enten venlig, interesseret eller neutral (henholdsvis 17 procent, 16 procent og 18 procent). 44 procent finder som sagt, at indstillingen er fordomsfuld, og godt 1 procent mener, at indstillingen blandt de fleste danskere ligefrem er fjendtlig. 4 procent svarer, at de ikke ved det.

Respondenterne i den kvantitative undersøgelse er også blevet spurgt, hvorvidt de mener, at grønlændere **som gruppe** er stigmatiseret i Danmark. Det mener lidt over halvdelen (53 procent), mens en noget mindre andel (29 procent) ikke mener, det er tilfældet. Der er 19 procent af respondenterne, som har svaret 'ved ikke' på dette spørgsmål, og som derfor muligvis ikke har nogen klar opfattelse af, om grønlændere som gruppe er stigmatiserede i Danmark. Dette kan indikere, at stigmatisering er et vanskeligt begreb, som heller ikke alle dem, der har besvaret spørgsmålet nødvendigvis har haft en klar opfattelse af, hvad betyder.²⁵³

Igen er der forskel på personer med en og to grønlandskfødte forældre. 58 procent af personerne med én grønlandskfødte forælder og 46 procent af gruppen med to grønlandskfødte forældre mener, at grønlandere som gruppe er stigmatiseret i Danmark.

Endelig spørges det i undersøgelsen, om respondenterne **personligt** føler sig stigmatiseret i det danske samfund. I forhold til hvor mange der mener, at grønlandere som gruppe er stigmatiseret i Danmark, gælder det kun en mindre andel, nemlig 15 procent. 77 procent har svaret, at de ikke føler sig stigmatiserede på et personligt plan. I dette spørgsmål viser der sig kun mindre forskelle mellem personer med én eller to grønlandskfødte forældre. Af personerne med to grønlandskfødte forældre føler 17 procent – altså lidt under en femtedel – sig personligt stigmatiserede set i forhold til 14 procent blandt personerne med én grønlandskfødte forælder.

Den kvantitative undersøgelse viser desuden, at oplevet **personlig** stigmatisering hænger sammen med respondenternes uddannelsesniveau, beskæftigelsesstatus og familiebaggrund. Således opleves personlig stigmatisering i mindre grad, når man har en bedre uddannelsesbaggrund, når man er i beskæftigelse, og når man har én grønlandsk forælder frem for to.²⁵⁴ Den fundne sammenhæng mellem uddannelse og beskæftigelsesstatus på den ene side

og oplevet personlig stigmatisering på den anden side stemmer overens med Tøgebys undersøgelse, der viste, at det især er dårligt stillede grønlandere, som oplever diskrimination.

Det er imidlertid bemærkelsesværdigt, at denne rapport's kvantitative undersøgelse peger på, at oplevelsen af at blive stigmatiseret som **gruppe**, føles stærkere af grønlandere med én grønlandskfødte forældre end af grønlandere med to grønlandskfødte forældre. Her gør det omvendte sig altså gældende, end når det handler om oplevelsen af personlig stigmatisering.²⁵⁵

3.5.2 DANSKERNES SYN PÅ 'GRØNLÆNDEREN'

En undersøgelse har påpeget, at danskere typisk opererer med to forståelser af grønlanderne i Danmark; de 'ægte arktiske' og de socialt udsatte. Herudover at folk ikke har nogen billeder på den velfungerende grønlander.²⁵⁶ Der er således velfungerende grønlandere, der oplever, at uanset at de uddanner sig og søger at efterleve danske forventninger og krav, bliver de alligevel i et eller andet omfang mødt med opfattelsen af, at de som grønlandere ikke er velfungerende.

I forundersøgelsen til denne rapport påpeges det forhold, at man som velfungerende grønlander må kæmpe mod de eksisterende kategorier, der ikke rummer de velfungerende grønlandere. Aya Mortag Freund formulerer det således:

” Den evigt tilstedeværende negative kategorisering er (...) blevet så indlejret i danskernes forståelse og forventninger til den grønlandske person, at afvigelser fra denne ikke trænger igennem i interaktionen og i stedet medfører en dobbelt form for stigmatisering, idet spørgsmålet 'hvorfor er du ikke sådan?' også trænger sig på.”²⁵⁷

En anden informant fra forundersøgelsen, en kvindelig studerende, giver følgende eksempel fra dengang, hun lige var påbegyndt sit jurastudie på Aalborg Universitet, og hvor hun talte med en fyr, der, som hun siger:

” Åbenbart var klog på, hvordan vi grønlandere er. Han mente nemlig, at vi alle sammen var samfundstabere, og at vi altid ville være det, på grund af vores primitive samfund og socialt belastede land. Med god samvittighed sagde jeg til ham: 'Undskyld, sidder du og siger, at Vi grønlandere er samfundstabere? I så fald: Hvorfor sidder jeg så her på Aalborg Universitet og skal læse jura?' Han blev lidt pinligt berørt og kunne ikke sige ret meget mere. Jeg var glad for at kunne bevise for ham, at ikke alle grønlandere er fordrukne og uansvarlige, og at der er mange af OS, som virkelig kravler op ad samfundets bakke. Det er bare ærgerligt, at vi ikke er lige så synlige som 'de andre', der sidder i parken og drikker sig i hegnet under solen.”

Flere af informanterne i den kvalitative undersøgelse føler, at de bør fremstå som pæne (ordentlige) og velfungerende grønlandere.

Pam beretter, hvordan hun føler et kæmpeansvar som grønlander, særligt i forhold til hvordan hun skal opføre sig i det danske samfund. Hun tror, at det blandt andet får indflydelse på, hvordan hendes møder hos myndighederne i Danmark forløber, fordi hun:

” (...) har det, som om at nu kommer alle deres forestillinger op, og så skal jeg lige pludselig forholde mig til, at de tænker nogle ting om grønlandere. Og så synes jeg også, at jeg skal koncentrere mig endnu mere for at give et positivt og godt billede af Grønland, hvis de har negative billeder af Grønland. Så jeg føler, at jeg skal være pænt klædt og noget i den dur ... (...) Jeg vil gerne være den velfungerende og succesfulde grønlander. (...) Jeg tror også, det handler om mig selv – og om at jeg skal lade være med at tage det så tungt. Men det er jo svært. For jeg synes, at det med at sætte folk i bås, det ikke kun påvirker mig, det påvirker os alle sammen. Og jeg har det sådan lidt, hvorfor skal der være en bås?”

Pam finder også, at grønlandere stadig er stigmatiserede i Danmark på grund af danskernes manglende kendskab til Grønland. Hun giver et eksempel på en samtale, hun har overhørt:

” Min roommate fx, han talte med en af sine venner om, at det var så synd for Grønland, den måde, Danmark havde behandlet Grønland på. Og ja, der er også helt vildt meget incest deroppe, og bla bla bla. Jeg sad inde på mit værelse og kunne høre det hele og havde det sådan lidt – skal jeg gå ind og holde et foredrag om, hvordan det hænger sammen, eller skal jeg bare gå ud? Og jeg valgte så at gå ud, for det orkede jeg bare ikke, simpelthen.”

Gorm har indtryk af, at det mest er hos den ældre generation af danskere, dem, der kan huske kolonitiden, at de gamle forestillinger om grønlændere hænger ved:

” Forleden skulle vi købe en harmonika via Den Blå Avis. Og vi kommer ind, og så siger han: Hvad skal du med den? Så siger jeg: Den skal jeg have med til Grønland. (...) Danskeren siger så: 'Hvor mange koner har du så i Grønland?' Altså den får ikke for lidt. Han var en ældre herre. Mange af de fordomme, som man kender til fra gamle dage, de er der endnu hos de ældre.”

Gorm finder dog, at danskerne er blevet mere mangfoldige i deres syn på grønlændere. Han synes imidlertid, at de unge generationer af danskere ved for lidt om Grønland og om Danmarks kolonisering af Grønland. Gorm reflekterer over årsagerne til fordommene og mener, at de skal ses i sammenhæng med

et manglende kendskab til grønlændere og Grønland:

” Jeg tror altid, det er uvidenhed. Også fordi de er usikre mange gange, danskerne, i forhold til hvordan de skal tale med os og til os – og være sammen med os på. Og det gør hele tiden, at man skal hive fat i nogle stereotyper for at tale om noget. Og så overlever de (fordommene) på den måde. Hele tiden. 'Selvfølgelig har du fem børn – du er jo grønlænder.' Og så kan man tale om det også.”

Niels Peter fortæller om sine reaktioner på fordomme:

” Det fylder meget hos mig. Ikke så meget mig, men mine børn og børnebørn, de skal sgu ikke gå rundt og være bange for, at der er nogen, der siger, at 'det jo er også, fordi han er grønlænder'. Jeg har ikke noget imod at blive kritiseret, fordi jeg er Niels Peter, og hvis jeg laver noget lort. Der hvor kæden hopper af, hver eneste gang, det er, når de bringer det grønlandske ind. (...) Og sådan er det; jeg skal gøre tingene til UG hver gang, og hvis jeg ikke gør, så er det det grønlandske, der får skylden.”

3.5.3 KENSKABET TIL GRØNLAND OG GRØNLÆNDERE

I en meningsmåling, som analyseinstituttet Wilke foretog forud for det grønlandske landstingsvalg i 2014, fremgår det, at mange

danskere ikke føler et fællesskab med Grønland eller grønlændere.²⁵⁸ Malik Milfeldt fra Visit Greenland finder, at den manglende fællesskabsfølelse skyldes danskeres generelt manglende kendskab til Grønland og grønlændere.²⁵⁹

I august 2012 gennemførte Visit Greenland en opinionsundersøgelse²⁶⁰ om danskernes syn på og kendskab til Grønland og grønlændere i Danmark, blandt i alt 1.017 danskere i alderen 18-74 år. På spørgsmålet 'Hvad tænker du umiddelbart om grønlændere?' svarede 40 procent af de adspurgte, at de associerer til 'druk, misbrug og sociale problemer'.²⁶¹ Endvidere vidste kun halvdelen af de adspurgte, at grønlændere via rigsfællesskabet har dansk statsborgerskab. Om de grønlændere, som bor i Danmark, tror 43 procent af de adspurgte danskere, at mere end halvdelen er på overførselsindkomst i form af arbejdsløshedsdagpenge eller kontanthjælp.²⁶²

Anders Stenbakken, direktør i Visit Greenland, sagde i den forbindelse:

” Vi mener helhjertet, at grønlændere i dag på mange måder er et foregangsfolk, og landet er langt mere moderne og lige nu midt i en meget dynamisk udvikling, hvilket desværre helt er overset i Danmark ifølge vores undersøgelse. Det skyldes primært uvidenhed ...”²⁶³

Den kvantitative undersøgelse behandler ikke spørgsmålet om, hvilket kendskab

grønlændere tror, at danskere har til Grønland og grønlændere. I forundersøgelsen hævder informanterne dog, at mange danskere stadig har ret begrænset viden om grønlandske forhold og ser Grønland som et underudviklet samfund.

Fx siger en afdelingsleder fra Kofoed Skole i forundersøgelsen,²⁶⁴ at:

” Det, der giver anledning til diskussion, er, at man i Danmark ikke ved ret meget om Grønland og grønlændere. Der er en alarmerende mangel på viden i Danmark om grønlændere og Grønland.”

Dette bekræftes blandt andet af en mindre undersøgelse om Grønlands repræsentationer, hvoraf det fremgår, at den manglende viden hænger sammen med manglende interesse, som begrundes med uvidenhed, fordomme, berøringsangst, mediernes fremstilling, ingen nuancerede og dybdegående fremstillinger af Grønland samt befolkningsantallet.²⁶⁵ Og fx også af artiklen 'Gør nu op med fordommene om grønlænderen', hvor adjunkt Kirsten Thisted bliver spurgt om, hvorvidt danskerne er uvidende om grønlændernes reelle livsforhold, og hun svarer:

” Danskernes billede af grønlændere er meget karikeret. (...) Flere forfattere har igennem tiden skildret grønlændere i øjenhøjde, men det er, som om det ikke er sivet ned til den almindelige dansker endnu.”²⁶⁶

Det fremgår endvidere af undersøgelsen om grønlandske studerende, at de generelt undrer sig over, at danskere ikke kender meget til rigsfællesskabet, og én af informanterne fortæller om, hvordan denne i 2014 ventede på, at rigsfællesskabets 200-årsdag skulle blive markeret i Danmark, hvilket imidlertid ikke skete.²⁶⁷

Det italesættes også, at grønlændere lider under den nyere debat om etableringen af en 'forsoningskommission' (debatten om kolonitid og selvstændighed), som ifølge Leine og Berthelsen har provokeret mange danskere:

” Mange grønlændere på varigt eller midlertidigt ophold i Danmark giver for tiden udtryk for, at de føler en stigende fjendtlighed mod sig som følge af denne debat, og de lider under det. Det er blevet koldere at være grønlænder i Danmark.”²⁶⁸

FN's Racediskriminationskomité anbefaler i sin nyeste rapport om Danmark (maj 2015), at den danske stat konsulterer grønlændere og færinger bosat i Danmark i spørgsmålet om mulige (oplevede) fordomme og diskrimination. Dette på baggrund af, at komitéen har fået oplysninger om, at blandt andet grønlændere møder fordomme og oplever diskrimination i forhold til adgangen til at nyde økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder.²⁶⁹

Som det fremgår af del I, det juridiske grundlag, har Danmark blandt andet svaret

ILO's ekspertkomité på spørgsmål vedrørende, hvilke uddannelsesmæssige tiltag der er taget for at forbedre kendskabet til Grønland og grønlandske forhold i skoler i Danmark.²⁷⁰ Danmark har ikke siden 2002 ændret sit svar til komitéen, nemlig at forså vidt angår undervisningsmateriale om Grønland til grundskole- og gymnasieniveau, bestemmer lærerne i meget vidt omfang selv, hvad der foregår i undervisningen, dog skal spørgsmålet om kulturmøde og kulturudveksling indgå i historieundervisningen. Det er imidlertid op til den enkelte lærer at vælge, hvilke kulturelle grupper vedkommende ønsker at skabe kendskab til via sin undervisning. I svaret henviste Danmark endvidere til, at der findes adskilligt undervisningsmateriale om Grønland.²⁷¹ I fagformålet for historieundervisningen²⁷² anføres det, at eleverne skal blive fortrolige med dansk kultur og historie, men det er ikke fastsat, at man skal undervise i Grønland og grønlandske forhold i folkeskolen, selvom Grønland og Danmark er i rigsfællesskab sammen. I en lille spørgeskemaundersøgelse på emu.dk fremgår det, at relativt få lærere inddrager grønlandske temaer i deres undervisning. Således har 15 procent svaret, at det gør de næsten altid, mens 36 procent svarer, at det gør de næsten aldrig.²⁷³

I hvilket omfang disse undervisningsmaterialer er ajourførte og nuancerede, er der ikke lavet en kortlægning af. De regionale CVU'er²⁷⁴ har imidlertid oversigter over undervisningsmaterialer om Grønland,

inden for emnerne historie, samfundsfag og kristendom. Folkeskolen og gymnasiet har således et ansvar for at medvirke til at sikre viden om disse forhold.

Det fremgår af statsministerens skriftlige redegørelse til Folketinget om rigsfællesskabet 2015, at Undervisningsministeriet har taget en række initiativer i form af temasider på EMU.dk samt giver mulighed for at søge støtte til udvikling af undervisningsmaterialer, der understøtter undervisning i emner om grønlandske og færøske forhold, og derved også udbreder kendskabet til rigsfællesskabet.²⁷⁵ Således bevilgede Folketinget i 2013 640.000 kr. til nyt undervisningsmateriale om det 'moderne Grønland'.

En nystiftet forening, Rigsfællesskabet, har netop som et af sine formål at arbejde for at styrke undervisningen om rigsfællesskabet og herunder om grønlandske forhold i det danske uddannelsessystem:

” Vi vil arbejde aktivt for, at fællesskabets generelle omdømme i vore tre befolkninger forbedres. I folkeskolen og i gymnasierne, på Færøerne, i Grønland og i Danmark, skal fællesskabet således indgå som en væsentlig del af historie- og samfundsorienteringen. Vi ønsker således, at der i skolerne skal investeres i nye, gode undervisningsmaterialer, som informerer om færøske, grønlandske og danske samfundsforhold, kultur og

historie, idet fællesskabet bør gøres til en vital del af skolernes curriculum.”²⁷⁶

Det skal fremhæves, at i forbindelse med udvikling af nye materialer om Grønland og grønlandske forhold bør dette ske i samarbejde med grønlandske fagpersoner, så man sikrer et nært kendskab til forholdene via forfatterne. Det bør også gøres kendt, at de grønlandske huse udarbejder undervisningsmaterialer, og at nogle af dem har skoleportaler på deres hjemmesider samt tilbyder undervisning for skoleklasser. Fx har vores informant Gorm et studiejob i det grønlandske hus i Odense, hvor de inviterer skoleklasser til huset for at fortælle om Grønland, grønlænderne og den grønlandske hverdag. Og som han siger: "Det skaber en helt anden forståelse."

3.5.4 DEN KLASSISKE FORDOM: 'DEN FORDRUKNE GRØNLÆNDER'

Den klassiske fordom om grønlændere, som alle informanter henviser til, handler om 'den fordrukne grønlænder'. I blandt andet forundersøgelsen giver informanter eksempler på, at stereotyper om grønlændere reproduceres i det danske sprog og humor. Fx nævnes en bodega, der kaldes 'den grønlandske ambassade', værtshuse, der går under betegnelsen 'grønlænderværtshusene', og det fortælles, at grønlændere lægger krop til begrebet 'grønlænderstiv'.²⁷⁷ Jf. også artiklen Danskere: Grønlændere drikker og nasser, med undertitlen: Fordommene om grønlændere stortrives. Men i virkeligheden drikker danskerne mere, og langt de fleste

grønlændere i Danmark klarer sig selv økonomisk.²⁷⁸

Inge Olsvig Brandt siger i forundersøgelsen, at fordomme om grønlandere fastholdes af grønlænderes særlige udseende og sprog:

” Hvis man ser en alkoholpåvirket grønlander, så giver det næring til fordomme mod andre grønlandere, mens en alkoholpåvirket færing ikke giver samme fordomme over for andre færing, da de jo ligner majoritetsbefolkningen.”²⁷⁹

I den kvalitative undersøgelse fortæller mange af informanterne om denne udbredte stereotyp.

Gorm, der selv har haft en periode med drikkeri, fortæller, hvordan han har tacklet at blive udsat for fordomme, fordi han selv har drukket, og han beskriver, at når han fortæller til danskere, at han har haft et alkoholproblem og har været i behandling, så siger de: 'Jamen du opfylder jo simpelthen den fordom, vi har om grønlandere.' Han svarer hertil, at det gør han ikke – for der er jo også mange danskere, der går i behandling. Det er ikke et specielt grønlandsk problem. Det er et problem, som mange mennesker har, uanset hvor de er fra. Men den er særligt påhæftet grønlandere, finder han, og siger:

” Hvis du ser en gruppe, fx hernede i bymidten, af de her bænkevarmere, der

sidder og drikker øl, så er det måske en gruppe på en 8-10 mennesker, hvor én af dem er grønlander. Så er det ham, man kigger på, og ham, man kommenterer på. Det er jo ikke de 9 andre danskere. Og den er der endnu, helt klart. Så alkohol – det er den klassiske fordom.”

I forhold til kontakten med det offentlige kan man blive udsat for oplevelsen af at blive mistænkeliggjort som alkoholiker, og at det kan være ubehageligt at skulle mødes med en offentligt ansat, der synes at have en holdning til, "hvordan man er – at man sikkert er alkoholiker".²⁸⁰

Niels-Peter føler, at det er nødvendigt at tage sine forholdsregler og afholde sig fra al drikkeri i offentligt/arbejds-mæssigt regi for ikke at give 'danskerne' lejlighed til at få bekræftet deres fordomme:

” Nu har jeg lige været til julefrokost for ikke særlig lang tid siden. Og alle mine kollegaer, de drømmer stadig om at se mig pissefuld. Det er også noget, jeg bevidst har valgt fra, fordi så bekræfter jeg bare deres fordomme i sidste ende. Jeg har kollegaer, der vælter rundt og gør det ene og det andet, de har bare fået for meget at drikke. Men hvis jeg gør det samme der, så vil det være kendt af alle mine arbejdskolleger, at jeg har været fuld.”

En ofte mødt udfordring for mange grønlandere er, at de får at vide, at 'du ligner

da ikke en grønlander' – ment som en kompliment – men når en grønlander ses med en øl i hånden, vil såvel individ som gruppe få at høre for, at man er (en fortrukket) grønlander – netop på grund af det grønlandske udseende.

Adspurgt om, hvorvidt grønlandere er ramt af fordomme, bekræfter Niels Peter:

” Ja. Og det er nok desværre, fordi de fleste af dem, danskerne ser og hører om, det er dem nede på torvet, som har et højt alkoholforbrug. Og så det, der bliver vist i medierne fra Grønland. (...) De ser på os som fortrukne sutter, der er pisse uhumske, der går nede på torvet, og som er fuldstændig ligeglade med alt og alle andre end os selv. Det er den generelle holdning til os, når man snakker om grønlandere, indtil de møder den enkelte.”

Lederen af hjemløseenheden i Københavns Kommune siger imidlertid, at grønlandere ikke mere er så synlige i gadebilledet, og at det dermed er en gammel fordom, der hænger ved, men som ikke mere er berettiget:

” Indtil for få år siden var der en tendens til, at der var mange grønlandere på gaden i København – men det er der jo ikke mere.”²⁸¹

Foreningen Rigsfællesskabet peger på, at man mener, at der må en politisk indsats til, hvis fordomme hos folk i Danmark om

fordrukne grønlandere skal ændres,²⁸² i lighed med partiet IA København, der også har som erklæret mål at ville arbejde for at bekæmpe fordomme mod grønlandere.²⁸³ Også en undergruppe af den grønlandske fællesforening INUIT, der kalder sig 'Kaffemikbevægelsen', har som formål at gøre noget "ved de ofte forkerte fordomme om Grønland og grønlandere".²⁸⁴

3.5.5 FORDOMME OG CHIKANE FRA ANDRE ETNISKE GRUPPER

I nogle større byer (København, Aalborg, Aarhus) oplever nogle af de udsatte grønlandske mænd²⁸⁵ at blive diskrimineret på grund af deres grønlandske udseende – ikke alene af majoritetssamfundet, men også af andre minoriteter.

Der er tale om problemer med chikane fra andre etniske grupper (fx somaliere og unge arabiske drenge) i form af voldsomme slagsmål, der har ført til anmeldelser af overfald i København og Aalborg.²⁸⁶ Chikanen består i blandt andet at blive spyttet på og få kastet sten efter sig.

En leder af et af de grønlandske huse udtaler i forundersøgelsen, at grønlandere i visse situationer bliver forfulgt af andre etniske grupper i Danmark på baggrund af deres etnicitet og udseende. Han mener, at de udsatte grønlandere er den minoritet, der rangerer lavest i det danske samfund, "med lag på lag af andre grupper over, der sparker nedad".

En afdelingsleder på Kofoed Skole, der udtaler sig herom, mener ikke, at grønlænderne inviterer til overfald – men at der åbenbart er en forestilling om, at grønlænderne skal sættes på plads.

Jens Jørgen giver et eksempel på, hvordan udseendet (ethniciteten) spiller ind på, hvordan andre etniske minoriteter ser og behandler (udsatte) grønlændere:

” Jamen udseendet betyder faktisk meget. Jeg føler ikke, at jeg selv bliver generet af udlændinge på den måde, som andre grønlændere oplever det. – Men nogle grønlændere bliver faktisk overfaldet, fordi man kan se, at de er grønlændere. Og jeg er blevet spurgt flere gange: Er du grønlænder? Er du kurder eller? Nej, det er jeg ikke, jeg er grønlænder.”

Der kan således være tale om en intern racisme, et hierarki og en hakkeorden, hvor grønlændere og andre minoriteter kæmper om ikke at være nederst i det sociale hierarki. Hermed oplever nogle af de udsatte grønlændere at blive dobbelt stigmatiserede på grund af deres grønlandske ethnicitet.

3.5.6 OPSAMLING

Ifølge den kvantitative undersøgelse finder lidt under halvdelen af respondenterne, at indstillingen over for grønlændere blandt danskere er fordomsfuld. Godt halvdelen af de adspurgte mener, at grønlændere som gruppe er stigmatiseret i Danmark, mens lidt under en

femtedel føler sig personligt stigmatiserede. Således har godt tre fjerdedele svaret, at de ikke føler sig stigmatiserede på et personligt plan.

Der ses en sammenhæng mellem grønlænderes uddannelse og beskæftigelsesstatus på den ene side og oplevet personlig stigmatisering på den anden, idet graden af oplevet personlig stigmatisering falder med en stigning i uddannelsesniveau og en forbedret beskæftigelsesstatus.

Denne rapportes kvantitative undersøgelse peger på, at oplevelsen af at blive stigmatiseret som **gruppe** føles stærkere af grønlændere med én grønlandskfødt forældre end af grønlændere med to grønlandskfødte forældre. Her gør det omvendte sig altså gældende, end når det handler om oplevelsen af personlig stigmatisering.

Informanter i både den kvalitative undersøgelse og forundersøgelsen samt andre kilder giver generelt udtryk for, at danskere har forældede og karikerede forestillinger og fordomme om Grønland og grønlændere – både om dem, der bor i Grønland, og om grønlændere, der er bosat i Danmark, og ikke mindst også om 'den fordrukne grønlænder'. Sammenhængen mellem oplevet stigmatisering og diskrimination sættes i relation til spørgsmålet om kendskabet til Grønland og grønlandske forhold i det danske undervisningssystem. Herunder i hvilket omfang lærere inddrager grønlandske temaer i

undervisningen, og der peges på, at folkeskole og ungdomsuddannelser har et ansvar for at medvirke til at sikre viden om disse forhold med henblik på at imødegå fordomme og stigmatiserende adfærd.

Det at skulle forholde sig til fordomme om 'grønlænderen' fylder således meget hos nogle informanter. Endelig er det en oplevelse hos flere, at følelsen af at blive sat i bås påvirker såvel den enkelte som gruppen.

3.6 REPRÆSENTATION AF HERBOENDE GRØNLÆNDERE – OM AT TAGE MEDBORGERSKAB

For at et samfund kan hænge sammen, er det ikke tilstrækkeligt, at borgerne kan kommunikere på et fælles sprog, og såfremt de er i den erhvervsaktive alder, er tilknyttet arbejdsmarkedet. Det er også nødvendigt, at alle borgere er en del af samfundsfællesskabet.²⁸⁷ Det vil sige, at alle borgere gerne skal være fuldgylde og ligeværdige medlemmer af dette fællesskab. Medborgerskab sætter fokus på, at borgerne har pligter og rettigheder og bruger disse og på den måde medvirker til at udvikle og styrke fællesskabet. Medborgerskab handler om pligten til at kunne bidrage til samfundet, såvel som at samfundet skal sørge for, at der er de rette rammer for medborgeren, således at denne kan udleve sine forpligtelser – ved at staten sikrer mulighed for, at den enkeltes rettigheder er tilgængelige, og at individet erhverver sig de nødvendige kompetencer for at kunne udleve disse rettigheder.²⁸⁸

Medborgerskab har endvidere at gøre med borgernes identitet, tillid til hinanden, gensidige anerkendelse og følelsen af at høre til. Man taler om en tredeling af medborgerskabet i rettigheder og pligter, deltagelse og identitet og tilhørsforhold.²⁸⁹

Det er særligt spørgsmålet om identitet og tilhørsforhold samt deltagelse, vi sætter fokus på her. Deltagelse handler ikke kun om den formelle politiske deltagelse, men også om deltagelse i samfundslivet, herunder i civilsamfundet, i interesseorganisationer, i politiske partier, brugerbestyrelser, arbejdspladsdemokratiet og den offentlige debat. Endvidere handler deltagelsesaspektet om at føle, at man har mulighed for at øve indflydelse og for at påvirke beslutninger af betydning for fællesskabet.²⁹⁰ For så vidt angår spørgsmålet om identitet og tilhørsforhold, så handler det blandt andet om, hvordan man betragter sin egen rolle i forhold til samfundet og det at have tillid til de politiske og samfundsmæssige institutioner, og kan mobilisere en interesse for det brede fællesskab.

3.6.1 GRØNLÆNDERES MEDBORGERSKAB

Grønland er repræsenteret i Folketinget ved to medlemmer fra to forskellige grønlandske partier, p.t. Inuit Ataqatigiit og Siumut, herunder i Folketingets Grønlandsudvalg. Grønlandsudvalgets sagsområder er: Overordnede spørgsmål om forholdet mellem Grønland og Danmark, herunder bloktilskuddet, spørgsmål, der vedrører

områder overtaget af det grønlandske selvstyre, som eksempelvis erhverv, miljø, sundhed og sociale forhold, samt spørgsmål, der vedrører områder, som ikke er overtaget af selvstyret.²⁹¹ Det er således ikke et prioritetsområde særligt at drøfte forholdene for grønlændere bosat i Danmark, så det er op til de enkelte politikere at adressere emnet.

Som det fremgår af Lise Togeby's undersøgelse, har vi i Danmark ikke haft kendskab til, om grønlændere bliver inddraget i de beslutninger, der vedrører deres liv i Danmark. Formålet med Togeby's undersøgelse i 2002 var at undersøge, om grønlændernes formelle statsborgerskab modsvares af et faktisk medborgerskab i det danske samfund. Herunder om grønlændere besidder tilstrækkeligt mange af de politiske og sociale ressourcer, der er nødvendige for at kunne udnytte de rettigheder, de har som borgere i Danmark.²⁹²

Togeby's undersøgelse konkluderer blandt andet, at grønlænderes valgdeltagelse er en del lavere end andre danske statsborgeres, og at de kun i forholdsvis begrænset omfang deltager i såvel kollektive græsrodsaktiviteter som i mere individuelle forsøg på at påvirke beslutningstagere. Endvidere at grønlændere sjældent er medlemmer af et politisk parti. Hun siger:

” Grønlænderne i Danmark forsøger stort set ikke at formulere krav til det danske politiske system, hverken individuelt eller kollektivt, og hverken på vegne af

grønlænderne eller på vegne af andre grupper. Specielt i forhold til det store demokrati fremstår grønlænderne som tilfredse og tavse.”²⁹³

Togeby anfører endvidere, at man ikke hører grønlænderne selv i den offentlige debat i Danmark.

Grønlændere bliver sjældent anset for at være en etnisk minoritet, hvilket kan hænge sammen med, at de er danske statsborgere. Imidlertid hviler denne undersøgelse på det faktum, at grønlændere har en anden etnisk baggrund end dansk, og at dette kan spille ind på oplevelser af diskrimination og stigmatisering. Det at (kunne) tage medborgerskab forudsætter både, at man som borger har forudsætninger for at deltage på lige fod, og også at man føler sig anerkendt og respekteret – og ikke stigmatiseret/diskrimineret eller har haft oplevelser hermed. Anerkendelse er således central for at opnå en følelse af medborgerskab:

” I begrebet medborgerskab ligger, at medborgere ikke nødvendigvis har fælles national eller etnisk oprindelse, men at de kan føle deres eget værd og anerkende andres værd i det samfund, de lever sammen.”²⁹⁴

I den kvantitative undersøgelse er der også spurgt til oplevelsen af anerkendelse hos myndighederne. Spørgsmålet lyder, i hvor høj grad de adspurgte føler, at myndighederne i

Danmark anerkender den indsats, som borgere med grønlandsk baggrund yder i samfundet. En fjerdedel (25 procent) af grønlænderne i den kvantitative undersøgelse oplever, at myndighederne kun i ringe grad eller slet ikke anerkender den indsats, som borgere med grønlandsk baggrund yder i det danske samfund. Af disse oplever personer med én grønlandskfødt forælder mindre anerkendelse end personer med to grønlandskfødte forældre. Heroverfor oplever halvdelen i "høj grad" eller i "nogen grad", at myndighederne anerkender denne indsats. En fjerdedel har svaret "ved ikke".

Det fremgår endvidere af Det nationale integrationsbarometer, at 50 procent af de interviewede med indvandrerbaggrund finder, at de anerkendes for den indsats, de yder i det danske samfund, mens det samme spørgsmål i en undersøgelse lavet i 2011, **Medborgerskab i Danmark**, viste, at 53 procent af de interviewede med indvandrerbaggrund oplevede, at den indsats, som borgere med indvandrerbaggrund yder i det danske samfund i "høj" grad, eller i "nogen" grad bliver anerkendt. 28 procent mener dog,²⁹⁵ at de kun i "ringe grad" eller "slet ikke" bliver anerkendt for deres indsats, dvs. stort set samme grad af oplevet manglende anerkendelse som blandt de undersøgte grønlændere. Anerkendelse defineres i integrationsbarometerets undersøgelse som vigtig for, at borgerne skal kunne føle sig som en del af fællesskabet i Danmark.²⁹⁶

Den rådgivende komité vedrørende beskyttelse af nationale mindretal har i sine kommentarer til Danmarks 3. afrapportering (i forbindelse med Europarådets rammekonvention) anbefalet, at de danske myndigheder forfølger deres tilgang med at konsultere de etniske og religiøse grupper med henblik på at få disse til at forbedre deres deltagelse i det offentlige liv i forhold til spørgsmål af særlig interesse for disse.²⁹⁷

Nauja Lynge, formand for foreningen Rigsfællesskabet,²⁹⁸ finder, at det er vigtigt at værne om den grønlandske identitet, da der er mange unge grønlændere, der kommer til Danmark, og som har tendens til at tilpasse sig det danske og "lade, som om de er danskere", fordi der ikke er nogen prestige i at være grønlænder.²⁹⁹ Mange forsøger at blive danskere uden at kunne få selvværdet med. Det lave selvværd hos mange grønlændere er en problematik, der peges på som et stort problem, og som de skal have hjælp til at øge for at blive bedre i stand til at føle sig ligeværdige og tage medborgerskab, siger Lynge. Man kan blive stærkere ved at få styrket sin identitetsfølelse, både ved fx at beholde sit sprog, og ved at man ikke udsættes for fordomme. Når man jævnligt mødes af fordomme enten fastholdes – eller får man – et lavt selvværd. Fordomme bidrager altså til grønlænderes lave selvværd. Dette bekræfter blandt andet psykoterapeut Henriette Berthelsen,³⁰⁰ der i sit arbejde med grønlændere ofte oplever denne problematik. Integration i det danske samfund, som er

tæt forbundet med følelsen af tilhørsforhold og identitet, kan ikke lykkes, så længe grønlænderes selvværd undermineres. Lynge og Berthelsen peger på, at det bør anerkendes, at grønlændere som individer og som gruppe har et lavt selvværd, og at der skal arbejdes for at imødegå dette, da det gør det svært for dem at leve i Danmark. Det bør ikke være besværligt for nogle grupper mere end for andre at være borger i rigsfællesskabet, mener Lynge.

Den kvantitative undersøgelse viste som nævnt, at et flertal af adspurgte finder, at grønlændere som gruppe er stigmatiseret i Danmark. Oplevelser med fordomme og stigmatisering afføder naturligt reaktioner, hvilket vi har hørt om i interviewundersøgelsen. Nogle italesætter deres frustrationer, og enkelte gør det til en sag at reagere på oplevede uretfærdigheder – men ikke nødvendigvis i en organisationssammenhæng. Fx Jens Jørgen, der foranlediget af det, han finder, er danskernes generelle fordomsfulde opfattelse af grønlændere, har oprettet en Facebookgruppe. Gruppen hedder 'Grønlændere i Aalborg', og den er blevet udvidet til endnu en gruppe for alle grønlændere i Danmark og senest med en ny gruppe på Fyn.³⁰¹ Denne skal give mulighed for at udveksle erfaringer om, hvad der sker blandt grønlændere i Danmark.

” Grønlændere bliver ikke accepteret for, hvem de er. Så tænkte jeg, det vil jeg ikke bare se på, jeg vil gøre et eller andet ved det. Så startede jeg en kamp op. (...) Og

da jeg så fandt ud af, hvor stort behovet var, så startede jeg faktisk også en side, der hedder 'Grønlændere i Danmark'. Så lige pludselig gik der tre dage, så var vi allerede oppe på 300 mennesker. Og nu, efter et år, så er vi oppe på 1.500 mennesker (brugere).”

I Jens Jørgens optik så tilskynder danskernes generelle opfattelse af grønlænderne, og de oplevelser, han selv har haft og hørt om, ham til at kæmpe for mere retfærdighed og lige muligheder, men mange orker det ikke:

” Jo mere diskrimination, jo mere generalisering – jo mere kæmper jeg. Men andre grønlændere har det sådan, hvis der bliver generaliseret, hvis der bliver hadet, hvis man bliver trampet på, så opgiver de. Så rejser de hjem, så gider de ikke være her.”

Spørgsmålet er, om der er behov for at støtte et forum for grønlændere, hvor de kan mødes i dialog om, hvad de som gruppe har af ønsker, krav, håb og forventninger til det danske samfund for at sikre en bedre integration og en platform for medborgerskab blandt grønlænderne. Således er det væsentligt at få fastlagt, hvem der med rette kan repræsentere grønlænderne i Danmark.

3.6.2 GRØNLANDSKE FÆLLESSKABER I DANMARK – GRØNLANDSKE FORENINGER

Der findes en række grønlandske foreninger i Danmark.³⁰² Den kvantitative undersøgelse

giver et indblik i, om grønlænderne er en del af det grønlandske miljø i Danmark. Respondenterne er blevet spurgt, om de er medlem af en grønlandsk forening, og hvorvidt de benytter sig af tilbuddene i de grønlandske huse, som der findes fire af i Danmark (København, Aarhus, Odense og Aalborg). En række af foreningerne har tilknytning til de grønlandske huse.

Gennemsnitligt er 18 procent af de adspurgte medlemmer af en grønlandsk forening. Denne andel er større blandt personer med to grønlandskfødte forældre (25 procent) end blandt personer med kun én grønlandskfødt forælder (11 procent). Gennemsnitligt benytter 30 procent sig af de grønlandske huse³⁰³. Også her gælder det især de adspurgte med to grønlandskfødte forældre (37 procent) sammenholdt med dem med kun én grønlandskfødt forælder (24 procent). To tredjedele af de personer, som er medlem af en grønlandsk forening, benytter sig af tilbud i de grønlandske huse, og omkring 80 procent af dem, som ikke er medlem af en grønlandsk forening, benytter sig ikke af tilbud i de grønlandske huse.³⁰⁴

Mange (lokale) grønlandske foreninger har hovedsageligt til formål at samle grønlændere omkring kultur, sprog og traditioner. Andre inspirerer, vejleder og rådgiver grønlandske studerende i Danmark, som fx den grønlandske studenterforening Avalak.³⁰⁵ De grønlandske huse er selvejende institutioner, der fungerer som kontakt- og samlingssteder

for grønlændere og andre med interesse for Grønland, og som arbejder ud fra et sæt vedtægter og med en bestyrelse som øverste ledelse. Det grønlandske hus i København skal – i lighed med de tre andre grønlandske huse i Danmark – fx herudover sikre kulturmødet mellem grønlændere og danskere, blandt andet gennem oplysningsvirksomhed om grønlandske kulturelle og samfundsmæssige forhold, samt yde rådgivning og vejledning vedrørende sociale, juridiske og uddannelsesmæssige forhold til grønlændere. Det fremgår af en pressemeddelelse fra Social- og Indenrigsministeriet (september 2015), at social- og indenrigsministeren vil bakke op om at styrke det grønlandske civilsamfund i Danmark.³⁰⁶

Der findes en fællesforening, INUIT, som er paraplyorganisation for 23 lokale grønlænderforeninger i Danmark, stiftet i 1974. Foreningen har til formål at støtte medlemsforeninger til større selvstændighed og at styrke samarbejdet, at anspore medlemmerne til at bevare de grønlandske traditioner ved hjælp af sammenkomster og foredrag samt med det formål at bevare det grønlandske sprog.³⁰⁷

Sammenlignes der med andre etniske minoriteter, viser undersøgelser, at disse (som gruppe) har en noget højere deltagelsesprocent i foreningslivet end grønlænderne. Disse har endvidere mulighed for repræsentation i de kommunale integrationsråd, der indstiller

repræsentanter til det officielle organ, Rådet for Etniske Minoriteter, der er rådgivende for regeringen i integrationsspørgsmål. Alle kommuner kan således udpege et medlem til Repræsentantskabet for Rådet for Etniske Minoriteter, hvorfra der vælges fem medlemmer til rådet.³⁰⁸

Der er i 2014 stiftet en ny forening, Rigsfællesskabet. Den har til formål at styrke rigsfællesskabet og ønsker at være en folkelig bevægelse, der bindes sammen af det helt "unikke, familiære og nære forhold, som findes mellem færing, grønlænder og dansker", fremgår det af foreningens formålsparagraf. Det fremgår endvidere, at:

” Foreningen vil arbejde for et nyt, stærkt fællesskab gennem opfordring og deltagelse samt ved et langt tættere samarbejde mellem parlamenterne og regeringerne i rigsfællesskabets tre lande. Foreningen agter i den forbindelse at fungere som rådgivende instans i forhold til beslutninger, der træffes om rigsfællesskabet. (...) Det er vores opfattelse, at der er uendelig meget, der binder færing, grønlænder og dansker sammen – historisk, følelsesmæssigt og familiemæssigt. Vi vil i den forbindelse arbejde for at imødegå myter og fordomme folkene imellem.”³⁰⁹

Særligt sidstnævnte formål, at man vil arbejde for at imødegå fordomme og myter folkene imellem, understreger, at stifterne – og

medlemmerne – af foreningen finder, at der er en problematik med stigmatisering og fordomme.

I de kvalitative interviews gives der også nogle eksempler på det grønlandske foreningslivs betydning (se også portrætterne i bilag b). Niels Peter har fx været medlem af og aktiv i fællesforeningen INUIT³¹⁰ i ca. 30 år, herunder som næstformand i 25 år. Han har tidligere også været formand for en lokal grønlandsk forening i Randers, hvor han nu er bestyrelsesmedlem. Selvom de grønlandske arrangementer er en stor succes for de deltagende grønlænder, er det Niels Peters holdning, at grønlænderne også må ud og blande sig noget mere i samfundet – med danskerne.³¹¹

3.6.3 OPSAMLING

Den kvantitative undersøgelse viser, at der er en høj grad af oplevet gruppemæssig stigmatisering blandt respondenterne. – Og vi får at vide, at der er en sammenhæng mellem følelsen af anerkendelse og respekt og så det at tage medborgerskab. Forskning og udtalelser fra informanterne i den kvalitative undersøgelse peger på, at der er en relativt lav grad af organisering blandt grønlænder i Danmark, der har fokus på interessevaretagelse og politisk inddragelse, og at grønlænderne primært er samlet i foreninger, der har fokus på at samle grønlænderne omkring kultur, sprog og traditioner. Der findes én forening, der arbejder på tværs af de nordatlantiske lande for at fremme et tættere samarbejde mellem landene i rigsfællesskabet, men der findes

ikke noget etableret forum, der kan tale alle grønlænderes sag i en dansk sammenhæng.

Grønlændere har heller ikke repræsentation i det statslige Rådet for Etniske Minoriteter eller i integrationsrådene på kommunalt niveau. Det fremstår således, som om der kan være et behov for en styrket repræsentation af herboende grønlændere, der blandt andet kan give mulighed for drøftelse af ligebehandlingsproblematikker og andre spørgsmål af fælles interesse for grønlændere.³¹²

3.7 GRØNLÆNDERE SOM NATIONALT MINDRETAL OG SPØRGSMÅLET OM IDENTITET

I rapportens del I (det juridiske grundlag), afsnit 6.1.2, præsenteres Europarådets rammekonvention for beskyttelse af nationale mindretal, som i Danmark finder anvendelse for det tyske mindretal i Sønderjylland. Hovedindholdet af konventionen beskrives, ligesom der redegøres for, hvordan konventionen finder anvendelse i forhold til det tyske mindretal i Sønderjylland og i forhold til samer i Norge, Sverige og Finland. Det beskrives også, hvilke overvejelser der hidtil har været for og imod, at grønlændere i Danmark skulle omfattes af konventionen.

I dette kapitel gennemgås nærmere, hvilke synspunkter en række grønlandske foreninger i Danmark har til spørgsmålet om, hvorvidt grønlændere i Danmark bør anerkendes som nationalt mindretal. Derudover redegøres for,

hvordan en række grønlændere i Danmark ser på betydningen af identitet, tilhørsforhold, sprog, udseende og religion for grønlændere bosiddende i Danmark.

3.7.1 GRØNLÆNDERES HOLDNING TIL SPØRGSMÅLET OM ANERKENDELSE SOM NATIONALT MINDRETAL

På nuværende tidspunkt er der ikke megen viden om, hvordan herboende grønlænderne som gruppe stiller sig til en særlig status som nationalt mindretal.

Fællesforeningen INUIT er en paraplyorganisation for 23 lokale grønlandske foreninger i Danmark. Organisationen er upolitisk og har som et af sine mål at bevare grønlandske traditioner og sprog. INUIT modtager tilskud fra Grønlands Selvstyre. Instituttet har til brug for denne rapport spurgt foreningens bestyrelsesformand, Bitha Metelmann, om INUIT-bestyrelsens holdning til en mulig anerkendelse af grønlændere som et nationalt mindretal. Bitha Metelmann udtaler, at grønlændere i Danmark vil profitere af at blive betragtet som et nationalt mindretal. Derved kunne mange problemer bedre løses på grønlændernes præmisser. Man kunne samtidig formindske – eller måske helt undgå – følelsen af forskelsbehandling og stigmatisering, mener hun.³¹³

INUIT finder endvidere, at folk med interesse i emnet bør deltage i dialog om dette spørgsmål. Foreningen peger på følgende som relevante aktører, der bør inddrages i

debatten: de grønlandske medlemmer af Folketinget, organisationer, som beskæftiger sig med grønlændere i Danmark, herunder INUIT selv, Foreningen Grønlandske Børn, Avalak – Foreningen for grønlandske studerende, foreningen Rigsfællesskabet samt enkeltpersoner, der markerer sig i debatten om grønlænderes forhold i Danmark.³¹⁴

Foreningen Rigsfællesskabet er en nyoprettet forening, der arbejder for en bevarelse af rigsfællesskabet mellem Grønland, Færøerne og Danmark. Formanden Nauja Lyngé udtaler, i forbindelse med denne rapport,³¹⁵ at Rigsfællesskabet som forening tilslutter sig det synspunkt, at der er behov for at undersøge behovet for en særstatus for grønlændere i Danmark nærmere – de er en klemt gruppe, der har nogle behov, der bør tilgodeses af samfundet. Nauja Lyngé finder, at man bør kortlægge fordele og ulemper ved, at grønlændere anerkendes som et nationalt mindretal. Rigsfællesskabet har således for tiden under overvejelse, om grønlændere kan have interesse i en 'særstatus' som nationalt mindretal i Danmark.³¹⁶ Hun bekræfter også, at der ikke er nogen formel organisering af herboende grønlændere, der vil kunne tage stilling hertil på vegne af den samlede grønlandske befolkningsgruppe i Danmark.

En forening i Aalborg, Ikerasak, har på eget initiativ opsøgt repræsentanter fra det tyske mindretal med henblik på at få oplysninger om, hvordan mindretallet oplever sin særstatus, og hvad man mener, der er af fordele og ulemper

forbundet hermed. Ikerasaks bevæggrund for at undersøge spørgsmålet om anerkendelse nærmere er funderet i foreningens arbejde for socialt udsatte grønlændere. Foreningens bestyrelse begrundet det blandt andet yderligere med, at grønlændere, der flytter til Danmark, kan opleve store problemer med at opholde sig i Danmark, sprogligt og i mødet med det offentlige.

Efter mødet med det tyske mindretal formulerer Ikerasak følgende målsætning:

” Målet i sig selv er ikke 'kun' anerkendelse som mindretal som sådan – ligesom det tyske mindretal – men en tilpasning af de grundlæggende forskelligheder, der er mellem dansk og grønlandsk sprog, kultur og identitet.”³¹⁷

Det er Ikerasaks ønske, at både danskere og grønlændere vil deltage i debatten til fremme for endnu bedre integration og ligeværdig sameksistens.³¹⁸

Af forundersøgelsen fremgår det, at flere blandt de adspurgte mener, at man fra statslig side bør betragte nyankomne grønlændere som andre etniske minoriteter, som (også) har nogle særlige behov. Man bør inden for det offentlige vurdere, om der er behov for fx sprog- og samfundsundervisning ud fra et integrationsperspektiv, fx svarende til det sprogcentertilbud, man giver andre nyankomne i Danmark. En sektionsleder fra Kofoed Skole siger i forundersøgelsen:

” De er ikke bare danskere, der er rejst udenlands – de vil gerne betragtes som et dansk mindretal og have de rettigheder, der følger mindretal.”

Formandskaberne for Rigsfællesskabet og INUITs bestyrelser har taget overordnet stilling til, at det er væsentligt at forfølge dette spørgsmål nærmere. – Man bør imidlertid finde en måde at høre grønlændere generelt i Danmark om dette spørgsmål. Det er naturligvis op til grønlænderne selv at tage endelig stilling til, hvorvidt man ønsker en særstatus som nationalt mindretal.³¹⁹

Ved at anerkende grønlændere som nationalt mindretal understøtter man officielt dette folks særlige identitet. Det kræver imidlertid en kategorisering af grønlænderne i Danmark for, at man kan tildele denne gruppe særlige rettigheder. Nogle vil have opfattelsen af, at det kan opleves mere legitimt at være grønlænder i Danmark med en anerkendelse, ud over at der vil følge støtte med i form af særlige rettigheder og foranstaltninger til at være grønlænder her. Spørgsmålet er, om flertallet af grønlændere i Danmark ser flere fordele ved at være sat i en 'grønlandsk bås' for så at få øgede rettigheder som mindretal end ulemper herved. Tilslutter man sig det synspunkt, at udsatte minoriteter kan have behov for at få tildelt særlige rettigheder for at få styrket deres individuelle rettigheder, vil man kunne argumentere for, at grønlænderes anerkendelse som nationalt mindretal vil betyde en større beskyttelse mod

diskrimination såvel som mere frihed til at udleve disses individuelle rettigheder.³²⁰

Som det fremgår af ovenfor i del I om konventionen, må Danmark i takt med den samfundsmæssige udvikling være opmærksom på, at de individer eller grupper, som kunne have interesse i beskyttelse under konventionen, skal høres om spørgsmålet, og at eventuelle modsatrettede hensyn bør afvejes i lyset af den aktuelle samfundssituation.

3.7.2 IDENTITET OG TILHØRSFORHOLD

Instituttet har i de kvalitative interviews spurgt til oplevelser af identitet som henholdsvis grønlænder og dansker. Markører som sprog og udseende er eksempler på synlige signaler, der er med til at tilskrive et folk en etnisk identitet. Det er imidlertid ikke uproblematisk at definere grønlændere ud fra en fast forforståelse af grønlandsk identitet, da grønlændere opfatter sig selv som både grønlandske og danske. Skal man være født i Grønland, tale det grønlandske sprog, have mindst én grønlandsk forælder og/eller opfatte sig selv som grønlænder? Vanskeligheden ved at definere, hvornår man er grønlænder, bliver ikke nemmere af, at det kan være svært at bekende sig til kun enten den danske eller den grønlandske kultur.³²¹

Dette afsnit belyser de identitetsmæssige udfordringer, der kan være forbundet med at være 'hel' og 'halv' grønlænder, og giver nogle indtryk af, hvordan dette spiller ind på følelsen af tilhørsforhold til Danmark. Udfordringer,

der blandt andet har at gøre med sprog, kulturbaggrund, levevis og traditioner.

Den kvantitative undersøgelse viser, at 16 procent af de adspurgte grønlandere føler sig som danskere, og 15 procent føler sig som grønlandere. For det store flertal indgår dog både det danske og det grønlandske, når de skal beskrive deres tilhørsforhold.³²²

Andelen, der føler sig som danskere eller som danskere med grønlandsk baggrund, er klart større blandt adspurgte med kun én grønlandskfødt forælder (henholdsvis 22 og 37 procent) end blandt dem med to grønlandskfødte forældre (henholdsvis 10 og 17 procent). Omvendt er andelen, der føler sig som grønlandere, meget større blandt personer med to grønlandskfødte forældre (25 procent) end blandt personer med én grønlandskfødt forælder (5 procent).

I interviewundersøgelsen blev informanterne også spurgt om, hvorvidt de føler sig mest som grønlander eller dansker – eller lige meget begge dele. Det viste sig i de fleste tilfælde, at de – selvom de tilpassede sig dansk kultur og levevis – alligevel overvejende følte sig grønlandske – 'inderst inde'.

Niels Peter fortæller, at han – der er halvt grønlandsk og halvt dansk – fortrinsvis praktiserer en dansk levevis, men samtidig gør alt for at vise, at han er grønlander. Han kører fx bil med det grønlandske flag bagpå og bærer altid et klassisk grønlandsk smykke.

Han tog en beslutning, da han var yngre om, at han var nødt til at gøre noget for at vise, at han var grønlander. Selvom han som ung havde levet som dansker med danske kammerater og dansk kæreste og havde det fint med ikke at have kontakt til det grønlandske, opdagede han alligevel, at 'alle' opfattede ham mere som grønlander end som dansker. Så besluttede han, at han havde brug for også at vise, at han var grønlander, og meldte sig ind i den grønlandske forening i Randers og dyrkede i den sammenhæng sin grønlandske identitet – og var stolt af det. Men han passer på i andre sammenhænge, fx på arbejdet, med ikke at demonstrere, at han inderst inde føler sig mest som grønlander.

Gorm, der er halvt norsk og halvt grønlandsk, har været en del frem og tilbage mellem Grønland og Danmark gennem sit liv. Gorm føler sig mere som grønlander og har aldrig følt sig som dansker. Han fortæller, at de derhjemme jævnligt taler om det at være grønlander. Han fortæller, at han har set mange grønlandere, der etablerer sig i Danmark, men som alligevel lever på den grønlandske måde. Og hver gang de er sammen med andre grønlandere, det gælder også på Facebook, så kører hele deres identitet jo stadigvæk omkring det at være grønlander. Og det er jo klart – de er jo grønlandere. Så de kan aldrig blive hr. Jensen".

Han siger om sit tilhørsforhold til Danmark, at han godt kan have fornemmelsen af at være på transit i Danmark, og at det giver en følelse af rodløshed:

” Det er lidt ambivalent, for på den ene side taler jeg med min kone om det og siger: 'Jeg er træt af at være her som gæst. Jeg kunne godt tænke mig, hvis vi besluttede én gang for alle: Nu bliver vi her bare. Så kunne vi købe hus; vi kunne stille op til kommunalvalg, hvis det var det, vi havde lyst til. Så kan vi være ligesom alle andre her i Danmark.' Og så griner vi lidt af det, fordi vi ved, at det kan jo aldrig blive en realitet. Altså dem, jeg kender, der har gjort det, de sidder som blødende mennesker.”

Når Gorm er sammen med grønlandske venner, der lever en dansk livsstil, føler han, at deres frustration ligger i splittelsen ved at forsøge at gøre tingene, som man nu gør i Danmark, og derved give afkald på den grønlandske måde at anskue og leve på. I forsøget på at gøre 'det rette', på den danske måde, i en søgen efter anerkendelse svigter man sin egen oprindelige forståelse af nogle ting og handlemåder, mener han.

Jens-Jørgen, der er trekvart grønslænder, fortæller, at han ikke synes, han har noget tilhørsforhold nogen steder. For når han kommer til Grønland, får han at høre, at ”han er jo bare dansker, så rejs hjem dertil”, og når han er i Danmark, får han ligeledes at vide, at han

”er jo bare grønslænder, så rejs hjem”. Han har oplevet flere, der har sagt til ham, at han skal rejse hjem til Grønland, selv udlændinge, der bor i Danmark: ”Jeg kan ikke sige til mig selv, at jeg er ægte grønslænder, for det er jeg ikke – og det kan jeg ikke blive.”

Kim Leine, forfatter, og Henriette Berthelsen, psykoterapeut, udtrykker det således i en kronik fra maj 2015:

” Det er en slags skizofren situation: De er danskere, og de er ikke danskere. Og denne splittelse føles både indefra, med deres selvbillede som grønslændere, og udefra, med omverdenens syn på dem som udenforstående, udstødte, marginaliserede, ynkværdige mm.”³²³

3.7.3 SPROG OG IDENTITET

Som det fremgår af den forklarende rapport til Rammekonventionen til beskyttelse af nationale mindretal, er det særligt vigtigt at anerkende retten til at bruge eget oprindeligt sprog, frit og uden indblanding, særligt af hensyn til identitetsudviklingen:

” The use of the minority language represents one of the principal means by which such persons can assert and preserve their identity.”³²⁴

Det fremgår også af den årlige Medborger-skabsundersøgelse fra Det nationale integrationsbarometer,³²⁵ at sprog generelt er en vigtig identitetsmarkør. Undersøgelsen viser,

at der er en klar sammenhæng mellem, hvor godt etniske minoriteter forstår dansk, og hvad de føler sig mest som.³²⁶

Den rådgivende Komité under Rammekonventionen peger i sin fjerde rapport fra maj 2014 på et behov for at understøtte blandt andet grønlænderes ret til modersmålsundervisning:

” Existing legislation provides for the possibility of teaching Faroese and Greelandic languages on the mainland territory. Regrettably, in practice, very few classes are organized, insufficient to the needs of Faroese and Greenlandic language speakers.”³²⁷

Der er ikke i den kvantitative undersøgelse spurgt til oplevelsen af forholdet mellem sprog og identitet. I den kvalitative undersøgelse kommer informanterne selv ind på emnet. Blandt dem taler nogle af dem primært dansk; nogle taler både grønlandsk og dansk, og enkelte har ikke lært at tale grønlandsk.

Gorm fortæller, at det har været underligt for ham, at han hele sin barndom har gået i en dansk klasse i Grønland, hvor lærere og undervisningen var som på en provinsskole i Danmark. Den eneste forskel, siger han, var, at de havde to timers grønlandsk om ugen (fremmedsprogsundervisning).

” Dengang gik vi i danske klasser helt fra folkeskolen og hele vejen igennem

uddannelsessystemet. Og da vi var færdige med hele den der ’fabrik’, så stod vi derude – og så kunne vi ikke vores eget sprog.”

Gorm følte sig ramt på identiteten, fordi han ikke havde fået muligheden for at lære grønlandsk som barn – og mener også, det gav ham et handicap. Det var nødvendigt for ham siden at få lært sproget for at kunne fungere ordentligt. I dag taler han grønlandsk.

Pam er halvt grønlandsk, halvt dansk og har boet i Danmark det meste af sit liv, men har studeret i Grønland på universitetet. Hun føler, at hun har haft problemer med sin identitet, fordi hun ikke taler sproget. Hun siger, at det har været svært. Pam føler sig mest grønlandsk. Hun siger, ”at i Grønland, da var jeg dansker – og i Grønland, der er jeg grønlænder”. Hun synes også, at hendes humor er ”meget, meget grønlandsk”, blandet med den danske. Og som hun siger, så har hun det sjovest med folk som hende selv, der er halvt danske, halvt grønlandske. Hun er med tiden blevet klar over, at hun ikke kun er ’det ene’, men også ’det andet’ og faktisk er ret stolt af at være begge dele.

” Rent sprogmæssigt da er jeg jo dansk, (...) men jeg synes, at jeg rent følelsesmæssigt er meget grønlandsk, for jeg er meget i kontakt med mine følelser.”

Pam har fået kommentarer i Danmark på grund af sit blandingssprog, blandt andet

når hun har haft forskellige vikarjobs, som fx hjemmehjælper for et rengøringsfirma, hvor hun skulle køre rundt blandt de ældre i Hornsherred:

” Når jeg så mødte de ældre borgere, der var der også den der, at 'du taler faktisk ret godt dansk'! Og så svarede jeg: 'Jamen dansk er mit sprog'.”

Inger Andersson, der er helt grønlænder, synes, at det grønlandske sprog efterhånden er blevet svært at huske og at bruge. Hun fortæller, at hun for det meste taler dansk, også selvom hun er sammen med andre grønlændere.

” Nogle gange tænker jeg på dansk, og så prøver jeg at sige det på grønlandsk, og så tænker jeg: Ah, hvordan er det nu, jeg skal sige det? Og jeg kan ikke engang skrive grønlandsk. Nej, jeg skriver kun dansk. Men jeg kan læse grønlandsk. Og hvis jeg skal skrive til min storesøster, der ikke kan dansk, så må jeg prøve på grønlandsk. Og så tager fem sætninger en halv time ...”

Niels Peter, der er halvt grønlænder, er vokset op med begge sprog. Han fortæller også, at børn af blandede forældre enten kun snakkede dansk eller meget lidt grønlandsk – og at han føler sig heldig, at han altid har haft begge sprog.

” Det er nok, fordi min [danske] far har valgt ikke at lære at tale grønlandsk, selvom han har boet deroppe i mange år.

Han forstår det hele, men han snakker ikke grønlandsk, så vi skulle tale dansk hjemme sammen med ham og talte jo så grønlandsk med min mor og resten af familien. Men det har været godt nok sådan.”

Agga synes, det er vigtigt at fortsætte med at kunne læse grønlandsk og forstå noget af alt det, der sker, også med sproget – og at holde sig orienteret, også som 68-årig. Hun understreger, at det at være grønlænder er vigtigt for hende, at hun taler meget grønlandsk med sine søskende, og at de også skriver sammen på grønlandsk.

3.7.4 BØRN OG IDENTITET

Det fremgår af den kvantitative undersøgelse, at 87 procent af de adspurgte finder, at det er vigtigt eller meget vigtigt, at deres børn føler sig som en del af det danske samfund – mens 73 procent mener, at det er vigtigt eller meget vigtigt, at deres børn føler sig knyttet til det land, deres familie kommer fra. Personer med kun én grønlandskfødt forældre lægger lidt mere vægt på, at deres børn skal føle sig som en del af det danske samfund, end personer med to grønlandskfødte forældre, mens personer med to grønlandskfødte forældre omvendt lægger mere vægt på, at deres børn skal føle sig knyttet til det land, deres familie kommer fra.

Også i den kvalitative undersøgelse er deltagerne blevet spurgt om, hvor vigtigt det er, at deres børn kender til deres grønlandske familie, baggrund og sprog. Agga fortæller, at

det er meget vigtigt for hende, at både hendes børn og barnebarn kender til deres grønlandske baggrund og familie:

” Jeg har altid læst for dem om Grønland og har altid sørget for, at de sætter sig ind i begge lejre. Zenie, hun er meget, meget glad for og stolt af at være grønlænder, og vi taler også grønlandsk sammen, og hun kalder mig også for 'aanaa' – bedstemor på grønlandsk. Og siger bedstefar på grønlandsk til sin farfar. Og jeg har lært hende at tale lidt grønlandsk. Hun er meget stolt af det og bruger det i skolen – og Zenie siger: 'aanaa' – hun er fra Grønland!”

Jens Jørgen siger, at det for ham er meget vigtigt, at børnene ved, hvor de stammer fra. Det indebærer, at de lærer deres forældres modersmål.³²⁸ Han fortæller, at grønlandere med børn får et brev fra kommunen med tilbud om modersmålsundervisning. Den mulighed blev etableret første gang i sommeren 2013, hvor der startede modersmålsundervisning i grønlandsk på én skole i Aalborg-området. Han siger:

” Og det er også derfor, at jeg har bedt skolen om at finde en grønlandsk underviser, der kan undervise i grønlandsk.”

Gorm lægger vægt på, at hans børn føler sig som en del af det danske samfund, fordi han selv har oplevet rodløshed.

” Jeg talte dansk sammen med en masse grønlandere omkring mig, og det var rodløst. Det er også derfor, jeg er sikker på, at da jeg var ung, så følte jeg mig slet ikke hjemme nogen af stederne. Og jeg har slidt med en hel masse uddannelse og har prøvet at finde den rigtige plads. Jeg synes, det er vigtigt for mine børn i dag, at de skal forstå, at de er en del af et hele.”

Så han opfordrer sine børn til at deltage i fritidsaktiviteter, børnefødselsdage osv. og få danske kammerater – ligesom de også har kammerater i Grønland, som de kan være sammen med, når de tager hjem på ferie.³²⁹

3.7.5 UDSEENDET

Det fremgår af den kvantitative undersøgelse, at for de fleste personer med én grønlandskfødt forælder vil disse formentlig i mindre grad have et grønlandsk udseende end personer med to grønlandskfødte forældre. Dette er et parameter ud af flere, der indikerer, at personer med én grønlandskfødt forælder formentlig vil betyde ,at disse i mindre omfang udsættes for objektiv diskrimination end personer med to grønlandskfødte forældre. Desuden at personer med én grønlandskfødt forælder formentlig i højere grad vil sammenligne sig med den øvrige befolkning i Danmark end personer med to grønlandskfødte forældre.³³⁰

Fra den kvantitative undersøgelse ved vi, at omkring halvdelen af respondenterne ikke mener, at deres udseende har betydning

for, om de mest føler sig som dansker eller grønlander. Spørgsmålet lød: Betyder dit udseende noget for, hvad du føler dig mest som? Heroverfor mener 16 procent, at det har meget eller rigtig meget betydning. Udseendet har en lidt større betydning for personer med to grønlandske forældre end for personer med kun én grønlandskfødt forælder.

Det fremhæves i forundersøgelsen, at udseendet spiller sammen med forestillingen om 'udsatte' grønlandere, og at det ofte er dette samlede billede, der skaber stigmatisering. Det vil sige, at det, som mange danskere associerer til, når de ser en grønlander, er den udsatte grønlander, hvilket rammer alle, der har et grønlandsk udseende. Som nævnt tidligere spiller udseendet også ind, når der er tale om grønlandere, der drikker i offentligheden. – Disse sættes i bås netop på grund af det grønlandske udseende.

Kathrine har oplevet mange, der har interesseret sig for hendes etniske baggrund på grund af hendes udseende, som hun har fra sin mor. Hun siger om sig selv, at hun ikke ser typisk grønlandsk ud; at hun ikke selv tænker over, at hun faktisk er halvt grønlander og har mørkt hår og brune øjne. Det er kun, når folk spørger, 'hvor er du egentlig fra?':

” Altså min mor har jo helt sort hår, og hun er også mørkere i huden; hun er 47 år – og enormt smuk – men man kan godt se, at hun er grønlander. Hun er ikke typisk med de der smalle øjne og kæmpe

kinder. Hun er meget, hvad kalder man det, ikke så grønlandsk. Men hvis jeg går med hende på gaden – så kan jeg godt blive set ned på. Fordi så tror de typisk, at fordi min mor godt kan se lidt slidt ud, fordi hun har drukket i mange år, så kan folk godt komme med nogle blikke, hvor de tænker, at 'nå, det var da sjovt, at de lige går sammen' – for jeg ser jo ikke sådan ud.”

Pam beretter, at hun meget ofte har fået at vide, at hun ikke ligner en grønlander. Hun føler, det er mærkeligt jævnlige at få at vide, at hun ikke ser grønlandsk ud, for hun føler sig grønlandsk. På en tidligere arbejdsplads sagde en kvindelig kollega, at hun syntes, at Pam var smuk af en grønlander at være, og Pams reaktion var:

” Altså jeg har flere gange sagt, at 'det kan du altså ikke sige', fordi jeg synes ikke, at jeg tilhører den smukke del af de smukke grønlandere. (...) Jeg kan jo kun gå ud fra, at hun ikke har særlig meget erfaring med andre grønlandere. Eller måske har hun ellers kun set dem, der hænger ud hernede. Hun syntes også, at jeg er meget veluddannet og meget klog og alt sådan noget. Og man har det også lidt sådan, jamen siger du det, fordi du taler til mig som et menneske, eller fordi du taler til mig, som om jeg er én fra Grønland?”³³¹

Pam oplever, at hun har lige muligheder i det danske samfund, og at grunden til, at hun ikke

oplever så mange fordomme som grønlandere nok skyldes både hendes navn og udseende:

” Det tror jeg, at jeg kan takke både mit navn og åbenbart ikke så grønlandske udseende for.”

Udseendet kan også skabe positiv identifikation med andre grønlandere. Gorm fortæller, at når man som grønlander fx går på banegården og møder nogle grønlandere der, så hilser folk på hinanden – også selvom de ikke kender hinanden. Han fortæller, at i 1980'erne og 1990'erne var det mere udbredt, end det er i dag, men man hilser stadigvæk. Normalt, dengang, så ville man gå hen til hinanden og hilse og sige: "Dav, hvad laver du her i Danmark?" Nu er der så omkring 20.000 grønlandere, så det gør man ikke så meget mere, fortæller han.

Agga fortæller, hvordan det grønlandske udseende i hendes familie ses som noget positivt. Jo mere grønlandsk man ser ud, jo mere stolt kan man være. Og det skaber identifikation, synes hun.

” Jeg er stolt af at være grønlander. Og man kan se det på mig, for der er ikke ret mange danskere, der kan se sådan ud, som jeg gør: en ægte grønlander. Jeg er i hvert fald meget stolt af at være grønlander med de ben, jeg har – de er helt kunstneriske, mine ben. Jeg og min far har de ægte grønlandske ben! Det er jeg meget stolt af, for der er ikke nogen

andre, der kan finde ud af at "lave" sådan nogle smukke ben ...”³³²

3.7.6 RELIGION OG IDENTITET

Der er ansat fire tyske præster i Sønderjylland, der arbejder inden for rammerne af den danske folkekirke til en befolkningsgruppe på ca. 15.000 personer. Til sammenligning er der i Danmark pr. marts 2014 ansat én præst (med tilknytning til Aarhus Stift) til det samme antal personer og til at tage sig af den grønlandske menighed i Danmark og til at foretage kirkelige handlinger på grønlandsk. Herudover er der i København én grønlandsk præst, ansat af det grønlandske selvstyre, der dog kun skal tage sig af personer fra Grønland, der er indlagt på danske hospitaler, er studerende eller indsatte i fængslerne.³³³ Det er ikke tilladt for grønlandere bosat i Danmark at bruge denne præst. For danskere i øvrigt er størrelsesforholdet én præst pr. ca. 2.500 danskere.

Særligt til begravelser og andre kirkelige handlinger har det været et problem, når præsten ikke har kunnet tale grønlandsk.³³⁴ Det fremgår dog af den tidligere statsministers redegørelse til Folketinget om rigsfællesskabet (2015), at kirkeministeren er i dialog med en arbejdsgruppe for den grønlandske menighed i Danmark, med henblik på at afdække muligheder for en yderligere forbedring af den kirkelige betjening for de grønlandere, der opholder sig frivilligt i Danmark,³³⁵ dvs. skabe bedre forhold for den grønlandske menighed i Danmark.

En repræsentant for arbejdsgruppen, Henriette Berthelsen, siger om problematikken med manglende grønlandske præster i Danmark, at det er en umulig opgave for den ene præst, hvis denne skal varetage de grønlandske borgeres behov i forhold til fx dåb, konfirmationer og begravelser – og at denne præst selv, ifølge arbejdsgruppen, skal betale for egen bolig, rejser og godstransport. Arbejdsgruppens grønlandske medlemmer finder, at forholdene for den grønlandske præst ikke er rimelige. Det oplyses også, at der tidligere har været flere grønlandske præster (2-4 personer) ansat i Danmark, der havde kontakt til de grønlandske foreninger i Danmark (betalt af den grønlandske regering).³³⁶

Om grønlænderes tilknytning til kirken siger Henriette Berthelsen, at grønlændere generelt er stærkt knyttet til kirken, blandt andet fordi:

” (...) at kirken er et af de få steder, hvor vi samles og kan bekræfte og styrke vores identitet som danskere med grønlandske hjerter. Selvom vi lever moderne liv, er vi mere kollektivt orienteret end danskerne, og blandt andet derfor er fællesskabet i kirken så vigtigt. Det betyder også meget, at vi kan få en samtale med en præst på vores modersmål, når vi fx mister en pårørende.”³³⁷

Det understreges endvidere, at rigtig mange grønlændere er trofaste kirkegængere og bruger kirken som kulturmarkør og som socialt samlingspunkt i deres liv.³³⁸

Det fremgår af en respons til arbejdsgruppen,³³⁹ at det ligger den tidligere kirkeminister (2015) på sinde at forbedre den kirkelige betjening af de grønlændere, der opholder sig frivilligt i Danmark. Imidlertid peger arbejdsgruppen på, at den ene grønlandske præst, der er, har valgt kun at samarbejde med de grønlandske foreninger om de kirkelige handlinger, denne skal forestå. Det betyder, at alle de grønlændere, der ikke er medlemmer af en grønlandsk forening, ikke kan nyde godt af denne præst (ca. 1.500 grønlændere er medlem af en grønlandsk forening). Som arbejdsgruppen peger på, så er det en præsts opgave at forkynde evangeliet og forvalte sakramenterne, med andre ord: at prædike og holde nadver, dåb og konfirmation. Derudover har hun en bred vifte af andre opgaver. Disse inkluderer så forskellige ting som sjælesorg (samtaler), kirkelige handlinger og undervisning samt deltagelse i menighedsrådsmøder, besøg hos folk, der bor i sognet, eksempelvis sygebesøg, samarbejde med den lokale skole, plejehjem eller foreninger, dialog med religiøse ledere fra andre trosretninger osv.³⁴⁰

Den grønlandske præst i Danmark, Oline Berthelsen, siger om grønlænderes ønske om flere grønlandske præster:

” Behovet for at høre Guds ord på ens eget sprog er ens for alle troende mennesker, selvfølgelig også for grønlændere. Behovet bliver dermed større, fordi et stigende antal grønlandske familier,

der ikke taler dansk, bosætter sig i Danmark.”³⁴¹

Således er der en problematik forbundet med grønlænderes manglende mulighed for religiøs praksis på eget sprog. Henriette Berthelsen udtaler:

” Vi kan ikke engang begravnes på grønlandsk. Vi kan ikke begravnes på en grønlandsk kirkegård. Det får meget fatale konsekvenser, hvis man fastholder kun den ene præst, da vi via gudstjenester mødes med andre grønlændere på en sund måde. Vi mødes med vores kultur, henter styrke, støtter hinanden.”³⁴²

Det er tidligere fra politisk hold (ved Sara Olsvig, tidligere medlem af Folketinget for det grønlandske parti IA) i forbindelse med forhandlingerne om finansloven for finansåret 2012 tilkendegivet, at der var en forhåbning om, at Folketinget ville bevilge midler til varetagelse af præstegerningen for de grønlændere, som opholder sig frivilligt her i landet. Sara Olsvig sagde endvidere:

” Positive tiltag som muligheden for at deltage i grønlandsksprogede gudstjenester, muligheden for at give vores børn modersmålsundervisning, muligheden for generelt at samles om vores sprog og kultur i hverdagen, mener jeg er centrale for både forebyggelse og integration.”³⁴³

Man har fra arbejdsgruppens side et ønske om ansættelse af ca. tre grønlandsktalende præster i Danmark samt nedsættelse af et grønlandsk menighedsråd, med henvisning til Menighedsrådsloven, hvoraf det fremgår, at der kan oprettes menighedsråd for grupper af personer, der udgør en særlig menighed.³⁴⁴

3.7.7 OPSAMLING

I Danmark er kun det tyske mindretal i Sønderjylland anerkendt som nationalt mindretal. Den komité, der for Europarådet overvåger rammekonventionen om beskyttelse af nationale mindretal, har imidlertid anbefalet, at Danmark har en åben dialog med herboende grønlændere og færinger om muligheden for, at også disse grupper kan have gavn af en sådan status. De foreninger, som ovenfor i afsnit 7.7.1 er adspurgte om problemstillingen, er positive over for tanken om anerkendelse som nationalt mindretal og taler for, at staten bør gå i dialog om spørgsmålet. En række af de ordninger, det tyske mindretal har i Sønderjylland, kunne måske afhjælpe nogle af de udfordringer, herboende grønlændere oplever, blandt andet med sprog og identitet. Danmark har imidlertid hidtil afvist at drøfte en udstrækning af konventionens anvendelsesområde til andre befolkningsgrupper end det tyske mindretal i Sønderjylland.

Den kvantitative undersøgelse viser, at det store flertal af herboende grønlændere føler sig både som grønlændere og danskere. Ikke overraskende er der dog en højere procentdel, hvor begge forældre er grønlændere, som

føler sig som grønlandere, sammenlignet med de respondenter, hvis ene forælder er dansk. Imidlertid nævner informanter i den kvalitative undersøgelse, at de føler sig mere som grønlandere end danskere ('inderst inde'), uanset om de har en eller to grønlandskfødte forældre. Mange grønlandere har således en form for dobbeltidentitet, hvor de oplever sig som både grønlandere og danskere.

Den kvalitative undersøgelse peger på, at det kan være en kamp at finde sin rette identitet, når man er af blandet dansk-grønlandsk afstamning. Hvis man desuden kun er dansksproget og ikke har lært grønlandsk, kan det opleves som endnu sværere. Sammenhængen mellem det at være grønlandsktalende og føle sig som grønlander nævnes af flere som vigtig for identiteten som grønlander.

Det fremgår af den kvantitative undersøgelse, at en stor del af grønlandere bosat i Danmark lægger vægt på, at deres børn kommer til at føle sig som en del af det danske samfund, samtidig med at mange gerne vil fastholde deres børns tilknytning til det grønlandske.

Det grønlandske udseende har en lidt større betydning for personer med to grønlandskfødte forældre end for personer med én, og en del af deltagerne i den kvantitative undersøgelse mener, at udseendet har rigtig meget betydning.

Endelig peges på problematikken med grønlanderes manglende mulighed for religiøs

udøvelse på eget sprog og de manglende ressourcer allokeret til dette område.

3.8 ADGANGEN TIL AT KLAGE OG KENDSKABET TIL RETTIGHEDER

3.8.1 ADGANGEN TIL AT KLAGE

Af denne rapport del I (det juridiske grundlag) fremgår det, at der kan klages til Ligebehandlingsnævnet over forskelsbehandling på grund af blandt andet race, hudfarve og etnisk oprindelse, og at det er gratis at klage til nævnet. Institut for Menneskerettigheder bistår ofre for forskelsbehandling med at få behandlet klager på baggrund af køn, race eller etnisk oprindelse.

Der findes imidlertid ingen eksempler fra Ligebehandlingsnævnets praksisdatabase eller fra udgivet domspraksis på, at grønlandere har indbragt eller anmeldt sager om forskelsbehandling på grund af race, hudfarve, national eller etnisk oprindelse.³⁴⁵ Institut for Menneskerettigheders rådgivningsfunktion har inden for en fireårig periode (2010-2014) kun registreret fire henvendelser fra personer, der mente, at deres egen eller andres grønlandske oprindelse havde været årsag til en ringere behandling i henholdsvis en beboerforening, i kommunale forvaltninger og i forbindelse med ansættelse til en ledig stilling.³⁴⁶

Den kvantitative undersøgelse har spurgt, i hvilket omfang respondenterne mener, de har haft grund til at klage over forskelsbehandling eller oplevet diskrimination, og hvorvidt de

har benyttet sig af klagemulighederne, og hos hvilke myndigheder/organisationer de har klaget. Blandt dem, der ikke har benyttet sig af klagemulighederne, spørges der til hvorfor.

Undersøgelsen finder, at godt 8 procent af respondenterne har oplevet en situation, hvor de mener, de har haft grund til at klage over forskelsbehandling eller diskrimination. 2 procent er usikre på, om de har oplevet forskelsbehandling eller diskrimination og har svaret "ved ikke".³⁴⁷ Af dem, som har svaret "ja" eller "ved ikke" til, at de har haft grund til at klage, har godt en tredjedel svaret, at de faktisk klagede.

Respondenterne har også svaret på, hvortil de har indgivet klage eller søgt om hjælp. Ganske få har indgivet en klage eller søgt hjælp hos Ligebehandlingsnævnet, Institut for Menneskerettigheder, en borgerrådgiver eller hos andre former for retshjælp, politiet eller hos en advokat, kun mellem 2 – 8 personer blandt respondenterne. Størstedelen har klaget/søgt hjælp andetsteds uden nærmere angivelse.

Endelig viser undersøgelsen, at hovedparten af grønlænderne i undersøgelsen (63 procent) mener, at de har kendskab til retten til ikke at blive diskrimineret. 31 procent har svaret, at de ikke har kendskab til retten til ikke at blive diskrimineret, mens 5 procent har svaret "ved ikke".³⁴⁸

3.8.2 HVORFOR IKKE BENYTTET RETTEN TIL AT KLAGE?

Langt hovedparten af de adspurgte har ikke fundet anledning til at klage. Blandt respondenter, der mener, de har haft grund til at klage, er der desuden en stor del, der alligevel ikke gør noget videre ved det. Her viser undersøgelsen, at den mest udbredte grund til ikke at klage er manglende tro på, at det hjælper: Godt en tredjedel har svaret, at "der vil ikke ske noget, hvis jeg klager". Andre udbredte grunde er: "Det er for besværligt at klage" (dette har en fjerdedel svaret), "jeg har selv løst problemet" (dette har en fjerdedel svaret), "det vil have negative konsekvenser, hvis jeg klager" (dette har en femtedel svaret) og "jeg ved ikke, hvor jeg skal klage" (dette har en femtedel svaret). Knap 5 procent af respondenterne, der mener, de kunne have grund til at klage, har angivet, at de ikke har gjort det, fordi de ikke taler godt nok dansk. Respondenterne har kunnet angive flere svarmuligheder.

På trods af det pæne flertal af respondenter i spørgeskemaundersøgelsen, der angiver, at de ved, de har ret til ikke at blive diskrimineret, mener informanterne i forundersøgelsen og i den kvalitative undersøgelse, at en del grønlænderne i Danmark ikke ved, at de har en ret til ikke at blive diskrimineret og i det hele taget mangler kendskab til deres rettigheder. Således tilkendegav nogle af informanterne, at det var tvivlsomt, at grønlænderne generelt har kendskab til lovgivningen om forbud mod forskelsbehandling (i forhold til race og etnisk oprindelse og arbejdsmarkedet) og har

kendskab til deres rettigheder. En fortæller, at det er hendes oplevelse, at nogen kender til lovgivningen, men har dårlige erfaringer, at det er for kompliceret, eller at folk opgiver tanken om fx at klage og lader være med at anmelde.³⁴⁹

Der synes at være et misforhold mellem kendskabet til klagemuligheder (i forhold til spørgsmålet: Har du kendskab til din ret til ikke at blive diskrimineret?), som angives i den kvantitative undersøgelse, og så det reelle, lille antal klager. Flere af informanterne i den kvalitative undersøgelse kommer ind på grønlænderes tilbageholdenhed med at klage og angiver også nogle begrundelser.

Kathrine nævner, at hendes mor – som i et eller andet omfang er socialt udsat – ikke selv ved, hvilke muligheder hun har, herunder for at klage; der er ikke nogen, der fortæller hende herom, og hun ved ikke, hvem hun eventuelt skal spørge. Kathrine tror, at moren stopper sig selv fra at handle og bede om noget, hun har ret til, fordi hun mærker en usynlig barriere:

” Jeg tror ikke, der er mange i min mors omgangskreds, der selv søger hjælp, medmindre den er der. Medmindre der kommer en ud og siger: 'Jeg vil faktisk gerne hjælpe jer, jeg har faktisk ikke noget imod jer.' Man har ikke lyst til at tage et sted hen, hvor man er bange for at blive dømt, i stedet så tænker man: 'Jeg klarer den nok, jeg har det fint nok.'”

Agga tænker, at mange nok bare ville vælge at tie stille og blive flove i stedet for at åbne sig, hvis de oplevede noget grænseoverskridende. Hun siger også, ”at mange jo nok ikke aner, hvortil de skal klage. Og om de kan få lov til at klage.”

En afdelingsleder fra Kofoeds Skole nævner, at grønlændere ofte er meget tilbageholdende med at vise vrede følelser:

” Det hænger også sammen med grønlænderes selvopfattelse. 'Jeg er jo bare en dum grønlænder' – som er en meget udbredt selvopfattelse blandt de udsatte grønlændere og grønlændere, der ikke har en uddannelse.”

En direktør for et grønlandsk hus peger på, at der kan være følgevirkninger af dette på længere sigt:

” Man kan opleve at sidde med vreden bagefter, fordi man i situationen ikke får sagt noget, får sagt fra: 'Hov, hvad var det, der skete?! Hvorfor råbte jeg ikke op? Jeg skulle måske have slået i bordet.' Der er jo mange af den slags episoder, som vores brugere oplever og fortæller om. De sidder med smerten bagefter.”

Togeby og Møller fandt i deres undersøgelse af oplevet diskrimination blandt udvalgte grupper af etniske minoriteter, at de forskelle, der optræder mellem forskellige grupper af etniske minoriteter, kan skyldes, at nogle grupper

udsættes for mere diskrimination end andre, men de kan også skyldes, at nogle grupper er mere tilbøjelige til at tolke oplevelserne i det danske samfund som udslag af diskrimination. Det kan endelig også skyldes, at nogle grupper er mindre tilbøjelige til at fortælle om den oplevede diskrimination end andre.³⁵⁰

En afdelingsleder på Kofoed Skole mener, at der vil være interesse for at få et kendskab til rettigheder og lovgivning, og at det kan man fx introducere til på elev- og brugermøder i Kofoed Skole-regi.

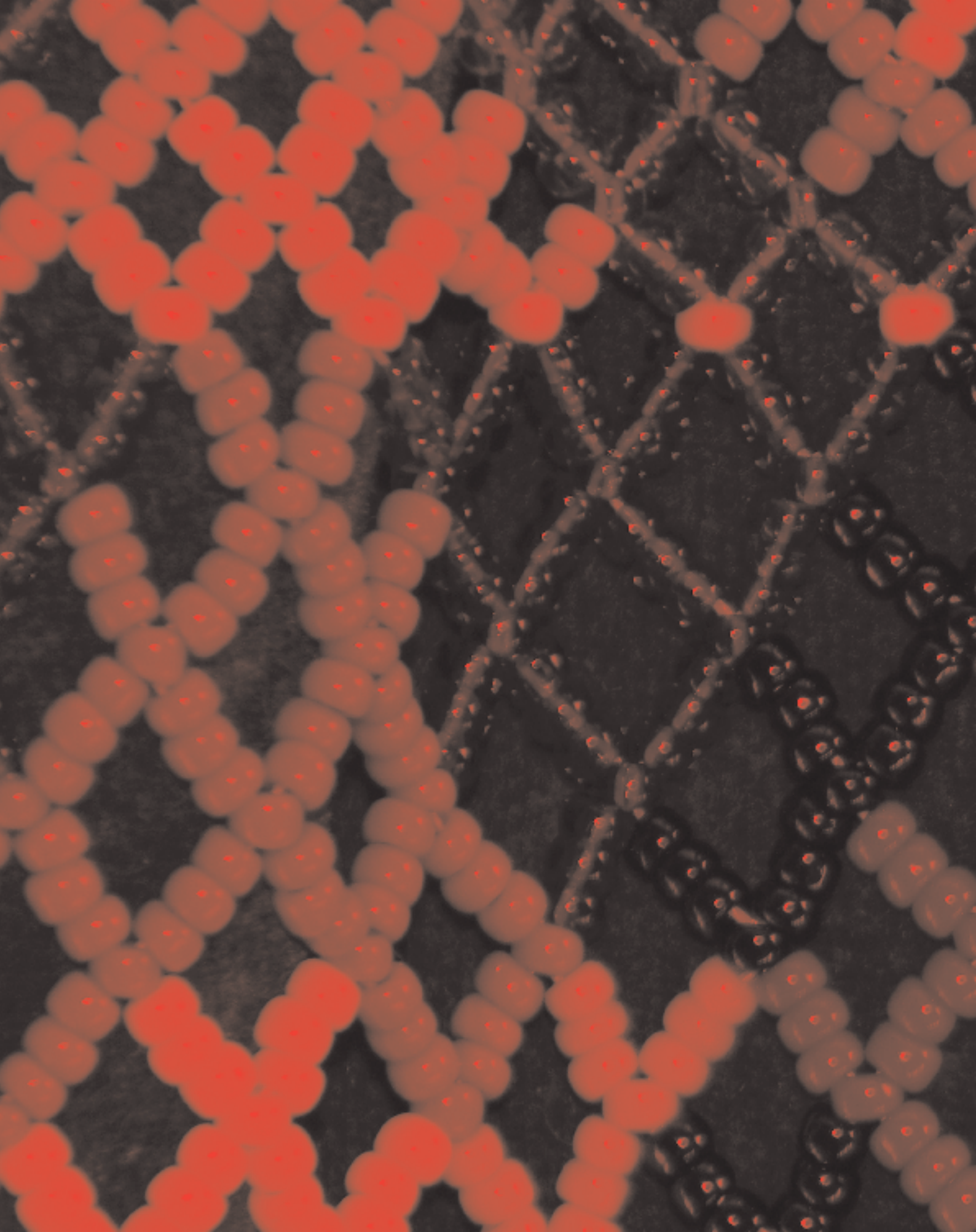
Materialet viser, at 31 procent af grønlandske borgere i Danmark ikke har kendskab til deres rettigheder. Det er måske medvirkende til, at få påberåber sig dem i forbindelse med manglende ligebehandling eller oplevet diskrimination.

3.8.3 OPSAMLING

Ifølge den kvantitative undersøgelse har kun 4 procent af respondenterne klaget over oplevet diskrimination, mens 8 procent angiver at have oplevet en situation med diskrimination, hvor de mener at have haft grund til at klage. Godt og vel halvdelen af alle respondenter mener, at de har kendskab til retten til at klage og også et kendskab, hvortil man kan klage.

Den mest udbredte grund til ikke at klage er en manglende tro på, at det hjælper. I den kvalitative undersøgelse giver informanterne deres bud på, hvad de mener, kan være barrierer for at klage. Her peges der på, at

mange, især udsatte grønlandere, mangler viden om, hvor og hvordan man kan klage, og at nogle ikke føler, det er legitimt.

The background of the page is a close-up photograph of a beaded necklace. The necklace features a repeating diamond-shaped pattern. The top and bottom edges of the diamonds are formed by a row of light-colored, possibly white or cream, beads. The left and right edges are formed by a row of dark-colored beads, likely black or dark brown. The central area of each diamond is a dark, textured material, possibly a fabric or a different type of bead. The overall lighting is soft, highlighting the texture of the beads and the intricate pattern of the necklace.

DEL III

ANBEFALINGER

ANBEFALINGER

4.1 INDLEDNING

Denne rapport har undersøgt forhold for grønlændere i Danmark i et ligebehandlingsperspektiv. Grønlændere er danske statsborgere og har derfor de samme rettigheder som alle andre med dansk statsborgerskab. De bliver i almindelighed ikke betragtet som en etnisk minoritet, selvom mange af dem oplever særlige sproglige, kulturelle og sociale udfordringer i det danske samfund, på samme vis som borgere med etnisk minoritetsbaggrund. Således kan der være et behov for synlighed og anerkendelse af de udfordringer, nogle personer fra Grønland står over for, når de flytter til Danmark, for at sikre, at de modtager lige behandling på lige fod med andre borgere.

Rapportens undersøgelser viser, at en del herboende grønlændere oplever sig stigmatiserede og mødt med fordomme af etniske danskere. Undersøgelsens resultater minder her meget om resultaterne fra studier blandt etniske minoriteter med ikke-vestlig baggrund. I rapportens spørgeskemaundersøgelse er det op mod halvdelen af de adspurgte (44 procent), der peger på problemer med stigmatisering og en

fordomsfuld indstilling fra etniske danskere. Dette gælder generelt og er ikke specifikt i forhold til en særlig sektor eller i offentlige sammenhænge, men er en problematik, som denne undersøgelse har fundet gældende inden for møder med såvel det offentlige som i andre sammenhænge, herunder på arbejdspladser. Fokus i undersøgelserne har dog været på grønlænderes møder med offentlige myndigheder i forskellige regier, fortrinsvis det kommunale.

Rapporten har dels kortlagt diskriminationsbeskyttelsen og retten til ligebehandling, som det fremgår af de menneskerettighedskonventioner, Danmark har tilsluttet sig, samt af national lovgivning. Dels bygger rapporten på en spørgeskemaundersøgelse blandt 1.977 herboende grønlændere suppleret med en række interviews. Disse empiriske undersøgelser danner basis for rapportens analyse af herboende grønlænderes oplevelser og erfaringer med, hvilke særlige udfordringer grønlændere oplever i praksis i det danske samfund, herunder i adgangen til offentlige ydelser. Spørgeskemaundersøgelsens resultater, der ligger til grund for nogle af anbefalingerne, er imidlertid ikke socialt

repræsentativ, da socialt udsatte grønlændere formentlig er underrepræsenteret blandt deltagerne i undersøgelsen. Tallene er derfor formentlig også for lave i forhold til, hvad der gør sig gældende blandt den samlede gruppe af grønlændere i Danmark.

Rapportens formål er på baggrund af de nævnte undersøgelser at give en vurdering af, om der er behov for initiativer, der sikrer en bedre efterlevelse af Danmarks menneskeretlige forpligtelser i relation til ligebehandling af grønlændere i Danmark.

Den samlede rapports analyser danner derfor grundlaget for de følgende anbefalinger.

4.2 LIGE ADGANG TIL OFFENTLIGE SERVICEYDELSER

Alle borgere har ret til lige adgang til offentlige serviceydelser uden usaglig forskelsbehandling. Det er fastslået i menneskeretten og i dansk lovgivning. Alligevel er der en del af deltagerne i både rapportens spørgeskemaundersøgelse og interviews, der angiver, at de har oplevet diskrimination og stigmatisering i kontakten med offentlige myndigheder eller institutioner som følge af deres grønlandske baggrund.

Der er tale om oplevelser med både direkte og indirekte diskrimination, som ikke alene optræder i forskellige former i undersøgelserne, men som også trækkes frem af de fagfolk, der har medvirket i rapportens forundersøgelse. Det synes således at være

hensigtsmæssigt, hvis ansatte med direkte borgerkontakt får nedbrudt eventuelle fordomme om grønlændere og andre etniske minoriteter. Det kvalitative materiale giver eksempler på oplevelser af mødet med et system, hvor man oplever offentligt ansatte, der synes at handle ud fra antagelser om grønlændere og manglende muligheder eller kompetencer til at imødekomme den grønlandske borgers behov.

Rapporten synliggør et behov for nærmere at undersøge, hvordan offentlige myndigheder i deres procedurer og praksis efterlever princippet om ligebehandling, og hvordan man er kvalificeret til at håndtere mangfoldigheden blandt borgerne. Det er positivt, at der er en igangværende indsats i forbindelse med implementeringen af den offentlige strategi for udsatte grønlændere. Der eksisterer en del barrierer, som gør det vanskeligt for målgruppen at udnytte eksisterende tilbud optimalt, og strategien skal mindske disse barrierer og derved skabe en lettere adgang til en helhedsorienteret hjælp. Man undersøger i den forbindelse blandt andet sagsgange i den kommunale betjening af grønlandske borgere. Instituttet finder, at det er vigtigt at følge op på denne.

Af rapportens kvantitative undersøgelse fremgår det, at en ret beskedet del af respondenterne har problemer med det danske sprog i kontakten med offentlige myndigheder. Dog har op mod 17 procent af dem, der har to grønlandskfødte forældre, vanskeligheder med sproget.

Borgerne har som udgangspunkt ret til vederlagsfri bistand af en tolk, hvis der er behov for det i mødet med det offentlige. Det er imidlertid myndigheden, som skal vurdere, om tolkebistand er nødvendig. Hertil kommer særlige regler for tolkeydelser inden for retsvæsenet.

Det forhold, at grønlændere er danske statsborgere, betyder i nogle tilfælde, at grønlændere hos myndighederne mødes med en forestilling om en selvfølgelig dansk sprogkompetence. Fra nogle af de fagfolk, der arbejder med grønlænderes forhold i Danmark, og som er interviewet til forundersøgelsen, gives eksempler på, at tolkebistand ikke rekvireres i tilstrækkeligt omfang inden for social- og sundhedssystemet. Desuden at de anvendte tolke i kommunalt regi fungerer meget forskelligt og langt fra altid er kvalificerede nok. Man risikerer dermed, at borgerne opgiver at få iværksat en foranstaltning eller anmode om en ydelse, hvis man ikke kan tilbyde dem hjælp på stedet.

Og selvom det ikke er en stor gruppe herboende grønlændere, der oplever generelle sprogvanskeligheder, er der i den kvantitative undersøgelse alligevel en del af respondenterne, der peger på særlige situationer, hvor de sprogligt kommer til kort. 25 procent i gruppen af respondenter med to grønlandskfødte forældre angiver fx, at de ikke selv vil kunne formulere et klagebrev til myndighederne.

I forhold til tolkning i civile og strafferetlige sager har en tidligere arbejdsgruppe nedsat under Domstolsstyrelsen fundet, at retsplejelovens bestemmelser om tolkebistand er utidsvarende og formelt set, ikke reelt, i strid med Den Europæiske Menneskerettighedskonventions artikel 6, stk. 3, litra a og e. Retsplejelovens udgangspunkt er, at der skal tolkes under afhøringen af den tiltalte, mens konventionen forudsætter, at der stilles tolk til rådighed under ikke kun egen afhøring, men under hele straffesagens behandling. Arbejdsgruppen fandt dog, at der i praksis ydes tolkning under hele sagen, også i Danmark.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler:

- at kommunerne i deres procedurer og praksis sikrer ligebehandling af grønlændere med henblik på at undgå forskelsbehandling.
- at offentlige myndigheder (regioner, kommuner m.fl.) sikrer, at grønlændere kender til mulighederne for tolkning og bliver tilbudt tilstrækkelig og kvalificeret tolkning.
- at Danmark bringer reglerne om tolkebistand i overensstemmelse med artikel 6 i Den Europæiske Menneskerettighedskonvention ved at præcisere i retsplejeloven, at adgang til tolkebistand gælder under hele straffesagens behandling.

4.3 KORTLÆGNING AF BARRIERER FOR ADGANG TIL ARBEJDSMARKEDET

Beskæftigelsesfrekvensen blandt grønlændere i Danmark er betydeligt lavere end blandt etniske danskere, hvor den ligger på ca. 73

procent. For personer med én grønlandskfødt forælder er tallet 53 procent, mens den for personer med to grønlandskfødte forældre kun når op på 36 procent.

Det er kun få, blandt de adspurgte i denne undersøgelse (ca. 5 procent), der mener, de er blevet afvist som ansøgere til et job specifikt på grund af deres grønlandske baggrund. Men det er bemærkelsesværdigt, at herboende grønlændere har en beskæftigelseskvotient, der er sammenlignelig med tallet for indvandrere fra Somalia, Libyen og Irak, hvor den gennemsnitlige beskæftigelseskvotient er 47 procent.

Det er formentligt et komplekst sæt af faktorer, der er baggrunden for grønlænderes ringere muligheder for at gøre sig gældende på det danske arbejdsmarked. Nogle af de erfaringer, der er italesat i denne undersøgelses empiri, tyder på, at fordomme over for ansættelse af grønlændere som arbejdskraft er en af de faktorer, der spiller ind på den lave beskæftigelsesgrad. Andre faktorer synes at være sprogbarrierer og manglende anerkendelse af erhvervet uddannelse og kompetencer i Grønland. Det vil være gavnligt for grønlændere i Danmark, at man får dokumenteret, hvad de primære årsager er til den lave beskæftigelsesfrekvens, så der kan iværksættes en indsats for at imødegå denne udvikling.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler:

- at Beskæftigelsesministeriet kortlægger og dokumenterer de årsager, der er til den lave beskæftigelsesfrekvens blandt herboende grønlændere, som gør det særligt vanskeligt for grønlændere at opnå tilknytning til arbejdsmarkedet.

4.4 UNDERVISNING I GRØNLANDSKE FORHOLD I DANSKE SKOLER

Spørgeskemaundersøgelsen viser, at et mindre antal (5 procent) af de adspurgte grønlændere har oplevet, at deres grønlandske baggrund har været årsag til fornærmende ord eller vittigheder på en skole eller dårlig service og betjening i kontakten med en skole. Udsagn fra interviewene bekræfter dette. Fordomme og stigmatisering kan i en vis udstrækning mindskes og afhjælpes med øget opmærksomhed i grundskolen og på ungdomsuddannelser om Grønland og grønlandske forhold.

Som det fremgår af del I (det juridiske grundlag), har ILO's ekspertkomité, som overvåger gennemførelsen af ILO's konvention vedrørende oprindelige folk og stammefolk i selvstændige stater, ønsket at vide, hvilke uddannelsesmæssige tiltag der er taget for at forbedre kendskabet til Grønland og grønlandske forhold i Danmark. Danmarks svar var, at skoler og lærere i vidt omfang selv bestemmer, hvilke undervisningsmaterialer der anvendes i undervisningen, men at kulturmøder og kulturudveksling skal indgå i historieundervisningen. I fagformålet

for historieundervisningen anføres det, at "eleverne skal blive fortrolige med dansk kultur og historie", men det er således ikke fastsat, at man skal undervise i Grønland og grønlandske forhold i folkeskolen, selvom Grønland hører til rigsfællesskabet.

Det fremgår af statsministerens seneste skriftlige redegørelse til Folketinget om rigsfællesskabet, at Undervisningsministeriet har taget en række initiativer i form af temasider på EMU.dk samt givet mulighed for at søge støtte til udvikling af undervisningsmaterialer, der understøtter undervisning i emner om grønlandske og færøske forhold, og derved også udbreder kendskabet til rigsfællesskabet. Således bevilgede Folketinget i 2013 640.000 kr. til nyt undervisningsmateriale om det 'moderne Grønland' med henblik på at øge det generelle videns- og færdighedsniveau herom.

Imidlertid er det ikke i vejledninger og læseplaner specificeret, hvordan og i hvilket omfang viden om Grønland og rigsfællesskabet skal indgå i undervisningen i folkeskolen. En præcisering i folkeskolelovens vejledninger og læseplaner for de relevante fag vil kunne understøtte Folketingets initiativ med at bevilge midler til udarbejdelse af nyt undervisningsmateriale.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler:

- at Ministeriet for Børn, Undervisning og Ligestilling præciserer læringsmål vedrørende rigsfællesskabet, fx viden om nutidige forhold i Grønland, i relevante

vejledninger og læseplaner for folkeskolens fag. Det gælder særligt dansk, historie og samfundsfag.

4.5 REPRÆSENTATION AF GRØNLÆNDERE I DANMARK

Etniske minoriteter har særlig adgang til at rådgive og præge politiske initiativer og beslutninger med relevans for dem selv som gruppe. Det sker via integrationsråd på kommunalt niveau, hvis opgave det er at sikre de respektive kommuner kvalificeret rådgivning i varetagelsen af integrationsopgaven. Det sker desuden i Rådet for Etniske Minoriteter, der er rådgivende for regeringen. Grønlændere er imidlertid ikke repræsenteret i disse fora, da grønlandere ikke formelt betragtes som en etnisk minoritet.

Denne undersøgelses kvantitative data viser, at relativt få grønlandere – lidt under en femtedel af de adspurgte – er medlem af en grønlandsk forening. Samtidig peger den kvantitative undersøgelse på, at 25 procent oplever en mangel på anerkendelse fra de danske myndigheder i forhold til den indsats, grønlandere yder i samfundet. Spørgsmålet er, om der på den baggrund er behov for en styrkelse af grønlanderes repræsentation i det danske samfund. Et udgangspunkt kan være at undersøge, om borgere med grønlandsk baggrund har interesse i at være mere synlige i samfundet, og om deres stemme, ønsker og behov i større udstrækning ønskes gjort gældende enten inden for de eksisterende minoritetsfora eller via en egen platform.

En mulighed kunne være at yde støtte til etablering af en landsdækkende interesseorganisation for grønlændere i Danmark for at støtte repræsentationen af grønlændere i Danmark på civilsamfundsplan og for at øge muligheden for indflydelse på spørgsmål af særlig interesse for grønlændere. En sådan organisation kunne have funktion som rådgivende instans og kunne fx søge repræsentation i allerede etablerede kommunale medborgerfora, der repræsenterer minoriteters interesser.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler:

- at Social- og Indenrigsministeriet støtter en stærkere organisering og hermed repræsentation af grønlændere bosat i Danmark.

4.6 DIALOG OM GRØNLÆNDERES HOLDNING TIL AT BLIVE ANERKENDT SOM NATIONALT MINDRETAL

I Danmark er det tyske mindretal i Sønderjylland som den eneste befolkningsgruppe anerkendt som et nationalt mindretal efter Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal.

Konventionen sikrer nationale mindretal beskyttelse mod forskelsbehandling og fastlægger en række særlige rettigheder for de grupper, der er anerkendt som nationale mindretal. Konventionen sikrer en forpligtelse til at fremme betingelserne for nationale mindretals vedligeholdelse og udvikling af

deres kultur og identitet, især i forhold til eget sprog, religion, traditioner og kulturel arv. Konventionen rummer endvidere rettigheder i forhold til uddannelse, adgang til medierne og i forhold til sprog, herunder retten til at lære sit modersmål og retten til at udøve sin religion på eget modersmål. Herudover kan staten inddrage nationale mindretal i høringsprocedurer i forbindelse med lovgivning, der har betydning for mindretallet, og der kan nedsættes decentrale eller kommunale deltagelsesformer for det nationale mindretal, der sikrer, at disse får en stemme.

Den komité, som i Europarådets regi overvåger gennemførelsen af konventionen, har anbefalet, at blandt andre grønlændere bliver anerkendt som nationalt mindretal i Danmark. Institut for Menneskerettigheder finder, at det med baggrund i den udveksling af synspunkter, der har været mellem Europarådet og Danmark/Grønland i denne sag, bør undersøges nærmere, om grønlændere i Danmark ønsker at blive anerkendt som et nationalt mindretal.

Dette understøttes af, at de større grønlandske foreninger, i forbindelse med udarbejdelsen af denne rapport, har tilkendegivet, at man gerne ser en undersøgelse iværksat af grønlændernes opfattelser af fordele og ulemper forbundet med en sådan anerkendelse.

Instituttet finder det væsentligt, at Danmark løbende sikrer, at konventionens

anvendelsesområde svarer til behovet, og at det derfor, hvis grupper af herboende grønlændere udtrykker ønske om det, kan komme på tale at udvide anvendelsesområdet til andre grupper end det tyske mindretal.

Institut for Menneskerettigheder anbefaler:

- at der etableres en dialog med repræsentanter for grønlændere i Danmark om, hvorvidt grønlændere som gruppe bosat i Danmark ønsker at blive anerkendt som nationalt mindretal.

NOTER

- 1 Lov nr. 553 af 18. juni 2012 om Institut for Menneskerettigheder – Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution, § 2, stk. 2.
- 2 Desuden viste forundersøgelsen, at informanterne generelt mente, at en del danskere ser grønlændere som enten socialt udsatte eller som velintegrerede, men at grønlændere også opfattes som én samlet, socialt belastet gruppe. En del af ligebehandlingsproblematikken opstår derfor af, at danskerne kategoriserer langt flere grønlændere som socialt udsatte, end der i realiteten er tale om.
- 3 Institut for Menneskerettigheder: **Forundersøgelse: Ligebehandling af grønlændere i Danmark**, 2013.
- 4 Lise Togeby: **Grønlændere i Danmark – En overset minoritet**, Magtudredningen, Aarhus Universitet, 2002.
- 5 Aya Mortag Freund: "Hvorfor er du ikke sådan? – om stigmatiserende relationer mellem danskere og herboende grønlændere", speciale, Aalborg Universitet, 2009.
- 6 Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration: **Medborgerskab i Danmark**, 2011.
- 7 I undersøgelsen **Medborgerskab, ligebehandling og selvbestemmelse i Danmark**, omtalt som 'nydanskere'.
- 8 Man har mere specifikt spurgt ind til blandt andet oplevelser med at være blevet nægtet adgang til steder, hvor andre gerne måtte komme ind; oplevelser med at have fået afslag på en ansøgning; oplevelser med at have fået dårlig service eller betjening samt oplevelser med at være blevet udsat for fornærmende ord eller nedværdigende vittigheder. Endvidere har man blandt andet også spurgt til tilhørsforhold og 'det at føle sig dansk' i forhold til, hvad indvandrere og efterkommere føler sig mest som, for blandt andet at kunne analysere spørgsmålet om identitetsfølelse.
- 9 Det Centrale Personregister, se www.cpr.dk: **Forside / Borgere / Hvad står der om mig i CPR (registerindsigt) / Hvad og hvem er registeret i CPR, og hvem opdaterer oplysninger om dig i CPR**, og Lise Togeby, **Grønlændere i Danmark – En overset**

- minoritet**, Aarhus Universitetsforlag, 2002, s. 17.
- 10 Se fx følgende opgørelser: Økonomisk Råd (Grønland), **Belysning af grønlandere bosiddende i Danmark**, Teknisk Baggrundsnotat 2013-02, 2013, s. 2, tilgængelig på [http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attachedprocent 20Files/Finans/DANMARK/Oekonomiskprocent 20raad/100913Belysningprocent 20afprocent 20groenlandskfoedteprocent 20personerprocent 20bosiddendeprocent 20iprocent 20Danmark_DANMARK.pdf](http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attachedprocent%20Files/Finans/DANMARK/Oekonomiskprocent%20raad/100913Belysningprocent%20afprocent%20groenlandskfoedteprocent%20personerprocent%20bosiddendeprocent%20iprocent%20Danmark_DANMARK.pdf). Den Nordatlantiske Gruppe i Folketinget, **Grønlandere bosiddende i Danmark – faktahæfte med en statistisk gennemgang**, 2007, s. 5, tilgængelig på <http://www.udsattegroenlaendere.Danmark/wp-content/uploads/dnag-groenlaendere-20i-20Danmark-201-1.pdf>. Lise Togeby, **Grønlandere i Danmark – En overset minoritet**, Aarhus Universitetsforlag, 2002, s. 11.
- 11 Økonomisk Råd (Grønland), **Belysning af grønlandere bosiddende i Danmark**, Teknisk Baggrundsnotat 2013-02, 2013, s. 2, tilgængelig på [http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attachedprocent 20Files/Finans/DANMARK/Oekonomiskprocent 20raad/100913Belysningprocent 20afprocent 20groenlandskfoedteprocent 20personerprocent 20bosiddendeprocent 20iprocent 20Danmark_DANMARK.pdf](http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attachedprocent%20Files/Finans/DANMARK/Oekonomiskprocent%20raad/100913Belysningprocent%20afprocent%20groenlandskfoedteprocent%20personerprocent%20bosiddendeprocent%20iprocent%20Danmark_DANMARK.pdf) og
- Den Nordatlantiske Gruppe i Folketinget, **Grønlandere bosiddende i Danmark – faktahæfte med en statistisk gennemgang**, 2007, s. 5, tilgængelig på <http://www.udsattegroenlaendere.Danmark/wp-content/uploads/dnag-groenlaendere-20i-20Danmark-201-1.pdf>. Nyeste opgørelse fra Danmarks Statistik viser, at man pr. 1. januar 2015 har opgjort antallet af personer med grønlandsk afstamning til at være 8.704 i aldersgruppen 18-59 år.
- 12 Økonomisk Råd (Grønland), **Belysning af grønlandere bosiddende i Danmark**, Teknisk Baggrundsnotat 2013-02, 2013, s. 2, tilgængelig på [http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attachedprocent 20Files/Finans/DANMARK/Oekonomiskprocent 20raad/100913Belysningprocent 20afprocent 20groenlandskfoedteprocent 20personerprocent 20bosiddendeprocent 20iprocent 20Danmark_DANMARK.pdf](http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Attachedprocent%20Files/Finans/DANMARK/Oekonomiskprocent%20raad/100913Belysningprocent%20afprocent%20groenlandskfoedteprocent%20personerprocent%20bosiddendeprocent%20iprocent%20Danmark_DANMARK.pdf).
- 13 Bilag b: Vibeke Jakobsen og Malene Rode Larsen (forskere ved SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd): **En kvantitativ delundersøgelse af grønlanderes møde med offentlige myndigheder og institutioner (2014)**, s. 6, og **Forundersøgelse: Ligebehandling af grønlandere**, IMR: 2013, s. 45.
- 14 L. Benjaminsen og H. Hesselberg Lauritzen, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd: **Hjemløshed i Danmark – national kortlægning**, 13:21, 2013, s. 109-113,

samt <http://socialpolitisk Forening.dk/blog/2015/08/20/lad-os-vaere-aktuelle>.

- 15 L. Benjaminsen og H. Hesselberg Lauritzen, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd: **Hjemløshed i Danmark – national kortlægning**, 13:21, 2013, s. 113.
- 16 <http://socialpolitisk Forening.dk/blog/2015/08/20/lad-os-vaere-aktuelle>.
- 17 Jf. fx følgende undersøgelser:
- Rådet for Socialt Udsatte: **"I Grønland er jeg for dansk, og i Danmark er jeg 'bare' grønlander"** – Udfordringer for udsatte grønlandere i Danmark, 2014.
 - Foreningen Grønlandske Børn og Epinion: **"Et godt liv i Danmark"** – **Evalueringsrapport 2010**. Rapporten er en evalueringsrapport af Projekt "Et godt liv i Danmark", et landsdækkende integrationsprojekt for socialt udsatte grønlandske børn og unge (7-18 år) med bopæl i Danmark.
 - Epinion – for Foreningen Grønlandske Børn: **Evaluering af forlængelsen af Et godt liv i Danmark**, rapport, juni 2012.
 - Else Christensen, SFI: **Væk fra Grønland – Udsatte grønlandere, der er flyttet til Danmark med deres børn**, marts 2011. Rapporten undersøger, hvorledes grønlandske børn i Danmark med to grønlandske forældre oftere lever i ressourcetsvage familier og oftere har psykiske eller sociale vanskeligheder end andre grønlandske børn i Danmark.
 - Else Christensen, SFI: **Grønlandske børn i Danmark**, 2010. Den første systematiske undersøgelse af grønlandske børn i Danmark.
- f. Socialt Udviklingscenter (SUS): **Idekatalog: Fra glatis til fast grund, Inspirationskatalog om projekt: Tidlig indsats for nyankomne grønlandere**, 2010.
- g. SUS: **Fremtidige indsatsområder over for socialt udsatte grønlandere i Danmark**, 2003.
- 18 Siddhartha Baviskar, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd: **Grønlandere i Danmark – En registerbaseret kortlægning**, 15:29, september 2015.
- 19 Mere specifikt på demografi og familieforhold, uddannelse, beskæftigelse og indkomst, psykisk og fysisk helbred, geografisk placering og flytninger, kriminalitet, offentlig støtte og forebyggende behandlingstilbud til børn og unge samt eventuelt spørgsmålet om stof-, alkoholmisbrug og behandling. (jf. SFI/ Socialstyrelsen, info ved følgegruppemøde i følgegruppen vedrørende Strategien for socialt udsatte grønlandere, den 20.11.2014) samt Socialstyrelsen: Statusnotat: Strategien for udsatte grønlandere og deres børn, til Folketingets Grønlandsudvalg, 12.8.2015, s. 4.
- 20 Siddhartha Baviskar, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd: **Grønlandere i Danmark – En registerbaseret kortlægning**, 15:29, september 2015, s. 13.

- 21 Strategi for udsatte grønlandere i Danmark: <http://socialstyrelsen.dk/projekter-og-initiativer/voksne/strategi-for-udsatte-gronlaendere-i-danmark>, Socialstyrelsen.
- 22 Til udarbejdelse af spørgeskema og spørgeguide er der søgt inspiration i SFI's publikation: **Måling af diskrimination på baggrund af etnisk oprindelse** (2012), der blandt andet indeholder forslag til et spørgeskema til måling af oplevet diskrimination. I denne rapport har man udviklet en begrebsliggørelse af diskrimination på baggrund af etnisk oprindelse, og der præsenteres et idékatalog indeholdende metoder til måling af faktisk diskrimination inden for en række forskellige samfundsområder som arbejde, uddannelse, offentlige myndigheder og institutioner, det offentlige rum samt kultur- og fritidslivet. Rapporten indeholder desuden en spørgeramme, der med udgangspunkt i begrebsliggørelsen indkredser oplevet diskrimination inden for ni indikationsområder. En anden undersøgelse, der er trukket på, er Lise Tøgeby og Birgit Møllers (1999): **Oplevet diskrimination – interviewundersøgelse af oplevet diskrimination blandt etniske minoriteter i Danmark**, udgivet af Nævnet for Etnisk Ligestilling. Denne undersøgelse var den første store undersøgelse blandt etniske minoriteter lavet i Danmark. Udgangspunktet for denne var, at man ønskede at starte med at spørge de etniske minoriteter selv, "hvordan de oplever vores samfund og dets institutioner".
- 23 Jf. Vibeke Jakobsen og Malene Rode Larsen (forskere ved SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd): **En kvantitativ delundersøgelse af grønlanderes møde med offentlige myndigheder og institutioner** (2014), s. 16.
- 24 Disse er trukket ud fra kriterierne "halvt grønlandsk", der er defineret som, at man har mindst en forælder og en bedsteforælder, der er født i Grønland, samt "grønlandsk", som er defineret som, at alle forældre og bedsteforældre er født i Grønland.
- 25 Bilag b: Vibeke Jakobsen og Malene Rode Larsen (forskere ved SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd): "En kvantitativ delundersøgelse af grønlanderes møde med offentlige myndigheder og institutioner" (2014), s. 3.
- 26 Spørgeskemadataene er suppleret med registervariable fra Danmarks Statistik.
- 27 Jf. blandt andet Rådet for Socialt Udsattes publikation: **I Grønland er jeg for dansk og i Danmark er jeg bare grønlander**: <http://www.udsatte.dk/publikationer/i-groenland-er-jeg-for-dansk-og-i-danmark-er-jeg-bare-groenlaender>, 2014, samt oplysninger fra Socialt Udviklingscenter i forbindelse med et følgegruppemøde, nov. 2013.
- 28 I portrætterne beskrives kort personernes opvækst og baggrund

samt familierelationer og -forhold. De forskellige kommer ind på tilhørsforholdet til Grønland henholdsvis Danmark, og i nogle tilfælde, hvordan integrationen i Danmark er forløbet. Nogle har fokus på uddannelser og studieliv, andre på arbejdsmarkedstilknytning og jobsøgning i Danmark, men også i Grønland. Herudover kommer nogle af interviewpersonerne ind på deres fritidsinteresser og frivilligt arbejde, og hvad deltagelse i grønlandske fællesskaber og identitet betyder for dem.

- 29 Se blandt andet FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder (artikel 26 og artikel 2), FN's konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder (artikel 2), FN's børnekonvention (artikel 2), Den Europæiske Menneskerettighedskonvention (artikel 14), Den Europæiske Socialpagt (præambelen) og EU's charter om grundlæggende rettigheder (artikel 21).
- 30 Bekendtgørelse nr. 30 af 29. marts 1976 af international konvention af 16. december 1966 om borgerlige og politiske rettigheder med tilhørende valgfri protokol, artikel 2(1).
- 31 Bekendtgørelse nr. 30 af 29. marts 1976 af international konvention af 16. december 1966 om borgerlige og politiske rettigheder med tilhørende valgfri protokol, artikel 26.
- 32 FN's Racediskriminationskomité's (CERD-komitéen) generelle anbefaling til artikel 1 ("General recommendation concerning article 1 of the Convention"), optaget som bilag V til CERD-komitéens rapport om sin 54. og 55. samling til FN's generalforsamling (General Assembly, Official Records, Fifty-fourth Session, Supplement No. 18 (A/54/18)), 1999.
- 33 Bekendtgørelse nr. 55 af 4. august 1972 af international konvention af 21. december 1965 om afskaffelse af alle former for racediskrimination, artikel 5.
- 34 Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, protokol nr. 12, artikel 1.
- 35 EU's charter om grundlæggende rettigheder, artikel 51 (1), jf. Jonas Christoffersen, **EU's charter om grundlæggende rettigheder med kommentarer**, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2014, s. 456.
- 36 EU's charter om grundlæggende rettigheder, artikel 21 (1).
- 37 Jonas Christoffersen, **EU's charter om grundlæggende rettigheder med kommentarer**, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2014, s. 259f.
- 38 Rådets direktiv 2000/43/EF af 29. juni 2000 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse (EF-Tidende 2000 nr. L 180, s. 22).

- 39 Den Europæiske Menneskerettigheds-konvention, artikel 35 (1).
- 40 Den Europæiske Menneskerettigheds-konvention, artikel 35 (1).
- 41 J.M. v. Denmark, app. no. 34421/09, dom af 13. november 2012.
- 42 Hingitaq 53 and others v. Denmark, app. no. 18584/04, afgørelse af 12. januar 2006.
- 43 Højesterets dom af 28. november 2003 (U.2004.382H).
- 44 Danmarks erklæring af 11. oktober 1985 om FN's Racediskriminationskomité's kompetence. Den kan findes via FN's traktathjemmeside, treaties.un.org, ved søgning på oversigt over erklæringer, reservationer m.v. for FN's konvention om afskaffelse af alle former for racediskrimination.
- 45 Bekendtgørelse nr. 55 af 4. august 1972 af international konvention af 21. december 1965 om afskaffelse af alle former for racediskrimination, artikel 14.
- 46 Se FN's Racediskriminationskomité's hjemmeside, www.ohchr.org > Human Rights Bodies, og søg under "Treaty body database".
- 47 Valgfri protokol til den internationale konvention om borgerlige og politiske rettigheder, artikel 1. Se bekendtgørelse nr. 30 af 29. marts 1976 af international konvention af 16. december 1966 om borgerlige og politiske rettigheder med tilhørende valgfri protokol.
- 48 Se FN's Menneskerettighedskomité's hjemmeside, www.ohchr.org > Human Rights Bodies, og søg under "Treaty body database".
- 49 Bekendtgørelse nr. 30 af 29. marts 1976 af international konvention af 16. december 1966 om borgerlige og politiske rettigheder med tilhørende valgfri protokol, artikel 27.
- 50 FN, **Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities**, FN's generalforsamlings resolution nr. 47/135 af 18. december 1992.
- 51 FN, **Declaration on the Rights of Persons Belonging to National or Ethnic, Religious and Linguistic Minorities**, FN's generalforsamlings resolution nr. 47/135 af 18. december 1992, artikel 1.
- 52 Mandatet for den særlige rapportør (**Special Rapporteur on minority issues**) fremgår af FN's Menneskerettighedsråds resolution nr. 25/5 af 27. marts 2014. Forummet (**Forum on Minority Issues**) er oprettet/forlænget ved FN's Menneskerettighedsråds resolution nr. 19/23 af 23. marts 2012.

- 53 Se en beskrivelse af konventionen i Europarådet, Rammekonventionen om beskyttelse af nationale mindretal, informationspjece på dansk, s. 1. Pjecen kan downloades på https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/6_resources/PDF_brochure_Danish.pdf.
- 54 Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal, som bekendtgjort i bekendtgørelse nr. 13 af 23. april 1998, artiklerne 4, 5 og 6 og præambelens 7. afsnit.
- 55 Europarådet, **Framework Convention for the Protection of National Minorities and Explanatory report**, 1995, H(1995)10, explanatory report, pkt. 12.
- 56 Europarådet, **Framework Convention for the Protection of National Minorities and Explanatory report**, 1995, H(1995)10, artikel 3(1), og explanatory report, pkt. 35.
- 57 Explanatory Report, 1995, pkt. 35, og Europarådet, Rammekonventionen om beskyttelse af nationale mindretal, informationspjece på dansk, s. 3 (uddybning af de objektive kriterier for at tilhøre et nationalt mindretal). Pjecen kan downloades på https://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/6_resources/PDF_brochure_Danish.pdf.
- 58 Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal, artiklerne 4-8.
- 59 Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal, artikel 15.
- 60 Europarådet, **Framework Convention for the Protection of National Minorities and Explanatory report**, 1995, H(1995)10, explanatory report, pkt. 80.
- 61 Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal, artikel 9 (3-4).
- 62 Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal, artikel 10 (1-3).
- 63 Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal, artikel 11 (3).
- 64 Europarådet, **Framework Convention for the Protection of National Minorities and Explanatory report**, 1995, H(1995)10, explanatory report, pkt. 74.
- 65 Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal, artikel 14 (1-3).
- 66 Europarådet, **Framework Convention for the Protection of National Minorities and Explanatory report**, 1995, H(1995)10, explanatory report, pkt. 75 og 76.
- 67 Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal, artikel 12 (1-3).

- 68 Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal, artikel 13 (1).
- 69 Europarådet, **Framework Convention for the Protection of National Minorities and Explanatory report**, 1995, H(1995)10, præambelens 6. afsnit.
- 70 Forslag til folketingsbeslutning nr. B 69 af 27. november 1996 (som fremsat) om Danmarks ratifikation af Europarådets rammekonvention af 1. februar 1995 om beskyttelse af nationale mindretal, almindelige bemærkninger, pkt. II.
- 71 Indenrigs- og Sundhedsministeriet, **Danmarks tredje rapport i henhold til Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal**, 2010, s. 16. Rapporten kan findes på Europarådets hjemmeside: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_SR_Denmark_da.pdf.
- 72 Bekendtgørelse nr. 13 af 23. april 1998 af Europarådets rammekonvention af 1. februar 1995 om beskyttelse af nationale mindretal. Erklæringen står nederst i dokumentet.
- 73 Indenrigs- og Sundhedsministeriet, Danmarks anden rapport i henhold til Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal, 2004, s. 5. Rapporten kan findes på Europarådets hjemmeside: http://www.uvm.dk/~media/UVM/Filer/Om%20os/PDF11/111031_dks_anden_rap_rammekon.ashx
- 74 Europarådet, **Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities, second opinion on Denmark**, 2004, s. 10f. Rapporten kan findes på Europarådets hjemmeside: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_2nd_OP_Denmark_en.pdf.
- 75 Udenrigsdirektoratets notat af 10. november 2004 om oplæg til Landsstyret om Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal i forhold til grønlandere i Danmark og danskere i Grønland. Landsstyrets beslutning fra december 2004 og oplægget (notatet) er på anmodning i forbindelse med udarbejdelsen af denne rapport sendt til Institut for Menneskerettigheder fra Grønlands Repræsentation i København ved e-mail af 14. august 2014. Dokumenterne ses ikke at være tilgængelige online.
- 76 Indenrigs- og Sundhedsministeriet, **Danmarks tredje rapport i henhold til Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal**, 2010, s. 16. Rapporten kan findes på Europarådets hjemmeside: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_SR_Denmark_da.pdf.

- 77 Indenrigs- og Sundhedsministeriet, **Danmarks tredje rapport i henhold til Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal**, 2010, s. 16f. Rapporten kan findes på Europarådets hjemmeside: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_SR_Denmark_da.pdf.
- 78 Europarådet, **Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities, third opinion on Denmark**, 2011, pkt. 25. Rapporten kan findes på Europarådets hjemmeside: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_OP_Denmark_en.pdf.
- 79 Europarådet, **Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities, third opinion on Denmark**, 2011, pkt. 28. Rapporten kan findes på Europarådets hjemmeside: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_OP_Denmark_en.pdf.
- 80 Undervisningsministeriet, **Danmarks fjerde rapport i henhold til Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal**, 2014, s. 11. Rapporten kan findes på Europarådets hjemmeside: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_4th_SR_Denmark_dk.pdf.
- 81 Europarådet, **Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities, fourth opinion on Denmark**, maj 2014 (udgivet januar 2015), pkt. 18-22. Rapporten kan findes på Europarådets hjemmeside: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016801cdeca>.
- 82 **Advisory Committee's Fourth Opinion on Denmark**, 20 May 2014, pkt. 18.
- 83 **Advisory Committee's Fourth Opinion on Denmark**, 20 May 2014, pkt. 19, 20, 22.
- 84 Europarådet, **Comments of the government of Denmark on the fourth opinion of the advisory committee on the implementation of the framework convention for the protection of national minorities by Denmark**, januar 2015, s. 2. Rapporten kan findes på Europarådets hjemmeside: <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=09000016801cde76>.
- 85 Se hjemmesiden for paraplyforeningen for det tyske mindretal (Bund Deutscher Nordschleswiger): <http://www.bdn.dk/dansk.6104.aspx>.
- 86 Erklæringen er offentliggjort ved bekendtgørelse nr. 24 af 7. juni 1955

angående det tyske mindretals almindelige rettigheder.

- 87 Bemærkningerne til konventionens artikler findes i det forslag til folketingsbeslutning, som efterfølgende blev vedtaget af Folketinget: Forslag til folketingsbeslutning nr. B 69 af 27. november 1996 (som fremsat) om Danmarks ratifikation af Europarådets rammekonvention af 1. februar 1995 om beskyttelse af nationale mindretal, almindelige bemærkninger, pkt. III, afsnit II, bemærkningerne til artikel 9.
- 88 Forslag til folketingsbeslutning nr. B 69 af 27. november 1996 (som fremsat) om Danmarks ratifikation af Europarådets rammekonvention af 1. februar 1995 om beskyttelse af nationale mindretal, almindelige bemærkninger, pkt. III, afsnit II, bemærkningerne til artikel 10.
- 89 Forslag til folketingsbeslutning nr. B 69 af 27. november 1996 (som fremsat) om Danmarks ratifikation af Europarådets rammekonvention af 1. februar 1995 om beskyttelse af nationale mindretal, almindelige bemærkninger, pkt. III, afsnit II, bemærkningerne til artikel 15.
- 90 Bekendtgørelse nr. 869 af 16. september 2005 om fremme af det tyske mindretal i Sønderjyllands repræsentation m.v. i Haderslev, Sønderborg, Tønder og Aabenraa kommuner.
- 91 Undervisningsministeriet, **Danmarks fjerde rapport i henhold til Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal**, 2014, s. 6-9. Rapporten kan findes på Europarådets hjemmeside: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_4th_SR_Denmark_dk.pdf.
- 92 Kulturstyrelsen 2015. Public Service-kontrakt. Kulturstyrelsen, 29. maj 2015, se <http://www.kulturstyrelsen.dk/medier/tv/dr/public-service-kontrakt/>.
- 93 Region Sønderjylland, informationsside om det tyske mindretals kirker, Inforegion > Administration og infrastruktur > Sociale strukturer > Tro og kirke, se <http://www.region.de/index.php?id=191&L=1>.
- 94 Undervisningsministeriet, **Danmarks fjerde rapport i henhold til Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal**, 2014, s. 23. Rapporten kan findes på Europarådets hjemmeside: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_4th_SR_Denmark_dk.pdf.
- 95 Undervisningsministeriet, **Danmarks fjerde rapport i henhold til Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal**, 2014, s. 22. Rapporten kan findes på Europarådets hjemmeside: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_4th_SR_Denmark_dk.pdf.

- 96 Undervisningsministeriet, **Danmarks fjerde rapport i henhold til Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal**, 2014, s. 17 og 20f. Rapporten kan findes på Europarådets hjemmeside: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_4th_SR_Denmark_dk.pdf.
- 97 Undervisningsministeriet, **Danmarks fjerde rapport i henhold til Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal**, 2014, s. 20. Rapporten kan findes på Europarådets hjemmeside: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_4th_SR_Denmark_dk.pdf.
- 98 Undervisningsministeriet, **Danmarks fjerde rapport i henhold til Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal**, 2014, s. 18 og 20. Rapporten kan findes på Europarådets hjemmeside: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_4th_SR_Denmark_dk.pdf.
- 99 Undervisningsministeriet, **Danmarks fjerde rapport i henhold til Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal**, 2014, s. 23. Rapporten kan findes på Europarådets hjemmeside: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_4th_SR_Denmark_dk.pdf.
- 100 Undervisningsministeriet, **Danmarks fjerde rapport i henhold til Europarådets rammekonvention om beskyttelse af nationale mindretal**, 2014, s. 3f. Rapporten kan findes på Europarådets hjemmeside: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_4th_SR_Denmark_dk.pdf.
- 101 Jf. Comments of the Government of Denmark on the fourth opinion of the Advisory Committee on the implementation of the Framework Convention for the Protection of National minorities, by Denmark, Jan. 14, 2015, p. 2.
- 102 Lise Togeby, **Grønlændere i Danmark – En overset minoritet**, Aarhus Universitetsforlag, 2002, s. 154ff.
- 103 Europarådet, **Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities, opinion on Norway**, 2002, pkt. 15. Rapporten kan findes på Europarådets hjemmeside: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_1st_OP_Norway_en.pdf.
- 104 Europarådet, **Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities, third opinion on Norway**, 2011, pkt. 30. Rapporten kan findes på Europarådets hjemmeside: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_OP_Norway_en.pdf.

- 105 Europarådet, **Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities, opinion on Norway**, 2002, pkt. 19. Rapporten kan findes på Europarådets hjemmeside: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_1st_OP_Norway_en.pdf.
- 106 Europarådet, **Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities, opinion on Norway**, 2002, pkt. 19. Rapporten kan findes på Europarådets hjemmeside: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_1st_OP_Norway_en.pdf.
- 107 Europarådet, **Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities, opinion on Sweden**, 2002, pkt. 16 og 18. Rapporten kan findes på Europarådets hjemmeside: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_1st_OP_Sweden_en.pdf.
- 108 Europarådet, **Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities, third opinion on Finland**, 2010, pkt. 23. Rapporten kan findes på Europarådets hjemmeside: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_3rd_OP_Finland_en.pdf.
- 109 Europarådet, **Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities, opinion on Finland**, 2000, pkt. 14. Rapporten kan findes på Europarådets hjemmeside: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_1st_OP_Finland_en.pdf.
- 110 Europarådet, **Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities, opinion on Sweden**, 2002, pkt. 16, og Europarådet, **Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of National Minorities, opinion on Norway**, 2002, pkt. 15. Rapporten om Sverige kan findes på Europarådets hjemmeside: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_1st_OP_Sweden_en.pdf. Rapporten om Norge kan findes på Europarådets hjemmeside: http://www.coe.int/t/dghl/monitoring/minorities/3_FCNMdocs/PDF_1st_OP_Norway_en.pdf.
- 111 FN-pagtens artikel 1, stk. 2.
- 112 FN's konvention om borgerlige og politiske rettigheder, artikel 1, og FN's konvention om økonomiske, sociale og kulturelle rettigheder, artikel 1.
- 113 Se ILO's database NORMLEX for en oversigt over ratifikationer. Siden er tilgængelig på ILO's hjemmeside: <http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=NORMLEXPUB:1:0::NO>.

- 114 Bekendtgørelse nr. 97 af 9. oktober 1997 af ILO-konvention nr. 169 af 28. juni 1989 vedrørende oprindelige folk og stammefolk i selvstændige stater, artikel 1, stk. 1.
- 115 Bekendtgørelse nr. 97 af 9. oktober 1997 af ILO-konvention nr. 169 af 28. juni 1989 vedrørende oprindelige folk og stammefolk i selvstændige stater, artikel 1, stk. 2.
- 116 Bekendtgørelse nr. 97 af 9. oktober 1997 af ILO-konvention nr. 169 af 28. juni 1989 vedrørende oprindelige folk og stammefolk i selvstændige stater, artikel 1, stk. 1, jf. artikel 5, litra a og c.
- 117 Bekendtgørelse nr. 97 af 9. oktober 1997 af ILO-konvention nr. 169 af 28. juni 1989 vedrørende oprindelige folk og stammefolk i selvstændige stater, artikel 34.
- 118 FN, **Declaration on the Rights of Indigenous Peoples**, resolution 61/295, 2007.
- 119 Adelfo Regino Montes og Gustavo Torres Cisneros, **The United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples: The Foundation of a New Relationship between Indigenous Peoples, States and Societies** i Claire Charters and Rodolfo Stavenhagen (red.), **Making the Declaration Work – The United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, IWGIA**, Copenhagen 2009, s. 153f.
- 120 Se Danmarks erklæring i bekendtgørelse nr. 97 af 9. oktober 1997 af ILO-konvention nr. 169 af 28. juni 1989 vedrørende oprindelige folk og stammefolk i selvstændige stater.
- 121 U.2004.382H, s. 156 og 159. Se også s. 7f.
- 122 Se præambelen til lov nr. 473 af 12. juni 2009 om Grønlands Selvstyre.
- 123 Committee of Experts on the Application of Convention and Recommendation (CEACR).
- 124 ILO, **Committee of Experts on the Application of Convention and Recommendation (CEACR), Direct Request**, adopted 2000, published 89th ILC session (2001), tilgængelig på ILO's hjemmeside: http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:13101:0::NO:13101:P13101_COMMENT_ID:3057054.
- 125 ILO, **The replies of the Government of Denmark to the points raised in the comments made by the Committee of Experts on the Application of Conventions and Recommendations**, 2002, s. 8. Dokumentet er tilsyneladende ikke offentligt tilgængeligt på internettet, men er sendt til Institut

- for Menneskerettigheder fra
Beskæftigelsesministeriet ved e-mail af
10. oktober 2014.
- 126 ILO, **Committee of Experts on the Application of Convention and Recommendation (CEACR), Direct Request, adopted 2004, published 93th ILC session (2005)**, tilgængelig på ILO's hjemmeside: http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:13101:0::NO:13101:P13101_COMMENT_ID:3057054.
- 127 Beskæftigelsesministeriet, **Concerning the Committee's Observations and Direct Request concerning Convention 169**, brev til ILO's ekspertkomité af 10. december 2004, s. 2. Dokumentet er tilsyneladende ikke offentligt tilgængeligt på internettet, men er sendt til Institut for Menneskerettigheder fra Beskæftigelsesministeriet ved e-mail af 25. oktober 2014.
- 128 Beskæftigelsesministeriet, **Concerning the Committee's Observations and Direct Request concerning Convention 169**, brev til ILO's ekspertkomité af 10. december 2004, s. 2. Dokumentet er tilsyneladende ikke offentligt tilgængeligt på internettet, men er sendt til Institut for Menneskerettigheder fra Beskæftigelsesministeriet ved e-mail af 25. oktober 2014.
- 129 Beskæftigelsesministeriet, **Concerning the Committee's Observations and Direct Request concerning Convention 169**, brev til ILO's ekspertkomité af 10. december 2004, s. 2 og 3. Dokumentet er tilsyneladende ikke offentligt tilgængeligt på internettet, men er sendt til Institut for Menneskerettigheder fra Beskæftigelsesministeriet ved e-mail af 25. oktober 2014.
- 130 Lov for Grønland om arbejds- og socialvæsenet er ophævet af § 7, nr. 2, i lov nr. 474 af 12. juni 2009 om forskellige forhold i forbindelse med Grønlands Selvstyre.
- 131 Se nærmere nedenfor under afsnit 6.2.2.
- 132 Ved ratifikationen tog Danmark forbehold for anvendelsen af konventionen på Færøerne, men dette forbehold er ophævet i 2007. Se bekendtgørelse nr. 27 af 12. juli 2007 om udvidelse til Færøerne af nordisk overenskomst af 17. juni 1981 om nordiske statsborgeres ret til at anvende deres eget sprog i et andet nordisk land.
- 133 Bekendtgørelse nr. 16 af 10. marts 1987 af nordisk konvention af 17. juni 1981 om nordiske statsborgeres ret til at anvende deres eget sprog i et andet nordisk land.
- 134 Justitsministeriets brev af 26. maj 2005 til Grønlandsk-dansk selvstyrekommission, optaget som bilag 13 til Grønlandsk-dansk

- selvstyrekommissions betænkning om selvstyre i Grønland, 2008.
- 135 Bekendtgørelse nr. 28 af 23. august 2001 af den europæiske pagt om regionale sprog eller mindretalssprog af 5. november 1992, artikel 4 (2) og Danmarks erklæring ved ratifikationen.
- 136 Europarådet, **Anvendelse af pagten i Danmark, tredje overvågningsperiode, ekspertkomitéens rapport (ECRML (2011) 1)**, 2011, s. 20 (citatet findes i pkt. D). Rapporten er tilgængelig på Europarådets hjemmeside: http://www.coe.int/t/dg4/education/minlang/Report/EvaluationReports/DenmarkECRML3_da.pdf.
- 137 Lov om forbud mod forskelsbehandling pga. race mv., jf. lovbekendtgørelse nr. 626 af 29. september 1987.
- 138 Straffelovens § 266 b, jf. lovbekendtgørelse nr. 873 af 9. juli 2015.
- 139 Straffelovens § 81, nr. 6, jf. lovbekendtgørelse nr. 873 af 9. juli 2015.
- 140 Rådets direktiv 2000/43/EF om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse (EF-Tidende 2000 nr. L 180, s. 22).
- 141 Se de præcise definitioner for direkte og indirekte forskelsbehandling, chikane og instruktion i lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet mv. (§ 1, stk. 2-5) og lov om etnisk ligebehandling (§ 3, stk. 2-5).
- 142 Lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet mv., jf. lovbekendtgørelse nr. 1349 af 16. december 2008.
- 143 Rådets direktiv 2000/43/EF om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse (EF-Tidende 2000 nr. L 180, s. 22) og Rådets direktiv 2000/78/EF af 27. november 2000 om generelle rammebestemmelser om ligebehandling med hensyn til beskæftigelse og erhverv (EF-Tidende 2000 nr. L 303, s. 16).
- 144 Lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet mv., jf. lovbekendtgørelse nr. 1349 af 16. december 2008, § 7.
- 145 Lov om forbud mod forskelsbehandling på arbejdsmarkedet mv., jf. lovbekendtgørelse nr. 1349 af 16. december 2008, § 9, stk. 2.
- 146 Lov om etnisk ligebehandling, jf. bekendtgørelse nr. 438 af 16. maj 2012.

- 147 Rådets direktiv 2000/43/EF af 29. juni 2000 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse (EF-Tidende 2000 nr. L 180, s. 22).
- 148 Lov om etnisk ligebehandling, jf. bekendtgørelse nr. 438 af 16. maj 2012, § 4.
- 149 Jonas Christoffersen, **Lov om etnisk ligebehandling med kommentarer**, Thomson Reuters, 2009, s. 74.
- 150 Se om prøvelse af forvaltningsretlige lighedsgroundsætninger fx Jens Garde m.fl., **Forvaltningsret – Almindelige emner**, 5. udg., Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2009, s. 394ff.
- 151 Se nærmere om kriterierne for at klage til Ligebehandlingsnævnet i Lov om Ligebehandlingsnævnet, jf. lovbekendtgørelse nr. 905 af 3. september 2012 og bekendtgørelse nr. 220 af 1. marts 2013 om forretningsorden for Ligebehandlingsnævnet.
- 152 Rådets direktiv 2000/43/EF af 29. juni 2000 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse (EF-Tidende 2000 nr. L 180, s. 22).
- 153 Lov nr. 553 af 18. juni 2012 om Institut for Menneskerettigheder – Danmarks Nationale Menneskerettighedsinstitution, § 2, stk. 2. Loven gennemfører artikel 13 i Rådets direktiv 2000/43/EF af 29. juni 2000 om gennemførelse af princippet om ligebehandling af alle uanset race eller etnisk oprindelse (EF-Tidende 2000 nr. L 180, s. 22).
- 154 Søgninger er foretaget i Ligebehandlingsnævnets offentligt tilgængelige database og i Ugeskrift for Retsvæsen (Karnov Online).
- 155 Se bilag b: Institut for Menneskerettigheder, **En kvalitativ undersøgelse: Grønlandske stemmer – ligebehandling af grønlændere i Danmark** (2014), afsnittet "Rettigheder, lige muligheder og klageadgang" i temaet "Møder med det offentlige". Se også Bilag a: Vibeke Jakobsen og Malene Rode Larsen, **En kvantitativ delundersøgelse af grønlænderes møde med offentlige myndigheder og institutioner** (2014), s. 45.
- 156 Politiken, **Akutberedskab ville ikke give lydfiler i Daniel-sagen og Nyt vidne: Myndighederne spørger om etnicitet**, 6. juli 2015, 1. sektion, s. 4.
- 157 Se rapporten **I Grønland er jeg for dansk, og i Danmark er jeg "bare" grønlænder**, Rådet for Socialt Udsatte, 2014, s. 8-9. Se også Lise Togeby, **Grønlændere i Danmark – En overset minoritet**, Aarhus Universitetsforlag, 2002, s. 38.

- 158 Bilag a: Vibeke Jakobsen og Malene Rode Larsen, **En kvantitativ delundersøgelse af grønlanderes møde med offentlige myndigheder og institutioner (2014)**, s. 33.
- 159 Bilag b: Institut for Menneskerettigheder, **En kvalitativ undersøgelse: Grønlandske stemmer – ligebehandling af grønlandere i Danmark (2014)**, portræt af Jens Jørgen Broberg, i afsnittet "Forkæmper – jeg er ikke så nem at knække".
- 160 Bilag b: Institut for Menneskerettigheder, **En kvalitativ undersøgelse: Grønlandske stemmer – ligebehandling af grønlandere i Danmark (2014)**, afsnittet "Synet på grønlanderen og reaktioner på fordomme". Se også Institut for Menneskerettigheder, **Forundersøgelse: Ligebehandling af grønlandere i Danmark (2013)**, s. 28 ff.
- 161 Se om strategien på Socialstyrelsens hjemmeside, <http://socialstyrelsen.dk/projekter-og-initiativer/voksne/strategi-for-udsatte-gronlaendere-i-danmark>.
- 162 Se mere om Det Grønlandske Hus i Københavns projekt om mentorordningen "ILIK" på <http://www.sumut.dk/da/socialt-arbejde/mentorordning-ilik/>.
- 163 Læs om de grønlandske huse i Danmark via <http://www.ghsdk.dk/grlhus.html>.
- 164 Se fx vedtægterne for Det Grønlandske Hus i København, § 8, tilgængelig på <http://www.sumut.dk/da/om-os/formaal-og-vedtaegter/> eller årsberetningen 2013 for Det Grønlandske Hus i Aarhus, <http://www.groenlandskehus.dk/om-huset/aarsberetninger/>.
- 165 Jf. Socialstyrelsen, **Statusnotat: Strategien for udsatte grønlandere og deres børn**, til Folketingets Grønlandsudvalg, 12.8.2015, s. 3.
- 166 Uddannelsesportalen SUUNGU, <http://www.sunngu.gl/vejledning/boligforhold/bolig-i-danmark>.
- 167 Lov om almene boliger m.v. (almenboligloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 1023 af 21. august 2013, kapitel 4, og den tilhørende bekendtgørelse nr. 1303 af 15. december 2009 om udlejning af almene boliger m.v.
- 168 Se de grønlandske huses hjemmesider for yderligere information, <http://www.ghsdk.dk/grlhus.html>.
- 169 Lov om social service (Serviceloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 150 af 16. februar 2015, § 80, og §§ 107-110. Se også den tilhørende vejledning nr. 14 af 15. februar 2011 om botilbud mv. til voksne efter reglerne i almenboligloven, serviceloven og friplejeboligloven (Vejledning nr. 4 til serviceloven).

- 170 Lov om vurdering af udenlandske uddannelseskvalifikationer m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 579 af 1. juni 2014, og bekendtgørelse nr. 602 af 25. juni 2003 om vurdering af udenlandske uddannelseskvalifikationer m.v.
- 171 Se Uddannelses- og Forskningsministeriets hjemmeside, <http://ufm.dk/uddannelse-og-institutioner/anerkendelse-og-dokumentation/lovregulerede-erhverv>.
- 172 Lov om en aktiv beskæftigelsesindsats, jf. lovbekendtgørelse nr. 807 af 1. juli 2015. Se også den offentlige portal Jobnet på www.jobnet.dk.
- 173 Se lov om arbejdsløshedsforsikring m.v., jf. lovbekendtgørelse nr. 832 af 7. juli 2015, og lov om aktiv socialpolitik, jf. lovbekendtgørelse nr. 806 af 1. juli 2015.
- 174 Lov om aktiv socialpolitik, jf. lovbekendtgørelse nr. 806 af 1. juli 2015, § 46.
- 175 Lov om aktiv socialpolitik, jf. lovbekendtgørelse nr. 806 af 1. juli 2015, § 11, jf. § 14.
- 176 Lov om almen voksenuddannelse og om anerkendelse af realkompetence i forhold til fag i almen voksenuddannelse, i hf-uddannelsen og i uddannelsen til studentereksamen (avu-loven), jf. lovbekendtgørelse nr. 1073 af 4. september 2013, § 5.
- 177 Lov om forberedende voksenundervisning og ordblindeundervisning for voksne, jf. lovbekendtgørelse nr. 380 af 19. april 2011, §§ 2 og 15.
- 178 Lov om danskuddannelse til voksne udlændinge m.fl., jf. lovbekendtgørelse nr. 772 af 10. juni 2015, § 2, stk. 4, nr. 1, jf. § 2, stk. 1.
- 179 Forslag til lov om danskuddannelse til voksne udlændinge m.fl., L 158/20021, fremsat 29. januar 2003, lovforslag som fremsat, bemærkninger til § 2, stk. 4.
- 180 Vejledning af 20. marts 2014 om danskuddannelse til voksne udlændinge m.fl., pkt. 1.
- 181 Lov om danskuddannelse til voksne udlændinge m.fl., jf. lovbekendtgørelse nr. 772 af 10. juni 2015, § 14, stk. 1, jf. stk. 2, modsætningsvist.
- 182 Bekendtgørelse nr. 689 af 20. juni 2014 om folkeskolens modersmålsundervisning, § 1, stk. 2.
- 183 Bekendtgørelse nr. 689 af 20. juni 2014 om folkeskolens modersmålsundervisning, § 1, stk. 2, jf. 3, stk. 1, 2. pkt.

- 184 Ligebehandlingsnævnets afgørelse nr. 114/2010, truffet den 10. december 2010, J.nr. 2500170-09.
- 185 Sundhedsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1202 af 14. november 2014, § 7, stk. 1-2.
- 186 Institut for Menneskerettigheder, **Lige adgang til sundhed – en analyse af praktiserende lægers møde med patienter med etnisk minoritetsbaggrund**, Institut for Menneskerettigheder, 2014, s. 25.
- 187 Sundhedsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1202 af 14. november 2014, § 8, stk. 2.
- 188 Bekendtgørelse nr. 565 af 29. april 2015 om ydelser i praksissektoren m.v. til personer med bopæl på Færøerne eller i Grønland under midlertidigt ophold her i landet.
- 189 Sundhedsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1202 af 14. november 2014, § 80, stk. 2.
- 190 Se mere om det grønlandske sundhedsvæsen på http://www.peqqik.gl/?sc_lang=da-DK.
- 191 Forvaltningslovens § 7, jf. lovbekendtgørelse nr. 433 af 22. april 2014.
- 192 Kirsten Talevski, **Vejledning og information**, i Jens-Chr. Bülow m.fl., **Forvaltningsloven 25 år**, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2012, s. 297ff.
- 193 Kirsten Talevski, **Vejledning og information**, i Jens-Chr. Bülow m.fl., **Forvaltningsloven 25 år**, Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2012, s. 303f.
- 194 Sundhedsloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1202 af 14. november 2014, § 50.
- 195 Forslag til sundhedsloven, lovforslag 74/20042, fremsat den 24. februar 2005, lovforslag som fremsat, bemærkninger til § 51.
- 196 Bekendtgørelse nr. 504 af 23. april 2015 om tolkebistand efter sundhedsloven, § 1.
- 197 Institut for Menneskerettigheder, **Lige adgang til sundhed – en analyse af praktiserende lægers møde med patienter med etnisk minoritetsbaggrund**, Institut for Menneskerettigheder, 2014, s. 56.
- 198 Bekendtgørelse nr. 504 af 23. april 2015 om tolkebistand efter sundhedsloven, § 4.
- 199 Bekendtgørelse nr. 504 af 23. april 2015 om tolkebistand efter sundhedsloven § 3.
- 200 Institut for Menneskerettigheder, **Lige adgang til sundhed – en analyse af praktiserende lægers møde med patienter med etnisk minoritetsbaggrund**,

- Institut for Menneskerettigheder, 2014, s. 66ff.
- 201 Se afsnit 6.2.1.2.
- 202 Den Europæiske Menneskerettighedskonvention, artikel 6, stk. 3, litra e.
- 203 Jon Fridrik Kjølbro, **Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere**, 3. udg., Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2010, s. 547.
- 204 Jon Fridrik Kjølbro, **Den Europæiske Menneskerettighedskonvention – for praktikere**, 3. udg. Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 2010, s. 548.
- 205 Retsplejeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1308 af 9. december 2014, § 149, stk. 1.
- 206 Retsplejeloven, jf. lovbekendtgørelse nr. 1308 af 9. december 2014, § 149, stk. 1 og 7.
- 207 Ugeskrift for Retsvæsen, 1997, U1997.1422/1V.
- 208 Ugeskrift for Retsvæsen, 2009, U2009.117H.
- 209 Domstolsstyrelsen, Arbejdsgruppen om tolkebistand i retssager, **Rapport om tolkebistand i retssager**, Domstolsstyrelsen, 2003, afsnit 3.2.2.
- 210 Domstolsstyrelsen, Arbejdsgruppen om tolkebistand i retssager, **Rapport om tolkebistand i retssager**, Domstolsstyrelsen, 2003, afsnit 2.
- 211 Lov nr. 538 af 8. juni 2006 om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Politi- og domstolsreform), § 1, nr. 32 og 61.
- 212 Forslag til lov om ændring af retsplejeloven og forskellige andre love (Politi- og domstolsreform), L 168 som fremsat (2005/1), almindelige bemærkninger, pkt. 6.2.5.3.
- 213 Besvarelse af 27. juni 2014 af spørgsmål nr. 1216 (Alm. del) fra Folketingets Retsudvalg.
- 214 Europa-Parlamentets og Rådets direktiv 2010/64/EU af 20. oktober 2010 om retten til tolke- og oversætterbistand i straffesager, EU-Tidende 2010, nr. L 280.
- 215 Se om anerkendelse af udenlandske uddannelser i Danmark på Nordisk Råds hjemmeside: <http://www.norden.org>.
- 216 Se om optagelse af grønlandske studerende på Uddannelses- og Forskningsministeriets hjemmeside: <http://ufm.dk/uddannelse-og-institutioner/videregaende-uddannelse/sogning-optag-og-vejledning/optagelse-af-gronlandske-ansogere#> .

- 217 Se aftalens tekst på Uddannelses- og Forskningsministeriets hjemmeside: <http://ufm.dk/lovstof/gældende-love-og-regler/uddannelser/filer/saeraftale-gronland.pdf> .
- 218 Lov om etnisk ligebehandling, jf. bekendtgørelse nr. 438 af 16. maj 2012, § 4.
- 219 Jonas Christoffersen, **Lov om etnisk ligebehandling med kommentarer**, Thomson Reuters, 2009, s. 74f.
- 220 Bilag a: Vibeke Jakobsen og Malene Rode Larsen, **En kvantitativ delundersøgelse af grønlanderes møde med offentlige myndigheder og institutioner** (2014), s. 45.
- 221 Forslag til folketingsbeslutning nr. B 69 af 27. november 1996 (som fremsat) om Danmarks ratifikation af Europarådets rammekonvention af 1. februar 1995 om beskyttelse af nationale mindretal, almindelige bemærkninger, pkt. III, afsnit II, bemærkningerne til artikel 15.
- 222 Tescha Alexandrovitch et al.: **Grønlandske studerende fanget mellem kategorier, projektrapport**, Anvendt antropologi, 4. semester, KUA, 15.6.2015, s. 14.
- 223 Jf. Socialstyrelsen: Statusnotat: Strategien for udsatte grønlandere og deres børn, til Folketingets Grønlandsudvalg, 12.8.2015, s. 2.
- 224 Jf. Forundersøgelse: Ligebehandling af grønlandere i Danmark, IMR, 2013, samt afsnittet om sundhedssystemet i kapitel 7.3.4.
- 225 Jf. Lise Togeby: **Grønlandere i Danmark – En overset minoritet**, Magtudredningen, Aarhus Universitet, 2002.
- 226 Tescha Alexandrovitch et al.: **Grønlandske studerende fanget mellem kategorier**, projektrapport, Anvendt antropologi, 4. semester, KUA, 15.6.2015, s. 16.
- 227 Hvilket også underbygges af de sagsgennemgange, som Socialt Udviklingscenter har gennemført i forbindelse med implementering af **Strategien for udsatte grønlandere i Danmark** for Socialstyrelsen.
- 228 Jf. møde i følgegruppen vedrørende regeringens **Strategi for udsatte grønlandere i Danmark**, Socialstyrelsen, den 20.5.2015.
- 229 I denne rapport defineres det som oplevet diskrimination, hvis respondenterne mener, at de har oplevet en af fire diskriminationsformer som følge af deres grønlandske baggrund. Jf. Vibeke Jakobsen og Malene Rode Larsen (SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd): **En kvantitativ delundersøgelse af grønlanderes møde med offentlige myndigheder og institutioner** (2014), s. 37.

- 230 Der er tale om 2 og 3 procent af henholdsvis 1.000 og 900 personer, jf. **En kvantitativ undersøgelse af grønlænderes møde med offentlige myndigheder og institutioner**, SFI, 2014.
- 231 Vibeke Jakobsen og Malene Rode Larsen (SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd): **En kvantitativ delundersøgelse af grønlænderes møde med offentlige myndigheder og institutioner** (2014), s. 47.
- 232 Vibeke Jakobsen og Malene Rode Larsen (SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd): **En kvantitativ delundersøgelse af grønlænderes møde med offentlige myndigheder og institutioner** (2014), s. 31-32.
- 233 Vibeke Jakobsen og Malene Rode Larsen (SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd): **En kvantitativ delundersøgelse af grønlænderes møde med offentlige myndigheder og institutioner** (2014). Det konkretiseres ikke, på hvilken måde afvisningen er sket.
- 234 EU's agentur for grundlæggende rettigheder (FRA): **EU-MIDIS – European Union Minorities and Discrimination Survey, Main Results Report**, 2009, s. 11-12.
- 235 Foreningen Grønlandske Børn har i 2015 produceret to nye film om kulturforskelle mellem grønlændere og danskere, herunder én med fokus på fordomme. De to film skal være med til at nedbryde de negative fordomme. Den første film har titlen **Forforståelse, Nysgerrighed og Fordomme**. Her præsenterer en række grønlandske unge et udpluk af oplevelser, de har haft i mødet med danskere. De bliver suppleret af kultursociolog Anette Bruun og eskimolog Lars Lerche, som fortæller om fordomme og udviklingen af synet på grønlændere, jf. <http://www.fgb.dk/film-om-moedet-mellem-groenland-og-danmark/>.
- 236 Tescha Alexandrovitch et al.: **Grønlandske studerende fanget mellem kategorier**, projektrapport, Anvendt antropologi, 4. semester, KUA, 15.6.2015, s. 13.
- 237 Spørgsmålets ordlyd: "Har du oplevet, at du har fået dårlig betjening eller service inden for den offentlige sektor fx på hospitalet, hos lægen?" Yderligere angiver 11 procent, at de inden for det seneste år er blevet udsat for fornærmende ord, øgenavne eller nedværdigende vittigheder fra personalet i kontakten med hospitalet, og 5 procent, at de er blevet det i kontakten med en læge.
- 238 Institut for Menneskerettigheder: **Lige adgang til sundhed – en analyse af praktiserende lægers møde med patienter med etnisk minoritetsbaggrund**, 2014.

- 239 Institut for Menneskerettigheder: **Lige adgang til sundhed – en analyse af praktiserende lægers møde med patienter med etnisk minoritetsbaggrund**, 2014, s. 31.
- 240 Der er også mange, der har uoplyst uddannelse, og mange af disse har formentlig kun grundskole fra Grønland, jf. Vibeke Jakobsen, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd.
- 241 Vibeke Jakobsen og Malene Rode Larsen (SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd): **En kvantitativ delundersøgelse af grønlænderes møde med offentlige myndigheder og institutioner**, 2014.
- 242 Nyt fra Danmarks Statistik, 29. januar 2014, nr. 41: **Indvandreres og efterkommeres tilknytning til arbejdsmarkedet**, 2013, s. 2.
- 243 Cédric Gorinas og Vibeke Jakobsen: **Indvandreres og efterkommeres placering på det danske arbejdsmarked. Betydning af uddannelse og andre karakteristika**. SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 2015.
- 244 Spørgsmålets ordlyd: Har du inden for det seneste år oplevet ikke at få et job, som du var kvalificeret til – og oplevede du, at afslaget havde noget at gøre med din grønlandske etnicitet?
- 245 Jf. Inge Olsvig Brandt: **Grønlænderes oplevelse af diskrimination i mødet med de sociale myndigheder i Danmark**. Ligestillingsrådet i Grønland, 2011.
- 246 Jf. Inge Olsvig Brandt: **Grønlænderes oplevelse af diskrimination i mødet med de sociale myndigheder i Danmark**. Ligestillingsrådet i Grønland, 2011. Jf. endvidere direktøren for det grønlandske hus i København (interview, 2013) og uddannelsesvejleder ved det grønlandske hus i Odense (følgegruppemøde, IMR, nov. 2014) samt mail af 27.8.15 fra Jørn Holbech, direktør for det grønlandske hus i Aarhus.
- 247 [Http://www.dr.dk/Nyheder/Regionale/Nordjylland/2015/03/30/120916.htm](http://www.dr.dk/Nyheder/Regionale/Nordjylland/2015/03/30/120916.htm).
- 248 Jf. mail fra Ann Dorthe Lunde, Daglig ledelse, Qiperoq, Det grønlandske hus i København af 25.8.2015 til IMR.
- 249 **Forundersøgelse: Ligebehandling af grønlændere i Danmark**, IMR, 2013, ved leder af Grønlænderenheden Jeppe Bülow, Aalborg Kommune.
- 250 Jf. møde i følgegruppen vedrørende Strategien for udsatte grønlændere (2013-2016), 20.5.2015, Socialstyrelsen, ved generalsekretær for Foreningen Grønlandske Børn, Puk Draiby.

- 251 Lise Togeby: **Grønlændere i Danmark – En overset minoritet**, Magtudredningen, Aarhus, 2002.
- 252 Ankestyrelsen, **Det nationale integrationsbarometer**, Medborgerskab, ligebehandling og selvbestemmelse, juni 2013, s. 13. Samt: http://integrationsbarometer.dk/integrationsbarometer_maal?goal=5&kommunenr=0.
- 253 Vibeke Jakobsen og Malene Rode Larsen (SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd): **En kvantitativ delundersøgelse af grønlanderes møde med offentlige myndigheder og institutioner** (2014), s. 38.
- 254 Fx oplever respondenter med én grønlandskfødt forælder, hvor respondenter enten er "i beskæftigelse" eller "i uddannelse, på efterløn eller på folkepension", sig i mindre grad personligt stigmatiserede end respondenter med én grønlandskfødt forælder, som er "arbejdsløs, dagpenge- og kontanthjælpsmodtager eller førtidspensionist", jf. Vibeke Jakobsen og Malene Rode Larsen (SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd): **En kvantitativ delundersøgelse af grønlanderes møde med offentlige myndigheder og institutioner**, 2014, s. 34-35.
- 255 Jf. også Vibeke Jakobsen og Malene Rode Larsen (SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd): **En kvantitativ delundersøgelse af grønlanderes møde med offentlige myndigheder og institutioner**, 2014, s. 56.
- 256 Aya Mortag Freund: "Hvorfor er du ikke sådan?" – om stigmatiserende relationer mellem danskere og herboende grønlandere, speciale, sociologiuddannelsen, AAU, 2009, s. 88-90.
- 257 Aya Mortag Freund: "Hvorfor er du ikke sådan?" – om stigmatiserende relationer mellem danskere og herboende grønlandere, speciale, sociologiuddannelsen, AAU, 2009, s. 88.
- 258 Jf.: <http://www.dr.dk/Nyheder/Indland/2014/11/22/233604.htm> – <http://jyllands-posten.dk/indland/ECE7228736/Danskere-Det-sejler-i-Grprocent C3procent B8nland-men-grprocent C3procent B8nlprocent C3procent A6nderne-mprocent C3procent A5-klare-den-selv/>: Hver anden dansker tror således ikke på, at de grønlandske politikere selv er i stand til at styre deres land i en positiv retning, og kun hver fjerde har tillid til, at vores rigsfæller kan klare udviklingen selv. Samtidig afviser hver anden dansker, at Danmark i højere grad bør styre den politiske udvikling i Grønland for at få

landet på ret kurs, mens kun hver fjerde ønsker, at Danmark skal træde til, skriver Jyllands-Posten. Ekstern lektor og ekspert i rigsfællesskabet Lars Hovbakke Sørensen mener, at målingen afspejler mange danskeres ligegyldighed over for Grønland. Han siger: **"Der er mange danskere, der sådan set ikke mærker nogen fællesskabsfølelse med eller ansvarsfølelse for Grønland. Heller ikke selvom de anerkender, at der er store problemer i landet."**

- 259 Kristeligt Dagblad: **Grønlændere og færinger kæmper mod fordomme**, 9.6.2014.
- 260 Visit Greenland, **Danskernes fordomme om Grønland og grønlanderne**, Notat, 2012. Data er indsamlet, så de udgør et repræsentativt udsnit af den danske befolkning blandt målgruppen 18-74 år (foretaget af YouGov). Visit Greenland er Grønlands nationale turistråd med ansvar for udvikling af turisme i Grønland og er ejet af det grønlandske selvstyre.
- 261 Hovedspørgsmålet lød: **Hvad tænker du umiddelbart om grønlandere?** Hertil var der en lang række parametre, man kunne sætte kryds ved: Drikker/misbrug/ sociale problemer; Natur/sne/is/fangere/ hårdføre/primitive; Glade mennesker/ søde/dejlige/flinke/rare; Almindelige mennesker/danskere; Diskrimineret/ ødelagt af kolonisering/svigtet/ misforståede; Beboere i Grønland/smukt land/øboer/isolerede; Anderledes/sort hår/skæve øjne/små; Negative tanker generelt; Stolt folkefærd; Spændende kultur/traditionsrige; Positive tanker generelt; Fattige/lavt uddannede; ingen mening/ved ikke/andet/intet svar.
- 262 Magasinet Greenland Today besluttede allerede i 2008, at man ville være med til at aflive fordomme om Grønland og grønlandere, jf. <http://sermitsiaq.ag/magasin-fordomme>, 14.12.2008.
- 263 Notat fra Visit Greenland, **Danskernes fordomme om Grønland og grønlanderne**, 2012, og pressemeddelelse herom.
- 264 Kofoed Skole er en selvejende institution, der yder hjælp til selvhjælp til mennesker med sociale problemer, se: <http://kofoedsskole.dk/indsatsomraader/udsattegroenlaendere/voresarbejde.aspx>.
- 265 <http://ibenmondrup.dk/arkiv/?p=1753>.
- 266 Politiken: **Gør nu op med fordommene om grønlanderen**, interview med Kirsten Thisted, KU, 19. maj 2012.
- 267 Tescha Alexandrovitch et al.: **Grønlandske studerende fanget mellem kategorier**, projektrapport, Anvendt antropologi, 4. semester, KUA, 15.6.2015, s. 15.

- 268 Kim Leine og Henriette Berthelsen, **Det er blevet koldere at være grønlandere i Danmark**, Jyllands-Posten, kronik 26.5.2015.
- 269 CERD/C/DNK/CO/20-21, **Concluding observations on the twentieth and twentyfirst periodic reports of Denmark**, Advance unedited version, 15 May 2015, s. 7.
- 270 ILO, **Committee of Experts on the Application of Convention and Recommendation (CEACR), Direct Request, adopted 2000, published 89th ILC session (2001)**, tilgængelig på ILO's hjemmeside: http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:13101:0::NO:13101:P13101_COMMENT_ID:3057054.
- 271 ILO, **Committee of Experts on the Application of Convention and Recommendation (CEACR), Direct Request, adopted 2004, published 93th ILC session (2005)**, tilgængelig på ILO's hjemmeside: http://www.ilo.org/dyn/normlex/en/f?p=1000:13101:0::NO:13101:P13101_COMMENT_ID:3057054.
- 272 <http://www.emu.dk/modul/historie-f%C3%A6lles-m%C3%A5l-l%C3%A6seplan-og-vejledning>.
- 273 Jf. <http://www.emu.dk/modul/baggrund-grprocentC3procentB8nland-i-rigsfprocentC3procentA6llesskabet>
- 274 CVU'er står for Centre for Undervisningsmidler.
- 275 Det drejer sig blandt andet om særlige temsider på Danmarks læringsportal, EMU.dk, der giver generelle informationer om rigsfællesskabet. Herudover drejer det sig om indsatsområdet undervisningsmaterialer om Grønland og Færøerne og en mulighed for at søge om støtte til at udvikle undervisningsmaterialer om blandt andet Grønlands forhold samt til projekter om fx rigsfællesskabets betydning historisk og aktuelt. Jf. redegørelse om rigsfællesskabet til Folketinget, 2015, Folketingstidende G, Redegørelse nr. R 15 (14/4 2015), s. 9.: <http://www.emu.dk/tema/grprocentC3procentB8nland-i-rigsfprocentC3procentA6llesskabet>.
- 276 Jf. <http://foreningen-rigsfaellesskabet.com/About/index.html> samt kapitel 7.6 i denne rapport om repræsentation af grønlandere.
- 277 **Grønlanderstiv**: En nedsættende bemærkning, der hænger sammen med myten om, at grønlandere er genetisk anlagt for at tåle alkohol dårligt. En myte, der punkteres af et nyt dansk studie fra Statens Institut for Folkesundhed, jf. <http://www.dr.dk/Nyheder/Indland/2015/02/25/144753.htm>.

- 278 Jf. <http://sermitsiaq.ag/danskere-groenlaendere-drikker-nasser>, 25.9.2012.
- 279 Jf. notat ved Inge Olsvig Brandt: **Grønlænderes oplevelse af diskrimination i mødet med de sociale myndigheder i Danmark**. Ligestillingsrådet i Grønland, 2011, i forbindelse med Nordisk Ombudsmøde i Oslo, Norge, 2011.
- 280 Underbygges af de sagsgennemgange, som Socialt Udviklingscenter, SUS, har gennemført i forbindelse med Strategien for udsatte grønlandere i Danmark for Socialstyrelsen, 2013.
- 281 Udsagn ved Peter Ellermann, leder af hjemløseenheden, Københavns Kommune. Jf. møde i følgegruppen vedrørende Strategien for udsatte grønlandere (2013-2016), 20.5.2015, Socialstyrelsen.
- 282 Jf. <http://sermitsiaq.ag/danmark-ikke-skraldespand-groenlaendere>, 31.3.2015.
- 283 Jf. <http://sermitsiaq.ag/ia-koebenhavn-bekaempe-fordomme>, 2.9.2013.
- 284 Jf. <http://sermitsiaq.ag/tusa-2014-tvunget-aflysning>, 3.3.2014.
- 285 Jf. afdelingsleder henholdsvis sektionsleder, Kofoed Skole, og afdelingsleder, Københavns kommune, jf. forundersøgelsen, s. 24-25.
- 286 Jf. afdelingsleder, Kofoed Skole, og afdelingsleder, Københavns Kommune, jf. forundersøgelsen, s. 24-25.
- 287 Regeringens arbejdsgruppe for bedre integration, **Medborgerskab i Danmark**, Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration, august 2011, s. 29.
- 288 Tescha Alexandrovitch et al.: **Grønlandske studerende fanget mellem kategorier**, projektrapport, Anvendt antropologi, 4. semester, KUA, 15.6.2015, s. 13.
- 289 Denne dobbelthed kommer til udtryk, når man oversætter det engelske ord for citizenship, som på dansk både kan betyde medborgerskab og statsborgerskab, og hvor statsborgerskab refererer til individets juridiske og politiske status, mens medborgerskab mere refererer til individets opfattelse af egen identitet og tilhørsforhold. Jf. Ove Korsgaard i Regeringens arbejdsgruppe for bedre integration, Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration, **Medborgerskab i Danmark**, august 2011, s. 26-28.
- 290 Regeringens arbejdsgruppe for bedre integration: **Medborgerskab i Danmark**, august 2011, Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration, s. 26-29.
- 291 http://www.ft.dk/Folketinget/udvalg_delegationer_kommissioner/Udvalg/Groenlandsudvalget.aspx.

- 292 Lise Togeby: **Grønlændere i Danmark – En overset minoritet**, Magtudredningen, Aarhus, 2002, s. 9-14.
- 293 Lise Togeby: **Grønlændere i Danmark – En overset minoritet**, Magtudredningen, Aarhus, 2002, s. 151-152.
- 294 Jonathan Schwarz: **Introduktion. Medborgerskabets mange stemmer**, Aarhus, 2002, AKA-PRINT A/S, s. 10.
- 295 Ankestyrelsen, Det nationale integrationsbarometer: **Medborgerskab, ligebehandling og selvbestemmelse i Danmark**, januar 2015.
- 296 Ankestyrelsen, Det nationale integrationsbarometer: **Medborgerskab, ligebehandling og selvbestemmelse i Danmark**, august 2015, s. 8.
- 297 Denmark's fourth report under the Council of Europe's Framework Convention for the Protection of national minorities, Jan. 2014, s. 15.
- 298 Jf. telefoninterview med Nauja Lyng, foreningen Rigsfællesskabet, 5.5.2015.
- 299 www.information.dk/529876: Debat, Nauja Lyng: **Der er ingen prestige i at være grønlander.**
- 300 Jf. møder i Netværket vedrørende socialt udsatte grønlandere, under Socialt Udviklingscenter, 2013-2015.
- 301 <https://www.facebook.com/groups/152536584810695/?ref=bookmarks> og <https://www.facebook.com/groups/152536584810695/?ref=bookmarks> samt <https://www.facebook.com/groups/kalaallit.danmarkimiittut/?ref=bookmarks> og en ny gruppe på Fyn: Kalaallit Fynimiittut <https://www.facebook.com/groups/1421546494765405/?ref=bookmarks>.
- 302 Jf. blandt andet de grønlandske huses hjemmesider med oversigter over grønlandske foreninger.
- 303 Se også side 55 i Vibeke Jakobsen og Malene Rode Larsen (SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd): **En kvantitativ delundersøgelse af grønlanderes møde med offentlige myndigheder og institutioner**, 2014
- 304 Jf. Vibeke Jakobsen og Malene Rode Larsen (SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd): **En kvantitativ delundersøgelse af grønlanderes møde med offentlige myndigheder og institutioner**, 2014, s. 31.
- 305 www.avalak.org.
- 306 <http://sim.dk/nyheder/nyhedsarkiv/2015/sep/minister-vil-styrke-det-groenlandske-civilsamfund-i-danmark.aspx>, den 16.9.2015.

- 307 www.inuit-dk.dk.
- 308 Rådet for Etniske Minoriteter, <http://rem.dk/radet/radets-historie>, samt <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=162894>, § 1: Repræsentantskabet for Rådet for Etniske Minoriteter har til opgave at vælge 5 medlemmer til Rådet for Etniske Minoriteter og jf. § 2: Repræsentantskabet består af de af integrationsrådene i medfør af integrationslovens § 43, stk. 2, 1. pkt., valgte medlemmer og repræsentanter udpeget af kommunalbestyrelsen i kommuner uden integrationsråd i medfør af integrationslovens § 43, stk. 2, 2. pkt., jf. kapitel 1 i bekendtgørelse om valg og udpegning af medlemmer til Repræsentantskabet for Rådet for Etniske Minoriteter og Repræsentantskabets valg af medlemmer til Rådet for Etniske Minoriteter.
- 309 <http://foreningen-rigsfaellesskabet.com/About/index.html>.
- 310 www.inuit-dk.dk.
- 311 Jf. bilag b, Portræt af Niels Peter Nielsen.
- 312 Jf. del I: det juridiske grundlag.
- 313 Jf. mail fra INUIT, ved Bitha Metelmann, 29.5.2015 til IMR.
- 314 Jf. mail fra INUIT, ved Bitha Metelmann, 29.5.2015 til IMR.
- 315 Jf. telefoninterview den 5.5.2015.
- 316 Se også i-debatsiden: **Rigsfællesskabet til debat**: <http://rigsfaellesskabet.systeme.dk/>.
- 317 Jf. Mail fra Josef W. Petersen, formand for Ikerasaks bestyrelse, af 28.5.2015 til IMR.
- 318 Jf. Mail fra Josef W. Petersen, formand for Ikerasaks bestyrelse, af 28.5.2015 til IMR.
- 319 Spørgsmålet tages op i en avisartikel i KNR, den 16.6.2015: <http://knr.gl/da/nyheder/forening-%C3%B8nsker-gr%C3%B8nlandske-skoler-i-danmark>.
- 320 Tescha Alexandrovitch et al.: **Grønlandske studerende fanget mellem kategorier**, projektrapport, Anvendt antropologi, 4. semester, KUA, 15.6.2015, s. 11 – med reference til Will Kymlicka: <http://post.queensu.ca/~kymlicka/>.
- 321 Tescha Alexandrovitch et al.: **Grønlandske studerende fanget mellem kategorier**, projektrapport, Anvendt antropologi, 4. semester, KUA, 15.6.2015, s. 9.
- 322 27 procent føler sig som danskere med grønlandsk baggrund, og 16 procent føler sig som grønlændere med dansk tilknytning. Lige knap 25 procent føler sig lige meget som grønlænder og dansker, og kun 1,6 procent svarede "ved ikke". Svarmulighederne i den kvantitative undersøgelse på spørgsmålet: **Hvad**

- føler du dig mest som?** var: Dansker, Dansker med grønlandsk baggrund, Grønlander, Grønlander med dansk tilknytning, Jeg føler mig lige meget som grønlander og dansker og Ved ikke. Jf. Vibeke Jakobsen og Malene Rode Larsen (SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd): **En kvantitativ delundersøgelse af grønlanderens møde med offentlige myndigheder og institutioner**, s. 26.
- 323 Kim Leine og Henriette Berthelsen, **Det er blevet koldere at være grønlander i Danmark**, Jyllands-Posten, kronik 26.5.2015.
- 324 Council of Europe: Framework Convention for the Protection of National Minorities: Collected texts, 7th edition, June 2013, s. 30.
- 325 Ankestyrelsen, Det nationale integrationsbarometer: **Medborgerskab, Ligebehandling og Selvbestemmelse** i Danmark, januar 2015.
- 326 Ankestyrelsen, Det nationale integrationsbarometer: **Medborgerskab, Ligebehandling og Selvbestemmelse** i Danmark, januar 2015, s. 26.
- 327 Advisory Committee on the Framework Convention for the Protection of national minorities: **Fourth opinion on Denmark adopted on 20 May, 2014**, offentliggjort 20. jan. 2015, Strasbourg, s. 4.
- 328 Jf. også det juridiske grundlag, del I, 6.2.3.3 om modersmålsundervisning.
- 329 Jf. også undersøgelser fra Foreningen Grønlandske Børn og SFI, der særligt beskæftiger sig med grønlandske børns forhold, identitet og opvækst i Danmark (som nævnt i indledningen og noter hertil).
- 330 Jf. Vibeke Jakobsen og Malene Rode Larsen (SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd): **En kvantitativ delundersøgelse af grønlanderens møde med offentlige myndigheder og institutioner**, 2014, s. 14.
- 331 Jf. samme pointe i filmen **Forforståelse, Nysgerrighed og Fordomme**, produceret af FGB: <http://www.fgb.dk/film-om-moedet-mellem-groenland-og-danmark/>.
- 332 I betydningen skæve ben ... Altså et fysiologisk træk, interview med Agga Raahauge, 18.12.2013.
- 333 Kim Leine og Henriette Berthelsen, **Det er blevet koldere at være grønlander i Danmark**, Jyllands-Posten, kronik 26.5.2015.
- 334 Der er herudover ansat en præst til primært at tage sig af grønlandere, der ikke frivilligt er i Danmark, men fx er indlagt på hospitaler eller er indsat i

- fængsler. Jf. <http://www.information.dk/telegram/490705>.
- 335 Jf. statministerens redegørelse om rigsfællesskabet til Folketinget, 2015, Folketingstidende G, Redegørelse nr. R 15 (14/4 2015), s. 7.
- 336 Jf. brev til kirkeministeren fra Arbejdsgruppen for den grønlandske menighed i Danmark af 19.5.2014.
- 337 Malene Fenger-Grøndahl, **Grønlandere vil høre Guds ord på eget sprog**, Kristeligt Dagblad, 6.6.2015.
- 338 Kim Leine og Henriette Berthelsen, **Det er blevet koldere at være grønlander i Danmark**, Jyllands-Posten, kronik 26.5.2015.
- 339 Brev fra kirkeministeren til Arbejdsgruppen for den grønlandske menighed i Danmark af 19.1.2015.
- 340 Udkast til brev til kirkeminister Marianne Jelved som opfølgning på møde i Arbejdsgruppen for den grønlandske menighed i Danmark den 29.9.2014.
- 341 Malene Fenger-Grøndahl, **Grønlandere vil høre Guds ord på eget sprog**, Kristeligt Dagblad, 6.6.2015.
- 342 Jf. interview med psykoterapeut Henriette Berthelsen, ifm forundersøgelsen:
- Ligebehandling af grønlandere**, IMR, 2013.
- 343 <http://www.ft.dk/samling/20111/lovforslag/l1/beh1-9/759/forhandling.htm?startItem=>.
- 344 Menighedsrådsloven, bekendtgørelse af lov om menighedsråd paragraf 5: **§ 5. Ministeren for ligestilling og kirke kan efter forhandling med biskoppen bestemme, at der oprettes menighedsråd for grupper af personer, der udgør en særlig menighed.** Minister for ligestilling og kirke fastsætter regler for sådanne menighedsråds sammensætning og beføjelser.
- 345 Søgninger er foretaget i Ligebehandlingsnævnets offentligt tilgængelige database og i Ugeskrift for Retsvæsen (Karnov Online).
- 346 Ligeledes har Den Europæiske Menneskerettighedsdomstol kun haft ganske få sager mod Danmark vedrørende personer med grønlandsk oprindelse, og ingen af disse sager vedrører personer i Danmark, der mener at have været udsat for diskrimination på grund af etnisk oprindelse eller lignende. IMR har således ikke fundet eksempler på, at personer i Danmark har klaget til internationale organer over at være blevet diskrimineret på grund af deres grønlandske oprindelse. Jf. det juridiske grundlag.

- 347 Dette dækker over, at 6 procent og 11 procent af personerne med henholdsvis én og to grønlandskfødte forældre mener, at de har haft grund til at klage. Jf. **En kvantitativ delundersøgelse af grønlænderes møde med offentlige myndigheder og institutioner**, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 2014.
- 348 Jf. **En kvantitativ delundersøgelse af grønlænderes møde med offentlige myndigheder og institutioner**, SFI – Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, 2014.
- 349 Sammenligner man med indvandrere og disses efterkommere, fremgår det, at på trods af at forholdsvis mange har oplevet at blive diskrimineret, er det ikke mange, der har klaget over det. Det fremgår af Integrationsbarometerets undersøgelse (**Medborgerskab i Danmark**, 2011), at 14 procent af de personer, som har oplevet en eller flere former for diskrimination, har klaget over det. Andelen er lidt højere blandt indvandrere (15 procent) end blandt efterkommere (12 procent). Årsager til ikke at klage over oplevet diskrimination opgives i samme undersøgelse til at være følgende: Manglende forventning om, at det ville føre til noget. Oplevelse af, at sagen ikke er vigtig nok, og/eller at problemet er løst. Oplevelse af, at det er for besværligt og/eller manglende viden om klagemuligheder/manglende dansk kundskaber. Hovedparten af dem, der ikke har klaget på trods af oplevet diskrimination, er personer, som ikke har forventet, at der ville komme noget ud af at klage (40 procent af indvandrere og 51 procent af efterkommere). Den anden hovedgruppe udgøres af de personer, der ikke føler, at sagen er vigtig nok (27 procent af indvandrere og 19 procent af efterkommere), og dem, der henviser til, at problemet er blevet løst (18 procent af indvandrere og 17 procent af efterkommere). 8 procent frygter, at det ville få negative konsekvenser for dem at klage.
- 350 Lise Togeby og Birgit Møller for Nævnet for Etnisk Ligestilling, **Oplevet diskrimination – interviewundersøgelse af oplevet diskrimination blandt etniske minoriteter i Danmark**, 1999.

INSTITUT FOR MENNESKE RETTIGHEDER

Institut for Menneskerettigheder sætter med denne rapport fokus på ligebehandling af grønlændere i Danmark.

Rapporten viser, at en del af de grønlændere, som bor i Danmark oplever stigmatisering og diskrimination i adgangen til offentlige serviceydelser og på arbejdsmarkedet. Flere mener, at det har at gøre med deres grønlandske baggrund.

Spørgsmålet om organisering og repræsentation af grønlændere i Danmark samt spørgsmålet om grønlændere som eventuelt nationalt mindretal bliver også undersøgt.

Rapporten bygger på data fra en større spørgeskemaundersøgelse samt kvalitative interviews med syv personer af grønlandsk oprindelse, som alle er bosat i Danmark. Rapporten gennemgår også det juridiske grundlag for ligebehandling af grønlændere.

Afslutningsvis indeholder rapporten en række anbefalinger til, hvordan Danmark bedre kan sikre ligebehandling af herboende grønlændere.

Institut for Menneskerettigheder beskytter menneskerettighederne og fremmer ligebehandling i Danmark og internationalt. Instituttet ønsker at sætte standarder og skabe forandring.

